

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA KRAJINSKO ARHITEKTURO

Špela KOTAR

**PSIHOLOŠKI VIDIKI RABE VEGETACIJE V
MESTNIH PARKIH NA PRIMERU LJUBLJANE**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA KRAJINSKO ARHITEKTURO

Špela KOTAR

**PSIHOLOŠKI VIDIKI RABE VEGETACIJE V MESTNIH PARKIH
NA PRIMERU LJUBLJANE**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF VEGETATION USE IN URBAN
PARKS IN THE CASE OF LJUBLJANA**

GRADUATION THESIS
University Studies

Ljubljana, 2016

*Katero drevo je lepote vzor?
Smreka vitka ali ravni bor,
košati kostanj ali stari hrast,
ki dviga kot junak se čvrst in hraber,
macesen svetli ali temni gaber?*

(Anton Medved: V gozdu)

Diplomsko delo je zaključek Univerzitetnega študija krajinske arhitekture. Opravljeno je bilo na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Anketa in fokusni skupini so bile narejene v Ljubljani in na Škofljici.

Študijska komisija Oddelka za krajinsko arhitekturo je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Marka Poliča in za recenzenta doc. dr. Valentino Schmitzer.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Davorin GAZVODA
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo

Član: prof. dr. Marko POLIČ
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo

Član: doc. dr. Valentino SCHMITZER
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je diplomsko delo rezultat lastnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Špela KOTAR

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 712.25:159.937.52(497.4Ljubljana)(043.2)
KG	krajinska arhitektura/okoljska psihologija/mestni parki/Ljubljana/parkovna zasaditev/vidna zaznava/morfologija rastlin
AV	KOTAR, Špela
SA	POLIČ, Marko (mentor)
KZ	SI-1000, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo
LI	2016
IN	PSIHOLOŠKI VIDIKI RABE VEGETACIJE V MESTNIH PARKIH NA PRIMERU LJUBLJANE
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	X, 112, [102] str., 6 pregl., 54 sl., 2 pril., 36 vir.
IJ	Sl
JI	sl/en
AI	Kaj v rastlinskem pokrovu parka se more v očeh uporabnikov mestih parkovnih površin meriti kot lepo, privlačno, je vprašanje, ki vodi raziskovanje diplomske naloge. Z večmetodnim raziskovalnim pristopom, kombinacije ankete in dveh vodenih skupinskih razprav (fokusnih skupin) so bila na podlagi realnih parkovnih situacij pridobljena konkretna stališča in občutja uporabnikov o tem, kako vrednotijo različne vidno-zaznavne značilnosti rastlin, kaj jim je všeč in kaj jih odvrča od ponovnega obiska parka. Predmet obravnave je parkovna vegetacija in njene vidno- zaznavne značilnosti. Diplomaska naloga ponuja pregled in razlago morfoloških lastnosti rastlinskega gradiva, klasifikacijo posameznih pojmov morfologije, njihove prostorotvorne lastnosti ter dejavnike okolja, ki vplivajo na njihovo vidno zaznavo. Na drugi strani razkriva temeljne procese okoljske psihologije, povezane s ključnim raziskovalnim vprašanjem: razumevanje človeka v okolju, njegove zaznave, spoznave in interpretacije dražljajev, ki jih ustvarjajo vidno-zaznavne značilnosti vegetacije. Obravnava tudi pojem javnih odprtih mestni prostorov, med katere sodijo mestni parki ter podrobneje predstavi ljubljanske parkovne površine. Soočenje aktualnega izbora in uporabe rastlin v dveh izbranih ljubljanskih parkih, v parku Ajdovščina in parku Arturo Toscanini, z ugotovitvami raziskave razkriva dejstvo, da je Ljubljana mesto z visokim deležem površin s poudarjenim vegetacijskim značajem. Vseeno pa njihove zasnove kličejo po bolj intenzivnem dialogu z uporabniki, da bi jim lahko kvalitetneje približali izkušnjo tistega » <i>genius loci</i> «, ki je edinstven za pristno naravno okolje in po katerem uporabniki mestnih parkovnih površin hrepenijo ter je glavni navdih razvoja zelenega mestnega sistema, tako za njegove snovalce, kakor uporabnike.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn
DC UDC 712.25:159.937.52(497.4Ljubljana)(043.2)
CX landscape architecture/environmental psychology/urban parks/Ljubljana/park
greenery/visual perception/vegetation morphology
AU KOTAR, Špela
AA POLIČ, Marko (supervisor)
PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Landscape
Architecture
PY 2016
TI PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF VEGETATION USE IN THE CASE OF
LJUBLJANA
DT Graduation Thesis (University studies)
NO X, 112, [102] p., 6 tab., 54 fig., 2 ann., 36 ref.
LA SI
AL sl/en
AB What is attractive to users of urban parks and what do they see as nice and beautiful
as far as park greenery is concerned? This is the key question that drives the thesis
research. The multi-method approach of the research, combining a questionnaire and
two guided group discussions (focus groups), provided a specific insight into how
park users evaluate the different visual characteristics of the park greenery – what
they are likely to appreciate and what characteristics discourage them from
returning. The thesis offers a theoretical overview of the morphological
characteristics of plants, their classification, their role in landscape architecture and
environmental factors that affect their visual perception. On the other hand, it
reveals the fundamental processes of environmental psychology connected to the
key research aim: understanding the co-dependence between the human, the
environment and the perception, cognition and interpretation of the stimuli
generated by the visual characteristics of the vegetation. It also discusses the concept
of urban public open spaces, including urban parks, focusing on the list of green
parks in Ljubljana. Examining the current state of the green cover in two selected
Ljubljana's parks, Ajdovščina and Arturo Toscanini, the findings of the research
reveal that Ljubljana is a city with a high proportion of green areas. However, their
design calls for a more intensive dialogue with their users to offer an even higher
quality experience of "*genius loci*", which is unique to a genuine natural
environment, and for which citizens themselves long so much.

KAZALO VSEBINE

	Str.
KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO PREGLEDNIC	VII
KAZALO SLIK	VIII
KAZALO PRILOG	X
1 UVOD	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA	1
1.2 CILJI	2
1.3 DELOVNA HIPOTEZA	3
1.4 METODE DELA	3
2 VEGETACIJA KOT ELEMENT OBLIKOVANEGA OKOLJA	4
2.1 POMEN VEGETACIJE V PROSTORU	4
2.2 ZAZNAVNA FUNKCIJA VEGETACIJE	5
2.3 VIDNO-ZAZNAVNE ZNAČILNOSTI VEGETACIJE	6
2.3.1 Morfološke lastnosti vegetacije	6
2.3.1.1 Višina	7
2.3.1.2 Oblika	8
2.3.1.3 Habitus	10
2.3.1.4 Teksturna gostota	12
2.3.1.5 Tekstura	13
2.3.1.6 Barva	14
2.3.2 Likovni elementi vegetacijskih prvin	15
2.3.2.1 Volumenske prvine (telesnine)	15
2.3.2.2 Ploskovne prvine	16
2.4 ZAZNAVA IN INTERPRETACIJA VIDNO-ZAZNAVNIH INFORMACIJ	18
2.4.1 Zgodovinski mejniki raziskav zaznave, spoznave okolja in vedenja v njem	18
2.4.2 Proces: dražljaj, zaznava, spoznava, vedenje	19
3 MESTNE PARKOVNE POVRŠINE	22
3.1 UMESTITEV IN FUNKCIJA PARKOV V MESTNEM PROSTORU	22
3.2 DEFINICIJA IN ZGODOVINA RAZVOJA MESTNIH PARKOV	22
3.3 LJUBLJANSKE PARKOVNE POVRŠINE	23
3.3.1 Zgodovinski razvoj ljubljanskih parkovnih površin	23
3.3.2 Ljubljanski parki in parkovne ureditve danes	26
3.4 IZBOR PARKA ZA APLIKACIJO UGOTOVITEV	33
4 VIDNO-ZAZNAVNE ZNAČILNOSTI VEGETACIJE SKOZI OČI ANKETIRANCEV	35

4.1	NAMEN ANKETIRANJA	35
4.2	METODA ANKETIRANJA	35
4.2.1	Udeleženci anketiranja	35
4.2.2	Gradivo anketiranja	36
4.2.3	Postopek anketiranja	37
4.3	REZULTATI ANKETIRANJA	38
5	POGLOBITEV RAZUMEVANJA VPLIVA VIDNO-ZAZNAVNIH ZNAČILNOSTI VEGETACIJE NA STOPNJO PRIVLAČNOSTI PARKA Z METODO FOKUSNIH SKUPIN	40
5.1	NAMEN FOKUSNIH SKUPIN	40
5.2	METODA FOKUSNIH SKUPIN	40
5.2.1	Udeleženci fokusnih skupin	40
5.2.2	Gradivo fokusnih skupin	44
5.2.3	Izvedba fokusnih skupin	45
5.3	REZULTATI FOKUSNIH SKUPIN	47
5.3.1	Ugotovitve fokusnih skupin	48
6	RAZPRAVA	90
6.1	INTERPRETACIJA UGOTOVITEV	90
6.2	POVZETEK UGOTOVITEV	97
6.3	PRIPOROČILA NA IZBRANIH PRIMERIH LJUBLJANSKIH PARKOV	100
6.3.1	Park Ajdovščina	100
6.3.2	Park Arturo Toscanini	105
7	SKLEPI	108
8	POVZETEK	109
9	VIRI	110
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Vpliv določenih sestavov vegetacijskih prvin in njihovih likovnih elementov na uporabnike (Goličnik, 2005; Gehl, 1987; Kaplan in sod., 1998).....	17
Preglednica 2: Metodologija izbora parkov za aplikacijo ugotovitev.....	33
Preglednica 3: Spoznavanje udeležencev: analiza Uvodnih vprašalnikov laične (prve) fokusne skupine	42
Preglednica 4: Spoznavanje udeležencev: analiza Uvodnih vprašalnikov strokovne (druge) fokusne skupine	43
Preglednica 5: Tipi usmerjevalnih vprašanj po Kruegerju (1998a: 22), na katerih temelji tudi naša fokusna skupina.....	45
Preglednica 6: Pregled časovnega okvirja izvedbe fokusne skupine	46

KAZALO SLIK

Slika 1: Za raziskavo izbrane kategorije morfološke lastnosti »višina«	8
Slika 2: Oblike točkovnih vegetacijskih prvin	9
Slika 3: Nekaj primerov padajočih habitusov (Dobrilovič, 2005)	11
Slika 4: Nekaj primerov naraščajočih habitusov (Dobrilovič, 2005).....	12
Slika 5: Poenostavljen prikaz področja okoljske psihologije (Mehrabian in Russel, 1974) 18	
Slika 6: Poenostavljen Rumarjev model (Rumar, 1991), ki opisuje glavne dejavnike, ki določajo pridobivanje in predelavo obvestil	20
Slika 7: Zasnova površin s poudarjenim vegetacijskim značajem v OPN MOL (Šašek-Divjak in sod., 2010)	25
Slika 8: Umetitev ljubljanskih parkov in parkovnih ureditev na karti Ljubljane (podl. Google map, 2016).....	27
Slika 9: Miklošičev park	27
Slika 10: park Ajdovščina	28
Slika 11: Muzejski park.....	28
Slika 12: park Tabor.....	28
Slika 13: Kodelijev park.....	29
Slika 14: park Tivoli.....	29
Slika 15: Bežigrajski park	29
Slika 16: park ob Žalah	30
Slika 17: park ob Fužinskem gradu.....	30
Slika 18: park Gradaščica.....	30
Slika 19: park Zvezda.....	31
Slika 20: park ob Cankarjevem domu	31
Slika 21: Kolodvorski park	31
Slika 22: Hrvatski trg	32
Slika 23: park Arturo Toscanini	32
Slika 24: park na Trgu 9. maja	32
Slika 25: Severni mestni park Navje	33
Slika 26: Prikaz metode ocenjevanja z diferencialno tabelo (EnKlik, 2014).....	37
Slika 27: Prikaz metode ocenjevanja pri dodatnem vprašanju (EnKlik, 2014)	37
Slika 28: Primer, ko so se anketiranci v večini strinjali, da na fotografiji izraziteje izstopa padajoči habitus (EnKlik, 2014).....	38
Slika 29: Primer, ko so se anketiranci v večini strinjali, da na fotografiji najbolj izstopa likovni element vegetacijskih prvin: gruča (EnKlik, 2014)	39
Slika 30: Izvedba obeh fokusnih skupin	47
Slika 31: Prva fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja	49
Slika 32: Druga fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja	51
Slika 32: Tretja fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja	53

Slika 33: Četrta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja	55
Slika 34: Peta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja	57
Slika 35: Šesta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja.....	59
Slika 36: Sedma fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja	61
Slika 37: Osmo fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja.....	63
Slika 38: Deveta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja.....	65
Slika 39: Deseta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja...	67
Slika 40: Enajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja..	69
Slika 41: Dvanajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anket.	71
Slika 42: Trinajsta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja..	73
Slika 43: Štirinajsta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja	75
Slika 44: Petnajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja	77
Slika 45: Šestnajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anket.....	79
Slika 46: Sedemnajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anket.	81
Slika 47: Osemnajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anket. ...	82
Slika 48: Devetnajsta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anket.	84
Slika 49: Dvajseta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anket.....	86
Slika 50: Enaindvajseta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anket.	88
Slika 51: Park Ajdovščina z vrisanimi izhodiščnimi točkami fotografij (Podloga: Atlas okolja, DOF 2014 –2015).....	100
Slika 52: Prikazu na sliki 51 pripadajoče fotografije zasaditve v parku Ajdovščina	101
Slika 53: Park Arturo Toscanini z vrisanimi izhodiščnimi točkami fotografij (Podloga: Atlas okolja, DOF 2014 – 2015)	105
Slika 54: Prikazu na sliki 53 pripadajoče fotografije zasaditve v parku Arturo Toscanini	106

KAZALO PRILOG

PRILOGA A: Anketa

Priloga A.1: Anketni vprašalnik (EnKlik, 2014)

Priloga A.2: Razlaga osnovnih pojmov (priloga k vprašalniku za anketirance)

Priloga A.3: Rezultati ankete (EnKlik, 2014)

Priloga A.4: Metodologija izbora fotografij ter definirane izstopajoče vidno-zaznavne značilnosti vegetacije za posamezno izbrano fotografijo

PRILOGA B: Fokusna skupina

Priloga B.1: Uvodni vprašalnik

Priloga B.2: Prepis fokusnih skupin

1 UVOD

Okrogla ali kvadratna miza?

Lončnica z belimi, nežno roza ali modro-vijoličnimi cvetovi na vrtni terasi?

Obleka z velikimi pikami ali drobnimi pikicami, srajca s črtami ali brez?

Prosojne bele zavese, ki prosto valovijo v prostoru ali barviti rolo, pravilne oblike, ki togo krasi steno in skozi prepušča le malo svetlobe?

Pri ustvarjanju osebnega okolja se v veliki meri posvečamo, poleg funkcionalnosti, tudi njegovi vizualni podobi, saj več kot 60% informacij o okolju prejmemo prav preko vidne zaznave. Vidno-zaznavni dražljaji iz okolja nam tako ob pogledu polepšajo trenutek, lahko pa v nas zbudijo kopico neprijetnih občutij. Barva, oblika, gostota so le del teh vidno-zaznavnih značilnosti, ki jih nosijo prostorski gradniki. Med slednje sodijo tudi elementi vegetacije, ki gradijo krajino. V oblikovani krajini so skrbno izbrani, odgovarjati naj bi potrebam uporabnikov prostora ter v njih zbuja prijetna občutja in željo, da se v prostor ponovno vrnejo.

Takšni prostori so tudi parkovne površine, katerim značaj riše predvsem vegetacija. Ta naj bi bila s svojo pojavnostjo pozitiven stimulator rabe prostora. Kako jo torej vidijo in vrednotijo uporabniki? Kakšna občutja se zbuja v njih ob različnih morfoloških in kompozicijskih pojavnostih vegetacije? Koliko se ta spoznanja skladajo s trenutnim izborom in razmestitvijo vegetacije v izbranem ljubljanskem parku?

Načrtovalci in oblikovalci ustvarjajo okolja priložnosti, prostore polne potencialov za različne dejavnosti. Uporabniki ustvarjajo učinkovita okolja, prostore dejanskih rab in uresničenih ter izkoriščenih priložnosti (Goličnik, 2005).

Kako optimalno izkoristiti vidno-zaznavni potencial vegetacije pri načrtovanju parkov in kako ustvariti učinkovito parkovno okolje, ki bo prijetno na pogled in s tem pozitiven stimulator rabe prostora ter bo, kot tako, odgovarjalo tudi dejanskim potrebam uporabnikov, želim ugotoviti v tej diplomski nalogi.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Za prijetno izkušnjo prostora ne zadostuje le všečna načrtovalska zasnova na papirju. Tudi strokovna vrednotenja in presoje prostora, kot so likovno-strukturne, fizično- ter družbeno-geografske, druge okoljsko-ekološke ter programske analize in inventarizacije prostorov, ne povedo dovolj za dolgoročno uspešno prostorsko načrtovanje. V ustvarjalnem procesu načrtovanja moramo nujno razumeti končnega uporabnika, razmišljati skozi njegov interes in gledati skozi njegove oči: zakaj pride v park, katere informacije išče s pogledom in kaj dejansko vidi in razume, ko v park vstopi in ko se po njem sprehaja.

Dialog z javnostjo nam omogočajo različni empirični pristopi, s katerimi pridobimo podatke o prostorskih potencialih, razvojnih možnostih in njihovih potrebah neposredno s strani lokalnih prebivalcev in bodočih uporabnikov. Kaplanova in Ryan (1998) so glede zbiranja mnenj javnosti kritični do klasičnih anketnih vprašalnikov, zato na podlagi lastne raziskovalne metodologije predlagajo anketiranje s pomočjo fotografskega gradiva, ob katerem lahko vsak anketiranec izrazi individualno presojo všečnosti na podlagi istih pogojev opazovanja. Priporočilo bom upoštevala v naši raziskavi.

Tako izkazane potrebe uporabnikov nikakor ne bi smele biti zasenčene s strani političnih ali nekompetentnih strokovnih odločitev. Polič (2002: 148) poudarja, da je nujni pogoj za zvišanje kakovosti življenja v mestu jasna razmejitev odgovornosti posameznih skupin: politike, stroke, uprave in uporabnikov.

Poleg celovitih presoj, vključevanja končnih uporabnikov ter jasnih razmejitev med vključenimi deležniki, je za uspešno dolgoročno načrtovanje prostora potrebno tudi konstruktivno sodelovanje med strokami. Ne le tistimi, ki se ukvarjajo neposredno s prostorom, pač pa tudi z družboslovnimi strokami, ki preučujejo človeka in lažje razumejo ciljno skupino prostorsko-načrtovalskih projektov. Prostorsko-načrtovalsko prakso krajinske arhitekture bom v tej diplomski nalogi tako podkrepila z ugotovitvami okoljske psihologije in podrobneje raziskala področje, ki pri izboru vegetacije pogosto ni zadosti upoštevano.

Že Kaplanova (1989) se v svoji knjigi sprašujeta ali obstajajo zeleni elementi in prizorišča s poudarjenim vegetacijskim značajem, ki pozitivno vplivajo na zaznavanje in odzivanje uporabnikov prostora. To so informacije, ki jih človek zaznava kot preferenčne, so prijetne, zadovoljujoče, navdušujoče. Preferenca posameznika do okolja pa ne pomeni le individualno mero všečnosti. Je vodilo razvoja človeške vrste, povod za mnoge intuitivne vedenjske vzorce, nagnjenje k izbiram in odločitvam, ki vodijo od neustreznih okolij k zaželenim in omogočajo uspešno adaptacijo vrste ter njeno preživetje (Polič, 2002).

1.2 CILJI

Cilj naloge je ugotoviti, katera vidno-zaznavna sporočila nosi vegetacija, katere od teh informacij v uporabniku izzovejo pozitivno doživljajsko izkušnjo prostora in kako lahko z njimi izboljšamo obstoječi izbor in uporabo rastlinskega gradiva v parku. Zaradi zapletenosti problema bom uporabila večmetodni pristop, s katerim mi bodo posamezne metode osvetlile različne, dopolnjujoče se vidike problema.

Ugotovitve bom uporabila na primeru dveh izbranih ljubljanskih parkov ter podala oceno kakovosti rabe vegetacije s predlogom izboljšave rabe zelenega gradiva tako, da bo mestni park uporabnikom omogočal še bolj pozitivno izkušnjo prostora.

1.3 DELOVNA HIPOTEZA

Vidno-zaznavne značilnosti vegetacije vplivajo na uporabnikovo doživljajsko izkušnjo prostora. Zato predpostavljam, da parkovni prostor lahko z ustrezno uporabo vegetacije strukturiramo in oblikujemo tako, da povečamo privlačnost parka.

Nosilci vidno-zaznavnih značilnosti so tako morfološke lastnosti posamičnega vegetacijskega elementa, kakor različni tipi vegetacijskih prvin, ki tvorijo kompozicije ter njihove likovne pojavnosti. Za kvalitetno oblikovanje parkovnega prostora s pomočjo vegetacije je pomembno, da razumemo, kako na uporabnike vplivajo tako eni kot drugi nosilci vidnih informacij. Predpostavljam, da obstaja nabor bolj oziroma manj privlačnih vidno-zaznavnih značilnosti vegetacije.

Predpostavljam tudi, da lahko različne psihološke vidike rabe vegetacije v parkih odkrijemo s kombinacijo anketnega vprašalnika in vodene skupinske diskusije (fokusne skupine) uporabnikov parkov, ki bo poglobila razumevanje ugotovitev, pridobljenih z anketiranjem.

1.4 METODE DELA

Z novimi metodami vključevanja prebivalstva v načrtovanje javnega odprtega prostora uporabniki lažje dojamejo določen prostor, spoznavajo njegove priložnosti in alternative njegove strukture, hkrati pa imajo možnost neobremenjeno izraziti svoje želje in potrebe po določenem programu.

Skupinski intervju (fokusne skupine) in anketa sta metodološka pristopa, ki neposredno odkrivata potrebe in mnenje določene skupine ljudi, ki je podvržena vplivu danega okolja, zato bosta ključni metodi, ki ju bom uporabila pri našem raziskovanju. Odgovori anketirancev so subjektivni in kot taki, če so iskreni in pristni, najboljša povratna informacija načrtovalcem javnih površni. Ker ne zasledujemo natančno merljivih količin, ne moremo govoriti o napakah opazovalcev, lahko pa z ustreznimi metodami iščemo razlike v njihovih mnenjih.

Najprej bom definirala ključne vidno-zaznavne značilnosti vegetacije in jih predstavila s fotografskim gradivom. S pomočjo priložnostnega anketnega vzorca bom izbrala tiste prizore na fotografijah, ki po mnenju anketirancev najbolj očitno predstavljajo določeno vidno-zaznavno značilnost vegetacije.

V okviru fokusnih skupin se bom z udeleženci ob izbranih fotografijah pogovorila in preko usmerjene spontane diskusije sklepala o tem, kako se uporabniki prostora doživljajsko odzivajo na določene vidno-zaznavne značilnosti vegetacije.

2 VEGETACIJA KOT ELEMENT OBLIKOVANEGA OKOLJA

2.1 POMEN VEGETACIJE V PROSTORU

Booth (1983) je zapisal, da ustrezna uporaba rastlin poveča kvaliteto prostora kar za 30%. S svojo obliko, velikostjo in gostoto tvori človeku prijeten in domač prostor ter mu dodaja pozitiven pomen.

Dobrilovič (2005) je navedel pomembnejše funkcije uporabe rastlinskega gradiva v krajinski arhitekturi:

- prostorotvorna (arhitekturna, strukturna),
- likovna (vidno-estetska, dekorativna),
- ekološka,
- sociološka,
- tehniško-sanacijska,
- biološka,
- botanična in
- psihološka.

V oblikovanem okolju tako rastline na različne načine izpolnjujejo svoje funkcije. Hkrati močno vplivajo na zaznavo umetnega okolja. Polič (2002, cit. po Thayer in Atwood, 1978) v povezavi s tem rastline poimenuje kot tri pomembne okoljske kapacitete:

1. prišteta kapaciteta okolja:

- poveča vsečnost umetnega;
- množi in uravnoveša količino dražljajev v prostoru in s tem ustvarja raznolikosti, strukturiranost, domačnost prostora, olajša orientiranost ter spodbuja raziskovanje;
- terapevtska: zelena barva ima pomirjujoč učinek, svetli ter nasičeni odtenki obarvanih delov rastlin pa dajejo prijeten vizualni učinek. Ulrich (1984) je tudi s svojo raziskavo v bolnišničnem okolju dokazal, da ima okolje s poudarjenim vegetacijskim značajem terapevtske učinke, saj naj bi bolniki hitreje okrevali v sobah s pogledom na naravo;
- omogoča prijetnejše preživljanje prostega časa in rekreacijo;
- izboljšuje in uravnava fizikalno in kemično kvaliteto zraka, saj ga čisti in uravnava temperaturo, vlago ter gibanje zračnih mas;
- izboljšuje in uravnava kemijsko in fizikalno kvaliteto tal: zadržujejo vlago, preprečujejo erozijo, povečujejo rodovitnost in spreminjajo talne reakcije;
- vnaša življenje v predmetni prostor, tudi kot habitati številnim živalskih vrstam;
- poudarja prostorske smeri: usmerja pogled in smer gibanja;
- ustvarja okolje/ozadje za izražanje drugih arhitekturnih elementov;
- predstavlja vir hrane in sadik.

2. odštevalna kapaciteta okolja:

- prikrijemo neurejene in na pogled neprijetne dele okolja;
- zmanjšamo neprijeten hrup v prostoru;
- prestrežemo prah in pline;
- omogočimo različne stopnje zasebnosti.

3. povezovalna kapaciteta okolja:

- poveže ločene prvine okolja med seboj v celoto (stavbno tkivo, infrastrukturne objekte in poti, okoliško krajino ipd.);
- organizira in strukturira prostor: oblikuje meje - vertikalno kot stena ter horizontalno kot tla ali strop;
- ustvarja zaporedje prostorov, zaporedje med odprtim in zaprtim prostorom;
- označuje spremembe namembnosti zemljišča, s čimer spodbuja različno rabo in dejavnosti uporabnikov;
- omejuje različne plane v perspektivi, ustvarja globino;
- povezuje talno gradivo in s tem preprečuje erozijo.

Vidimo torej, da rastline pomembno vplivajo na količino dražljajev v prostoru in s tem na njegov zaznavni potencial, njegovo estetsko in uporabno vrednost ter ob ustreznem izboru in razmestitvi tako vsestransko omogočajo boljše počutje uporabnikov prostora.

2.2 ZAZNAVNA FUNKCIJA VEGETACIJE

Kravanja (1989) je navajala, da se raziskave o zaznavni funkciji rastlin delijo na tiste, ki preučujejo vpliv posameznih rastlinskih vrst na uporabnika prostora in tiste, ki preučujejo vpliv ne glede na njihovo vrsto. Za našo raziskavo je pomemben zlasti slednji, saj nas bodo zanimale likovne prvine rastlinskega gradiva, ne glede na njegovo vrstno specifičnost.

Pri Kravanji (1989) zasledimo še en pojem, ki nas bo zanimal. To je **predstavitvena raven** rastlin, preko katere rastline na okolje delujejo s svojimi čutno-zaznavnimi značilnostmi, kot so oblika, barva, tekstura, raznovrstnost ipd. (npr. drevo kot kompozicija svetlega in temnega, tekstur, obrisov). Njej dopolnjujoča je **referenčna raven**, na kateri pa rastline delujejo s svojimi funkcijami, v simboličnih miselnih zvezah in drugih pripisanih pomenih (npr. drevo kot simbol narave, ki daje senco).

Prispevek rastlin k celovitosti in dopadljivosti mestnih in predmestnih okolij sta ugotavljala Thayer in Atwood (1978). Smardon (1988) je obravnaval za nas ključne zaznavne funkcije in vrednosti mestne vegetacije, med katerimi izpostavlja vpliv:

- strukture in oblike elementov vegetacije,
- listne vzorce ter
- spreminjajoči videz plodov, cvetov in listov.

Nelson (1976) govori o estetskih prvinah črte, oblike, barve in teksture drevja v urbanem prostoru, doživljajsko vrednost različnih drevesnih vrst pa je s pomočjo semantičnega diferenciala opravil Nohl (1974).

2.3 VIDNO-ZAZNAVNE ZNAČILNOSTI VEGETACIJE

Čutne značilnosti okolja so nosilci dražljajev, preko katerih okolje s čutili zaznavamo in ga spoznavamo. Vidno-zaznavne značilnosti rastlin so tiste njihove karakteristike, ki jih zaznamo z vidom. Primarni zaznavi, ki je odraz realnega sveta, se vzporedno pridružijo asociativni pomeni, ki so posledica osebnih izkušenj, spominov ipd. Prvotni namen človeškega senzornega sistema je bil prilagajanje in reagiranje z namenom preživetja in čim hitrejša adaptacije na razmere v okolju. Dandanes so obvestila, ki nas obdajajo pogosto zavajajoča (vonjave, barve), moteča (hrup), prikrita ali pa jih celo ne zaznavamo (vonj plina, številna sevanja). Zato je enostavneje in toliko bolj pomembno oblikovati okolje po meri človeka, kot pa spreminjati našo dedno zasnovo ali čakati na ustrezno prilagoditev (Polič, 2002).

Ittelson (1973) razlikuje predmetne in okoljske zaznave. Slednje nastanejo kot posledica zaznavanja širšega vidnega polja, scene v večjem merilu, kot je le posamezen predmet. Gifford (1997) razlaga za nas pomembno dejstvo, da je okoljska zaznava, kot jo poimenuje Ittelson, zaradi množine dražljajev ne le kompleksnejša, ampak popolnoma drugačna, kot če opazujemo posamične značilnosti rastlin. Zato bodo v raziskavi izbrane vidno-zaznavne značilnosti prikazane tako na posameznih elementih (predmetna zaznava), kakor tudi v okviru širšega konteksta kompozicije (okoljska zaznava).

Tako bom raziskovala sledeče vidno-zaznavne značilnosti:

- **morfološke lastnosti vegetacije:** višino, barvo, teksturo, teksturno gostoto, obliko, habitus ter
- **likovne elemente vegetacijskih prvin:** točko, gručo in linijo.

2.3.1 Morfološke lastnosti vegetacije

Morfologija rastlin je področje botanike, ki pojavnost rastlin preučuje s prostim očesom ali le majhno optično povečavo.

Kravanja (1989: 76) je v svoji raziskavi ugotovila, da je konotativni pomen vidno-zaznavnih značilnosti parkovnih rastlin zelo očitno odvisen od določenih morfoloških

lastnosti rastline, videz pa je pogojen predvsem z višino rasti, smerjo razrasti poganjkov in obliko krošnje. Ugotovila je tudi (Kravanja, 1989: 88), da ključno vlogo pri zaznavanju in opredeljevanju rastlin kot enakih, podobnih ali različnih nosijo oblika habitusa, sezonska obarvanost in tekstura listja, nekoliko manj pa tudi višina rasti ter cvetivost (oblika, velikost, razporeditev in število cvetov).

Predmet našega raziskovanja bo tako šest izbranih morfoloških lastnosti vegetacije, ki, sodeč po raziskavi Kravanja (1989), ključno vplivajo na posameznikovo vidno zaznavo parkovnega prostora: višina, oblika, habitus, teksturna gostota, tekstura in barva rastlinskega gradiva.

2.3.1.1 Višina

Videz rastlinskega sestava na prvem mestu določa višina elementov, ki skupaj z njihovim številom opredeljuje prostorske smeri, z razmestitvijo pa tvori različne oblike prostorskega reda.

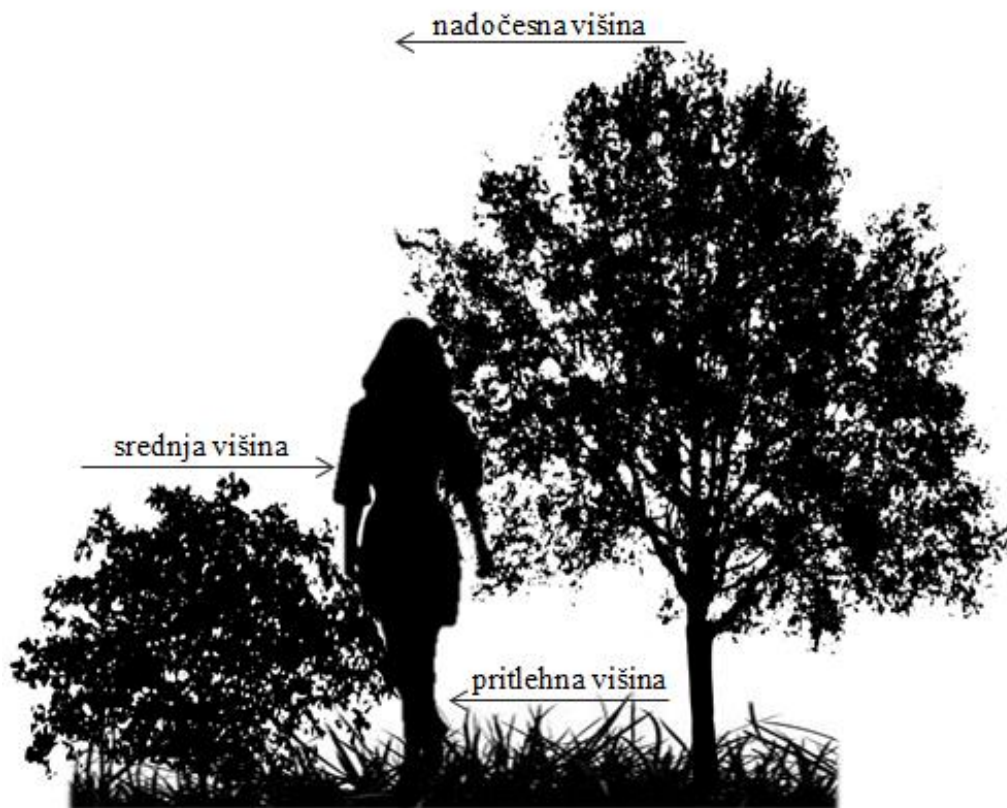
Pri načrtovanju moramo na prvem mestu upoštevati predvideno končno višino in širino oziroma premer posamičnih gradnikov kompozicije, ki so značilne za odrasle rastline v povprečnih rastiščnih razmerah. Za uporabnika prostora je pomembna tudi njegova oddaljenost od predmeta opazovanja, saj je vsak objekt od daleč videti neprimerno manjši, kakor od blizu.

Ker se bom pri naši raziskavi ukvarjala z rastlinskim gradivom od najnižjih vrst naprej, nam pri klasifikaciji najbližja Jakobsenova (1977: 52) delitev velikostnih razredov:

- pritlehna višina (do 0,3 m),
- kolenčna (0,3 m-0,8 m),
- ramenska višina (1,5 m),
- očesna višina (1,5 m-2 m),
- nadočesna višina (več kot 2m).

Za izhodišče je vzel višino odraslega človeka, zato predvidevam, da bo takšna razmejitev predstavnostno bližje tudi našim anketirancem. Število delitev sem zmanjšala na tri postavke in za mejnika vzela 0,5 m ter 2m:

- **pritlehna višina** (do 0,5 m),
- **srednja višina** (med 0,5 m in 2 m),
- **nadočesna višina** (nad 2 m).

Slika 1: Za raziskavo izbrane kategorije morfološke lastnosti »višina«

2.3.1.2 Oblika

Butina (2000) definira obliko kot prvine, ki je sestavljena iz ploskve, njene barve in texture ter robov, ki so nosilci zunanje forme. Bolj, kot so našteje karakteristike kompleksne, večji je miselni napor opazovalca. Kako opazovalec obliko zazna, pa ni odvisno le od opazovanega objekta, pač pa tudi od razdalje opazovanja, kota gledišča, atmosferskih razmer, izkušenj opazovalca in odnosa okoliških prostorskih elementov do nosilca oblike.

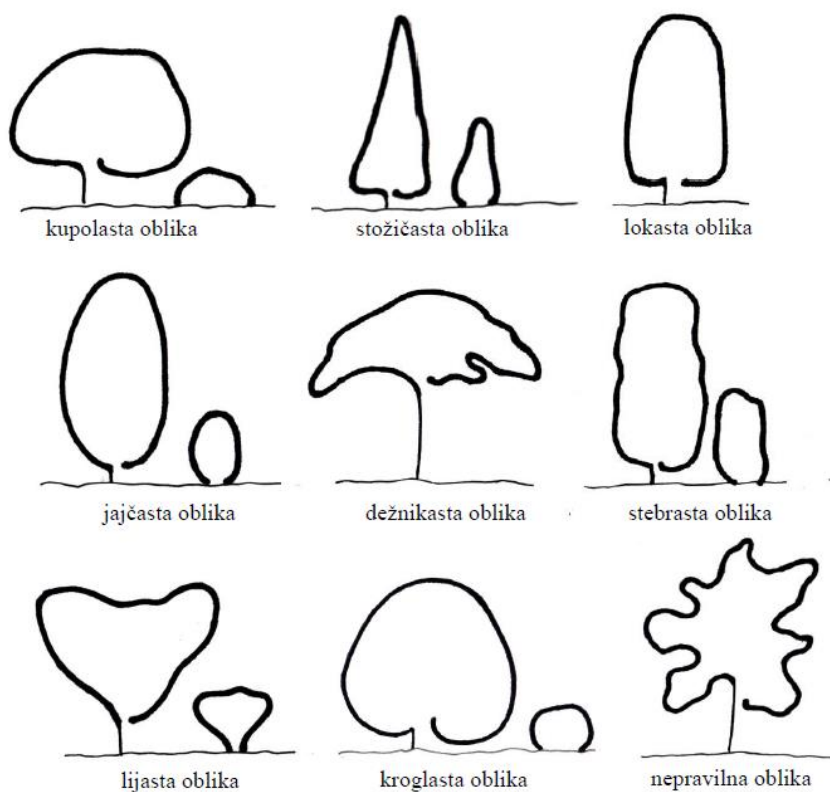
Pri prostorskem načrtovanju se moramo zavedati spremenljivosti oblike skozi celotno razvojno fazo rastline. Najbolj očitna je na višku vegetacijske dobe, najbolj sezonsko spremenljiva pa pri listopadnih in cvetočih rastlinah.

Oblika rastline opisuje tridimenzionalno geometrijsko telo, za klasifikacijo rastlin pa uporabljamo le njeno absolutno vrednost. Slednja upošteva obliko zunanje forme, ki jo nosijo robovi in definira obris oblike.

Dobrilovič (2005) je natančno opredelil kategorije različnih absolutnih oblik prostorninskih (volumenskih) vegetacijskih prvin. Nekoliko poenostavljeno njegova tipologija oblik zajema:

1) Točkovne vegetacijske prvine:

- stožčasta,
- kroglasta,
- jajčasta,
- kupolasta,
- lokasta (visoko izbočena),
- stebrasta,
- kopasta,
- lijasta,
- dežnikasta,
- nepravilna.

Slika 2: Oblike točkovnih vegetacijskih prvin

2) Gručaste vegetacijske prvine:

- gruča s sklenjenim in kompaktnim vegetacijskim obodom,
- gruča s sklenjenimi in kompaktnim vegetacijskim pokrovom in transparentnim vegetacijskim obodom ter
- kompaktna gruča s sklenjenim vegetacijskim pokrovom in netransparentnim vegetacijskim obodom ter jasno čitljivim stikom s tratno površino.

3) Linijske vegetacijske prvine:

- drevored (tunel, lok, cev...),
- palisada (visokodebelne, nizkodebelne),
- strižena živica,
- prostorastoča živica.

Kravanja (1989) je ugotovila, da je nevsakdanja oblika, ki je ne srečujemo pogosto oziroma odstopa od običajnih morfoloških pojavnosti rastlin, opazovalcem bolj dopadljiva, kakor geometrijska.

Gifford (1977) je zapisal, da sta zveznost zakrivljene črte (S krivulja, krožne linije ipd.) ter ravna črta na pogled bolj prijetna kakor cik – cak oblike. Pozitivne čustvene tone izzovejo tudi natančne in jasne oblike, saj so bolj izstopajoče in s tem lažje berljive. Zanimiv je tudi podatek, da pravokotne oblike delujejo večje kot enako velike kvadratne.

Najenostavnejša delitev absolutnih oblik, ki jo lahko razumejo in spontano zaznavajo vsi uporabniki odprtih javnih prostorov, je delitev na pravilne (geometrijske) in nepravilne oblike. Podkrepljeno z dejstvom, da se tudi dva ključna oblikovna sloga parkovne umetnosti delita na strogi geometrijski francoski slog in sproščeni, angleški krajinski slog nepravilnih oblik, sem se odločila, da bom tudi v raziskavi razlikovala med kategorijama **pravilna in nepravilna oblika**.

2.3.1.3 Habitus

Habitus je opredeljen s smerjo in načinom razrasti poganjkov. Prekrit z listno maso ne pride do izraza, saj ga nadvlada oblika. Isti habitus rastlin se tako lahko v vegetacijski dobi izrazi v medsebojno popolnoma različnih oblikah, zato je pri izboru rastlinskega gradiva habitus manj pomemben kot oblika.

Po Dobriloviču (2005: 46), ki je za osnovo vzel Hackettovo (1992), Robinsonovo (1992) in Walkerjevo (1991) delitev, habituse delimo na:

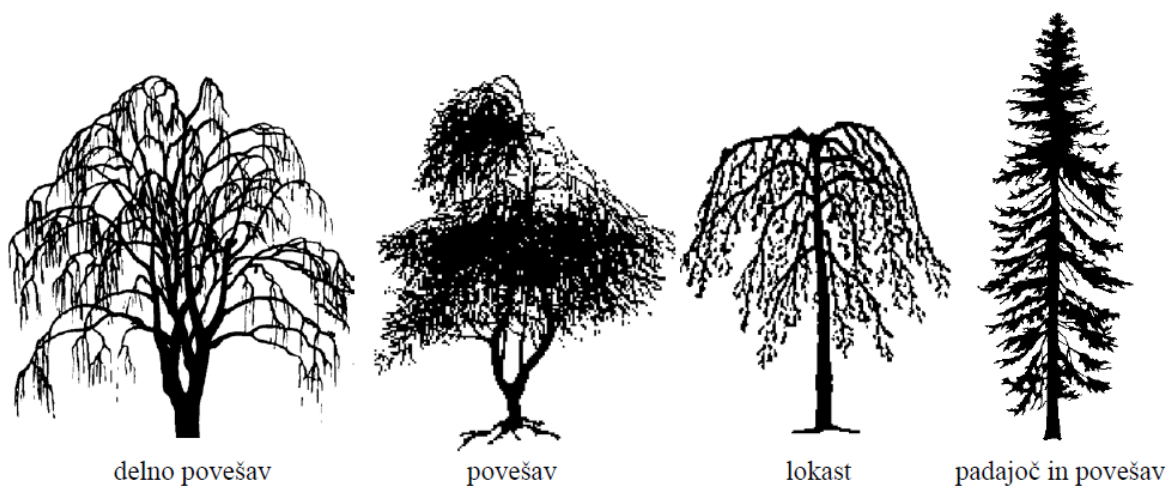
1) horizontalne tipe

- polegel in pritlehen,
- pritlehen in razraščajoč, plazeč.

2) vertikalne tipe

a) padajoči:

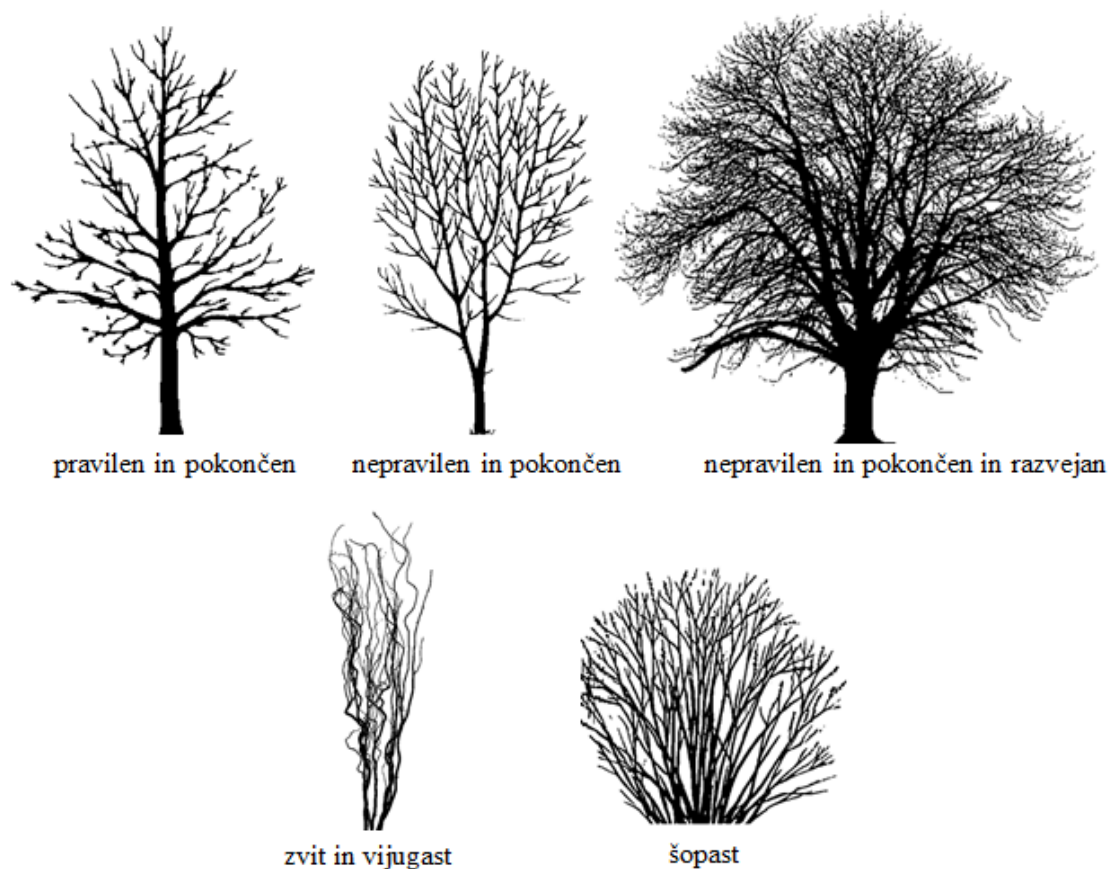
- delno povešav (povešajo se le končni poganjki),
- padajoč in povešav (veje izraščajo padajoče, pod ostrim kotom),
- povešav (veje in poganjki rastejo navzdol),
- lokast (veje in poganjki se na konceh vej usločijo).

Slika 3: Nekaj primerov padajočih habitusov (Dobrilovič, 2005)

b) naraščajoči – pokončni:

- pravilen in pokončen: poganjki izraščajo enakomerno, pokončno, pod istimi koti, po celem deblu;
- nepravilen in pokončen: poganjki izraščajo pokončno, pod različnimi koti;
- nepravilen, pokončen in razvejan: močne ogrodne veje, ki se na konceh močno razvejajo;
- zvit, vijugast;
- šopast: poganjki se stransko ne razraščajo, so enakomerni;
- grmast – razraščajoč: gost splet pokončnih, razraščajočih se poganjkov;
- strukturen: krošnja razčlenjena na več sklopov, ker poganjki izraščajo v skupinah.

Slika 4: Nekaj primerov naraščajočih habitusov (Dobrilovič, 2005)

Kravanja (1989) se je v svoji raziskavi dotaknila tudi vsečnosti habitusov in ugotovila, da naj bi bilo privlačno zlasti ogrodje s pokončno razrastjo vej s tankimi, povešavimi poganjki.

Da bi pojem habitusa mogli razumeti vsi sodelujoči v raziskavi, bom pri raziskavi uporabila le dve osnovni, med seboj najbolj kontrastni kategoriji vertikalnih tipov, za katera menim, da imata tudi najmočnejšo vidno-zaznavno sporočilno vrednost: **padajoči in naraščajoči habitus**.

2.3.1.4 Teksturna gostota

Teksturno gostoto definira količina vej, poganjkov, listja, cvetov in plodov, ki tvorijo volumen rastline. Od nje je odvisno koliko svetlobe pronica skozi krošnjo drevesa, kar vpliva na zaznavo barve opazovane rastline ter stopnjo svetlosti njene okolice.

V raziskavi bom razpravljala o dveh osnovnih različicah: **visoki in nižji (teksturni) gostoti**.

2.3.1.5 Tekstura

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000) teksturo definira kot razporeditev vidnih sestavin česa. Pri rastlini teksturo določajo velikostna razmerja med njenimi osnovnimi gradniki, ki jih še lahko opazujemo pri določeni razdalji. Imenujemo jih tudi najmanjše teksturne enote, ki so po Dobriloviču (2005: 55-56) sledeče:

- listi (velikost ploske, sestavljenost in oblika lista, intenziteta olistanja, namestitvev; Pri deljenem listu je teksturna enota en listni režen in ne celoten list.),
- deblo,
- poganjki (namestitvev),
- veje (v neolistanem stanju),
- brsti,
- cvetovi in
- peclji (dolžina).

Na teksturni učinek tako poleg najmanjših teksturnih enot, vplivajo tudi oblike in velikosti elementov, prekrivanja in sence, odboj svetlobe od površine, intenziteta olistanja, namestitvev elementov in nenazadnje tudi oddaljenost opazovalca od dotičnega elementa. Zaradi zmanjševanja razločnosti opazovanih detajlov, naj bi bila optimalna razdalja, pri kateri se teksturni detajli določene kompozicije najbolj izrazijo, približno 20 metrov (Dobrilovič, 2005 cit. po Robinson, 1992).

Kravanja (1989: 101) se je v svoji raziskavi dotaknila tudi presoje vsečnosti rastlinskega sestava glede na teksturne učinke. Ugotovila je, da so z vidika nosilnega ogrodja lesnate rastline bolj priljubljene kakor zeljnate, z vidika olistanosti pa listavci bolj kakor iglavci ter drobno listne rastline bolj kot tiste z velikimi listi. Dopadljiva je tudi fina listna struktura, ter, precej bolj kot cvetovi, odločilna oblika, barva in način raztrasti listov. Pojavnost in značilnost cvetov naj bi imelo manjšo vlogo pri presojanju vsečnosti, saj se po njeni preferenčni lestvici višje pojavljajo tudi rastline brez cvetov. Pri cvetočih rastlinah so bolj kakor enoletnice in trajnice, ki imajo običajno drobne cvetne liste in cvetove, priljubljene grmovnice z velikimi, tudi posamičnimi cvetovi.

Pri opisovanju rastlin uporabljamo absolutno teksturno vrednost, ki opiše celosten vtis posamezne rastline. Robinson (1992) in Zion (1968) sta določila tri kategorije absolutnih teksturnih vrednosti, ki jih bom uporabila tudi pri naši raziskavi (Dobrilovič, 2005: 57):

- **groba** (npr. večji listi, debeli močni poganjki),
- **srednja** in
- **fina** (drobni, tanki, majhni poganjki ali listi, ki gosto obraščajo vejo).

2.3.1.6 Barva

Barve, kot jih vidimo, so odraz valovnih dolžin vidnega dela svetlobnega spektra, ki jih odbija opazovano telo. Zaznavamo jih približno enako, dojemamo pa zelo subjektivno. Barve lahko:

- pritegnejo našo pozornost,
- prenašajo določena sporočila,
- neposredno vplivajo na naša čustva.

Sporočilna vrednost barv je bila nekoč ključna za preživetje. Vzporedno s tem dejstvom se je razvijal barvni vid, ki je omogočal odkrivanje in razlago naravnih barvnih sporočil. Za zemeljsko površje so tako bolj značilne pisane barve, saj jih je moč hitreje in jasneje zaznavati in se nanje odzivati. Vključevanje naravnih barvnih tonov v sivino mestnega betona je zato še toliko bolj pomembno.

Nosilci barvnih sporočil pri vegetaciji so zlasti cvetovi in plodovi, pri nekaterih vrstah tudi lubje, listi in zelnati deli rastlin. Modro, vijolično in rdečo barvo omogočajo kemične spojine ali pigmenti imenovana antokiani in antocianidi, rumeno flavoni, oranžno ter rdečo pa karotenoidi in rumeno-rjavi ksantofili. Zeleno barvo, ki pri rastlinah prevladuje, daje klorofil. Popolnoma črne barve v rastlinskem svetu ni, beli pa so tisti deli rastlin, ki nimajo nobenega pigmenta.

Tudi zaznavanje barve rastlinskega sestava je, poleg dejanske obarvanosti (ki jo omogočajo pigmenti, stanje rastline in rastiščnih dejavnikov), odvisno od razdalje gledišča, osvetlitve prizorišča, prostorskega konteksta, ozadja opazovanega objekta ter izkušenj in preferenc opazovalca. Najustreznejša zaznava barve je mogoča le pri polni svetlobi in barvi osvetljave, ki se čim bolj približa beli barvi. Barva na kontrastni podlagi izstopa, na barvah podobnih tonov pa ostane kot del ozadja (pomembno pri ustvarjanju globinskih učinkov). Barvne kontraste naj bi človek najbolje zaznaval na razdalji 25 m od opazovanega predmeta (Dobrilovič, 2005).

Kako barvne razsežnosti na splošno vplivajo na opazovalca, je v literaturi precej zapisanega. Najbolj prijetne in privlačne se zdijo svetlejše in visoko nasičene barve (modra, zelena, purpurno vijolična, rdeča in rumena). V nasprotju s hladnimi toni (kratkovalovni, modri del spektra), ki delujejo pomirjujoče in so bolj priljubljene kakor barve dolgovalovnega, rdečega dela spektra, so tople barve tiste, ki poživljajo, nasičene in manj svetle (rdeča, oranžna, rumena, vijolična, modra in zelena) pa vzbujajoče. Osnovne barve (rdeča, rumena in modra) so bolj privlačne kakor mešane (vijolična, rjava, zelena), kombinacija komplementarnih pa bolj priljubljena kakor družba nekomplementarnih. Bolj zaželeni so tudi kontrastni kot nekontrastni, bolj črna kot bela, bolj intenzivne barve kot sivi toni (Gifford, 1977; Polič, 2002).

Kravanja (1989) je ugotovila, da so bolj priljubljeni živahni toni barv (oranžna - rdeča) in bela, srednje priljubljena je oranžna, manj priljubljeni pa sta rožnata ter lila barva. Bolj priljubljene so tudi enobarvne sorte v primerjavi z dvo- ali več-barvnimi. Na splošno naj bi bili moški bolj naklonjeni rumeno-oranžnim odtenkom, ženske pa modrim. Pri oblikovanju nasadov s cvetočimi rastlinami priporoča uporabo barvnih poudarkov rastlin na omejenih površinah oziroma v časovno omejenem trajanju.

V raziskavi bodo prizori s prisotnimi barvami mišljeni tisti, kjer se bo poleg običajne zeleno-rjave kombinacije rastlinskega sestava pojavljala še katerakoli druga barva oziroma barvna kombinacija.

2.3.2 Likovni elementi vegetacijskih prvin

Na vidno-zaznavno doživljanje vegetacije poleg morfoloških lastnosti rastlin v veliki meri vpliva tudi struktura prostora, ki jo določa razmerje med ploskovnimi in prostorskimi elementi. V naravni krajini na prostorsko umeščenost osnovnih gradnikov (krajinskih prvin) vplivajo biotski dejavniki (tla, klima, živi svet), v oblikovani pa jih razmesti človek. Med slednje spadajo tudi urbane parkovne površine, ki so rezultat človeškega načrtovanja in oblikovanja.

Po Dobriloviču (2005: 16 – 31), ki je za osnovo vzel Ogrinovo delitev krajinskih prvin, bom osnovne gradnike rastlinskih sestavov v parkih razdelila na tri likovne elemente volumenskih prvin in dva likovna elementa ploskovnih prvin ter jih poimenovala kot likovne elemente vegetacijskih prvin.

2.3.2.1 Volumenske prvine (telesnine)

Telesnine so kompaktne, zaključene, njihova lupina je homogena in bolj ali manj prekrita z listi. Zato so nosilke senc - temnejših nians prostora, s čimer ustvarjajo tektonske učinke, po drugi strani pa se s svojo rastjo učinkovito prilagajajo svetlobnim spremembam. Zaradi svoje enovitosti dajejo kompoziciji občutek stabilnosti. Za njih je značilna jasna razmejenost fenofaz in stalna spremenljivost, zato v prostor vnašajo dinamiko in raznolikost. So točkovne in v prostoru hitro opazne, zato uporabnika prostora, kot tudi njegove poglede vodijo, zadržujejo in usmerjajo. Prostor omejujejo, razmejujejo, uokvirjajo s čimer je čitljivost prostora večja, orientacija lažja, z njima pa tudi občutek varnosti boljši.

Kot likovne elemente jih delimo na:

- točkovne,
- gručaste in
- linijske.

Za gručaste in linijske prvine je pomembno izbrati vrste, ki so z drugimi rastlinskimi osebki sposobne tvoriti homogeno telesnino, tako morfološko kakor fiziološko.

Tvorimo jih z:

- drevesi,
- grmovnicami ter
- zeljnatimi rastlinami (trajnice, enoletnice).

2.3.2.2 Ploskovne prvine

Druga kategorija likovnih elementov krajine, ki jo je navedel Dobrilovič (2005), so ploskovne prvine, ki jih delimo na:

- vertikalne vegetacijske ploskve in
- horizontalne vegetacijske ploskve.

Tudi ploskve imajo svoje prostorotvorne lastnosti in sicer abstraktnost, statičnost, povezanost, usmerjenost (vertikalna, horizontalna, nagnjena) in oblikovanosti (konkavna, konveksna). S temi lastnostmi v prostoru ustvarjajo globinske učinke, ga členijo, razmejujejo in povezujejo, služijo kot ozadje oziroma podlaga za tektonske poudarke ter nosijo svetle nianse prostora, saj svetlobo odbijajo brez tvorbe senc.

Tvorimo jih s:

- travami,
- enoletnicami,
- dvoletnicami,
- trajnicami,
- grmovnicami,
- plezalkami in
- popenjavkami.

Preglednica 1: Vpliv določenih sestavov vegetacijskih prvin in njihovih likovnih elementov na uporabnike (Goličnik, 2005; Gehl, 1987; Kaplan in sod., 1998)

VEGETACIJSKE PRVINE IN NJIHOVI LIKOVNI ELEMENTI	ČUTNA ZAZNAVA
vertikalni elementi, ki členijo ravne ploskve, ustvarjajo prostorske poddelitve, sisteme manjših niš in večjih zaplat	Zelo vsečne situacije saj dajejo občutek svobode in hkrati omogočajo dobro preglednost prostora, lažjo orientacijo, boljšo predstavo o globini prostora ustvarjajo intimne kotičke in občutek zasebnosti, varnosti ob točkovnih zaslonih hrbta.
poln, neprosojen rob (npr. gosta živica)	Omogoča občutek varnosti in zasebnosti, saj zastira moteče faktorje, ter daje gost linijski hrbtni zaslon in jasen, a hkrati omejen pogled na prostor.
polprosojni robovi poti, križišča, vogali	Nelagodje pri zadrževanju neposredno ob teh (pol)odprtih frekventnih conah.
šibko določeni robovi in slabše prostorske členitve	Negotovost in slaba orientacija zaradi slabše definicije prostora.
sprememba ploskovne teksture (npr. jasen prehod iz trate na pesek)	Dober občutek lastnega prostora, zasebnosti, intimnosti, lažje orientacije.
velika horizontalna ploskev enovite, nečlenjene vegetacije (npr. travnik, močvirje, polje)	Dobra preglednost daje občutek varnost, vendar hkrati vtis dolgočasnosti, opuščenosti. Zaradi manjše količine raznolikih informacij je manj zanimivo za raziskovanje in obisk, predstava o globini prostora in orientacija sta slabši. Situacijo izboljša že sprememba teksture horizontalne površine ali tematska delitev v sklope.
gosta visoka vertikalna površina	Lahko zbuja strah zaradi nepreglednosti, blokirane, oviranega in zaprtega pogleda, občutek izgubljenosti, omejenosti, negotovosti.
rastje do pasu ali visokodebelna drevesa	Omogoča odprt pogled in hkrati členi prostor, zato daje občutek varnost, samozavesti, dobrega počutja.
delno zakriti elementi, transparentnost, igra senc/svetlobe, večslojna globina prostora	Zbuja zanimanje za prostor, raziskovanje, zaradi občutka zmerne a pregledne skrivnostnosti.
divje rastoča, neurejena ali celo propadajoča vegetacija	Zbuja negotovost in strah.
ritmično ponavljanje istovrstnih elementov rastlinskega gradiva, koherenca elementov	Lažje razumevanje prostora in orientacija zaradi jasne rdeče niti rastlinskega gradiva.
spreminjanje teksturne gostote krošenj nad potjo	Prijetna doživljajska izkušnja, dokler senca zaradi krošenj ni pregosta in pretemna.

2.4 ZAZNAVA IN INTERPRETACIJA VIDNO-ZAZNAVNIH INFORMACIJ

Mestni park pomeni pristni stik z naravo sredi urbane sivine, sredi hitrega in z informacijami nabitega načina življenja. Zagotavljati mora odmik od dražljajsko preobremenjenega sveta, zato sta ustrezna količina in kombinacija senzornih sporočil v njem za uporabnika ključnega pomena. V tem poglavju si pogledjmo, kako poteka zaznava, spoznava ter interpretacija dražljajev, ki jih ustvarjajo vidno-zaznavne značilnosti vegetacije.

2.4.1 Zgodovinski mejniki raziskav zaznave, spoznave okolja in vedenja v njem

Okoljska psihologija se ukvarja z izmenjavami med človekom in okoljem ter preučuje tudi procese zaznave in spoznave okolja. Razvila se je v 60. letih 20. stoletja, ko je vzrok za slabo stanje takratne meščanske družbe iskala in našla v ustroju mesta (višini stavb, razporeditvi ulic, oblikovanju sosesk, gneči...). Nastal je pojem okoljski determinizem, ki trdi da okolje ključno vpliva na človeško vedenje.

Odgovor na to je v naslednjem desetletju podal Irwin Altman (1976) z družbeno-sistemskim okoljskim modelom. Ta pravi, da vsak uporabnik prostor spreminja s svojimi cilji in stališči, ki niso nujno enaki prvotni zamisli in izvedbi načrtovalca. Trdi, da sta okolje in vedenje tesno prepletena zaradi vzajemnih, dinamičnih in spremenljivih vplivov med človekom in okoljem.

Medsebojno odvisnost človeka (P – person), njegovega vedenja (B – behaviour) in okolja (E - environment) je Kurt Lewin (1943) opredelil z enačbo: $B=f(P,E)$.

Mehrabian in Russel (1974) sta opozorila na ključne spremenljivke, ki se pojavljajo v večini problemskih situacij okoljske psihologije. S svojim vzročno-posledičnim modelom sta razložila neposredno povezanost čustvenega odziva uporabnikov prostora in posledičnega vedenjskega odziva, s fizičnimi in socialnimi dražljaji iz okolja ter osebnostjo posameznika.

Slika 5: Poenostavljen prikaz področja okoljske psihologije (Mehrabian in Russel, 1974)

2.4.2 Proces: dražljaj, zaznava, spoznava, vedenje

Teoretične razlage odnosa med človekom in njegovim okoljem lahko delimo v dve skupini:

1) Teorije nadzora

Teorije osebnega nadzora razlagajo osebne motive vplivanja na okolje (potrebe, želje, načrti) (Polič, 2002). Na primer park v katerem izbor in uporaba elementov, tudi vegetacije, ne zagotavljata zadosti sence, intimnih koticov, preglednosti, prehodnosti ipd. bo s strani uporabnikov hitro pridobil »funkcionalne popravke«. Za nas pomemben dejavnik znotraj teorije nadzora je zaželen zasebnost posameznika. Altman (1976) razlaga, da zaželen zasebnost ne pomeni socialne osamitve posameznika. Cilj je z ustrezno razmestitvijo elementov posamezniku omogočiti nadzor nad osebnim prostorom in vedenjem ter vzporedno s tem svobodno izbiro nad socialnimi interakcijami. Carr in sod. (1992) so opozorili, da prostor, ki kvalitetno služi potrebam uporabnikov, omogoča tudi koticke udobja, sprostitve, dejavne in nedejavne zaposlitve, raziskovanja, pridobivanja novih izkušenj, Gifford (1997) pa jih dopolni še z občutkom varnosti, kontrole, pripadnosti ter nemotenim socialnim kontaktom.

2) Teorije dražljajev

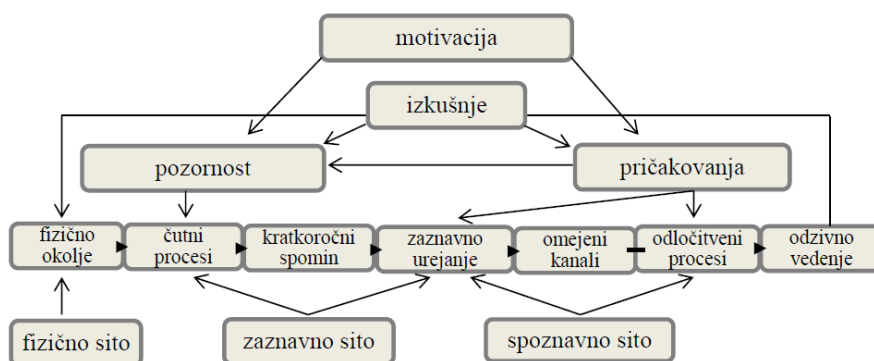
Teorije dražljajev preučujejo fizično okolje kot skupek dražljajskih obvestil (svetloba, barva, zvok, hrup, vročina, mraz, drugi ljudje ipd.), pomembnih za počutje posameznika v določenem okolju (Polič, 2002). V nadaljevanju Polič nazorno razlaga pojme povezane s stopnjo delovanja dražljajev iz okolja na uporabnika prostora. Kadar je učinek dražljajev maksimalno zmanjšan ali ga sploh ni, stanje imenujemo čutna deprivacija. Kadar so dražljaji med seboj preveč izenačeni in uporabniku prostora ne prinašajo nobenih informacij, nastopi zaznavna deprivacija. Občutljivost senzornih organov se poveča, kompleksnejše oblike zaznavanja se poslabšajo, reakcijski čas zaznave se podaljša, občutki, spoznava in posledične emocije pa postanejo izkrivljeni. Do čutne preobremenitve pride, kadar je količina ali jakost dražljajev previsoka. Posledično težimo k zmanjšanju motečega faktorja, zato se tovrstnim situacijam izogibamo, zmanjša se pozornost in zanemari manj pomembne informacije. Škodljiv in grozeč dražljaj imenujemo stresor, ki v posamezniku lahko izzove jezo, gnus, žalost, razočaranje, ogrožajoči pa tesnoba, razburjenje. V primeru, da se posameznik s stresorjem in izzvanimi občutki ne more uspešno spoprijeti, nastopi stres.

Neželene dražljaje lahko z ustrezno uporabo rastlinskega gradiva na vrsto načinov omilimo, izboljšamo, zakrijemo ipd. Pri tem ne smemo pozabiti na kvantitativne vrednosti dražljajev, (npr. jakosti, kompleksnost, variabilnosti, novosti) pri čemer je optimalna

vrednost vselej odvisna od posameznikove individualne zaznave, adaptacijske ravni, njegovih izkušenj, potreb in t.i. referenčnega okvirja, ki pomeni točko subjektivne nevtralnosti pri presojanju všečnosti. Zaradi tovrstnih notranjih (spoznavnih) procesov, se namreč zunanji (zaznavni) procesi pretvarjajo v subjektivno spoznavno oceno, ki je odločilna za posameznikovo interpretacijo razmer v okolju ter posledični vedenjski odziv.

Gifford (1997) je ugotovil, da bo prostor všečen, če bo osmisli njegovo prisotnost in omogočal njegovo dejavnost. Informacije, ki to izražajo morajo biti vidne takoj. Skladnost ter različne oblike prostorskega reda olajšajo razumevanje strukture in organizacije prostora, čitljivost in jasnost informacij omogočata orientacijo in občutek varnosti, kompleksnost pa uporabnika zaposluje in ga vodi k dejavnosti. Zmerna skrivnostnost, zapletenost, novosti, nepričakovane situacije motivirajo k raziskovanju prostora, vendar morajo biti uravnoteženi in nagnjeni k urejenosti, saj kaotičnost ni dobrodošla. Tudi svetlejši prostori, večje število in intenziteta dražljajev dodatno stimulirajo aktivnost, spodbujajo druženje in dejavno preživljanje časa.

Zaznavanje okolja podpirajo vse čutne zaznave, vendar pa je človek v prvi vrsti vizualno bitje. Zaznavi dražljajev sledi spoznavanje, v katerem informacije predelujemo, povezujemo, pomnimo in se jih nato spominjamo kot del preteklih izkušenj ter asociativno povezujemo v širše pojmovanje in dojemanje okolja. Da bi razložil človekovo zaznavanje okolja, je Rumar (1991) opredelil tri sita, ki vplivajo na naš proces pridobivanja in predelave obvestil. Fizična sita so odvisna od narave fizičnega okolja, kamor spada tudi vegetacija in njene vidno-zaznavne značilnosti. Zaznavno sito vpliva na naše čutne procese in urejanje zaznanih informacij, odvisno pa je predvsem od fizioloških (vid, sluh ipd). omejitev posameznika, dražljajev ter kakovostne in jakostne razlike med njimi. Spoznavno sito je odvisno od posameznikovih motivov, izkušenj in pričakovanj ter prav tako vpliva na zaznavno urejanje in nadalje na odločitvene procese in odzivno vedenje.

Slika 6: Poenostavljen Rumarjev model (Rumar, 1991), ki opisuje glavne dejavnike, ki določajo pridobivanje in predelavo obvestil

Razlikujemo tri različne vrste zaznavanja okolja: operacionalno, odzivno in sklepavno. Za nas pomembna sta predvsem zadnja dva. **Pri odzivnem zaznavanju** se uporabnik na okolje odzove na podlagi določene značilnosti, ki v njem izstopa in je jasno prepoznavna. Tovrstne prostorske specifične nam olajšajo orientacijo in pomnjenje prostora, zato se v prostoru bolje počutimo in smo manj izgubljeni. **Pri sklepalnem zaznavanju** okolja se uporabnik prostora odziva na podlagi spoznavnega odločanja. Smiselne prostorske povezave, predvidljivi vzorci prostorskega reda ter posplošene sheme uporabniku olajšajo spoznavo ter miselno izdelavo osebnega modela okolja, s tem pa tudi razumevanje, pomnjenje in uporabo prostora (Polič, 2002).

Lynch (1974) je naštel pet prvin, ki omogočajo lažjo spoznavo okolja:

- poti – linearni elementi,
- robovi ali meje – elementi s funkcijo ločevanja okolja,
- četrti – srednje velika področja celote s svojevrstnim značajem,
- vozlišča – točke stičišč, srečevanja,
- znamenja – očitne in izstopajoče prvine.

Lyncheve prvine lahko iz konteksta mesta prenesemo v parkovno okolje in preko ustrezne organizacije rastlinskih elementov izboljšamo berljivost prostora ter ga s tem približamo uporabniku pozitivni izkušnji. Tudi Gifford (1997) je navedel, da ljudje prostor lažje razumemo in si ga bolje zapomnimo, če je odprt in hkrati jasno strukturiran z vidnimi in hitreje prepoznavni znamenji, kot so višji, prostostoječi, neobičajno oblikovani in ponavljajoči se elementi.

Omenjene teorije odnosa med človekom in okoljem utemeljujejo našo predpostavko, da moremo vidno-zaznavne značilnosti vegetacije opredeliti kot ene ključnih dražljajev, ki vplivajo na počutje uporabnika prostora ter usmerjajo rabo v njem. Naše raziskovanje vodi zanimanje, kako vplivajo na spoznavne procese uporabnika, na njegovo težnjo po približevanju oziroma ogibanju prostora. Lahko rečemo, da bom raziskovala konotativni pomen vegetacije na uporabnika, ki je odvisen od človekove motivacije, čustev in osebnosti. Na slednjo ne moremo vplivati, lahko pa z ustreznim izborom in uporabo vegetacije ustvarjamo prijetne čustvene odzive ter s tem uporabnike spodbujamo k vračanju v prostor.

3 MESTNE PARKOVNE POVRŠINE

3.1 UMESTITEV IN FUNKCIJA PARKOV V MESTNEM PROSTORU

Mestne parkovne površine sodijo med javne odprte mestne prostore.

Odprte prostore Lynch (1974) definira kot tiste, ki so odprti prosto izbranim in spontanim dejavnostim ljudi. Goličnikova (2005) je navedla ključne kvalitete odprtih prostorov: ponujati morajo možnosti posedanja, točke zbiranja, jasne in vizualno opazne vstope, poti in druge strukturne člene, ki podpirajo tako gibanje in zadrževanje v prostoru (aktivno in pasivno), kakor tudi domiselnost uporabnikov pri njihovih dejavnostih.

Javni prostor je javnosti dostopen kraj, kjer se ljudje v skupinah ali posamič združujejo zaradi različnih dejavnosti (Carr in sodel, 1992). Newyorška nevladna organizacija Project for Public Spaces kot uspešen javni prostor vrednoti prostor, za katerega je značilna ugodna dostopnost, raznovrstne dejavnosti, udobje in druženje uporabnikov. Gehl (1987) kvalitetnemu javnemu prostoru pripiše še ugodne mikroklimatske razmere, kot so senca, zavetje pred vetrom in dežjem, varnost, preglednost, ustrezno ločenost od prometa ter prijetnost v vsakem pogledu. Prav slednje pa je predmet mojega raziskovanja.

Javni odprti mestni prostori so prostori med grajenim tkivom mesta, ki so dostopni vsem uporabnikom. Kot najvitalnejši deli mesta, morajo s svojo obliko in funkcijo mestnim prebivalcem in obiskovalcem ponujati vsakodnevno dopolnitev in popestritev mestne sivine, zgoščene stavbne mase in hitrega, od narave umaknjenega tempa življenja.

3.2 DEFINICIJA IN ZGODOVINA RAZVOJA MESTNIH PARKOV

Goličnik (2005) mestne parke opredeli kot zelene oaze v mestnem jedru, ki služijo počitku, sprostitvi in rekreaciji v naravi. Z razliko od trgov so namreč v večji meri ozelenjeni, možnosti za rabo pa pestrejšje.

Osnovne vegetacijske prvine parkov so:

- trata,
- drevesa,
- grmičevje ter
- gredice.

Do industrijske dobe so na nastanek in oblikovanje prvih zametkov (vrtnih) parkov vplivali zlasti fevdalisti, kar se odraža v baročni francoski vrtni umetnosti in bolj sproščenem krajinskem slogu angleške vrtno umetnosti. Nastop industrializacije v začetku 19. stoletja je povzročil intenzivne selitve ljudi iz slabše razvitega podeželja v mlade, razvijajoče se

industrijske centre. Mestna jedra so s časoma postala prepolna, stopnja kriminala je rasla, hrup je postal neznosen, kvaliteta zraka zelo slaba. Primanjkovalo je odprtih prostorov, zelenih površin, koticov, kamor bi se lahko umaknili in se hkrati počutili varno ter domače. Težnja po naravi je trend selitev zopet obrnila v obmestni prostor in podeželje.

Da bi mestna jedra zopet naredili privlačna za življenje so začeli urbanisti v obstoječo mestno maso umeščati nove prvine naravnih prizorov in urejati prve velike socialne parke, namenjene vsem slojem hitro rastočega mestnega prebivalstva. Že v drugi polovici 19. stoletja so tako v večjih mestih, sprva ameriških in nato tudi evropskih, nastali prvi mestni parki. Angleški krajinski slog, ki je rdeča nit Centralnega parka v New Yorku in Angleškega parka v Münchnu, je kot nalašč nudil tihe razglede in neštete možnosti za premišljanje, raziskovanje, sprostitev.

Od 20. stoletja dalje nastajajo nove oblike parkov, kot kombinacija obeh poglavitnih slogov, angleškega in francoskega. Oblike se poenostavljajo, prilagajajo funkcionalnosti parka, uvajajo se geometrijski vzorci abstraktnih oblik, simetrija izginja. V 50. letih je slog mestnega življenja začel intenzivno spodbujati prosti čas, rekreacijo, skupinske športe in pomen otroške igre, čemur je morala odgovarjati tudi nova parkovna ureditev, nov odnos do okolja pa je narekoval razvoj specializiranih, tematskih parkov, kot so botanični in živalski vrtovi ter akvariji z dvojno (učno in zabavno) vlogo.

V 60. letih 20. stoletja je park postal ena ključnih sestavin kvalitetne bivanjske mestne krajine. Osemdeseta so prinesla nastajanje novih parkov, kot recimo v Barceloni in Parizu ter številne prenove, ki so odgovarjale trendu vračanja mestnih središč pešcem in kolesarjem (Danska) in celoviti prenovi starih industrijskih mest in pristaniških območij (Velika Britanija, Nizozemska, Nemčija) (Jančar, 2001; Goličnik, 2005).

3.3 LJUBLJANSKE PARKOVNE POVRŠINE

3.3.1 Zgodovinski razvoj ljubljanskih parkovnih površin

Ljubljanske parkovne površine se po vsej verjetnosti prvič omenjajo v listini iz leta 1439, s katero vojvoda Friderik gozd na Grajskem griču preda v mestno last. Zaradi obrambne preglednosti zunaj obzidja je bil grič s strnjanim listnatim gozdom poraščen le znotraj mesta. Od Mestnega loga do Trnovega se je razraščal nižinski hrastov gozd, namenjen rekreaciji in lovu. Obrežje Ljubljanice so obdajali samonikli hrasti in vrbe, sprehajalne poti pa privlačni drevoredi.

Kot manjša avstro-ogrska provinca, si Ljubljana bogate evropske vrtno umetnosti ni mogla privoščiti. Bogatejšo vrtno zasaditev so si lahko privoščili le posamezni bogati meščani. Ker so bile njihove palače strnjene za mestnim obzidjem, so si sadne vrtove ter urejene nasade s paviljoni postavljali izven mestnega obzidja, neusklajeno z arhitekturo

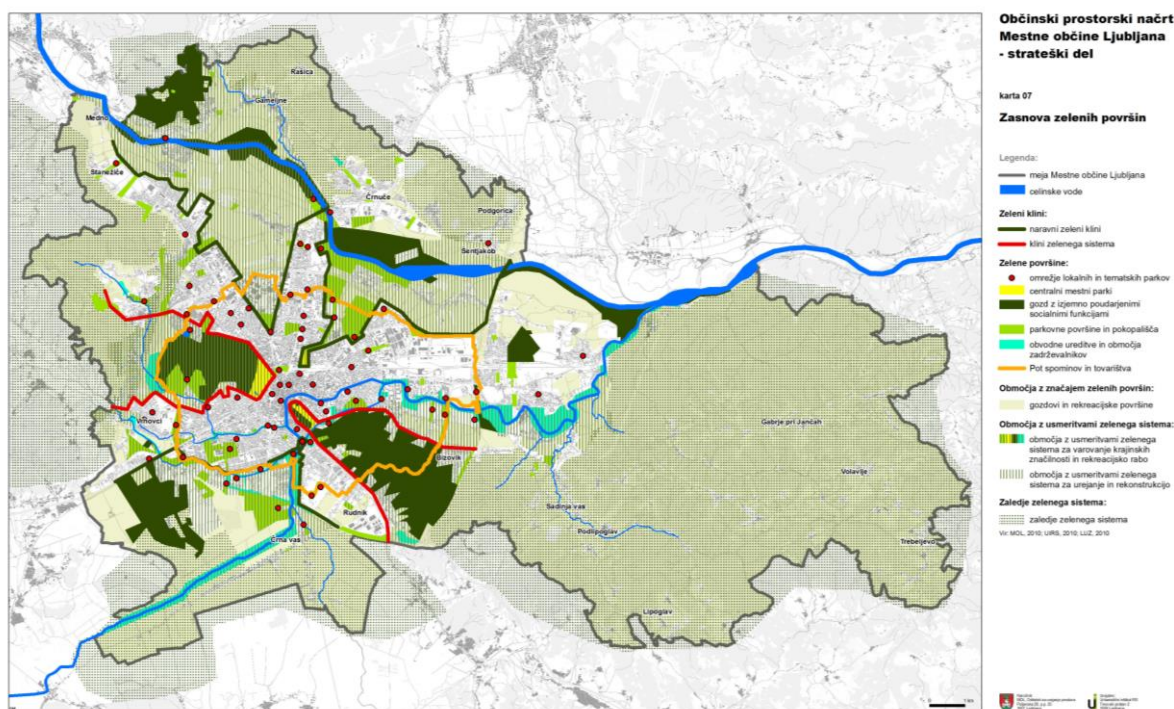
reprezentančnih zgradb. Kjer danes leži Prešernova cesta so Auerspergi za zabavo in uporabo plemičem postavili znamenite Turjaške vrtove z značilnimi baročno zasnovanimi razdelki, osno zasnovo in romantično opremo. Med današnjo Tržaško in Rimsko cesto so nastali botanično bogati Zoisovi vrtovi s sprehajalnimi in jahalnimi potmi, namenjeni javni uporabi in kasneje preoblikovani v sadovnjak.

Prvi zasaditveni načrti za Ljubljano so nastali v času Francoske oblasti in jih je nekoliko kasneje, po letu 1815, realiziral grof Latterman. Zasaditev akacij, črnih (laških) topolov in kostanjev je predstavljala povezavo Šiške in Gradišča ter mestnega centra s Tivolskim gradom, kasneje pa podlago za ureditev Tivolskega parka. Leta 1810 je bil postavljen današnji Botanični vrt, takrat Vrt domovinske flore s preko 2200 rastlinskimi vrstami. Prvi javni park, park Zvezda, je svojo zvezdasto strukturo sprehajalnih poti dobil 1821, zasaditev drevoredov pa 3 leta kasneje.

Prvi prostorski planski načrti mesta Ljubljane segajo v čas po velikem potresu leta 1895. Plečnik jih je prvi nadgradil s predlogi parkovnih površin. Povojni, prvi regulacijski program razvoja Ljubljane je predvideval linearni razvoj mesta vzdolž petih cestnih vpadnic z velikopoteznim parkovnim sistemom, ki naj bi se z roba zajedal globoko v mestno središče. Ni se ustrezno razvil, kakor tudi ne naslednji Generalni plan urbanističnega razvoja Ljubljane iz leta 1965. Ta je predvidel zelene kline, ki naj bi center mesta povezovali z zelenim pasom ob robu. V Dolgoročnem planu občin in mesta Ljubljane za obdobje 1986-2000 se je prvič pojavila potreba po razvoju širšega naravnega in rekreacijskega zaledja ter podrobnejši obravnavi naravne dediščine mestnih in obmestnih naravnih gozdov ob Savi, Ljubljanici in na Barju. Tudi v tem primeru ni prišlo do ustrezne realizacije mestnega zelenega sistema.

Danes Ljubljanske parkovne površine v obliki sledijo krajinskemu slogu, ki se ponekod prepleta z baročnimi vzori (npr. park Tivoli), drugod z dodatki sodobnejših pristopov s svobodno členitvijo utrjenih površin, funkcionalno prilagojenih rabi in namenu (Jančar, 2001).

Razvoj zelenega sistema mesta Ljubljane danes temelji na Občinskem prostorskem načrtu MOL (2010).

Slika 7: Zasnova površin s poudarjenim vegetacijskim značajem v OPN MOL (Šašek-Divjak in sod., 2010)

Po Jančarju (2001) bi obstoječe ljubljanske površine s poudarjenim vegetacijskim značajem lahko razdelili na:

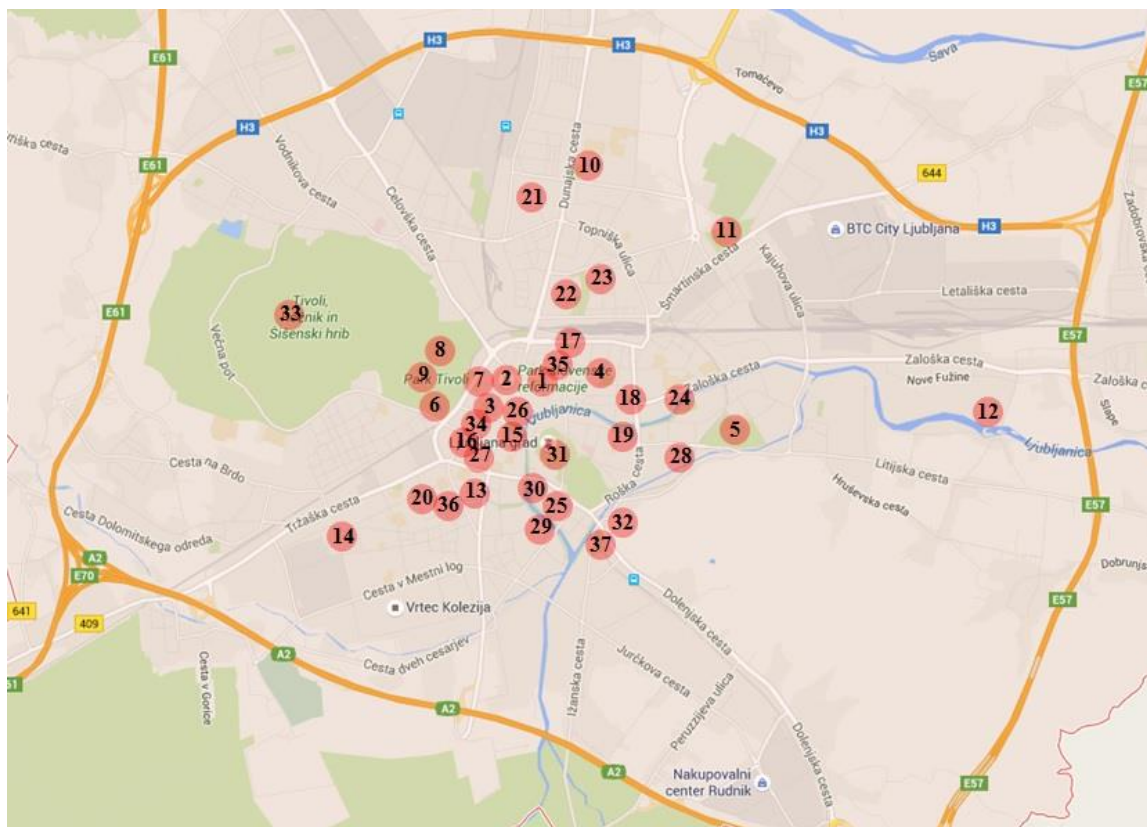
- parke,
- parkovne ureditve,
- parke s posebno namembnostjo in režimi obiskovanja,
- vrtove,
- ozelenjene površine javnih zgradb in ustanov,
- drevorede,
- obrežne rečne pasove Save in Ljubljanice,
- stanovanjska zelenja,
- mestni in obmestni gozd,
- Ljubljansko Barje.

Pri razmeščanju novih in obnavljanju obstoječih javnih površin s poudarjenim vegetacijskim značajem je potrebno varovati in ohranjati naravna območja (mestni in primestni gozdovi, ozelenjena porečja Ljubljanice in Save, Barje) kot pomembne nosilce ekološke in rekreacijske funkcije. Razpršene manjše zasajene površine znotraj stanovanjskih naselij se lahko zmanjšujejo na račun večjih strnjenih parkovnih ureditev v središču soseske ali naselja. Ob tlakovanih površinah so dobrodošle mikro zasaditve (npr. krajši nizi dreves, manjši ozelenjeni pasovi). Obstoječe točkasto razporejene javne površine ter parkovne gozdove je potrebno povezati s stanovanjskimi predeli z mrežo rekreacijsko - sprehajalnih poti.

3.3.2 Ljubljanski parki in parkovne ureditve danes

S pomočjo Jančarjeve (2001) opredelitve, samostojnim raziskovanjem in OPN MOL (2010) sem znotraj obroča obvoznice evidentirala 37 mestnih parkov:

1. Miklošičev park
2. park Ajdovščina
3. Muzejski park
4. park Tabor
5. Kodelijev park
6. Tivoli: mestna vrtnarija in ribnik
7. Tivoli: trikotni park
8. Tivoli: angleški park
9. Tivoli: parter Tivolskega gradu
10. Bežigrajski park
11. park ob Žalah
12. park ob Fužinskem gradu
13. park Gradaščica
14. park za Interspar Vič
15. park Zvezda
16. park ob Cankarjevem domu
17. Kolodvorski park
18. Hrvatski trg
19. Ambrožev trg
20. park Arturo Toscanini
21. park na Trgu 9. maja
22. Navje (spominski park)
23. Severni mestni park Navje
24. park ob Zaloški cesti
25. park na Prulah (parkovna ureditev)
26. Knafljev prehod (parkovna ureditev)
27. Foersterjev trg (parkovna ureditev)
28. Nasad 88 lip ob Poljanski cesti (parkovna ureditev)
29. Trnovski pristan (parkovna ureditev)
30. Vrt Gruberjeve palače (parkovna ureditev)
31. park na Grajskem griču (gozdni park)
32. park na Golovcu (gozdni park)
33. park na Rožniku (gozdni park)
34. Trg republike (parkovna ureditev)
35. park za RTV (parkovna ureditev)
36. park ob krožišču na Kopališki (Kolezija) (parkovna ureditev)
37. Botanični vrt

Slika 8: Umestitev ljubljanskih parkov in parkovnih ureditev na karti Ljubljane (podl. Google map, 2016)

Pri naši raziskavi se bom osredotočila na parke z izrazito poudarjenim vegetacijskim značajem, torej na tiste parkovne površine, v katerih rastlinski pokrov prevladuje nad ostalo parkovno opremo ter neozelenjenimi površinami, hkrati pa je v njih vegetacija zastopana s čim bolj raznolikimi tipi vegetacijskih prvin in njihovimi likovnimi različicami.

V nadaljevanju je s fotografijami predstavljenih nekaj ključnih ljubljanskih parkov in njihove ključne karakteristike, zlasti pri rabi rastlinskega gradiva.

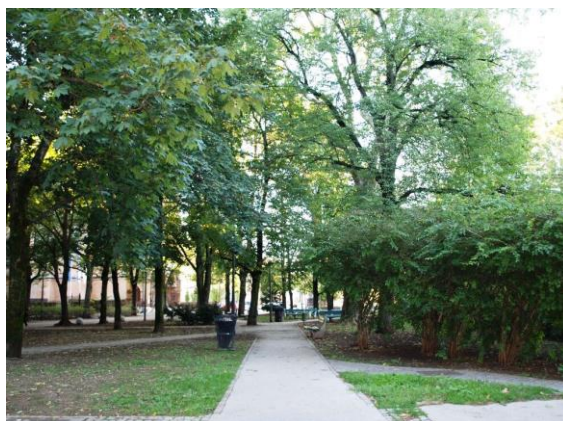
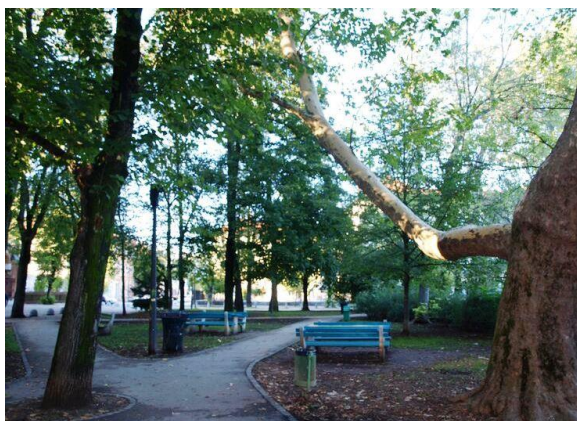
Slika 9: Miklošičev park

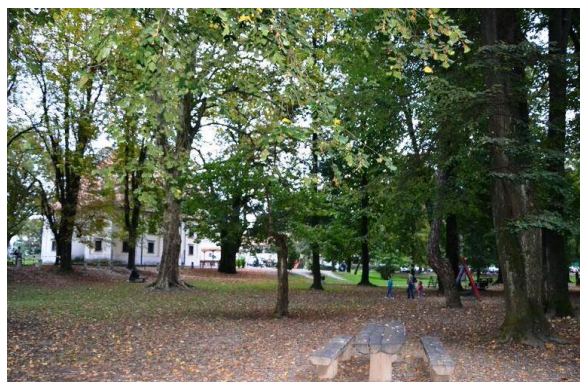
Slika 10: park Ajdovščina

Slika 11: Muzejski park

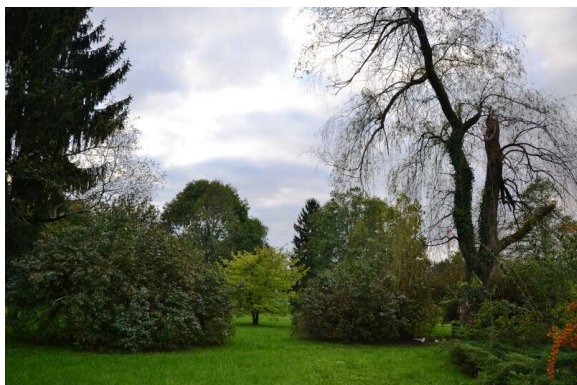
Slika 12: park Tabor

Slika 13: Kodeljev park

Slika 14: park Tivoli

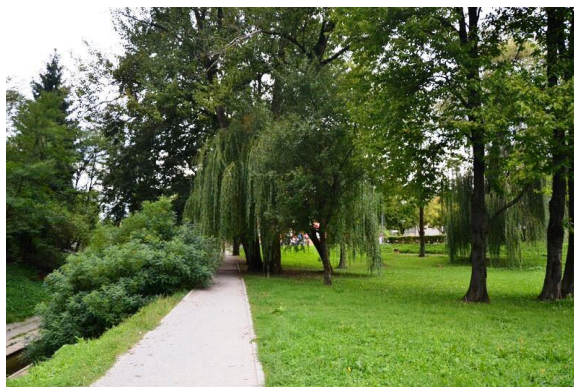
Slika 15: Bežigrajski park

Slika 16: park ob Žalah

Slika 17: park ob Fužinskem gradu

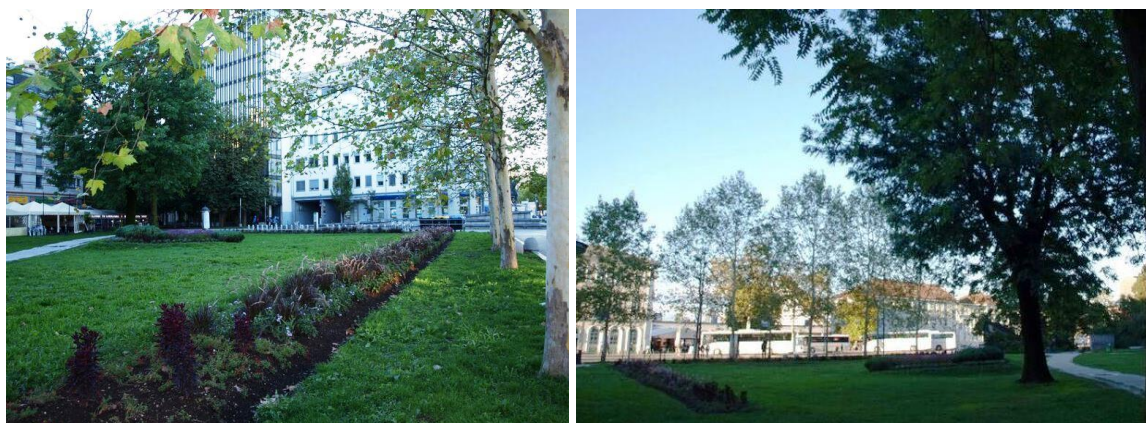
Slika 18: park Gradaščica

Slika 19: park Zvezda

Slika 20: park ob Cankarjevem domu

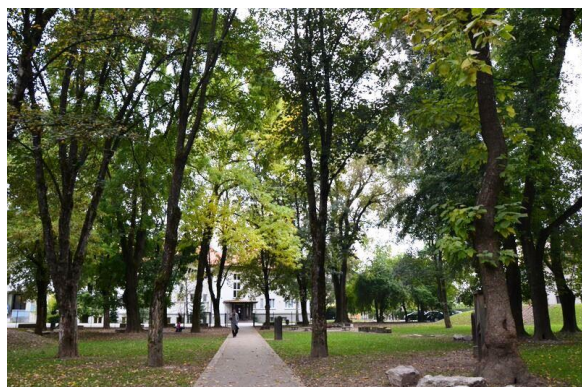
Slika 21: Kolodvorski park

Slika 22: Hrvatski trg

Slika 23: park Arturo Toscanini

Slika 24: park na Trgu 9. maja

Slika 25: Severni mestni park Navje

3.4 IZBOR PARKA ZA APLIKACIJO UGOTOVITEV

Parka za aplikacijo ugotovitev raziskave sta bila izbrana iz celotnega nabora 37 ljubljanskih parkov in parkovnih ureditev znotraj avtocestnega obročja, ki so prikazani na Sliki 8.

Parke sem locirala s pomočjo Jančarjevega seznama (Jančar, 2001) in zadnjega aktualnega digitalnega ortofoto posnetka (2009-2011) v spletnem pregledovalniku okoljskih prostorskih vsebin Atlas okolja. Sledil je obisk vseh parkov in končni izbor na podlagi ugotovitev, ki so prikazane v Preglednici 2. Parkovne ureditve, ki imajo predvsem prehodno funkcijo in skromen vegetacijski značaj, ter gozdne in tematske parke, ki so izredno obsežni, sem izločila že pred ocenjevanjem kriterijev v Preglednici 2.

Iskala sem parka z izrazito poudarjenim vegetacijskim značajem, kar pomeni da morata imeti najvišjo stopnjo vegetacijskega značaja ter čim več raznolikih vegetacijskih prvin v čim bolj različnih likovnih pojavnosti (točka, gruča, linija), ki jih bom na podlagi raziskave lahko kritično ovrednotila. Park Ajdovščina in park Arturo Toscanini imata oba najvišjo stopnjo vegetacijskega značaja, pri določanju raznolikosti vegetacijskih prvin pa sta dosegla največ točk - 7, zato sta bila izbrana za aplikacijo ugotovitev raziskave.

Preglednica 2: Metodologija izbora parkov za aplikacijo ugotovitev

LJUBLJANSKI PARKI	STOPNJA VEGETAC. ZNAČAJA (1 visoka – 3 nizka)	VELIKOST (1 velika – 3 majhna)	VEGETACIJSKE PRVINE												REZULTAT (vsota X)
			drevesne			grmovne			gredice			trata			
			L	G	T	L	G	T	L	G	T				
Miklošičev park	1	2	X	X	X		X					X		5	
park Ajdovščina	1	2	X	X	X	X	X			X		X		7	
Muzejski park	1	2	X	X		X	X					X		5	
park Tabor	3	3	X				X	X						3	
Kodeljev park	1	1	X	X								X		3	
Tivoli: mestna vrtanja	1	1		X	X	X	X			X		X		6	
Tivoli: trikotni park	1	2	X	X		X	X					X		5	
Tivoli: angleški park	1	1		X	X		X	X				X		5	
Tivoli: parter Tivolskega gradu	2	3			X	X				X		X		4	
Bežigrajski park	1	2	X	X		X	X					X		5	
park ob Žalah	1	1		X	X		X					X		4	
park ob Fužinskem gradu	1	2		X	X		X	X				X		4	
park Gradaščica	1	2		X	X							X		3	
park za Interspar Vič	2	3		X	X		X							3	
park Zvezda	2	2	X									X		2	
park ob Cankarjevem domu	2	3		X	X		X							3	
Kolodvorski park	2	3		X	X					X		X		4	
Hrvatski trg	2	3		X	X		X							2	
Ambrožev trg	1	3		X	X	X	X					X		4	
park Arturo Toscanini	1	2	X	X	X		X	X		X		X		7	
park na Trgu 9. Maja	2	2		X										1	
Severni mestni park Navje	2	2			X		X					X		3	
park ob Zaloški cesti	3	3		X	X		X					X		4	
LEGENDA															
L - lineame vegetacijske prvine			G - gručaste vegetacijske prvine			T - točkovne vegetacijske prvine									

4 VIDNO-ZAZNAVNE ZNAČILNOSTI VEGETACIJE SKOZI OČI ANKETIRANCEV

4.1 NAMEN ANKETIRANJA

Namen anketiranja je bil zbrati nabor fotografij, ki prikazujejo vse preučevane vidno-zaznavne značilnosti vegetacije, za nadaljnjo diskusijo v fokusnih skupinah.

4.2 METODA ANKETIRANJA

Anketiranje je metoda, s katero raziskujemo stališča in mnenja anketirancev na vnaprej pripravljena vprašanja. Predhodno so določeni tudi ciljna skupina anketiranih oseb, velikost vzorca in način anketiranja. (Pokorny in sod., 2007)

Ker gre v našem primeru za daljšo anketo in dokaj velik priložnostni vzorec vsaj 50 oseb, sem se odločila za spletno obliko anketiranja. To je poleg popolne anonimnosti, vsakemu anketirancu omogočilo mirno in skoncentrirano izpolnjevanje v več korakih, shranjevanje in naknadno oddajo izpolnjenega vprašalnika. Poleg tega sem se izognila nepotrebnemu tiskanju obsežnega vprašalnika, pregledovanje fotografij pa je dandanes v digitalni obliki povsem domače, pogosto celo bolj kot v natisnjeni.

Za lažje razumevanje, hitrejšo izpolnjevanje in točno interpretacijo odgovorov sem izbrala zaprti tip vprašanj, pri katerih so odgovori že ponujeni, izbrati je bilo mogoče enega izmed njih.

4.2.1 Udeleženci anketiranja

K izpolnjevanju ankete je bil povabljen naključen vzorec ljudi. V času trajanja anketiranja, med 2. 12. 2014 in 4. 1. 2015, je bilo v celoti izpolnjenih 54 vprašalnikov, 55 delno, 58 oseb pa si je anketo le ogledalo.

Pri analizi sem upoštevala samo veljavne in v celoti izpolnjene vprašalnike, torej vzorec 54 anket. Med njimi je bilo 65 % žensk (35) in 35 % moških (19). 3 osebe so bile stare do 20 let, 24 oseb med 21 in 30 let, 11 oseb med 31 in 40 let, 5 oseb med 41 in 50 let, 11 oseb pa je bilo starejših od 51 let. Področje izobrazbe oziroma zaposlitve je zanimivo, saj nam v grobem razodene, kakšno strokovno podlago znanja in izurjenost opazovanja so imeli anketiranci. Največ je bilo naravoslovno-tehniških smeri z 48 % (26), med njimi krajinski arhitekti, študentje varstva okolja, biotehnologi, biologi, arhitekti, geografi. Sledijo družboslovne vede z 28 % (15), med njimi socialna pedagogika, ekonomija, organizacija dela, politologija, sociologija. V manjšini so se pojavljale še umetniške vede s 7 % (4), humanistične vede s 4 % (2) ter 1 upokojenec.

4.2.2 Gradivo anketiranja

Craik (1970) se je spraševal, kako sodelujočemu v raziskavi kar najbolj ustrezno prikazati okolje in opredelil tri načine predstavitve okolja: neposredna predstavitev (in situ), zastopništvo (npr. fotografije, skice) in domišljajske predstave (npr. ime kraja).

Fotografije, kot gradivo eksperimentalne simulacije, sicer nimajo značaja izvirnika, lahko pa z njimi premišljeno in vsem anketirancem enakovredno prikažemo različne prostorske situacije. Craik (1970) je ugotovil, da je takšno zastopništvo dovolj veljavna predstavitev okolja, da jo lahko štejemo za verodostojno metodološko gradivo.

Anketo sta sestavljala dva sklopa: Prvi s splošnimi demografskimi vprašanji ter drugi sklop z avtorskimi fotografijami različnih parkovnih prizorov, tako posamičnih rastlinskih elementov kakor njihovih sestavov.

Drugi sklop, nabor 49 fotografij, je bil sestavljen iz dveh delov: 26 fotografij, ki so prikazovale posamične likovne elemente vegetacijskih prvin (točke, gručice, linije, vertikalna/horizontalne ploskve) ter 23 fotografij, kjer so bile prikazane različne kompozicije elementov.

Pri vsaki fotografiji so anketiranci ocenjevali stopnjo izraženosti posamezne morfološke lastnosti vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barve in velikost). V prvem delu smo opazovali elemente, v drugem kompozicije. Vsaka morfološka lastnost je bila zapisana v dveh skrajnostih v obliki diferencialne tabele. Ocenjevanje je potekalo s tristopenjsko lestvico. Ocena 1 je pomenila, da izrazito izstopa leva skrajnost (npr. pravilna oblika), ocena 3 izstopanje desne skrajnosti (npr. nepravilna oblika), pri oceni 2 pa, da ne izstopa nobena od skrajnosti. V slednjem primeru lahko sklepamo, da morfološka lastnost z oceno 2 po mnenju anketiranca na fotografiji ni bila jasno izražena. Pri vsaki lastnosti je bila možna izbira le ene ocene, hkrati pa nobena lastnost ni smela ostati neocenjena, sicer zaključek ankete ni bil mogoč.

1/26: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji.

	1	2 (srednje)	3	
PRAVILNA oblika (geometrijska)	☐	☐	☐	NEPRAVILNA oblika (dinamična, nenadzorovana)
PADAJOČI habitus (veje in poganjki rastejo navzdol)	☐	☐	☐	NARAŠČAJOČI habitus (veje in poganjki rastejo navzgor)
VISOKA gostota (gosta rastlina)	☐	☐	☐	NIŽJA gostota (prosojna rastlina)
GROBA tekstura (večji, grobi listi, cvetovi, poganjki...)	☐	☐	☐	FINA tekstura (drobni listki, poganjki, cvetki...)
PRISOTNOST barv (npr: modra, rumena, rdeča, vijolična, oranžna...)	☐	☐	☐	ODSOTNOST barv
PRITLEHNA velikost (do 0,5m)	☐	☐	☐	NADOČESNA velikost (nad 2m)

Slika 26: Prikaz metode ocenjevanja z diferencialno tabelo (EnKlik, 2014)

V drugem delu (kompozicije) je imela vsaka fotografija tudi dodatno vprašanje, pri katerem so se morali anketiranci opredeliti, kateri likovni element vegetacijskih prvin na posamični fotografiji izstopa (točka, gruča, linija, vertikalna ali horizontalna ploskev). Možen je bil le en odgovor.

19b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)?

- ☐ točka
- ☐ gruča
- ☐ linija
- ☐ vertikalna (navpična) ploskev
- ☐ horizontalna (vodoravna) ploskev

Slika 27: Prikaz metode ocenjevanja pri dodatnem vprašanju (EnKlik, 2014)

Anketni vprašalnik z vsemi fotografijami je prikazan v prilogi A.1, hitra razlaga osnovnih pojmov, ki je laičnim anketirancem olajšala razumevanje vprašanj, pa v prilogi A.2.

4.2.3 Postopek anketiranja

Anketiranje je bilo izvedeno v decembru 2014, s pomočjo spletnega orodja za izdelavo ankete EnKlikANKETA (2014). Anketirance sem k sodelovanju povabila preko elektronske pošte skupaj s hitro razlago osnovnih pojmov. Prav slednja je mnogim temo približala do te mere, da so se kljub dolžini odločili za izpolnjevanje. V mesecu dni je bila

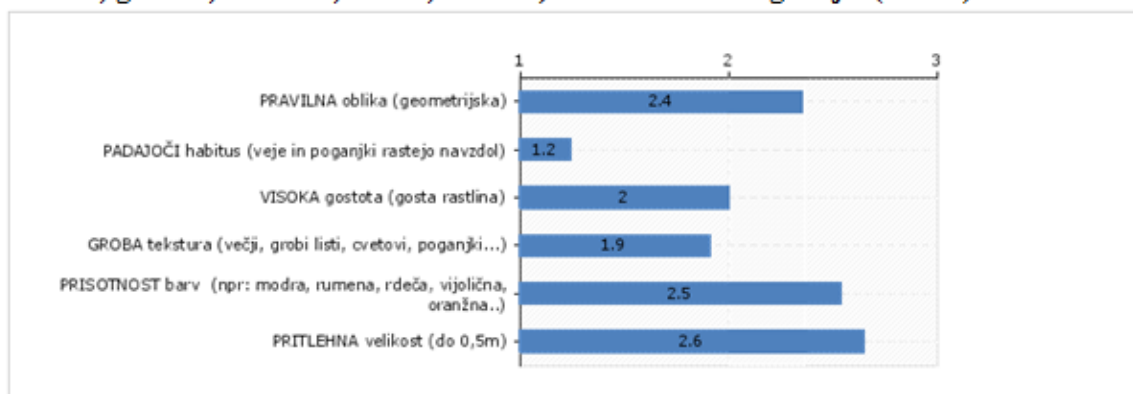
izpolnjena zastavljena kvota vprašalnikov, t.j. vsaj 50 vprašalnikov, izpolnjenih veljavno in v celoti.

4.3 REZULTATI ANKETIRANJA

Na podlagi analize rezultatov, sem naredila izbor fotografij, ki sem jih nato uporabila v fokusnih skupinah. Končne fotografije so bile izbrane po sledečih kriterijih:

- Na fotografiji po ocenah anketirancev jasno in prepoznavno izstopa ena od opazovanih morfoloških lastnosti vegetacije: stolpični graf povprečnih ocen pri eni od lastnosti izrazito izstopa v levo (povprečna ocena čim bližje 1) ali desno (povprečna ocena čim bližje 3) skrajnost;
- Morfološka lastnost, ki izstopa, je zastopana z glasom večine: Povprečna ocena izražene lastnosti je zelo visoka (v rangi med 2,8 in 3,0) oziroma zelo nizka (v rangi od 1 do 1,3);
- Vsaka morfološka lastnost izraziteje izstopa na dveh fotografijah, večinoma enkrat med elementi in enkrat med kompozicijami;

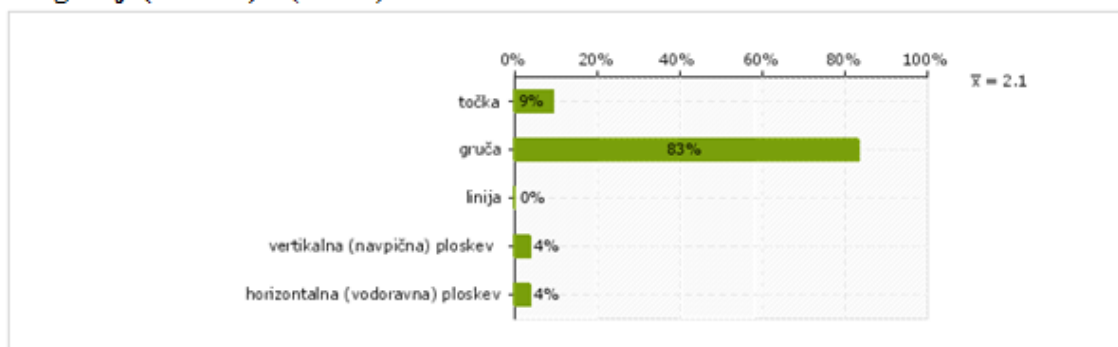
20/26: Ocenite kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

Slika 28: Primer, ko so se anketiranci v večini strinjali, da na fotografiji izraziteje izstopa padajoči habitus (EnKlik, 2014)

- V drugem delu (kompozicije) sem prednostno izbrala fotografije, na katerih po oceni anketirancev izstopa eden od likovnih elementov vegetacijskih prvin (točka, gruča, linija, vertikalna/horizontalna ploskev). Zopet sem iskala čim večjo usklajenost med anketiranci, torej čim večji delež istovrstnih mnenj.
- Tudi posamezni likovni element vegetacijskih prvin je zastopan na vsaj dveh različnih fotografijah.

5b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

Slika 29: Primer, ko so se anketiranci v večini strinjali, da na fotografiji najbolj izstopa likovni element vegetacijskih prvin: gruča (EnKlik, 2014)

Opazovanih morfoloških lastnosti vegetacije je skupaj 6, od katerih ima vsaka 2 skrajnosti (oblika: pravilna/nepravilna, habitus: padajoči/naraščajoči, teksturna gostota: visoka/nizja; tekstura: groba/fina; barve: prisotnost/odsotnost; velikost: pritlehna/nadočesna), skupaj torej 12 različic lastnosti. Vsaka različica naj bi bila kot izstopajoča zastopana v obeh delih fotografij (elementi in kompozicije), kar pomeni 24 končno izbranih fotografij za fokusno skupino. Ker lahko o velikosti in barvi nedvoumno sklepamo pri vseh fotografijah, hkrati pa sem bila zaradi časovno omejene izvedbe fokusnih skupin primorana nabor fotografij maksimalno skrajšati, sem za omenjeni lastnosti izbrala manj prikazov. Skupaj je bilo tako izbranih 21 fotografij, za katere lahko na podlagi priložnostnega vzorca 54 anketnih vprašalnikov s precejšnjo gotovostjo predpostavljamo, katera morfološka lastnost in kateri likovni element vegetacijskih prvin sta v prikazani prostorski situaciji izraziteje izražena kot vidno-zaznavne značilnosti vegetacije.

Celotna grafična analiza rezultatov ankete je prikazana v Prilogi A.3. Izbrane fotografije (skupaj 21), metodologija izbora ter na podlagi ankete definirane izstopajoče vidno-zaznavne značilnosti vegetacije za posamezno izbrano fotografijo pa so prikazani v Prilogi A.4.

5 POGLOBITEV RAZUMEVANJA VPLIVA VIDNO-ZAZNAVNIH ZNAČILNOSTI VEGETACIJE NA STOPNJO PRIVLAČNOSTI PARKA Z METODO FOKUSNIH SKUPIN

5.1 NAMEN FOKUSNIH SKUPIN

Z raziskovalno metodo fokusnih skupin želim neposredno od ciljne skupine, kateri so mestni parki namenjeni, izvedeti, kako zaznavajo, spoznavajo in vrednotijo različne vidno-zaznavne značilnosti rastlin, kaj jim je všeč in kaj jih odvrča od ponovnega obiska parka.

Hkrati želim poglobiti razumevanje rezultatov ankete, kjer so sodelujoči na fotografijah le prepoznavali prevladujoče morfološke lastnosti vegetacije ter likovne elemente vegetacijskih prvin različnih parkovnih situacij.

5.2 METODA FOKUSNIH SKUPIN

Klemenčič in Hlebec (2007: 7 – 10) metodo fokusne skupine opredelita kot moderirani, jasno usmerjeni pogovor izbrane skupine ljudi, ki je osredotočen na vnaprej znano temo, raziskovalna vprašanja in poteka po določenem načrtu. Sodi med kvalitativne metode za zbiranje, analizo in interpretacijo podatkov. Z njo primerjamo mnenja, stališča, utemeljitve, različne poglede udeležencev, pridobimo podatke za oblikovanje vtisa in interpretacijo določenih pojavov. Ni namenjena pridobivanju kvantitativnih podatkov in merljivemu definiranju problema.

S pomočjo fokusnih skupin torej odgovorimo na vprašanja kaj, kako in zakaj in ne koliko. Ko spremljamo interakcijo in pogovor udeležencev fokusne skupine, spoznavamo okoliščine, v katerih so umeščene podobnosti in razlike v mnenjih sodelujočih. Tako bom skušala razumeti, kakšni in zakaj takšni procesi se odvijajo v uporabniku prostora ob morfološko zelo različnih rastlinskih elementih in prav tako raznolikih rastlinskih sestavih.

Primernost fokusnih skupin za našo raziskavo pojasnita Krueger in Casey (2000), ki fokusne skupine vidita kot idealne za odkrivanje dejavnikov, ki so v ozadju stališč, mnenj, vedenj, motivacije.

5.2.1 Udeleženci fokusnih skupin

Niti dva človeka ne vidita situacije povsem enako, kot tudi okolja ne uporabljata na enak način. Craik (1970) je osebe, ki sodelujejo v raziskavi opazovanja okolja, razvrstil v štiri splošne skupine, od katerih bom v naših fokusnih skupinah obravnavala dva tipa: posebne pristojne skupine – strokovno javnost in običajne ljudi – laično javnost.

Z razliko od anket pri fokusnih skupinah udeleženci niso izbrani naključno, pač pa so vnaprej povabljeni k sodelovanju. Odločila sem se za sestavo zmerno nehomogenih skupin,

v katerih so ljudje bolj ali manj različnih lastnosti in položajev, vendar sem upoštevala njihovo kompatibilnost glede na temeljne demografske značilnosti: spol, rasa, etnična pripadnost, starost, kraj bivanja, poklic, dohodek, zakonski stan, družinske razmere.

Najprimernejša velikost fokusne skupine je od 6 – 12 udeležencev, zato je vsaka v moji raziskavi štela 8 oseb. V prvo fokusno skupino sem povabila osebe, katerih strokovno področje dela oziroma študija sodi v okvir krajinske arhitekture, okoljske psihologije ali njima sorodnih področij, kot so arhitektura, sociologija, geografija, likovno snovanje ipd.

Drugo fokusno skupino so sestavljale osebe laične javnosti, za katere predpostavljam, da je opazovanje in spoznava prostora manj obremenjena s strokovno teorijo in prakso ter je presojanje vsečnosti situacij bolj podobno dejanskim uporabnikom parkov.

Ženski in moški spol sem poskusila kar se da enakovredno zastopati, v vsaki skupini so bili tako 3 moški in 5 žensk. Starost udeležencev se je gibala v razponu med 20 in 40 ter 60 in 70 let, ki predstavljajo najaktivnejšo populacijo zrelega prebivalstva ter mlade upokojeince. Predpostavljam namreč, da prav oni parkovne površine najpogosteje uporabljajo, hkrati pa predstavljajo izobražene ljudi, s svežimi idejami mladih in kritičnim, izkušenim očesom starejših oseb.

Pri izbiri oseb in sedežnem redu sem poskrbela, da so se udeleženci kar najbolje počutili in ujeli med seboj. Razprava mora namreč potekati spontano in sproščeno, brez iskanja »pravih« odgovorov ali pomanjkljivih informacij. Že v samem načrtovanju strukture skupine sem tako poskrbela, da ne bi prihajalo do nelagodja in zadrege.

Pred začetkom razprave so udeleženci izpolnili Uvodne vprašalnike iz katerih lahko razberemo osnovne podatke posameznika ter črkovno kodo, ki mu je bila dodeljena med fokusno skupino. Koda se pojavlja ob vsakem komentarju, s čimer ni le zagotovljena anonimnost sodelujočih, pač pa lahko vse navedbe povežemo z demografskim in strokovnim ozadjem komentatorja. Rezultati Uvodnih vprašalnikov obeh skupin so zbrani v Preglednici 3 in 4.

Preglednica 3: Spoznavanje udeležencev: analiza Uvodnih vprašalnikov laične (prve) fokusne skupine

SPLOŠNI DEMOGRAFSKI PODATKI								
	A1	B2	C3	D4	E5	F6	G7	H8
Spol	ženska	ženska	ženska	moški	moški	ženska	moški	ženska
Starost (leta)	20 – 25	20 – 25	20 – 25	20 – 25	30 – 40	30 – 40	60 – 70	60 – 70
Izobrazba	univerzitetna	srednja šola	srednja šola	srednja šola	univerzitetna	univerzitetna	srednja šola	srednja šola
Stroka	družboslovna: tunizem	družboslovna: specialna pedagogika	naravoslovno - tehniška	gimnazija	družboslovna: javna uprava	družboslovna: javna uprava	naravoslovno - tehniška: strojna	družboslovna: ekonomska
Zaposlitveni status	izobraževanje odraslih	študentka	študentka	zaposlen	zaposlen	zaposlen	upokojenec	upokojenec
Kraj bivanja (večji del življenja)	podeželje	primestje	podeželje	podeželje	podeželje	večje mesto	večje mesto	večje mesto
POZNAVANJE PODROČJA								
Bivanje v bližini parka (5 min)	ne	ne	ne	da	da	da	da	da
Park v kraju bivanja	ne	ne	ne	da	da	da	da	da
Pogostost zahajanja v park	1x tedensko	nekajkrat mesečno	nekajkrat mesečno	nekajkrat mesečno	2 – 3x tedensko	nekajkrat mesečno	2 – 3x tedensko	1x tedensko
Namen zahajanja v park	odmor, malica; srečevanje; prehod	odmor, malica; srečevanje; prehod	srečevanje; druženje	druženje; rekreacija	sestanek; točka srečevanja; prehod	prehod	počitek, meditacija, sproščanje; prehod; rekreacija	počitek, meditacija, sproščanje; srečevanje; druženje
Poznavanje rastlin (1 - 4)	dobro (3)	slabše (4)	dobro (3)	dobro (3)	slabše (4)	slabše (4)	zelo dobro (2)	dobro (3)

Preglednica 4: Spoznavanje udeležencev: analiza Uvodnih vprašalnikov strokovne (druge) fokusne skupine

SPL OŠNI DEMOGRAFSKI PODATKI		A1	B2	C3	D4	E5	F6	G7	H8
Spol	ženska	ženska	ženska	moški	ženska	ženska	moški	moški	ženska
Starost (leta)	20 – 25	20 – 25	20 – 25	20 – 25	20 – 25	20 – 25	20 – 25	20 – 25	20 – 25
Izobrazba	srednja šola	srednja šola	srednja šola	srednja šola	srednja šola	srednja šola	srednja šola	srednja šola	univerzitetna
Stroka	naravoslovno – tehniška: krajinska arhitektura	naravoslovno – tehniška: urbanizem	naravoslovno – tehniška: arhitektura	družboslovna: geografija – regionalno planiranje in urbano – ruralne štud.	naravoslovno – tehniška: arhitektura	naravoslovno – tehniška: arhitektura	naravoslovno – tehniška: arhitektura	naravoslovno – tehniška: krajinska arhitektura	naravoslovno – tehniška: krajinska arhitektura
Zaposlitveni status	drugo	študentka	študent	študentka	študentka	študent	študent	študent	samozaposlen
Kraj bivanja (večji del življenja)	večje mesto	podeželje	pri mestu	podeželje	podeželje	podeželje	podeželje	podeželje	večje mesto
POZNAVANJE PODROČJA									
Bivanje v bližini parka (5 min)	da	da	da	da	da	da	da	da	da
Park v kraju bivanja	da	da	da	da	da	da	da	da	da
Pogostost zahajanja v park	1x tedensko	2 – 3x tedensko	2 – 3x tedensko	1x tedensko	2 – 3x tedensko	nekajkrat mesečno	vsak dan	1x tedensko	1x tedensko
Namen zahajanja v park	srečevanje; druženje; prehod	odmor, mlača; srečevanje; prehod	prehod, rekreacija	srečevanje; druženje; prehod	počitek, meditacija, sproščanje; srečevanje; druženje	druženje	počitek, meditacija, sproščanje; rekreacija	počitek, meditacija, sproščanje; druženje	počitek, meditacija, sproščanje; srečevanje; druženje
Poznavanje rastlin (1 - 4)	dobro (3)	dobro (3)	slabše (4)	dobro (3)	dobro (3)	dobro (3)	slabše (4)	poklicno (1)	

5.2.2 Gradivo fokusnih skupin

Popestritev fokusnih skupin z različnim projekcijskim gradivom pripomore k sprostitvi vzdušja, poveča spontanost odgovorov in premosti psihološke ovire udeležencev. Nabor ključnih vidno-zaznavnih značilnosti vegetacije sem zato kar se da kvalitetno in celovito zajela s fotografskimi posnetki različnih parkovnih situacij. Vsem sodelujočim sem tako omogočila enotne pogoje opazovanja ter enakovredno predstavitev elementa oziroma kompozicije. Na tak način se hkrati izognemo hitrim spremembam realnih scen (npr. zaradi vremena, osvetljenosti), ki so lahko vzrok za drugačno opazovalčevo zaznavanje in presojanje okolja, na kar je v svojem delu opozarjal Gifford (1997).

Fotografije za izvedbo fokusnih skupin so bile preudarno izbrane s pomočjo predhodne ankete, opisane v četrtem poglavju diplome. Rezultati anketnega ocenjevanja fotografij so razvidni v Prilogi A.3, metodologija izbora fotografij ter definirane izstopajoče vidno-zaznavne značilnosti vegetacije za posamezno izbrano fotografijo pa v Prilogi A.4.

Vsak udeleženec je pred začetkom skupinskega pogovora prejel mapo z gradivom, ki je vsebovala: list z raziskovalnimi vprašanji, črkovno šifro ter uvodni vprašalnik.

Dobra praksa izvajanja fokusnih skupin (Klemenčič in Hlebec, 2007) predlaga predhodno opredeljena raziskovalna vprašanja za lažje vključevanje sodelujočih v debato. Izbrala sem štiri vprašanja odprtega tipa, brez vnaprej podanih odgovorov:

- Kakšen se vam ob pogledu na fotografijo zdi prostor, kako bi ga opisali?
- Katere občutke oziroma čustva občutite ob fotografiji?
- Kako bi se počutili v prostoru, ki ga fotografija prikazuje?
- Kateri prizori so vam všeč in kateri vam niso ter zakaj?

Oseb poimensko nisem izpostavljala, zato je vsak udeleženec prejel črkovno šifro, ki jo je vsakokrat pred komentiranjem glasno povedal. Tako sem si olajšala prepis pogovorov, analizo interakcij ter sledljivost novih idej. Šifra je zapisana tudi na uvodnem vprašalniku o splošnih demografskih podatkih, da lahko pri analizi potek misli in odzivov povežemo tudi z demografskim in strokovnim ozadjem posameznika. Uvodni vprašalnik je predstavljen v Prilogi B.1.

Kot moderator sem se pri usmerjevalnih vprašanjih med pogovorom izogibala vprašalnici »zakaj«, ki lahko udeleženca postavi v neprijeten položaj in zato večkrat uporabila »kaj«, »kakšen«, »kateri« in »kako«.

Preglednica 5: Tipi usmerjevalnih vprašanj po Kruegerju (1998 a: 22), na katerih temelji tudi naša fokusna skupina

TIP VPRAŠANJA	NAMEN VPRAŠANJA
Začetna vprašanja	Medsebojno spoznavanje in povezovanje.
Uvodna vprašanja	Začetni pogovor na izbrano temo.
Predhodna vprašanja	Prehod na ključna vprašanja.
Ključna vprašanja	Poglobljena obravnava izbrane teme.
Končna vprašanja	Pomagajo poudariti najpomembnejše ugotovitve in pomenijo dokončanje razprave.

5.2.3 Izvedba fokusnih skupin

V fokusnih skupinah se izbrana tema obravnava s skupinsko diskusijo. Udeleženci se na izjave drugih lahko odzovejo, jih komentirajo, prosijo za razlago in opravičujejo svoja stališča. Tako pridobimo ne le mnenje o dotični vsebini, pač pa tudi o dinamiki skupinskega pogovora in medsebojnega vplivanja. Veliko vprašanj se oblikuje tudi med samo interakcijo, vendar sem morala kot moderator skupino osredotočiti na predhodno opredeljena raziskovalna vprašanja. Kakor je potrebno debato ustrezno usmerjati, je potrebno pravilno zaznati tudi pomen tišine, ki lahko sporoča negotovost v lastno mnenje, občutek manjvrednosti ali pa dejanski zaključek govora. Šaričeva (2007: 128) poudarja, da se mora moderator ob vsem tem jasno zavedati osnovnega namena srečanja, ga jasno posredovati udeležencem in primerno ukrepati, ko se razprava obrne v smer za katero ni namenjena.

Posamezna raziskava zahteva vsaj 2 izvedeni fokusni skupini z različnim naborom udeležencev, saj po prvi seriji ne vemo ali so ugotovitve posledica specifične sestave skupine ali resnične narave problema. Kadar je fokusna skupina le ena od metod raziskovanja, zadostujeta že 2 izvedbi. V primeru te diplomske naloge sem jo kombinirala z metodo anketiranja. Vsaka izvedba zahteva natančne priprave ter strokoven pristop izvajalca, zato sem natančno sledila priporočenim korakom po Klemenčičevi in Hlebčevi (2007):

1) Načrtovanje, ki je zahtevalo določitev namenov in ciljev, oblikovanje vprašanj ter vzorčenje velikosti in sestave skupine. Pri oblikovanju vprašanj sem se uprla na delo R. A. Kruegerja (1998).

2) Organizacija je potekala od določitve in pridobivanja udeležencev ter asistenta, do določitve časovne in lokacijske izvedbe srečanja ter priprave digitalne projekcije, fotografskega gradiva, strokovnih materialov za vsakega udeleženca in manjše pogostitve za sproščeno in prijetno vzdušje.

3) Izvedba je pomenila moderiranje, ki sem ga prevzela sama ter snemanje, pri katerem mi je pomagal mož Rok.

4) Zadnji korak, ki je bil tudi najzahtevnejši in najobsežnejši, je bila transkripcija pogovora, razčlemba informacij, njihova analiza in interpretacija, sledil pa je sklep z aplikacijo ugotovitev na dveh konkretnih primerih izbranih ljubljanskih parkov.

Srečanja sem izvedla v poznem popoldanskem času, po službenih oziroma študijskih obveznostih udeležencev, v sproščenem domačem okolju, prilagojenem formalni izvedbi raziskave. Stole sem razporedila v polkrog, da sem spodbudila interakcijo med udeleženci, hkrati pa so vsi lahko ves čas spremljali projekcijo fotografij na steni. Posamezna fokusna skupina je trajala dobri 2 uri. Da smo se čim bolj točno držali predvidenega časovnega okvira, je izvedba sledila časovno jasno opredeljenim fazam, moderiranje pa je potekalo po vnaprej določenem moderatorskem tekstu, ki je razviden v prepisu obeh fokusnih skupin, v Prilogi B.2: Prepis fokusne skupine.

Preglednica 6: Pregled časovnega okvirja izvedbe fokusne skupine

FAZA	ČASOVNI RAZPON	NAMEN
Zbiranje	30 min	Zbiranje: prihod, seznanitev s sedežnim redom in gradivom, izpolnjevanje uvodnega vprašalnika
Izvedba	5 min	Uvodni nagovor: pozdrav, predstavitev teme, metode, navodila za razpravo
	10 min	Predstavitev: spoznavanje udeležencev, njihovega odnosa do parkov in vegetacije same, ustvarjanje sproščenega vzdušja
	85 min: 3 x 25 min + 2 x 5 min	Glavni del: razprava ob ključnih vprašanih raziskave s pregledom fotografskega gradiva v 3 sklopih po 7 fotografij in vmesnimi petminutnimi odmori
Zaključek	10 min	Zaključek: zahvala, predstavitev nadaljnjih korakov raziskave, slovo

Za lažjo analizo dinamike pogovora sem vsako fokusno skupino zvočno posnela. Na podlagi zvočnega posnetka sem pogovora prepisala v tekstovno obliko (transkripcija) in ga natančno analizirala.

Cilj raziskave so sklepi in priporočila, s katerimi lahko ocenimo, kako kakovostna sta obstoječa izbor in uporaba rastlinskega gradiva v parku in kaj bi bilo moč narediti, da uporabnikovo doživljajsko izkušnjo še izboljšamo.

Slika 30: Izvedba obeh fokusnih skupin

5.3 REZULTATI FOKUSNIH SKUPIN

Zvočni posnetek obeh fokusnih skupin sem najprej prepisala. Transkripcija obeh pogovorov je na voljo v Prilogi B.2: Prepis fokusne skupine. Kadar posneto gradivo zapiše oseba, ki obravnavano tematiko strokovno pozna, ni nujno da je zapis dobeseden, saj lahko presodi, kateri deli govora so morda odveč in nepotrebni za nadaljnjo obravnavo. Z ozirom na to, sem nekatere povedi ali izjave skrajšala, nikjer pa nisem preoblikovala ali skrčila pomena povedanega. Klemenčičeva in Hlebčeva (2007) pri tem poudarjata, da se je potrebno popolnoma izogniti subjektivni presoji, kaj je pomembno/sprejemljivo/všečno in kaj ne.

Zapis pogovora mora jasno odražati vsakršen odziv povezan s ključnimi vprašanji razprave ter potek interakcij med udeleženci, ki lahko vplivajo na prvotna stališča posameznika. Pri analizi stremim k iskanju pglavitnih tem, ki so se odprle ob razpravi in ponavljajočih se idej, misli posameznikov. Ključna je delitev odzivov na pozitivne in negativne čustvene reakcije ob izražanju misli pri posameznih fotografijah. Vsako reakcijo sem označila kot pozitivno (nP) oziroma negativno (nN). Zaporedna številka pojavljanja misli ter črka P oziroma N pomeni unikatno kodo, ki se pri istovrstni misli v nadaljevanju ponavlja. Tako nove, kakor ponavljajoče misli ob posamezni fotografiji sem zbrala v poglavju 5.3.1 Ugotovitve fokusnih skupin. V poglavju 6.1 Interpretacija ugotovitev sem vse misli opisno združila pod kategorijo vidno-zaznavnih značilnosti vegetacije, na katero se posamezna misel nanaša. Tako imamo jasno zbrane vse ugotovitve za posamično opazovano morfološko lastnost in posamezni likovni element vegetacijskih prvin, skupaj s

poudarkom, kjer se določena misel večkrat ponavlja, kar pomeni večjo soglasnost udeležencev raziskave.

Pri zbiranju informacij in izdelavi poročila se moramo zavedati, da gre za kvalitativno analizo, ki je pozorna na vzročno-posledične povezave in dovzetna za različne poglede na preiskovani problem. V ospredju analize je razumevanje konstruiranja različnih pojmov skozi kontekst pogovora. Pri snovanju ugotovitev količine izražamo v opisih in ne številkah. Frekvenca posameznih misli (npr. 2x23P) se nanaša na to, kolikokrat se je neka misel pojavila in ne na število ljudi, ki so neko misel izrazili.

5.3.1 Ugotovitve fokusnih skupin

Rezultati pogovorov v fokusnih skupinah (FS) v veliki meri potrjujejo, da so bile izstopajoče vidno-zaznavne značilnosti vegetacije na fotografijah s pomočjo ankete ustrezno opredeljene, saj so udeleženci najpogosteje komentirali prav definirano značilnost. Tako lahko sklepamo, da je bil nabor fotografij ustrezen in primerno pester, saj je zajel tako vse tipe morfoloških lastnosti, kakor tudi vse opazovane likovne elemente vegetacijskih prvin.

Zaradi velike uporabne vrednosti pri oblikovanju nadaljnjih priporočil, sem pri analizi upoštevala tudi konkretne komentarje, ki se navezujejo na vidno-zaznavne značilnosti vegetacije, ki niso bile definirane kot izstopajoče, a so jih udeleženci v pogovoru samostojno izpostavili.

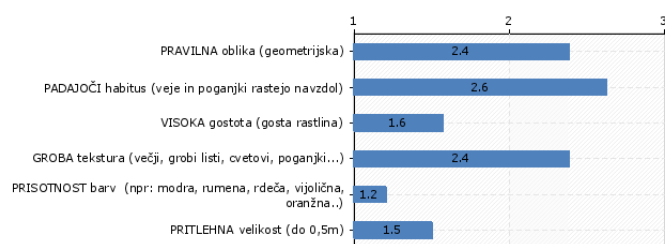
V nadaljevanju sledi nabor ključnih ugotovitev obeh fokusnih skupin ob posamezni fotografiji, celoten prepis pogovorov pa se nahaja v Prilogi B.2: Prepis fokusne skupine

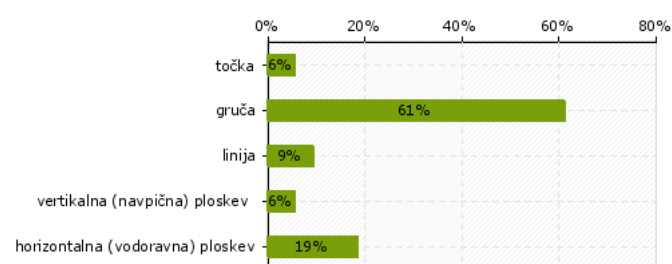
»slika se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Izražena lastnost (anketa): prisotnost barv

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): gruča

Slika 31: Prva fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na komentarje (nizka, srednja, visoka): srednja

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 1P: Čista, odprta horizontalna ploskev (npr. trata) daje občutek prostornosti, odpira pogled – vabi k sedenju in opazovanju.
- 2P: Jasen rob (npr. drevesa) odprte horizontalne ploskve naredi prostor bolj všečen.
- 3P: Prelivanje gruč dreves in grmovnic je všečno, tudi zaradi barvne usklajenosti.
- 4P: Pozitivna asociativnost: gruča mešanega cvetja - star travnik, travniške cvetlice.

Nenaklonjeni komentarji

- 1N: Pretirana barvitost ter barvna neusklajenost, ki meji na kaos, je zelo moteča.
- 2N: Zasaditev, ki želi posnemati (spontano) naravno okolje, a je preveč očitno ustvarjena umetno, je lahko moteča.
- 3N: Vertikalna ploskev (npr. linija dreves) sredi manjšega odprtega prostora je moteča, ker zapira pogled.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 15P: Odprta travnata površina z nekaj drevesi nudi prostor za sprehod po soncu in hkrati senco pod krošnjami.
- 31P: (23N): Kontrast med zelo pisanim, živahnim, energičnim, raznovrstnim cvetjem, ki je ujeta v pravilno, urejeno obliko, je dopadljiv.

Nenaklonjeni komentarji

- 28N (1P): Slabo členjena, preveč odprta horizontalna ploskev potrebuje intimne prostore za druženje, sedenje, samoto ali pa naj bo popolnoma odprta za dejavnosti, ki potrebujejo veliko prostora (igra s psom, frizbi).
- 23N: Nepravilne gruče pisanega raznovrstnega cvetja ne sodijo v kompozicije pravilnih, geometrijsko oblikovanih rastlinskih elementov.
- 1N: Kar je spredaj naredi pogled na ozadje; Gruča barvno kaotičnega cvetja v ospredju naredi vtis o prostoru, kot da je neurejen, zmeden.

Primeri izjav:

»...na tej sliki me najbolj moti zasaditev teh prednjih rož, ker je preveč pisano. Ta pisanost me moti.« (H8, laična)

»Ozadje, desni del, mi je zelo všeč, ker je barvno usklajeno in tisto grmovje in drevesa v ozadju se prelivajo, tudi mi je zelo lepo.« (H8, laična)

»Meni je všeč, ker je prostor prostoren, ampak vseeno omejen z drevesi.« (B2, laična)

»...Samo ta mi deluje bolj umetno in mi je zato malo manj prijetna.« (G7, laična)

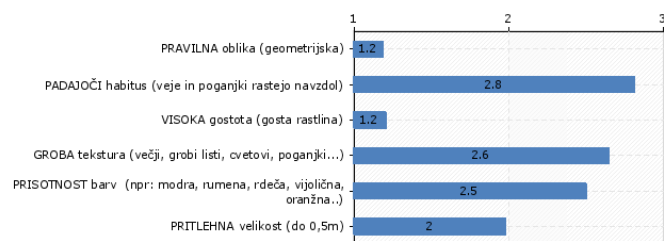
»Motijo pa me ta drevesa spredaj, so me zmotila takoj, ko sem videla sliko. Ker se mi zdi da zapirajo to lepoto.« (A1, laična)

»Meni se tudi podobno zdi, da je preveč odprto. Jaz osebno smatram park kot prostor za druženje in ta ne ponuja ambienta za druženje. Manjka klopca, zaprt ambient, senca...« (F6, strokovna)

»Tudi jaz mislim podobno, da je prostor premalo organiziran, te zmede, ni nobene urejenosti.« (C3, strokovna)

Izražena lastnost (anketa): pravilna oblika, visoka gostota

Slika 32: Druga fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na komentarje (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 5P (7N): Urejene, natančno, skladno oblikovane rastline pustijo na opazovalcu dober občutek.

Nenaklonjeni komentarji

- 4N: Površno, neurejeno oblikovane in očitno slabo vzdrževane rastline pravilnih, geometrijskih oblik so zelo moteče.

- 5N: Neustrezno ocenjena ali oblikovana velikost odrasle rastline, ki zaradi svoje velikosti ovira namensko rabo prostora (npr. poti), je lahko moteča.

- 6N: Visoka gostota rastline je moteča, če ovira pogled.
- 7N: Geometrijske oblike lahko delujejo prisiljeno, umetno, s čimer rastlina (in posledično okolje) izgubi pristen vtis naravnega.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 32P: Natančna oblikovanost in primerna umeščenost umetno oblikovane rastline v prostor je zelo pomembna, saj hitreje pritegne pogled in nosi močnejšo sporočilno vrednost, kakor rastline naravnih, nepravilnih oblik. Opazovalec zaradi njene oblike smatra, da je v prostor vselej postavljena z določenim namenom.

Nenaklonjeni komentarji

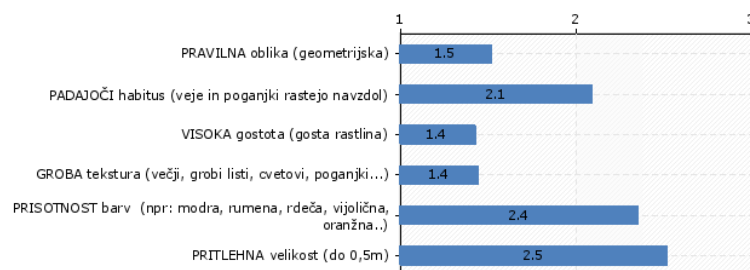
- 23N: Geometrijsko oblikovani elementi ne pašejo v kompozicijo s prosto rastočimi, nepravilno oblikovanimi rastlinami.
- 7N: Geometrijsko oblikovane rastline lahko dajejo vtis prisiljene oblike in se opazovalcu smilijo.
- 4N: Umetno oblikovani elementi morajo biti lepo in natančno obrezani ter vzdrževani, z neko smiselno obliko.

Primeri izjav:

- »To je pušpan, obrezan v kroglo in to se mi zdi nekaj čudovitega. Samo da ta ni ravno simetričen, tamle ga malo manjka.« (H8, laična)
 - »In če je nekdo mislil, da mora biti tam zasajena, bi moral tako obrezati, da bi bila manjša, ker sili na pot. Če bi pa hotel imeti tako veliko krošnjo, pa bi moral posaditi bolj noter, ker sedaj ovira pot.« (G7, laična)
 - »Meni pa ta slika deluje tako, ko da je zabita, neprehodna...« (E5, laična)
 - »Element se mi zdi smiselno umeščen v prostor, ker nakazuje razpotje, kot nek mejnik...« (H8, strokovna)
 - »Mene kot element spomne na velike urejene vrtove ob graščinah in če je to v nekem parku, ki je cel iz takšnih rastlin, mi je všeč. Takole, kot pa je tukaj, kjer so drevesa zadaj prostorastoča, mi pa ni vpet v tem kontekstu...« (C3, strokovna)
-

Izražena lastnost (anketa): groba tekstura, visoka gostota

Slika 32: Tretja fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na komentarje (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 6P: Vtis mehke (fina tekstura) horizontalne ploskve (npr. trata) je zelo prijeten – vabi k sedenju.
- 7P: Skrbno urejena tratna površina, ki prevzame pogled, lahko delno popravi vtis slabe rabe rastlinskih elementov na njej.
- 8P: Velika pestrost vrst, dinamika oblik in razmestitve elementov, močna asimetrija so lahko pozitivni za opazovalca, ki se mu nasploh dopadejo drugačnost, izjemnost, močna dražljajska pestrost (op. sicer so manj zaželeni).

Nenaklonjeni komentarji

- 8N: Vsak element oziroma skupina elementov mora z okoljem tvoriti jasno rdečo nit na vsakem koraku, sicer lahko delujejo moteče, vsiljeno.
- 9N: Kompozicija vizualno močno raznolikih rastlinskih vrst vzbuja nemir (predvsem neskladnost oblik in tekstur).
- 4N: Površno, neurejeno oblikovane in očitno slabo vzdrževane rastline pravilnih, geometrijskih oblik so zelo moteče.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 45P (4N): Lepo, skladno oblikovan element je dopadljiv in pozitivno izstopa tudi iz manj privlačne kompozicije.

Nenaklonjeni komentarji

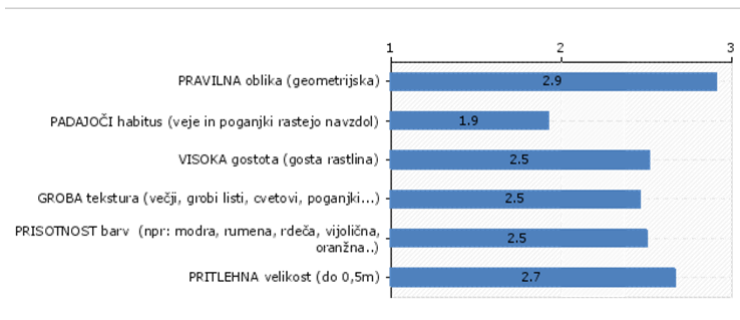
- 8N: Kompozicija elementov brez jasne rdeče niti je moteča.
- 9N: Kompozicija elementov z različno teksturo (groba, fina) je lahko moteča.

Primeri izjav:

- »Zelo mi je prijetno ob tej sliki, ker trava zgleda mehka...« (A1, laična)
- »Tako malo nič usklajeno, vse svoja oblika, zadaj je zid (op. živa meja), tole je okroglo spodaj. ... Niti elementa kot vrsti, niti kot postavitev ne pašeta skupaj.« (C3, laična)
- »Takole, tale pušanj, ne vem - če bi hotel narediti kroglo, mu je že malo ušlo. Sedaj pa zgleda, kot da bo valj.« (G7, laična)
- »...Se pač bolje počutim, če so rastline enotne, med seboj podobne tudi po teksturi in teksturni gostoti.« (H8, laična)
- »Če tistega pušpanja ne bi bilo, bi se drevo in trata nekako ujela, bi bila barvno bolj usklajena. Je pa res, da so tudi tiste mladice na pušpanju svetlejše...« (G7, laična)
- »Meni pa ravno ta asimetrija slike, torej ozko deblo in *ful* bogata, dominantna krošnja in tista žoga, temno zelena – meni je ravno to zanimivo, ker so tako močni kontrasti in mi naredijo sliko prostora divjo, to mi je pozitivno. Všeč mi je ker ni vse enolično.« (E5, laična)
- »Jaz pa vidim veliko in majhno kroglico in mi je všeč, paše skupaj, mi je smiselno zaradi oblike. Res mi pa ne gre tisto zadaj, mi ni všeč.« (C3, strokovna)
- »Mene to zmoti, da je toliko različnih tekstur v enem prostoru. Zadaj živa meja strižena ene sorte, potem en grm oblikovan druge sorte, s totalno drugačno teksturo...« (H8, strokovna)

Izražena lastnost (anketa): nepravilna oblika

Slika 33: Četrta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všечnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): srednja

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 9P: Neobičajne, nenavadne (skrivnostne, divje, epske) oblike so zanimive, vabijo k ustavljanju mimoidočega, opazovanju in razmišljanju – sproščanju.
- 10P: Pozitivna asociativnost: sivkasti odtenki (iglavcev) in storži – zima, sneg, Božič, novo leto.

Nenaklonjeni komentarji

- 10N: Ostre oblike zbuja neprijetna občutja. Negativna asociativnost: noži.
- 11N: Sivi odtenki in močno skrivenčen (zvit, vijugast) habitus lahko dajejo vtis žalosti, mračnosti.
- 12N: Rastline, ki so po svojih morfoloških lastnostih značilne za izrazito drugačno okolje, kot je parkovno (npr. nižji krivenčasti osamelci, iglavci - gorski svet), lahko v parku delujejo kot tuji, vsiljeni, pozabljeni elementi.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 9P: Vizualno izstopajoči elementi lahko kvalitetno služijo kot poudarki v prostoru, čeprav (na prvi pogled) ne pašejo v kontekst kompozicije.
- 33P (8N): Čeprav na pogled ostro, sivo, neobičajno drevo, je prizor všečen, zaradi uspešne umestitve v prostor – jasna rdeča nit z iglavci v ozadju.
- 9P: Izstopajoče, neobičajne elemente lahko opazovalec vidi kot samozavestne, močne, kar daje dober vtis o prostoru.

Nenaklonjeni komentarji

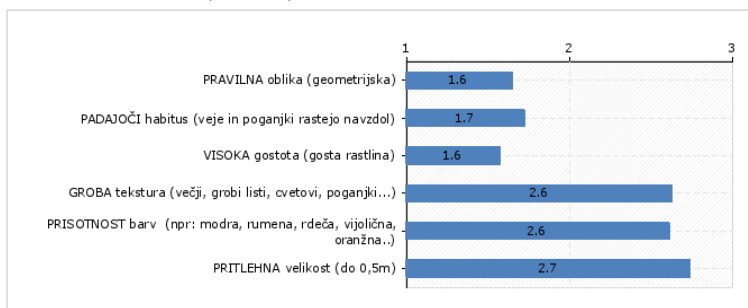
- 10N: Ostre oblike in sivi odtenki delujejo temačno, negativno.

Primeri izjav:

- »...na tej sliki najprej opazila, kako preveč ostro je to drevo, zelo ostro in me zelo zmoti in bi se zelo neprijetno počutila.« (A1, laična)
 - »...Oblika je zanimiva, ampak barva je pa žalostna.« (B2, laična)
 - »Men je mogoče žalosten z vidika, ker je skrivenčen, zgrbančen, siv. ...Pasal bi mi v gore, kjer je trdo okolje, kjer bi pričakovala, da bi nekaj takega raslo, ne pa v park...« (C3, laična)
 - »Meni je pa tak epski, skrivnosten, naraven, divji, čaroben, ker ni nič umetnega na njemu. ...ker ni vsakodnevni, ga ne vidiš povsod...« (E5, laična)
 - »... ker imaš ob njem kaj razmišljati, mi spodbuja domišljijo in me zato sprosti.« (H8, laična)
 - »Jaz tudi to ocenjujem kot neke orientacijske točke v prostoru. Čustveno tole drevo zbuja neko pravljično temačnost, negativno konotacijo ima ta....« (G7, strokovna)
 - »Tudi meni je všeč. ...Sicer da prostoru nekaj posebnega, ampak ne negativno. Tudi paše zraven, glede na drevesa v ozadju.« (B2, strokovna)
-

Izražena lastnost (anketa): fina tekstura

Slika 34: Peta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všечnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 11P: Kontrasti so dobrodošli – bolj zanimiv prostor, vabijo k opazovanju (npr. barvni kontrast med rastlino in podlago (temno/svetlo), kontrast med padajočim habitusom (dol) in visoko, ozko obliko rastline (gor)).

Nenaklonjeni komentarji

- 10N: Visoke in ozke (op. ostre oblike), nerazvejane rastline lahko s svojo hitro dinamiko dviganja vznemirjajo opazovalca. Negativna asociativnost: čarovnice, kres, tornado. Lahko

so privlačne za opazovalca, ki se mu nasploh dopadejo drugačnost, izjemnost, močna dražljajska pestrost.

- 8N: Vsak element oziroma skupina elementov mora z okoljem tvoriti jasno rdečo nit na vsakem koraku, sicer lahko delujejo moteče, vsiljeno.
- 13N: Neenakomerna teksturna gostota (prosojnost) lahko daje vtis oguljene, neurejene rastline. Negativna asociativnost: oguljene metle.
- 11N Padajoči in skrivenčeni (zvit, vijugast) habitus daje vtis žalosti.
- 14N: Obod sadilne jame na površju, pod rastlino je, zlasti na kontrastni svetli horizontalni površini (npr. trata), zelo vpadljiv in zato moteč, v kolikor ni lepo urejen (pravilna krožna oblika, zgajena homogena površina prsti, lubja ipd.).

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 9P: Drugačni, izstopajoči elementi – »doživljajski elementi« vabijo poglede, spodbujajo raziskovanje in burijo domišljijo.
- 33P (8N): Jasna rdeča nit z ozadjem – visoke, sloke linije.

Nenaklonjeni komentarji

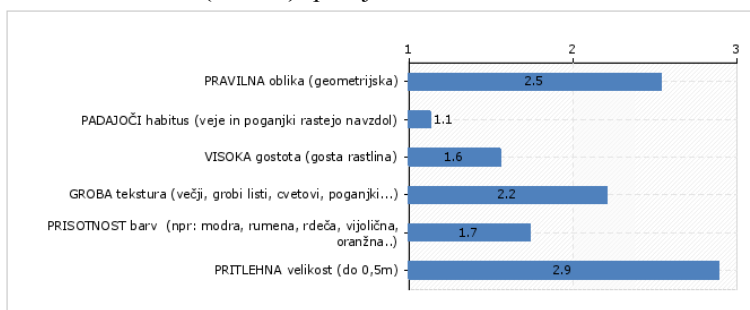
- 30N (9P): Izstopajoči elementi – »dominante v prostoru« imajo ponavadi jasno funkcijo (npr. razpotje, orientacija), zato lahko v primeru nejasne funkcije delujejo moteče, brezsmiselno, razočarajo raziskovanje/pričakovanje, potrebujejo dodatno razlago (npr. informativne table).

Primeri izjav:

- »...tudi tisto drevo prej je bilo dinamično, ampak na drugačen način, razvejano. To pa je ozko, strmo, hitro, visoko, to me pa moti.« (H8, laična)
 - »...Kot da je to nekdo na hitro naredil. Ni rdeče niti, ni povezano z okoljem...« (G7, laična)
 - »...Drugače pa mi je *ful* zanimivo, sploh barve, *ful* svetla trava, tole pa temno.« (F6, laična)
 - »...Kot da so žalostni, ker vse veje dol visijo...« (C3, laična)
 - »Meni pa dajo eno tako moč, silo. Spominjajo me na strele, tornado...« (D4, laična)
 - »...mi načeloma uporabljamo take poudarke, da se lažje orientiraš v prostoru in se sprašujem, ali je to ob kakšnem razpotju, ker kar tako postavljeni sredi trave, se mi zdijo čisto brez smisla.« (E5, strokovna)
-

Izražena lastnost (anketa): padajoči habitus, nadočesna velikost

Slika 35: Šesta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 11P: Barvni kontrast med rastlinskim gradivom in ozadjem ali podlago je dobrodošel.

Nenaklonjeni komentarji

- 11N: Padajoči habitus in temna barva dajejo negativen vtis, vtis žalosti, trpljenja, prisiljene rasti. Laičnemu opazovalcu lahko dajo tudi vtis neurejenosti, zapuščenosti, slabe negovanosti (asociacija na povešene veje zaradi teže snega...).

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

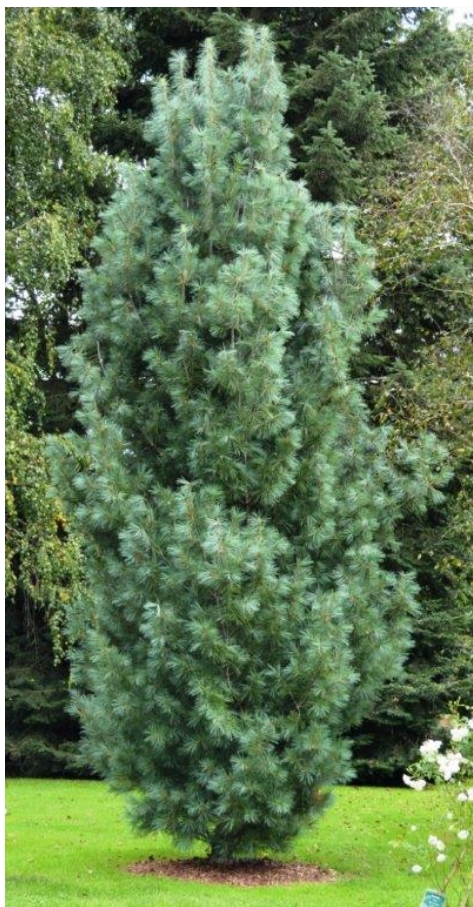
- 9P: Posebne, neobičajne oblike (npr. zelo razgibane) lahko delujejo skrivnostno, pravljično – burijo domišljijo in vabijo k sedenju, opazovanju, razmišljanju – zelo privlačno za uporabnike prostora.
- 34P: Temno rdeča barva vliva energijo, je globoka in spodbuja k razmišljanju, je sproščujoča, ni pa pomirjujoča.

Nenaklonjeni komentarji

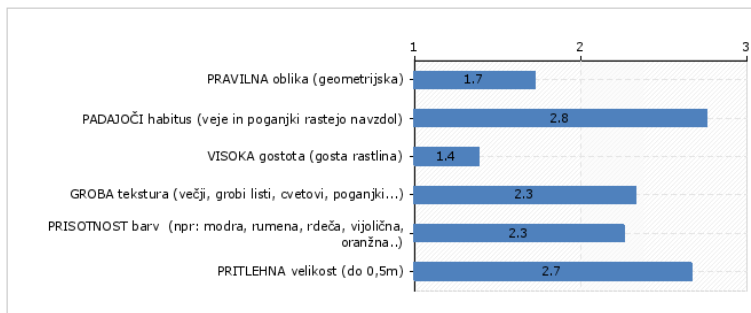
- 11N: Močno padajoči habitus daje občutek teže, žalosti, depresije, zbuja neprijeten vtis pokopališča.
- 29N: Negativna asociativnost: temno rdeča barva - jesensko, suho, mrtvo listje - učinkuje odbijajoče.
- 30N (9P): Močno izstopajoči elementi, ki so sicer likovno zanimivi, a nimajo jasne funkcije, imajo za opazovalca lahko zelo negativno konotacijo, saj potrebujejo zgodbo, rdečo nit z okoljem.

Primeri izjav:

- »...Je sicer zanimiva in lepa, ampak meni vzbuja žalost. Zaradi povešavih vej in temne barve, oboje kombinacija.« (H8, laična)
 - »...Kot da je prisiljena v tako nenaravno rast oziroma, kot da so jo pustili tukaj umreti, da je zapuščena. Barva in veje mi same po sebi ne zbuja žalosti.« (F6, laična)
 - »Meni je pa sama fotografija zelo všeč, kljub vsebini, da mi to drevo predstavlja žalost. S tem zelenim ozadjem in kontrastno barvo spredaj...« (H8, laična)
 - »Čisto tako psihološko, se mi ne zdi ta rastlina taka sproščujoča. Če bi jih bilo več, bi bil kraj kjer bi dobila energijo, ne bi se pa spočila...« (B2, strokovna)
 - »...barva je mrtva, kot listje jeseni preden odpade. ...In še vse te veje povešene, težke, tako depresivno mi deluje.« (A1, strokovna)
 - »Pozitivno, me spodbuja k razmišljanju, opazovanju, domišljiji.« (D4, strokovna)
-

Izražena lastnost (anketa): naraščajoči habitus

Slika 36: Sedma fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): visoka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 6P: Drobna tekstura (npr. iglice) daje vtis mehkobe, nežnosti, topline, brstenja, rasti.
- 10P: Pozitivna asociativnost: srebrno-sivi barvni odtenki (iglavcev) - sneg, novo leto.
- 12P (14N): Lepo krožno oblikovan in z lubjem prekrit obod sadilne jame na površju, pod rastlino, daje vtis lične urejenosti.

Nenaklonjeni komentarji

- 9N: Kompozicije pretirano raznolikih rastlinskih vrst niso dobrodošle (npr. iglavec in nežne cvetlice).
- 15N (11P) Zaželen večji (teksturni in barvni) kontrast med rastlino in ozadjem, saj rastlina v ospredju ne pride do izraza.
- 16N: Med posamičnim rastlinskim elementom, ki želi izstopati in sklopom rastlin v ozadju mora biti dovolj prostora, da prednji element pride do izraza, sicer ga lahko ozadje »duši«.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 6P: Fina tekstura, zlasti visoke gostote, daje vtis nežnosti, mehkoobe, puhavosti, kar učinkuje zelo pozitivno, simpatično in vabi, da bi se rastline dotaknili.
- 35P (11N): Naraščajoči oziroma pokončni habitus in svetle barve učinkujejo pozitivno.
- 13P: Pozitivna asociativnost: iglavci - Mediteran, toplota, poletje.
- 16P: Srebno-zelena barva pomirja.

Nenaklonjeni komentarji

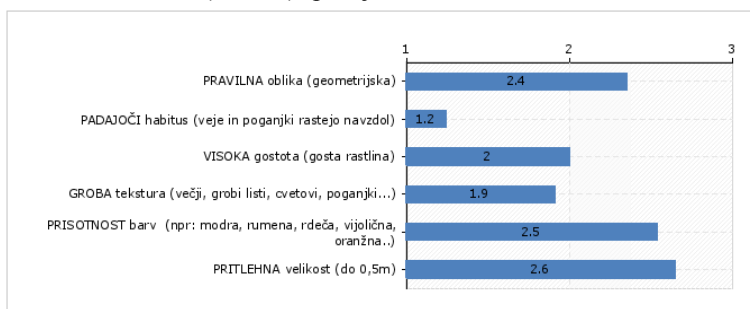
- 9P: Neobičajni elementi, ki z okoljem ne tvorijo skupne rdeče niti oziroma nimajo jasne funkcije, delujejo tuje, moteče, vsiljivo, preveč umetno za park (spominja na razstavni element, *land-art*), kjer se pričakuje stik z pristnim naravnim okoljem.

Primeri izjav:

- »Nežno, puhasto, lepo, srečno novo leto. ...Samo mi pa ne pašejo iglavci poleg nežne bele rožice. Se mi zdi prevelik kontrast, ta rožica bi mogla imeti drug prostor.« (H8, laična)
 - »...Boljše bi bilo, da ne bi bilo tistega ozadja, da bi bil večji kontrast.« (G7, laična)
 - »...Ozadje mu je mogoče res preblizu in mu jemlje moč, mu ne pusti, da bi prišel do izraza, kot bi lahko, če bi bilo ozadje bolj stran...« (C3, laična)
 - »...Meni je padlo v oči lubje, ker ga na prejšnjih slikah nisem zaznala. Zelo lepo naredi, urejenost, zaključeno celoto. V bistvu karkoli je spodaj, tudi kamenčki ali lubje, karkoli, le da je le lepo oblikovano, kot ta pravilen krog...« (A1, laična)
 - »...Pozitiven, *fluffy*, bi ga kar objel, čeprav veš, da malo pika. Pozitiven, gor obrnjen, svetel. Nič se ne sprašujem, zakaj je tam, ker me *ful* privlači... (G7, strokovna)
 - »...Imam raje, da je nekaj kar posnema naravo, ker v naravi se stvari povezujejo in niso neki vsiljivci.« (H8, strokovna)
-

Izražena lastnost (anketa): padajoči habitus

Slika 37: Osmo fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): srednja

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 7P: Urejena tratna ploskev močno izstopa.
- 12P (14N): Lepo urejen obod površine sadilne jame znatno polepša pogled na rastlino.
- 13P: Pozitivna asociativnost: oblika listov, tekstura in višina drevesa – oljke in posledično na Primorsko oziroma cvetno nedeljo, zelo prijeten vtis.
- 9P: Element s specifično morfološko lastnostjo, ki izstopa (npr. izrazito padajoči habitus) dobrodošlo popestri odprt prostor, vendar mora biti umeščen kot soliter ali eventuelno v družbi nizkega rastlinja.

Nenaklonjeni komentarji

- 11N: Padajoči habitus lahko daje laikom vtis šibkega, bolnega drevesa, ki se bo podrlo.
- 9N: Kompozicija preveč raznolikih (npr. v habitusu (padajoči/pokončni) ali teksturi (suličasti/krpati listi)) točkovnih elementov, ki na odprti horizontalni ploskvi stojijo blizu drug drugemu, lahko deluje neskladno, neurejeno, moteče.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 36P (11N): Padajoči habitus izpade ob svetli barvi in nižji gostoti rastline mehkejši, manj agresiven in strašljiv.
- 37P: Pozitivni spomini in asociacije ob rastlini naredijo tudi manj vizualno privlačne elemente prijetnejše.

Nenaklonjeni komentarji

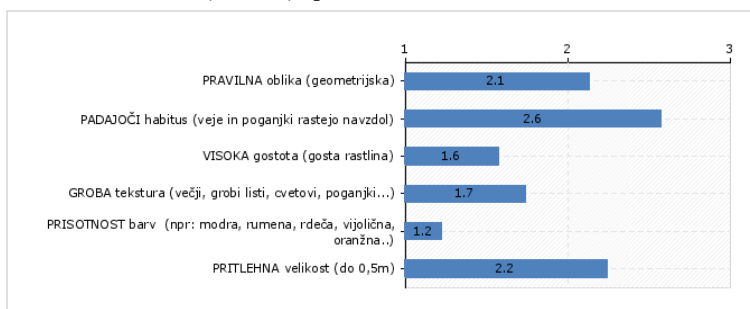
- 11N: Padajoči habitus lahko deluje bogo, usmiljenja vredno, melanholično, uvenelo.
- 13N: Neenakomerna prosojnost lahko daje vtis oskubljenosti.

Primeri izjav:

- »...in tisto zadaj je pokončno, tole spredaj pa tako ovenelo, neurejeno in visi... Ne pašeta skupaj. Trava je pa super.« (F6, laična)
 - »Meni je zelo prijetno drevo. Ne vem zakaj, mogoče spet zaradi tega oblikovanega kroga spodaj. ...Prijeten prostor in drevo. Mogoče me malo spominja na oljko - približno ista višina in listki - in na Primorsko.« (A1, laična)
 - »Meni drevo zgleda isto rahlo melanholično zaradi padajočega habitusa, ampak ne vzbuja zastrašujočih čustev. Pomoje zaradi same teksture, ker so listi bolj podolgovati in celo drevo je bolj prosojno, ni toliko zgoščeno... (H8, strokovna)
 - »Mene pa izrazito spominja na vrbe ob Ljubljani in so mi zelo všeč, ker so neko zavetje.« (A1, strokovno)
-

Izražena lastnost (anketa): prisotnost barv

Slika 38: Deveta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): visoka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 13P: Pozitivna asociativnost: vrsta rastline, značilna za obmorski svet *Nerium oleander* - morje, dopust, zelo prijeten vtis.
- 14P: Močan, a enoten barvni odtenek (npr. cvetov) na zeleni podlagi (kontrast) dobrodošlo popestri zasaditev in prostor.

Nenaklonjeni komentarji

- 5N: Utesnjena, ob rob ali ograjo stisnjena rastlina deluje moteče, nagnjeno, omejeno, trpeče in zato tudi prostor učinkuje neprijetno.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 13P: Pozitivna asociativnost: rastline, ki spominjajo na morje, dopust, počitnice, Mediteran zbujajo zelo pozitivne občutke (npr. *Nerium oleander*).
- 35P (11N): Naraščajoči habitus ter tekstura, kjer so listi nameščeni vertikalno od vej proti nebu, učinkuje pozitivno, spominja na eksplozijo energije (pozitivna asociativnost: žarenje, ognjemet).
- 14P: Žive barve, kontrastne z zeleno podlago delujejo pozitivno, poživljajoče.

Nenaklonjeni komentarji

- 31N: Cvetoče rastline niso zaželeni ob poteh – strah pred žuželkami.

Primeri izjav:

»...meni je zelo všeč. Lepi barvni cvetovi, veliko jih je, gosta rastlina... Tiste cvetlice na prvi fotografiji - mi je bilo preveč različnih vrst in barv, tukaj pa mi je enotno, lepo.« (H8, laična)

»...Pa res, jaz tudi to ne bi posadil ob ograjo, ker čutim da trpi. Če bi bil posajen nekje na večji površini, bi tudi krošnja lepša bila in kakor ima lepe barve, bi bilo lepše za pogledat. In ker drevo trpi, mi je tudi prostor neprijeten... (G7, laična)

»Ja, tudi meni je asociacija na morje. Ampak še eno opažanje: Vidim, da je pločnik takoj zraven. Če bi šla jaz tukaj mimo, bi se ustrašila kakšne čebele, čmrlja...« (A1, strokovna)

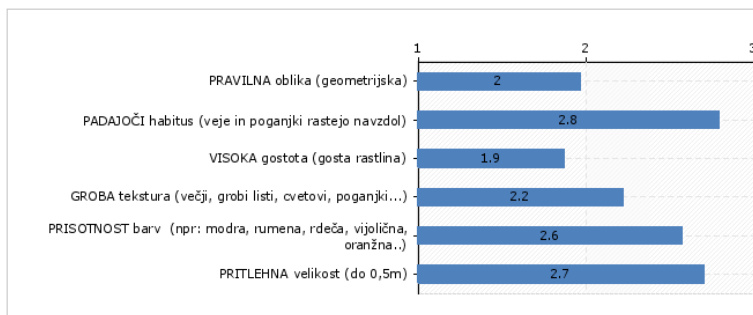
»Tudi sicer je rastlina pozitivna, zaradi texture, kontrastov. Ker žari, listi so usmerjeni vertikalno ven iz stebila proti nebu oziroma bolj horizontalno, kot pa na dol in to je pozitivno.« (G7, strokovna)

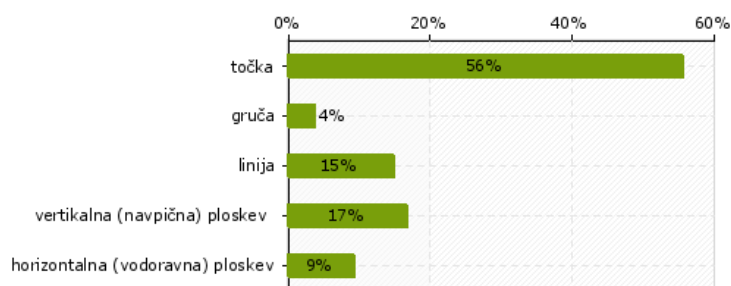
»slika se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Izražena lastnost (anketa): naraščajoči habitus

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): točka

Slika 39: Deseta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všечnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): srednja

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 15P in 2P: Velika horizontalna površina (npr. tratna) je uporabniku prijaznejša, če ima jasen rob in mestoma vertikalne točkaste ali gručaste (rastlinske) elemente, ki členijo prostor in s tem uporabniku olajšajo orientacijo, predstavijo o globini prostora ter nudijo intimne koticke za umik, sprehajanje.
- 1P: Odprta horizontalna površina daje dober občutek ker »diha«.
- 16P: Zelena barva spočije oči in pomirja.

Nenaklonjeni komentarji

- 17N: Barvna monotonost, enoličnost je moteča.
- 5N: Elementi, ki členijo odprto horizontalno površino morajo po velikostnem razredu ustrezati njeni velikosti; Če so premajhni se izgubijo in lahko delujejo moteče, če so preveliki lahko prostor »zadušijo«.
- 8N: Kompozicija rastlinskih elementov, zlasti kadar posnemajo naravni angleški krajinski slog, mora odsevati jasno rdečo nit, sicer lahko deluje neurejeno, nametno, razmetano, nepopolno zapolnjeno.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 2P: Gostejša zasaditev na robu odprtega prostora daje občutek intime, zavetja ter izboljša predstavbo prostora.
- 15P: Posamičnimi elementi na odprti horizontalni ploskvi dajejo občutek varnosti, boljše orientacije ter predstave o globini in dober nadzor nad prostorom.
- 38P: Višina rastlinskih struktur, ki z oddaljenostjo od opazovalca (poti) upadajo ter redčenje gostote (elementov) od opazovalca stran, dajo opazovalcu občutek večjega, bolj globokega prostora.

Nenaklonjeni komentarji

- 3N: Višji elementi sredi odprtega prostora so moteči, saj ga mestoma zapirajo. Zlasti če je prostor manjši, naj bo popolnoma odprt.

Primeri izjav:

»...Zelo velika površina, pa nobene barve razen zelene. Jaz bi dala kakšno bolj živo barvo. Monotono.« (A1, laična)

»Meni je pa ta prostor popoln, prostoren. Je omejen, ima mejo, ampak ni čisto zaprt, diha...« (B2, laična)

»Vidim pa, da ni nobenega koncepta, načrta, kako bi se posadilo. Tamle kot en osamelec, tam, kot da je nekdo hotel gručo postaviti...« (G7, laična)

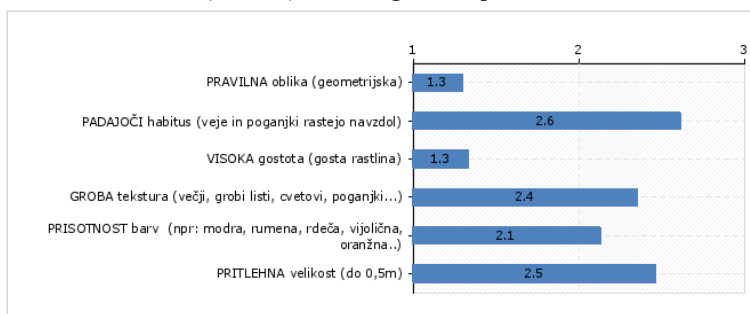
»...Sicer pa kar se barve tiče, se mi zdi pa vrhunsko, se spočijem.« (C3, laična)

»Meni je spet všeč, ker je odprt prostor. Me pa zmoti oblika tega prvega drevesa, ker me takoj spomne na smreko in je čisto druga kot tista drevesa na desni strani. Poleg tega to drevo prekine odprtost. ...Mi deluje kot ena ovira v prostoru...« (D4, strokovna)

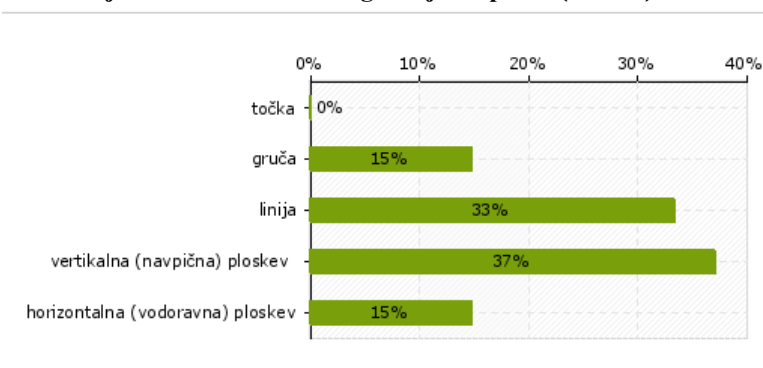
»Če si predstavljam, da se sprehajam po tisti potki in gledam, so tista prva drevesa ob potki tako malo večja, tista, ki so bolj stran in dana sredi travnika, so manjša in potem je ta velik travnik in dobim občutek, da je ta prostor neskončno dolg in se izgublja v daljavo, mi da občutek velikosti.« (C3, strokovna)

Izražena lastnost (anketa): visoka gostota, pravilna oblika

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): vertikalna ploskev

Slika 40: Enajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 17P: Rastlinski elementi, ki nekaj zakrivajo in poti, ki vodijo za ovinek, vabijo k raziskovanju.

Nenaklonjeni komentarji

- 7N: Stroge geometrijske oblike rastlinskega gradiva parku odvzemajo naravnost, zaradi katere obiskovalci najpogosteje zahajajo v mestne parke.

- 18N: Negativna asociativnost: Ozki, z višjo linijsko strukturo zagrajeni prostori - parkirni prostori ali pokopališki grobovi.

- 19N: Ozka, odprta horizontalna površina, ki spominja na pot, je lahko moteča, če nikamor ne vodi oziroma ni jasno, kam pelje obiskovalca.

- 20N: Nejasni, nenatančno oblikovani robovi oblikovanih horizontalnih ploskev (gredice, poti, obod sadilne jame ipd.), kjer so mišljene strukture z ostrimi linijami, dajejo občutek neurejenosti.

- 9N: Preveč raznolikih dražljajev vidno-zaznavnih značilnosti zasaditve na enem mestu je lahko zelo moteče.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Nenaklonjeni komentarji

- 7N: Pravilne, simetrične oblike rastlin so manj zaželeni, saj delujejo umetno, kičasto, nenaravno. V parku se pričakuje spontano posnemanje narave in pristen stik z naravo. Stroge oblike dajejo občutek pretiranega reda, nadzora (varnostnik), zaradi česar se obiskovalec počuti manj sproščeno.

- 32N: Ploskve brez jasne funkcije so moteče in lahko izpadejo zavajajoče, opazovalca razočarajo (npr. vertikalne ploskve zakrivajo, obljublajo nekaj zadaj - vabijo k raziskovanju. Gredice (horizontalne ploskve) služijo razmejevanju, prikazu različnih rastlinskih vrst.).

Primeri izjav:

»...Ta zagrajenost, kot da so grobovi vmes in žare spodaj...« (F6)

»...Preveč omejitev, kot boksi, preveč različne rastline dol, preveč različna drevesa gor. Preveč vsega, ni mi všeč.« (H8)

»Vsaka roža je drugačna. Te linije so mi kar nekaj, vsaka rastlina je drugačna, milijon barv, milijon vrst rastlin...« (C3)

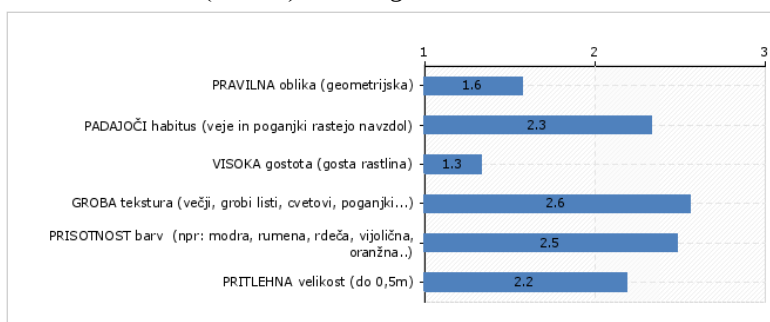
»Če te potke na vogalu ne bi bilo, meni ta trata deluje kot: »Sprehodi se, pojdi tja,« me vabi. Če že nekdo dela tole urejenost, je vse lepo porezano, ni pa natančno.« (G7)

»Jaz grem v park, da doživim naravo. V naravi pa ni nikoli takih pravilnih, simetričnih oblik, zato je tole kontradiktorno temu, za kar naj bi šlo, torej parku.« (F6, strokovna)

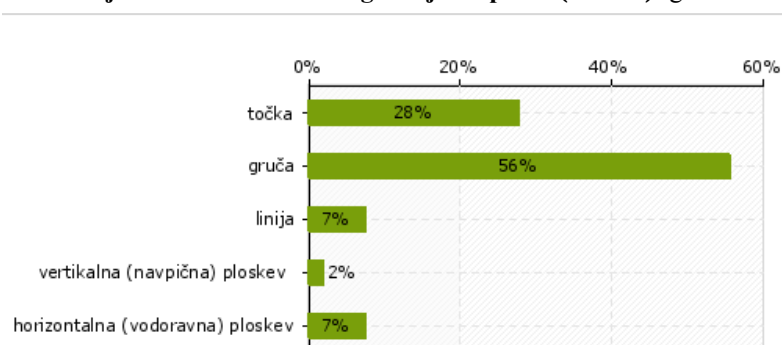
»Jaz ne razumem, ali tukaj naj bi šel mimo in gledal to ali je mišljeno, da se sprehodiš vmes. Ne vem, ni mi všeč.« (B2, strokovna)

Izražena lastnost (anketa): visoka gostota

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): gruča

Slika 41: Dvanajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): visoka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 18P (17N): Barvna enoličnost, homogenost lahko odraža urejenost in skladnost, zelena barva ima tudi pomirjujoč učinek, vendar mora monotonost popestriti dinamika druge morfološke lastnosti (npr. teksture).
- 6P: Tekstura, ki učinkuje mehko, nežno je zelo privlačna in vabi k dotikanju, počivanju.
- 19P (5N): Velika (odrasla) rastlina, ki ima dovolj prostora za svojo bujno, naravno razrast daje občutek urejenega in dobro načrtovanega prostora, hkrati pa odraža, da se dobro počuti in v opazovalcu zbuja zadovoljstvo.

Nenaklonjeni komentarji

- 21N: Veliki elementi lahko hitro zasenčijo manjše, tudi če so v ozadju, zlasti če stojijo preblizu prednjim manjšim ali/in je kontrast njihovih morfoloških lastnosti šibek.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 6P: Fina tekstura, ki daje vtis mehke deluje prijazno, simpatično, pozitivno, vabi k približevanju.
- 16P: Živa zelena barva daje vtis prijaznosti.
- 2P: Višja teksturna gostota rastlin ob poti daje občutek zasebnosti.

Nenaklonjeni komentarji

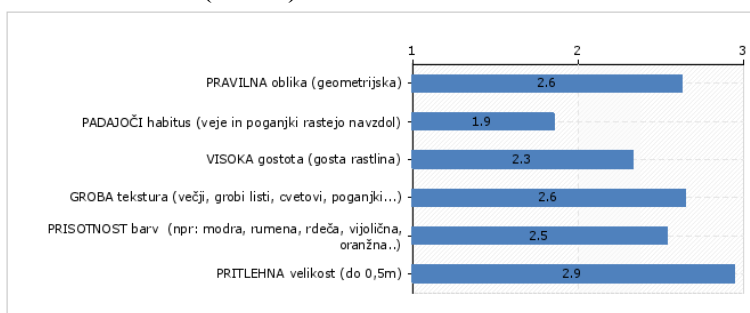
- 8N: Čeprav prijeten element, ki ne sodi v kontekst kompozicije (oblika, gostota) oziroma ni vpet v maso ostalega rastja, lahko izpade moteče, neprijetno, neprepričljivo, kakor da kompozicija ni celovita, izpopolnjena.

Primeri izjav:

- »...Morda so tista drevesa zadaj preblizu in ne pridejo ta grmovja spredaj toliko do izraza. Všeč so mi velike jasne strukture in usklajenost barve. Dobro bi se počutila.« (H8, laična)
 - »...Se mi zdi *ful* dobr, tako mehko, bi se kar ulegla gor in bi počivala.« (F6, laična)
 - »Opazil sem, da je to nekdo načrtno vstavil, se je zavedal kakšna bo krošnja, ima nek smisel, sistem, načrt.« (G7, laična)
 - »Pomoje je tukaj problem, ker sta preveč kompaktna, glede na to, kaj je zadaj. Spredaj je odprt prostor, potem močno kompaktna grma in potem se spet odpirajo drevesa zadaj. Torej oblika in gostota motita.« (E5, strokovna)
-

Izražena lastnost (anketa): nadočesna velikost

Slika 42: Trinajsta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): visoka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 20P (7N): Nežno valovite (op. nepravilne) linije (npr. deblo) so prijetne na pogled.
- 21P: Pozitivna asociativnost: oblika in barva krošnje, ki spominja na ogenj, zbuja prijetne občutke.
- 22P: Kompozicija visokega točkovnega elementa in nižjih gruč ob vznožju daje prijeten vtis zavetja, zatočišča, varnosti.
- 9P: Neobičajne rastlinske vrste zaradi svojih izstopajočih morfoloških lastnosti dobrodošlo popestrijo prostor in vabijo k opazovanju. Zaželeni so kot soliter.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 20P: Valovit habitus daje vtis dinamike, gibanja, lahkotnosti, zabavnega karakterja.

- 22P: Pozitivna asociativnost: zelo visoka rastlina nad gručo nizkih - starešina, očetovska stabilnost, mogočnost, občudovanje.

Nenaklonjeni komentarji

- 21N: Visoki elementi so bolj primerni za ozadje kot kulisa nižjim, ki tako lažje pridejo do izraza.

Primeri izjav:

»...Sporoča veličino, kot bi varoval vse te dreveščke pod sabo, jih branil. Zato pašejo teli trije majhni okoli njega. Višina je prednost.« (D4, laična)

»...Všeč mi je. Ker je velik, zvite oblike. Kot da pleše v vetru, čeprav je tako velik...« (C3, strokovna)

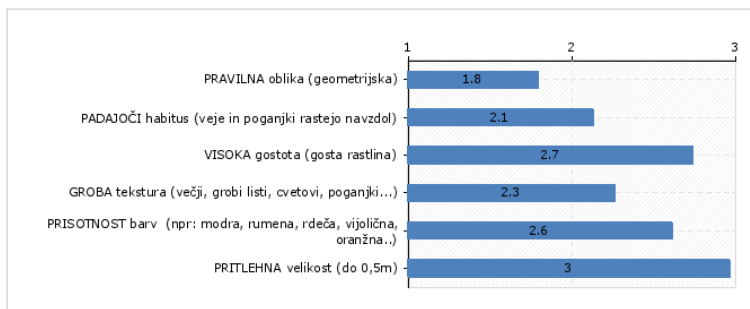
»...Najprej majhna drevesa, potem tale res izstopa, zadaj, kjer pa bi morala biti neka kulisa, pa so spet nižja drevesa. Mene moti, da preveč dominira v ospredju...« (E5, strokovna)

»slika se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Izražena lastnost (anketa): nižja gostota, nadočesna velikost

Slika 43: Štirinajsta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všечnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): srednja

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 23P: Polprosojnost visokih elementov vabi k opazovanju kontrasta med temnejšimi listi in vejami ter svetlim nebom v ozadju.
- 24P: Pozitivna asociativnost: par dveh istovrstnih elementov – prijeten občutek dvojine, zakona (mož in žena).
- 25P: Zelo visoki elementi delujejo veličastno, vzbujajo spoštovanje in vabijo k ogledovanju.

Nenaklonjeni komentarji

- 13N: Polprosojna krošnja lahko spominja na oguljeno, oskubljeno, bolno rastlino, zlasti če so okoli nje istovrstni osebki z bujnejšo, bolj gosto krošnjo.
- 11N: Zelo visoki in hkrati temni elementi lahko zbuja grozo, neprijetno občutje. Bolj kakor v park, sodijo v že sicer temnejši gozd.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 39P: Pozitivna asociativnost: kompozicija dveh dominantnih elementov - dvojina, par, družina.
- 2P: Kompaktna (gosta) kompozicija daje občutek zavetja, varnosti, intimnosti in vabi k sedenju, rabi prostora.
- 43P (9N): Kompozicija vizualno podobnih elementov je všečna, ker daje občutek zaokrožene celote.
- 40P (11N): Pri zelo velikih ali temnih rastlinah je polprosojnost dobrodošla.

Nenaklonjeni komentarji

- 11N in 10N: Temna barva in ostre oblike so manj prijetni.
- 11N: Negativna asociativnost: temni iglavci - temačen, vlažen gozd.

Primeri izjav:

»...Če je polprosojno, jaz pogosto rada opazujem ta kontrast med listi in nebom. Tukaj mi je pa ta prosojnost moteča, kot da je oskubljeno. Ja, ampak tudi če bi bila bolj polna, mi ne bi bila všeč. Zaradi kontrasta med tako svetlo travo in tako temno smreko in ta višina, se mi zdi, da tako visoko drevo ne sodi v park.« (A1, laična)

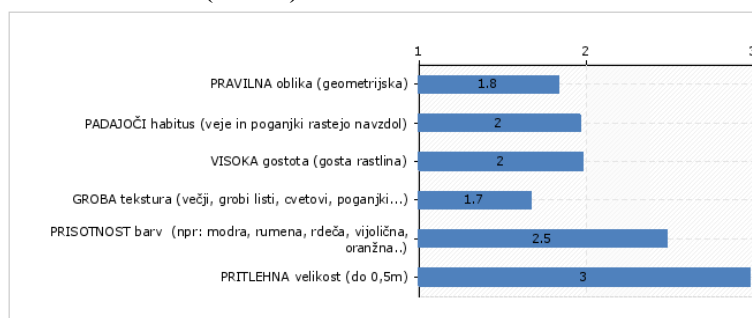
»Meni v tem prostoru to deluje vredno. Odvisno od velikosti prostora. Če je velik park, naj se rastlina razbohoti in naj pokaže svojo moč.« (G7, laična)

»Meni je všeč, ker sta v dvojini. Dve isti vrsti skupaj, kot en par.« (D4, strokovna)

»S H8 se moram popolnoma nestrinjati, ker ravno ti dve drevesi uokvirjata pogled, usmerita te notri in si predstavljaš, da so ta nižja drevesa pred tem in skupaj tvorijo neko zaključeno celoto... (G7, strokovna)

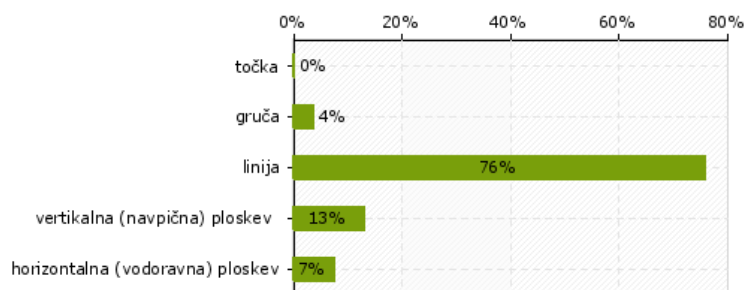
Izražena lastnost (anketa): nadočesna velikost

»slika se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): linija

Slika 44: Petnajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všечnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): visoka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 25P: Zelo visoki elementi dajejo veličasten vtis in pozitivne občutke, tudi opazovalec/sprehajalec se poočuti veličastno pod njimi.
- 26P: Drevored je všečen zaradi enakomernega ritma (red) in stikanja krošenj (jasna linija).

Nenaklonjeni komentarji

- 14N: Nehomogenost horizontalne ploskve, kjer je sicer očitno načrtovana raba enega materiala (npr. tratna površina, peščena pot), je zelo moteča in daje občutek neurejenosti (zlasti ob robovih, robnikih, kjer je vzdrževanje težje).
- 22N: Horizontalna ploskev levo in desno ob drevoredu mora biti čista, odprta, brez dodatnih elementov, saj kontrast višine in barve dodatno izpostavi veličino drevoreda.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 41P: Drevored kot vertikalna ploskev nudi občutek zavetja, zaščito, varnost, hkrati pa omogoča odprt pogled.
- 26P: Ponavljajoč ritem elementov v linijski postavitvi vzbuja v opazovalcu motivacijo za nadaljevanje poti (tek).
- 42P: Znani prizori ustvarjajo občutek domačnosti, sproščenosti, varnosti (drevored).

Nenaklonjeni komentarji

- 33N: Predolg monoton linijski element (npr. drevored) je lahko dolgočasen, potrebuje vmesne poudarke, prekinitve oziroma popestritev v ozadju.
- 22N: Prostor za drevesi drevoreda mora omogočati odprt pogled, ne sme biti zaraščen.

Primeri izjav:

»...me je pa ena stvar takoj zmotila: Da je za robniki še malo peska, potem pa trava. Jaz bi za robniki takoj dala travo, da je to urejeno. Kjerkoli to vidim, me to zmoti.« (A1, laična)

»Meni je zelo všeč tak mogočen, velik drevored, se strinjam z gospo prej. Všeč mi je, ker se krošnje na sredini stikajo, me pa enako moti ta pesek in te rastline, ki so tukaj na levi strani, takoj za drevesi...« (B2, laična)

»Kolegica A1 je omenila, da tukaj teče. Res imajo ta drevesa *ful* psihološki učinek, da te vlečejo naprej in usmerjajo tvoj fokus. Kar se mene tiče, imajo te sekvence v prostoru res močen filing in me vlečejo naprej...« (G7, strokovna)

»...Ta pogled je že velikokrat bil viden v naravi in mi je znan. Pomembni se mi zdita liniji dreves in potem čistina. Ampak se mi še vseeno zdi monotono, ker pogled ni samo naprej po poti, ampak gledaš med drevesi, še posebej če si sprehajalec, gledaš ven in vidiš horizont okoli in nekaj pričakuješ...« (B2, strokovna)

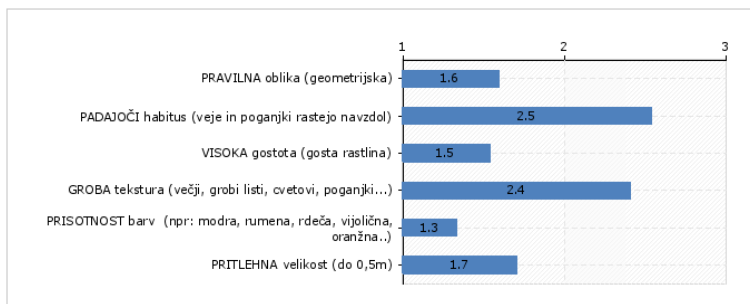
»Pomembno je, da sta si drevesi nasproti. Če bi bila cik-cak, ne bi zgledala ravna linija in bi mi bilo celo neprijetno, ker bi se mi zdela bolj vijugasta pot.« (C3, strokovna)

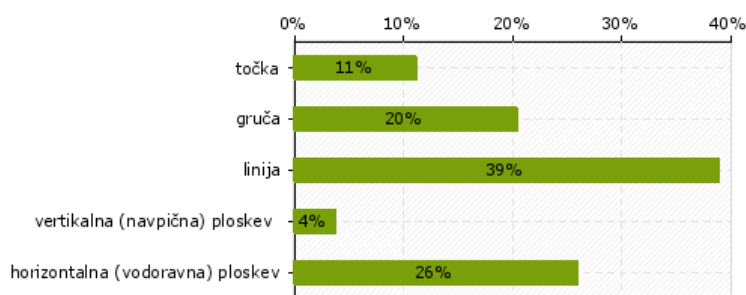
»slika se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Izražena lastnost (anketa): prisotnost barv

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): linija

Slika 45: Šestnajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Nenaklonjeni komentarji

- 4N: Oblikovane rastline, ki niso natančno obrezane, pravočasno vzdrževane, katerih volumen, ki pri strogih geometrijskih oblikah pride še bolj do izraza, ni gost in homogen, zelo pokvarijo prostor, saj kažejo na neurejenost, slabo negovanost, zapuščenost.
- 23N: Gruče pisanega raznovrstnega cvetja ne sodijo v kompozicije pravilnih, strogo oblikovanih, geometriziranih rastlinskih elementov, lahko delujejo moteče.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 43P (7N): Če se pravilne, geometrijske oblike pojavljajo kot manjši elementi, ne moti toliko občutka naravnosti in sproščenosti.

Nenaklonjeni komentarji

- 7N: Stroge, pravilne, geometrijske oblike (zlasti v večjih razsežnostih) spominjajo na visoko francosko vrtno umetnost, ki nakazuje na uglajenost, urejenost, ki zahteva opazovanje od daleč, ter ozko, usmerjeno (ne vesplošno) rabo, zato je obiskovalec manj

sproščen in je takšna površina odbijajoča za intenzivnejšo rabo, bolj za ogledovanje od daleč.

Primeri izjav:

»...Obrezano je, ampak ni negovano. To moraš biti natančen, če hočeš pokazati kar si naredil. Ampak tole ni.« (G7, laična)

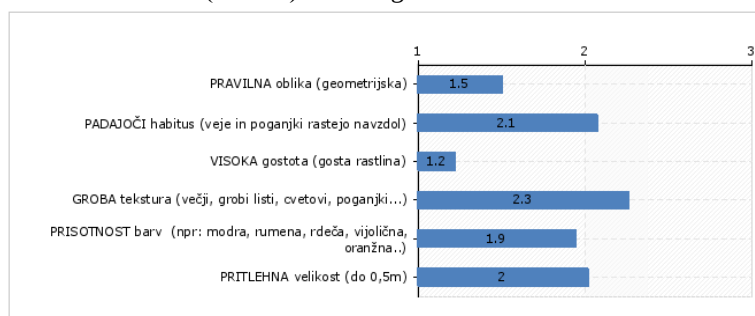
»...Tiste rože na sredi so tudi meni čudne, ne pašejo in tisti grmički na sredi so malo spodaj rjavi, prazni.« (C3, laična)

»Tak park bi bil za promenadni sprehod, tak družabni, ko greš recimo s punco na promenado. Ne za sprostitev... ...če se pojavljajo te stroge, urejene oblike, naredijo parku namen. Ni več za vsesplošno uporabo, ampak zelo namensko.« (C3, strokovno)

»Meni je na prvi pogled tudi všeč, urejeno, lepo. Ampak ne sme biti preveliko, ker bi imela spet občutek, kakor prej, da se ne smem temu približati, ker je kot ograjeno, samo za gledat...« (D4, strokovno)

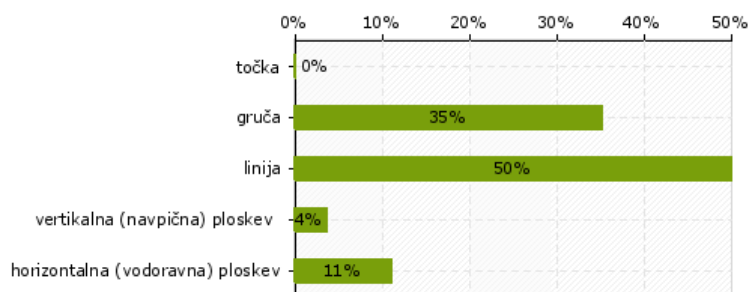
Izražena lastnost (anketa): visoka gostota

»slika se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): linija

Slika 46: Sedemnajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 6P: Nežna tekstura deluje pomirjajoče, pozitivno.

Nenaklonjeni komentarji

- 24N: Prostorastoče rastline, ki imajo po naravi precej pravilno obliko, lahko laičnemu obiskovalcu, ki ob pogledu nanje pričakuje umetno, oblikovano rastlino, z bolj ostrim robom ter homogenim polnim volumnom, delujejo kot slabo vzdrževane rastline.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 6P: Fina tekstura, ki daje občutek mehkoobe, puhastega videza, daje prijazen vtis.

Nenaklonjeni komentarji

- 9N: Izrazito teksturno neujemanje rastlin je moteče, izstopajoči element izpade kot tujek.

- 30N (9P): Izstopajoči element (npr: vertikalna ploskev, ki nekaj skriva), ki nima jasne funkcije je lahko moteč.

- 25N: Kroglasti elementi (npr: šopaste trave) postavljeni v linijo so moteči, bolje izpadejo posamično, kot točkovni element, saj jim specifična oblika daje svoj čar.

Primeri izjav:

»Vidim, da trate so res lepo negovane, ampak tele rastline in njihove kompozicije so pa zanemarjene. Vse je nakaj poležano...« (G7, laična)

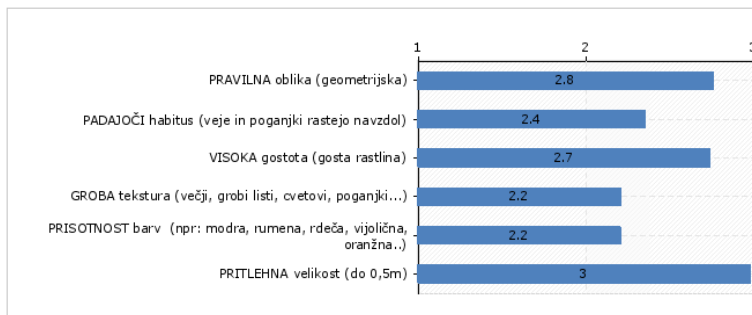
»Meni pa to, da so te konkretne sorte trav, ni moteče, ker se mi zdi, da je tista vmes lepo nežna in v bistvu lepo popestri, ni pa udarno. Tako pomirjujoče, pozitivno.« (B2, laična)

»Meni so okrasne trave zelo všeč, ampak bolj kot točkovne, ne kot linijska zaseditev...« (A1, strokovna)

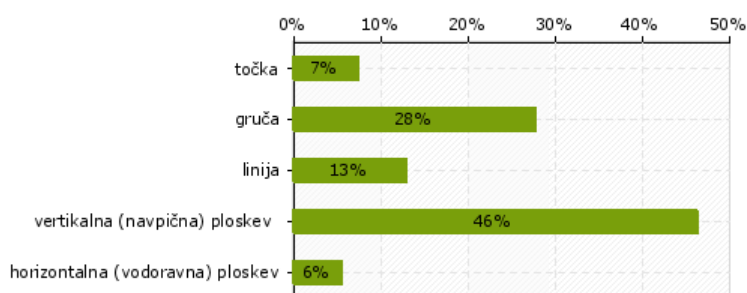
»...Se mi zdi, da tak volumen, s takšno teksturo, ki tako izstopa iz okolice, zgleda kot en tujek. Bi bilo dosti boljše, da bi bili neki listavci, nekaj da bi bilo skladno z okoliškimi drevesi.« (F6, strokovna)

Izražena lastnost (anketa): nižja gostota, nepravilna oblika, nadočesna velikost

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): vertikalna ploskev

Slika 47: Osemnajsta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 27P: Belo lubje dreves (npr. breze) je zelo všečno.
- 8P: Kompozicija rastlinskih elementov z mnogimi različnimi vidno-zaznavnimi značilnostmi je lahko tudi zanimiva in vabi k raziskovanju, odkrivanju, če je le premišljeno, skladno zasnovana.
- 7P: Lepa, urejena tratna ploskev izstopa tudi iz manj všečne kompozicije prostorskih elementov.

Nenaklonjeni komentarji

- 8N: Kompozicija brez jasne rdeče niti deluje kaotično, nametano.
- 9N: Preveč rastlinskih vrst oziroma elementov z raznolikimi morfološkimi lastnostmi na kupu, na majhnem prostoru deluje moteče, kaotično.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

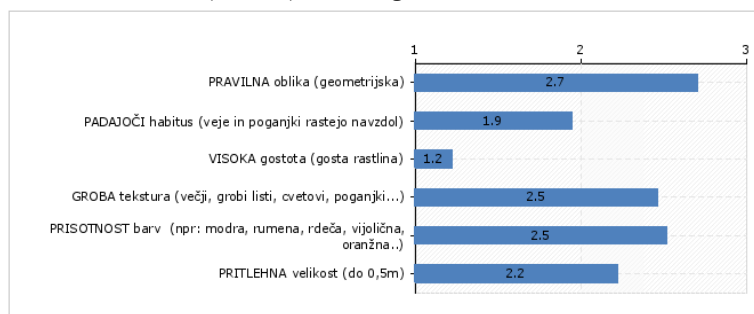
- 20P (7N): Izgled naravnega, neprisilnega je pozitiven, všečen.
- 43P (9N): Kompozicija rastlin s podobnimi morfološkimi lastnostmi (izpostavljena tekstura) izpade všečno, četudi izgleda manj urejena, celo zanemarjena.
- 40P: Delna prosojnost visoke vertikalne ploskve daje občutek zračnosti.

Primeri izjav:

- »Breze so res lepe, imajo lepo belo barvo lubja, mogoče so malo pregoste...« (G7, laična)
- »Na majhnem prostoru so vse sorte, grmovja, rastlin, majhnih, visokih dreves. Res kaos. To se mi zdi, da nam je zelo moteče.« (H8, laična)
- »Čisto kontra. Tudi meni je kaos, ampak... Meni je privlačno, kot da moraš na ta prizor dati poudarek, da lahko določiš, kaj je kje. ...Veliko motivov, ki dajejo pobudo, da ne greš kar mimo, ampak gledaš z glavo, tukaj to, tam to.« (D4, laična)
- »To je v bistvu isti primer kot prej, s tem da je podobno rastlinje skupaj, ki se poklapa (op. je skladno, všečno). ...Da »sklapajo« skupaj neko sorodno rastlinje, po videzu, po teksturi.« (F6, strokovna)
- »Meni je ta najbolj lušten prostor. Če bi izbirala, bi bila najraje tukaj. Ker je naravno, domače, slovensko – tele breze.« (D4, strokovno)

Izražena lastnost (anketa): visoka gostota

Slika 48: Devetnajsta fotografija FS in grafični prikaz pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): nizka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 28P: Postopno višanje elementov (stopnjevanje) od opazovalca stran in s tem ustvarjanje večplastnosti kompozicije je dobrodošlo.
- 7P: Lepo urejena tratna ploskev lahko nekoliko popravi slab vtis manj urejenih spremljajočih elementov.

Nenaklonjeni komentarji

- 15N: Nejasne meje med posamičnimi elementi goste kompozicije, zlasti če med njimi ni večjega (barvnega, teksturnega) kontrasta, so begajoče, ker si mimoidoči težko ustvari jasno sliko prostora.
- 26N: Suhi, padajoči deli rastline so zelo moteči.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Nenaklonjeni komentarji

- 34N (20P): Nepravilna oblika rastline, ki posnema naravno, a deluje prisiljeno, nepristno (se vidi delo človeških rok), je odbijajoča.
- 5N: Velika (prevelika z ozirom na prostor) in hkrati zelo gosta rastlina zbuja občutek strahu, kot da je v njej nekaj skrito, zapuščeno ter hkrati prostor zapira in duši.
- 11N: Rastline z (delno) padajočim habitusom, kjer veje zelo dinamično, neobvladljivo rastejo ena čez drugo, dajejo vtis nametanosti, zapuščenosti in so lahko odbijajoče.

Primeri izjav:

»Zadaj so visoka drevesa, potem je tale nižji grm in trata je še nižja. Ok. Prvi vtis je bil: lepa slika. Ampak če podrobneje pogledam, spet tam manjka, neurejeno...« (G7)

»Preblizu gozda je tole. Ne vem ali je to začetek gozda, se mi zdi, da je preveč tegale. Bi morali malo odvezeti, da bi prišlo bolj do izraza...« (A1)

»Ta je organska (op. nepravilna) oblika, ampak ni ta pristna organska (op. nepravilna), kot jo ustvari narava, ampak je to človek zasadil in se je potem tako razraslo. ...Ušla je izpod nadzora, prerasla je...« (F6, strokovna)

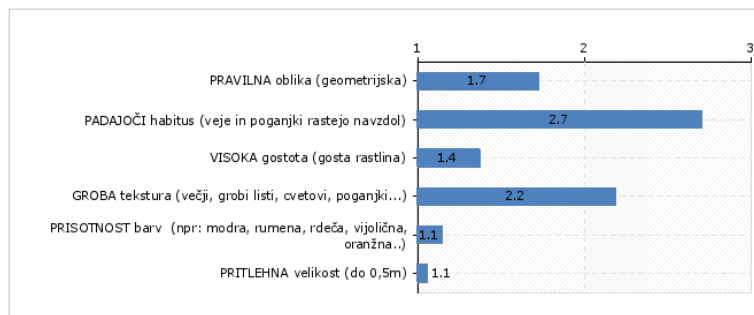
»Tudi jaz mislim, da ni problem v organskosti (op. nepravilni obliki), ampak v tem, ko družiš pretirano velikost in gostoto nečesa. To je element, ki zameji prostor, ga zabije in to zbuja negativne konotacije.« (H8, strokovna)

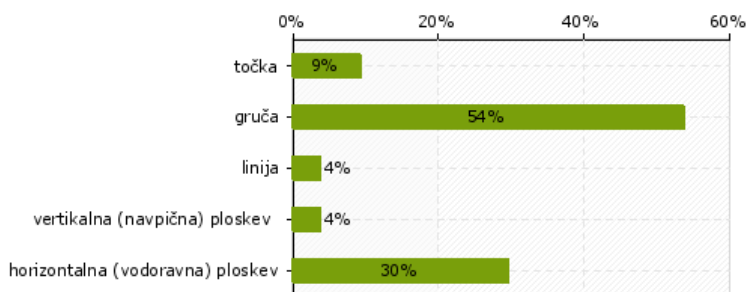
»slika se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Izražena lastnost (anketa): prisotnost barv, pritlehna velikost

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): gruča

Slika 49: Dvajseta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): srednja

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 14P: Intenzivne barve (rumena, rdeča) dobrodošlo popestrijo prostor.
- 29P: Postopno barvno prehajanje, stopnjevanje (npr. iz rumene v rdečo) je všečno.
- 20P (7N): Mehke, valovite linije delujejo nežno, prijetno.
- 30P: Visoka gostota (dobra pokrivnost) horizontalne ploskve oziroma pritlehne gruče pozitivno izstopa.

Nenaklonjeni komentarji

- 20N: Kjer načrt predvideva ostre linije in jasne oblike, mora biti rob natančno vzdrževan (npr. ločnica med potjo in rastlinsko ploskvijo).
- 27N: Preveč močne barve (npr. rumene, rdeče) na enem mestu lahko učinkuje agresivno.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 44P: Prostor, ki vsebuje elemente za sedenje (npr. tratna površina, klopi) in opazovanje, občudovanje (npr. lične, urejene gruč pisanega cvetja) spodbuja druženje in je privlačen za uporabo.

Nenaklonjeni komentarji

- 7N: Geometrijski vzorci niso naravni, delujejo preveč umetno, zato v parku, ki naj bi predstavljal pristen stik z naravo, niso toliko dobrodošli.

- 27N: Barva zelo intenzivno napolni prostor, zato lahko velika površina barvne vegetacije v majhnem prostoru izpade posiljeno, umetno.

- 17N: Velika barvna površina z eno (prevladujočo) barvo, je lahko zelo monotona, potrebuje poudarek.

- 35N: Horizontalna površina, namenjena sedenju, potrebuje vertikalne elemente, ki krijejo hrbet sedečega uporabnika.

Primeri izjav:

»...Ta sprednji del je *ful* presvetel, preagresiven. Spredaj preveč gostote, te rumene na enem kupu, zadaj pa seka ven samo rdeča.« (E5, laična)

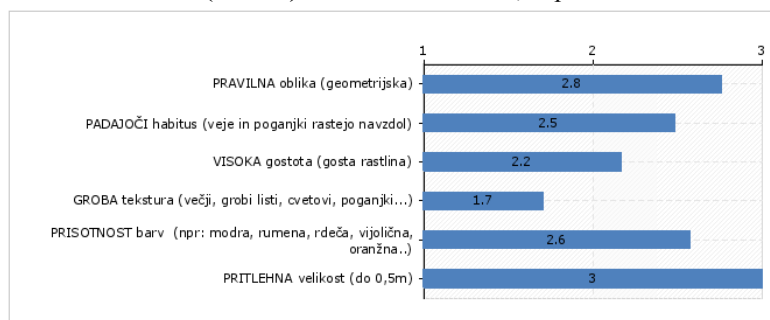
»Meni je všeč ta pokrivnost zemlje, ker se ne vidi zemlje, da je pokrita z rožami...« (H8, laična)

»...Ni linij med naravnim in umetnim, ni lepo načrtovano, speljano in vzdrževano...« (G7, laična)

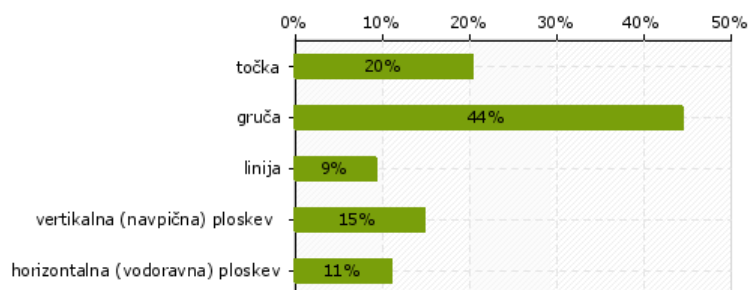
»Tukaj se mi zdi v redu, ker je nekako poskrbljeno za ljudi, da se nekje zadržujejo, se usedejo, imajo prostor se nekje družiti. Glede rož pa sem malo skeptičen. Ne zgledajo naravno, vidi se, da je človek zelo posegel notri, kar se mi na splošno ne zdi dobro za parke. (F6, strokovna)

Izražena lastnost (anketa): nadočesna velikost, nepravilna oblika

Prevladujoči likovni element vegetacijskih prvin (anketa): gruča

Slika 50: Enaindvajseta fotografija FS in grafična prikaza pripadajočih ugotovitev anketiranja

Všečnost glede na fokusno skupino (nizka, srednja, visoka): visoka

Ključne ugotovitve v laični fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 13P: Pozitivna asociativnost: gruča dreves z visokimi košnjami, pod katerimi lahko potekajo dejavnosti obiskovalcev ter široko in gosto krošnjo, ki daje senco in s tem spodbuja sprehajanje, ležanje – morje, kamp.
- 7P: Lepa tratna ploskev.
- 23P: Vablivo je opazovanje kontrasta med krošnjo (listi) in nebom.
- 20P: Valovite linije (vijugasta pot) so privlačne na pogled.

Ključne ugotovitve v strokovni fokusni skupini:

Naklonjeni komentarji

- 1P: Odprta horizontalna površina (npr. trata) pod visokimi drevesi z visoko, gosto krošnjo, ki dajejo senco, daje občutek svobode in hkrati intime, zato je priljubljen ambient za ležanje, branje, druženje.
- 20P (7N): Umetna zasaditev (npr. dreves), ki izgleda naključna, spontana, nepravilno oblikovana je zelo harmonična in omogoča pristen stik z negovano naravo.

Primeri izjav:

»Vrsta dreves tudi mene moti, ker so dovolj visoka, ...da je spodaj pregled in hkrati dajejo senco dol. Dobra izbira dreves, koristna so. In spet lepa zelena trava.« (H8)

»...Lepa so mi drevesa, da so tako na gosto, da ko gor pogledaš, je polno listkov in pol gledaš nebo.« (A1)

»E5: Meni je to idealen park, kako je narejen. Ob strani imaš eno promenado, če se ti mudi. Potem pa imaš tudi speljane potke čez park, če greš v miru sproščeno na sprehod. Je gosto posajeno, ampak so tako visoka drevesa, da še vedno vidiš okoli sebe, ampak ti še vedno daje eno intimo.« (E5, strokovna)

6 RAZPRAVA

6.1 INTERPRETACIJA UGOTOVITEV

Opažanja, ki so jih izrazili udeleženci, sem združila v sklope podobnih misli in jih označila z zaporedno številko pojavljanja ter črko P (pozitivni - naklonjeni komentarji) oziroma N (negativni - nenaklonjeni komentarji). Skupaj nam oba pogovora razodeneta 44 različnih pozitivnih ter 35 negativnih komentarjev. Večina od teh se ponavlja vsaj dvakrat ali večkrat znotraj obeh skupin in s strani različnih oseb, kar kaže na soglasnost udeležencev. Mnenja druge, strokovne skupine, so v večini sovpadala z ugotovitvami prve, s številčenjem pa sem ugotovila, da se v drugi skupini misli večinoma ponavljajo, novih je bilo zelo malo. Verodostojnost ugotovitev podkrepi tudi dejstvo, da se misli udeležencev ponavljajo pri različnih fotografijah, ki prikazujejo isto vidno-zaznavno značilnost.

Smiselno se dopolnjujejo tudi naklonjene (P) in nenaklonjene (N) misli. Le v dveh primerih so si bile trditve kontradiktorne, kar ni nič presenetljivega, saj je vsečnost še vedno individualna in zelo specifična, podrobnejše pojasnilo sledi v nadaljevanju.

Preden se poglobimo v interpretacijo ključnih ugotovitev, bi želela izpostaviti nekaj zanimivih opažanj, ki se navezujejo na razvoj pogovora in način razmišljanja glede na strokovno predispozicijo sodelujočih. Sogovorniki, katerih stroka je povezana s prostorskim urejanjem, so v prostorskih prikazih pogosteje iskali jasno rdečo nit, zgodbo, želijo razumeti celotni kontekst kompozicije, povezujejo elemente v ospredju z ozadjem ter težijo k jasni funkcionalnosti rastlinskega sestava in njegovih posamičnih elementov. Strokovna skupina je pogosto izpostavila, da za podajanje mnenja potrebujejo celotno sliko kompozicije, medtem ko so se laiki lažje vživeli v namišljeni prostor na fotografiji, četudi ni bil zajet kot celota fotografije in so prikaz elementa bolj neobremenjeno komentirali, ne glede na dejansko okoliško situacijo. Več so pripovedovali o osebnih izkušnjah in povezovali vidno-zaznavne značilnosti rastlinskih sestavov z asociacijami.

Večkrat se je izkazalo, da je kompozicija rastlinskih elementov z mnogo različnimi vidno-zaznavnimi značilnostmi (velika pestrost vrst, dinamika oblik ter razmestitve elementov ipd.) moteča in v opazovalcu zbujala nemir. Kako pa učinkujejo posamezne vidno-zaznavne karakteristike rastlin, si pogledjmo v nadaljevanju.

Morfološka lastnost: OBLIKA (pravilna/nepravilna)

Zelo pogosto (op. 6x7N, 5x20P, 1x43P), če ne najbolj komplementarno, so udeleženci izrazili nenaklonjenost do strogih geometrijskih oblik v parkovnem okolju. Te namreč parku odvzemajo naravnost, lahko delujejo prisiljeno in se zato lahko opazovalcu celo »zasmilijo«, kakor se je izrazil eden od udeležencev. Stroge oblike lahko dajejo občutek

pretiranega reda, fine uglajenosti (op. asociacija na francosko vrtno umetnost), nadzorovanega prostora (varnostnik), zaradi česar se obiskovalec počuti manj sproščeno in takšne strukture opazuje le od daleč. Večkrat so povedali, da prebivalci urbanega okolja v mestne parke zahajajo z željo po pristnem stiku z naravo, za katero so značilne sproščene, spontane nepravilne oblike, ki jih prav z geometrizacijo oblik odvezujemo.

Za motečo se je izkazala tudi parkovna zasaditev, ki posnema (spontano) naravno okolje, a je preveč očitno ustvarjena umetno (op. 1x34N, 1x2N). Vsakršno posnemanje naravnega okolja, bodisi v obliki ali kompoziciji, mora delovati popolnoma pristno, brez umetnega vtisa, saj lahko v nasprotnem primeru prostor deluje bolj moteče in prisiljeno, kakor prefinjeno urejen geometrijski sestav rastlin.

Le v enem primeru (op. 1x5P) je bila udeleženka fokusne skupine navdušena nad geometrizacijo rastlinskih oblik, kar pa bi lahko pripisali njeni izredni natančnosti, redoljubnosti in samoorganiziranosti.

Pri fotografijah, kjer so prizor sestavljale geometrijske in nepravilne oblike hkrati, so bila v obeh skupinah izražena mnenja (op. 3x23N), da prostorastoče strukture (npr. gruča pisanega cvetja) ne sodijo v kompozicijo strogih geometrijskih oblik in obratno, saj lahko delujejo kot tujek v specifični rdeči niti.

Zelo kritični (op. 4x4N, 1x45P, 1x14N, 2x12N, 2x 20N) so bili udeleženci tako strokovne kot laične skupine tudi do doslednosti oblikovanja in vzdrževanja pravih oblik. Nenatančno, površno oblikovane in očitno slabo vzdrževane geometrijske oblike (tako rastlin kakor spremljajočih dejavnikov, kot je npr. okrogel obod sadilne jame okoli debla, ločnica med potjo in rastlinsko ploskvijo ipd.), so se izkazale za izredno hitro opažene in zelo moteče. Uporabnik lahko dobi občutek, da je prostor neurejen, zanemarjen, celo zapuščen in odbijajoč. Volumen, ki pri geometrijsko oblikovanih rastlinah pride še bolj do izraza, mora biti gost in homogen. Nasprotno pa smo ugotovili, da lahko lepo, skladno oblikovan element pozitivno izstopa tudi iz manj privlačne kompozicije.

Skladno z zgornjimi ugotovitvami pa so naravni, neprisiljeni prizori (oblike in kompozicije) poželi veliko odobravanja in zbudili prijetna občutja harmonije in pristnega stika z negovano naravo. Valovite linije dajejo vtis mehke, nežnosti, lahke dinamike.

Spregovorimo še o neobičajnih oblikah (skrivnostne, divje, epske, zato večkrat spominjajo na pravljичne like), ob katerih so imeli udeleženci, zlasti tisti z bujno domišljijo, veliko povedati (op. 7x 9P, 3x30N, 1x32P). Le-te so zanimive in dobrodošlo popestrijo prostor, vabijo k ustavljanju, opazovanju in zaradi svoje skrivnostnosti, včasih pravljичnosti, vabijo k sedenju, opazovanju, razmišljanju, kar učinkuje sproščujoče. Ugotovili smo, da je bolje, če oblikovno izstopajoči element stoji samostojno ali v družbi zelo nizkega rasti. Ker

zaradi svoje drugačnosti deluje samozavestno, daje ob predpostavki, da je smiselno vpet v rdečo nit kompozicije, zelo dober, suveren vtis o prostoru. Lahko se zgodi, da na prvi pogled ne paše v kontekst kompozicije, vendar lahko kot vizualno izstopajoči elementi, ki je v prostor navadno umeščen z določenim namenom, kvalitetno služi kot poudarek v prostoru, orientacijski element ipd. V vsakem primeru morajo imeti tovrstne prostorske dominante (npr. izstopajoče neobičajne, geometrijske oblike ipd.) jasno izraženo funkcijo, saj nosijo močnejšo sporočilno vrednost kakor običajne, prostorastoče, nepravilne oblike. V primeru nejasne vloge v kompoziciji, lahko delujejo preveč umetno za park (*land-art*), moteče, saj razočarajo pričakovanje mimoidočega in potrebujejo dodatno razlago oziroma zgodbo (npr. informativne table).

Ob tem omenimo še pomen rdeče niti, ki se je izpostavljala ves čas debate, v obeh skupinah. Izrazili so zelo komplementarno mnenje (op. 6x8N) o tem, da mora vsak element oziroma skupina elementov z okoljem tvoriti jasno rdečo nit na vsakem koraku, sicer lahko tako ali drugače izstopajoči elementi delujejo moteče, tuje, vsiljeno, kompozicija pa neurejeno, nametano, kaotično. Sestav rastlinskih elementov, ki se med seboj izrazito ne ujemajo v več morfoloških značilnostih (izpostavljene so bile zlasti barva, tekstura in teksturna gostota), v opazovalcu zbuja nemir. Elementi sami po sebi so lahko urejeni, zanimivi in privlačni, vendar če uporabnik prostora v njihovi kompoziciji ne prepozna zgodbe, je vtis o prostoru pogosto negativen in odbijajoč. Kadar rastline same po sebi ne pripovedujejo zgodbe, opazovalci predlagajo razlagalne table. Nasprotno lahko neobičajen soliterni element v ospredju, ki na prvi pogled ne sodi v prostor, postane zelo uspešno umeščen in smiseln, če tvori jasno rdečo nit z elementi v ozadju (op. 2x33P).

Visoke/dolge in zašiljene (npr. iglavci) oblike spominjajo na ostre predmete (noži), kres, tornado, čarovnice in v opazovalcu budijo nemir in neprijetne občutke. Po drugi strani oblike, ki spominjajo na ogenj (npr. *Cupressus*) zbuja prijetne, tople občutke.

Morfološka lastnost: HABITUS (padajoči/naraščajoči)

Zelo homogeno odklonilen (op. 6x11N) odnos so imeli sodelujoči do padajočega, nekajkrat pa tudi do skrivenčenega (zvitega, vijugastega) habitusa, ki da deluje melanholično, depresivno, ubogo, celo usmiljenja vredno ter ustvarja občutek žalosti. Laičnemu opazovalcu lahko da vtis bolne rastline, ki je uvenela ali pa se bo vsak čas podrla oziroma vtis trpeče rastline, ki je prisiljena v povešeno rast. Svetla barva in nižja gostota rastline naredita povešavi habitus manj »agresivnega in strašljivega,« kot se je izrazil eden od udeležencev.

Vselej pa so imeli udeleženci zelo prijetne občutke ob naraščajočem habitusu, ki, kot je dejala ena od sodelujočih, spominja na eksplozijo energije (op. 2x35P).

Rastline, ki so po svojih morfoloških lastnostih značilne za izrazito drugačno okolje, lahko v parku delujejo kot tuji, vsiljeni, pozabljeni elementi. Slednje se je izkazalo pri točkovno umeščenemu, iglastemu drevesu s krivenčastim habitusom, ki je pogost pri osamelcih vetrovnega gorskega sveta, zato so bili sodelujoči mnenja, da ne sodi v parkovno okolje.

Morfološka lastnost: GOSTOTA (visoka/nizja)

Gosta struktura, zlasti če je velika, lahko zbuja občutek, da znotraj sebe nekaj skriva, s tem pa zbudi tudi precejšnje nelagodje in strah. Če ovira pogled, tudi »duši« prostor in je kot taka zelo moteča (op. 1x5N , 1x6N).

Ob neenakomerni teksturni gostoti rastline, so zbrani večkrat (op. 3x13N) dobili vtis bolne, oguljene, neurejene rastline.

Dvakrat smo slišali (op. 2x23P), da kontrast med listi in nebom v ozadju pri polprosojni drevesni krošnji vabi k sedenju in opazovanju, kar opazovalca sprošča, prostoru pa daje prijetno vzdušje.

Morfološka lastnost: TEKSTURA (groba/fina)

Večkrat smo ugotovili, da na vsečnost kompozicije močno vpliva teksturna skladnost elementov. Kjer ni ujemanja, je prizor hitro označen kot manj všečen (op. 2x9N), po drugi strani pa lahko prav teksturno ujemanje posamičnih elementov močno popravi vtis na pogled manj uspešnega rastlinskega sestava (op. 43P).

Udeleženci so večkrat izpostavili tudi vsečnost kompozicije, ki je sestavljena iz samih iglavcev oziroma med seboj podobnih listavcev, teksturno skladna z iglavci pa so se jim zdela tudi drobnolistna drevesa (npr. *Buxus*).

Zelo pogosto (op. 7x6P) so se udeleženci strinjali, da drobna, fina tekstura, bodisi horizontalne, bodisi vertikalne ploskve, daje vtis mehkobe, puhavosti, nežnosti, topline. Takšno okolje je pozitivno, prijazno in simpatično, zato vabi k sedenju, počivanju, približevanju in dotikanju.

Morfološka lastnost: BARVE (prisotnost/odsotnost)

Udeleženci obeh skupin so se strinjali, da je pretirana barvitost in barvna neusklajenost posamičnega elementa ali celotne kompozicije zelo moteča, zlasti če meji na kaos (op. 2x1N).

Podobno moteča (op. 3x17N) je tudi nasprotna barvna monotonost in enoličnost, ki sicer lahko učinkuje skladno in urejeno, a jo mora popestriti dinamika druge morfološke lastnosti.

Izkazalo se je, da barve večkrat spodbujajo asociacije, ki se pojavijo na podlagi osebnih izkušenj. Srebrno sivi odtenki (npr. iglice, storži) spominjajo na zimo, sneg ter božično-novoletne praznike. Ob tem smo ugotovili, da pozitivne asociacije naredijo tudi manj vizualno privlačne elemente prijetnejše.

Večkrat (op. 7x11N, 1x29N) smo zasledili tudi mnenje, da temnejši barvni odtenki (npr. siva, zelena) dajejo negativne vtise žalosti, mračnosti, temačnosti. Bolj kakor v park sodijo v (temačni) gozd, na katerega asociirajo temnejši iglavci. V primeru temno rdeče barve smo zasledili tudi mnenje (op. 1x 34P), da učinkuje pomirjujoče, sproščujoče, saj je »globoka« in spodbuja razmišljanje.

Kontrasti, zlasti barvni (npr. kontrast med rastlino in svetlejšim nebom/podlago), so v prostoru zelo dobrodošli. Z njimi je prostor bolj zanimiv, lažje berljiv, vabijo k opazovanju, hkrati pa rastlina tako pride bolj do izraza.

Podobno se je izkazalo tudi pri intenzivnih, a enotnih barvnih odtenkih (npr. rumena) na zeleni podlagi. Po mnenju udeležencev (op. 3x14P) dobrodošlo popestrijo zasaditev in prostor, učinkujejo pozitivno, poživljajoče. Paziti je le treba, da na enem mestu ni preveč intenzivne barve, saj to lahko učinkuje agresivno, posiljeno, umetno.

Tudi kontrastu nasprotno postopno stopnjevanje barvnih odtenkov (npr. iz rumene v rdečo) se je izkazalo za všečno.

Sicer pa je zelena barva vedno dobrodošla, saj spočije oči in pomirja ter daje vtis prijaznosti (op. 3x16P), podobno tudi belo lubje dreves (npr. *Betula*) (op. 1x27P).

Morfološka lastnost: VELIKOST (pritlehna/nadočesna)

Pri sadilnem načrtu neustrezno ocenjena velikost ali oblikovana dimenzija odrasle rastline, ki zato prerašča rob rastišča ali je utesnjena ob grajenem elementu poleg (npr. poslopje, ograja), je moteča, saj zaradi svoje velikosti bodisi ovira namensko rabo prostora (npr. poti), kaže na slabo načrtovanost in/ali vzdrževanost prostora oziroma deluje utesnjeno in trpeče, posledično pa tudi prostor učinkuje neprijetno (op. 2x5N, 1x19P).

Elementi, ki členijo odprto horizontalno površino, morajo po velikostnem razredu ustrezati njeni velikosti. Če so premajhni se izgubijo in lahko delujejo moteče, če so preveliki pa lahko prostor »zadušijo« (op. 2x5N).

Zelo visoki elementi so primernejši za ozadje kompozicije, pomembna pa je tudi primerna oddaljenost od prednjih, zlasti če je kontrast njihovih morfoloških lastnosti šibek in prednji elementi tako ne pridejo do izraza (op. 2x21N). Prav kompozicija nizke gruče ob vznožju visokega točkovnega elementa je bila večkrat opisana kot prijetna, saj spominja na zavetje, varnost, očetovsko stabilnost, mogočnost in v opazovalcu zbuja občudovanje.

Zelo visoki in hkrati temni elementi lahko zbuja grozo ter neprijetno občutje. Pri takšnih rastlinah v parku je dobrodošla nižja teksturna gostota – polprosojnost, ki daje občutek zračnosti. Slednje ter svetlejšje različice visokih elementov delujejo veličastno in v opazovalcu zbuja spoštovanje ter pozitivne občutke.

Stopnjevanje višine elementov od opazovalca oziroma poti stran je dobrodošlo, saj daje občutek večplastnosti perpsektive (op. 28P). Kadar višina rastlinskih struktur z oddaljenostjo od opazovalca upada, dobimo občutek večjega, globljega prosora (op. 38P).

Likovni element: TOČKA

Med posamičnim rastlinskim elementom, ki želi izstopati in sklopom rastlin v ozadju mora biti dovolj prostora, da prednji element pride do izraza, sicer ga lahko ozadje »duši«.

Pri šopastih travah v obliki grmičkov so se sodelujoči strinjali, da zaradi specifične kroglaste oblike najbolj delujejo kot samostojni, točkovni element in ne kot linijska postavitev. Podobno bi lahko sklepali za vse elemente, katerih oblika je sama sebi namen, bodisi umetno oblikovana ali naravna.

Likovni element: GRUČA

Pri enem od prizorov se je izkazalo, da je prelivanje gruč dreves in grmovnic zelo všečno, pri tem pa je bila izpostavljena barvna homogenost (op. 1x3P).

Prostostoječa gruča mešanega, pisanega cvetja privablja prijetne spomine na star travnik. Ob tem naj izpostavim opažanje, ki je bilo poudarjeno ob različnih prizorih (op. 2x1N, 6x9N), vezano tudi na gruče: Kompozicija morfološko preveč raznolikih elementov, zlasti če ti stojijo blizu drug drugemu (v gruči, liniji ali kot točkovni elementi), ni zaželena. V takšnih primerih izpostavljene moteče morfološke značilnosti so bile zlasti pretirana barvitost ter neskladnost oblik in tekstur, saj lahko takšna kompozicija daje vtis kaotičnosti, neskladnosti, neurejenosti in v opazovalcu zbuja nemir. Po drugi strani pa je bilo poudarjeno, da je kompozicija (gruča) vizualno podobnih elementov všečna, ker daje vtis zaokrožene celote (op. 2x43P).

Par dveh istovrstnih elementov zbuja prijetno asociacijo dvojine, zakona, moža in žene.

Likovni element: LINIJA

Drevored je všečen zaradi stikanja krošenj (jasna linija) in enakomernega, ponavljajočega se ritma (red), ki v mimoidočem zbuja motivacijo za nadaljevanje poti (tek).

Po drugi strani lahko dolg, monoton linijski element, kakršen je lahko tudi drevored, izpade zelo dolgočasno, zato potrebuje vmesne poudarke, prekinitve, popestritve.

V obeh skupinah so udeleženci ob isti fotografiji izpostavili (op. 2x22N), da mora biti horizontalna ploskev ob drevoredu čista, odprta, brez dodatnih elementov, saj kontrast v višini in barvi dodatno izpostavi veličino drevoreda.

Likovni element: VERTIKALNA PLOSKEV

Višji elementi oziroma vertikalne ploskve sredi odprtega prostora so se izkazali za moteče, saj ga mestoma zapirajo in ovirajo pogled. Zlasti če je prostor manjši, naj bo horizontalna ploskev popolnoma odprta ali členjena z nižjimi strukturami (op. 2x3N).

Vertikalne ploskve, ki zamejujejo ozek prostor ustvarjajo neprijeten občutek z asociacijo na grobove, parkirišča.

Podobno, kot smo ugotovili za elemente neobičajnih oblik, so tudi ploskve brez jasno izražene funkcije lahko moteče, saj vselej nekaj obljublja; Vertikalne ploskve zakrivajo, nudijo zavetje, dajejo občutek varnosti, horizontalne ploskve pa vodijo, označujejo rabo ipd., zato mora biti njihov namen opazovalcu takoj prepoznaven.

Likovni element: HORIZONTALNA PLOSKEV

Čista horizontalna površina (op. 3x1P, 1x28N), ki odpira pogled, daje občutek prostornosti in svobode ter vabi k sedenju in opazovanju. Sodelujoči so ta občutek poimenovali tudi s frazo »da diha«. Ob tem pa je bilo razbrati, da občutek ugodja ostaja le ob primerno veliki površini, ki jo je mogoče enostavno premeriti z očesom. Večje odprte horizontalne površine, potrebujejo vertikalne členitve za lažjo predstavo o globini prostora, za boljšo orientacijo in nadzor nad prostorom. Vsaj mestoma so dobrodošla tudi posamična (točkasta) ali v manjših gručah razpostavljena drevesa z visokimi krošnjami, ki dajejo senco in intimen prostor za ležanje, branje, samoto ali druženje. Tovrstne kvalitete spodbujajo rabo prostora, ki pa mora biti v vsakem primeru jasno berljiva. V kolikor ne zagotavlja intimnih prostorov za posameznike ali zaključene družbe, je bolje, da kot povsem odprta služi aktivnosti, ki potrebuje veliko prostora (npr. igra s psom, metanje letečega krožnika).

Neprijetna občutja se pojavijo v primeru, ko ozka odprta horizontalna površina (ki spominja na pot) nikamor ne vodi oziroma ni jasno, kam pelje obiskovalca.

Všečnost odprte horizontalne površine znatno poveča tudi jasen rob (op. 5x2P), ki prav tako izboljša predstavo o prostoru, omogoča zavetje, občutek zasebnosti ter varnosti. Prizor, kjer je ob robu, v zavetju in senci dreves potekala sprehajalna pot, ki je omogočala mimohod in hkrati razgled nad mestoma členjeno odprto horizontalno površino, se je izkazal za najboljše sprejetega od vseh, »idealnega« in »super«, kot so ga poimenovali udeleženci.

Sodelujoči so večkrat (op. 4x7P) ob pogledu na prizor izpostavili urejenost tratne površine: Mehka, zelo gosta (op. 30P) in skrbno negovana trata vabi k sedenju, ležanju, druženju. Zaradi nje se močno izboljša vtis o prostoru, tudi če kompozicija elementov na trati opazovalcu ne ustreza popolnoma. Po drugi strani neurejena zelenica hitro pokvari splošen vtis. Večkrat so bile kritizirane zaplate zemljine ter suho listje na trati, ki naj bi po mnenju udeleženca laične skupine s svojim gnitjem zelenici škodovalo. Ne glede na to, ali se s slednjim strinjamo ali ne, nam takšne izjave kažejo, kako pomembno je opazovanje prostora skozi oči njegovih uporabnikov ter razumevanje njihove interpretacije vidno-zaznavnih prostorskih kakovosti.

6.2 POVZETEK UGOTOVITEV

Ob koncu fokusih skupin so udeleženci lahko podali zaključno misel. Med drugim so bili presenečeni nad dejstvom, kako različen karakter imajo drevesa, glede na njihove morfološke lastnosti ter kako močno na dožemanje prostora vplivajo osebne izkušnje, spomini in asociacije, ki jih zbuja različne vidno-zaznavne značilnosti rastlin (zlasti barva, oblika ter nekatere rastlinske vrste s svojimi specifičnimi morfološkimi karakteristikami).

Fokusne skupine so nam torej dale konkretne ugotovitve o uporabniški izkušnji vidno-zaznavnih značilnosti parka. Glede na interpretacijo ugotovitev v poglavju 6.1 lahko strnemo sledeče:

- Skrbno in dosledno negovane nepravilne **oblike** so v parkovnem okolju najbolj zaželene. Podobno, kot je ugotovil že Gifford (1977), so udeleženci jasno izrazili veliko naklonjenost mehkim, valovitim linijam in oblikam, v nasprotju z ostrimi. Stroge geometrijske oblike so manj zaželene, saj obiskovalci v parku na prvem mestu iščejo pristen, sproščen stik z naravo. Potrdili smo tudi ugotovitev Kravanja (1989) glede dopadljivosti nevsakdanjih oblik, ki jih opazovalci zaznajo kot zanimive, nedvoumne identifikatorje prostora, morajo pa imeti zaradi izstopanja zelo jasno izraženo funkcijo.

- Povešav **habitus** pogosteje ne zbuja prijetnih občutij, z razliko od naraščajočega s pokončno razrastjo vej in poganjkov, kar je podobno ugotovila tudi Kravanja (1989).
- Polprosojnost ustvarja kontrast med teksturo vegetacijskega volumna in ozadjem, kar je zelo privlačno za opazovanje. Zanimiva je tudi zaradi delnega zakrivanja, ki spodbuja zanimanje, a hkrati varnega občutka nadzora nad prostorom. Dobrodošla je, ker prostoru daje zračnost. Visoka **gostota** rastline namreč zbuja nelagodje, zlasti če ovira pogled ter strah, kadar gostota volumna daje občutek, da v sebi nekaj skriva. Neenakomerna gostota elementa ali sestava istih rastlin lahko daje vtis bolnih, slabo vzdrževanih rastlin.
- **Teksturno** ujemanje rastlin iste kompozicije je zelo všečno in se je izkazalo za eno pomembnejših dejavnikov všečnosti prizora. Kakor je ugotovila že Kravanja (1989), prijetne občutke zbuja zlasti fina tekstura, ki spominja na nežnost in mehko.
- Pretirana **barvitost**, barvna neusklajenost, pa tudi enoličnost in monotonost so lahko zelo moteči. Temni barvni odtenki so manj zaželeni, nasprotno pa ugodno vplivajo kontrastni sestavi, zlasti intenzivnih, kot pravi Kravanja (1989) živahnih tonov, a enotnih barvnih odtenkov, ki pa morajo biti zastopani zmerno, da ne izpadejo agresivno. Podobno tudi Kravanja priporoča uporabo barvnih poudarkov rastlin na omejenih površinah oziroma v časovno omejenem trajanju.
- **Velikost** odrasle rastline mora biti primerna velikosti prostora, kar kaže na ustrezno načrtovanje in umestitev v njenih mladih letih. Ne sme biti utesnjena in ne sme zakrivati pogleda. Zelo velike rastline so veličastne, a so pri njih dobrodošli svetlejši barvni odtenki in višja prosojnost, saj zelo gosta in temna lahko zbujajo grozo, strah in nezaupanje. S stopnjevanjem višine od opazovalca stran, dobimo pozitiven učinek večplastnega in globljega prostora.
- V kolikor ima rastlina specifično izstopajočo obliko (npr. geometrijsko, neobičajno) se v prostor najbolje poda samostojno, kot **točkovni element**. Kot taka ima samostojno vlogo v prostoru, zato mora biti od okoliških elementov ustrezno oddaljena, da ne zakrijejo njene soliterne pozicije. S tem služi tudi kot prostorsko znamenje, kakor je očitne in izstopajoče prvine poimenoval Lynch (1974). Nič čudnega torej, da so bili točkovni elementi med vsemi opazovanimi likovnimi elementi v fokusnih skupinah največkrat predmet obravnave, čeprav so bili vse likovne prvine bolj ali manj enakovredno zastopane. Tudi Gifford (1997) je zapisal, da ljudje prostor hitreje razumemo in si ga bolje zapomnimo, če je strukturiran s prepoznavni znamenji kot so višji, prostostoječi, neobičajno oblikovani in ponavljajoči se elementi.
- Pri **gručah** je zlasti pomembna zaokroženost celote, ki daje dober občutek izpopolnjene kompozicije. Zato morajo biti v gruče spojeni elementi čim bolj homogeni. Istovrstnost rastlin pri tem ni igrala vloge, večkrat izpostavljeni sta bili predvsem barvna in teksturna skladnost. Prav pri gručah (bodisi zelnatih rastlin,

dreves ali grmovnic) je bilo namreč največkrat, tako v laični kot strokovni skupini, kritično izpostavljeno kombiniranje morfološko preveč raznolikih, neskladnih elementov. Že Gifford (1997) je opozoril, da kaotičnost v prostoru namenjenemu javni rabi, ni dobrodošla. Zbuja namreč nemir in neprijetna občutja.

- **Linijska postavitve** rastlinskih elementov je zlasti zanimiva zaradi ritmičnosti ponavljajočega se vzorca, ki motivira mimoidočega k nadaljevanju poti. Paziti je potrebno, da predolga struktura ne izpade dolgočasno in monotono. Do ustreznega izraza pride zgolj na čisti horizontalni površini, zato naj se ob liniji ne pojavljajo druge volumenske prvine, raje le čista ploskev.
- **Vertikalna ploskev** podobno kakor točkovni elementi izstopa, zato mora biti njena funkcija jasna. Kadar členi horizontalno ploskev ne sme biti (pre)visoka, kadar zamejuje ozek pas površine na obeh straneh pa lahko zbuja neprijetno asociacijo grobov, parkirnih mest, gredic, razstavnih prostorov ipd., ki v park ne sodijo. Glede na komentarje je potrebno biti z rabo vertikalnih ploskev, podobno kot z geometrijskimi vzorci, v parku izredno pazljiv. Večkrat so namreč pozele negativno kritiko kot pozitivno, zlasti v smislu odvzemanja parkovne funkcionalnosti in naravnosti (npr. omejevanje pogleda in rabe prostora, zavajanje pričakovanja, utesnjevanje prostora, slaba preglednost, strah, pretirana strogost in občutek nadzora).
- Odprta **horizontalna površina** z jasnim robom, ki jo je mogoče premeriti z očesom in omogoča ustrezen nadzor nad prostorom, hkrati pa je mestoma členjena in olajša orientacijo ter prostorsko predstavo, nudi intimne kotičke in hrbtni zaklon, se je izkazala za največkrat pohvaljen, če ne idealen parkovni prostor. Podobno je sklepal že Gifford (1997), ki pravi da bo všečen tisti prostor, ki jasno osmišlja prisotnost uporabnika, nedvoumno omogoča njegovo dejavnost, je odprt, a hkrati čitljiv in jasno strukturiran, kar omogoča orientacijo in občutek varnosti. Res je pogovor fokusnih skupin hitro stekel o prednostih in pomanjkljivostih prikazanih situacij za rabo, zato je jasno, da je horizontalna površina, zlasti urejena in negovana tratna ploskev, zelo zaželen parkovni element.

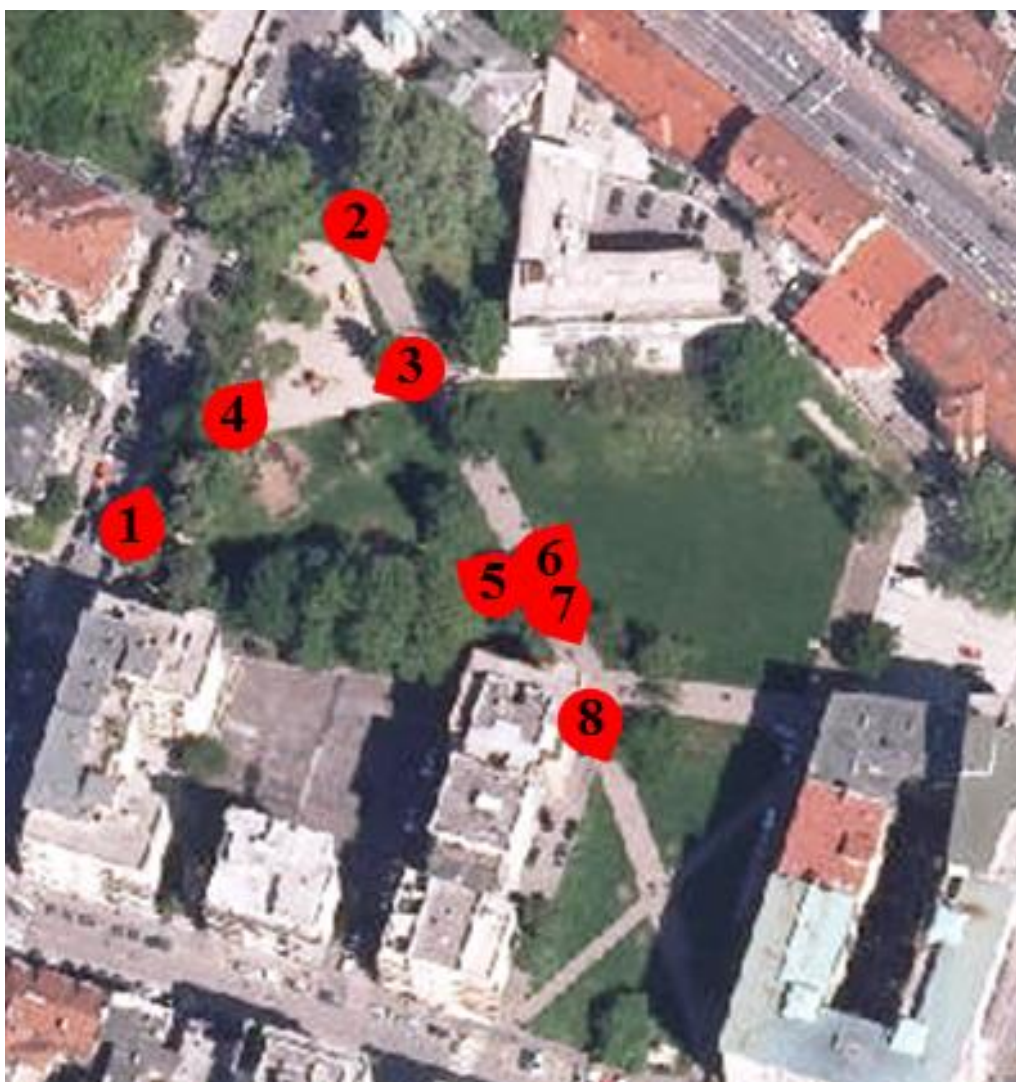
Navedla bi še nekaj pogosto izpostavljenih, uporabnih ugotovitev, ki so z morfologijo rastlin in njihovih sestavov povezane posredno:

- Robovi, geometrijske oblike, ločnice med materiali ipd. morajo biti jasni, natančni ter skrbno oblikovani in vzdrževani.
- Vsak rastlinski element mora jasno izražati vpetost v rdečo nit kompozicije ter funkcijo, ki mu je dodeljena v prostoru.
- Posnemanje naravnega okolja mora biti pristno in nikakor ne sme dajati vtis umetno ustvarjene zasaditve.

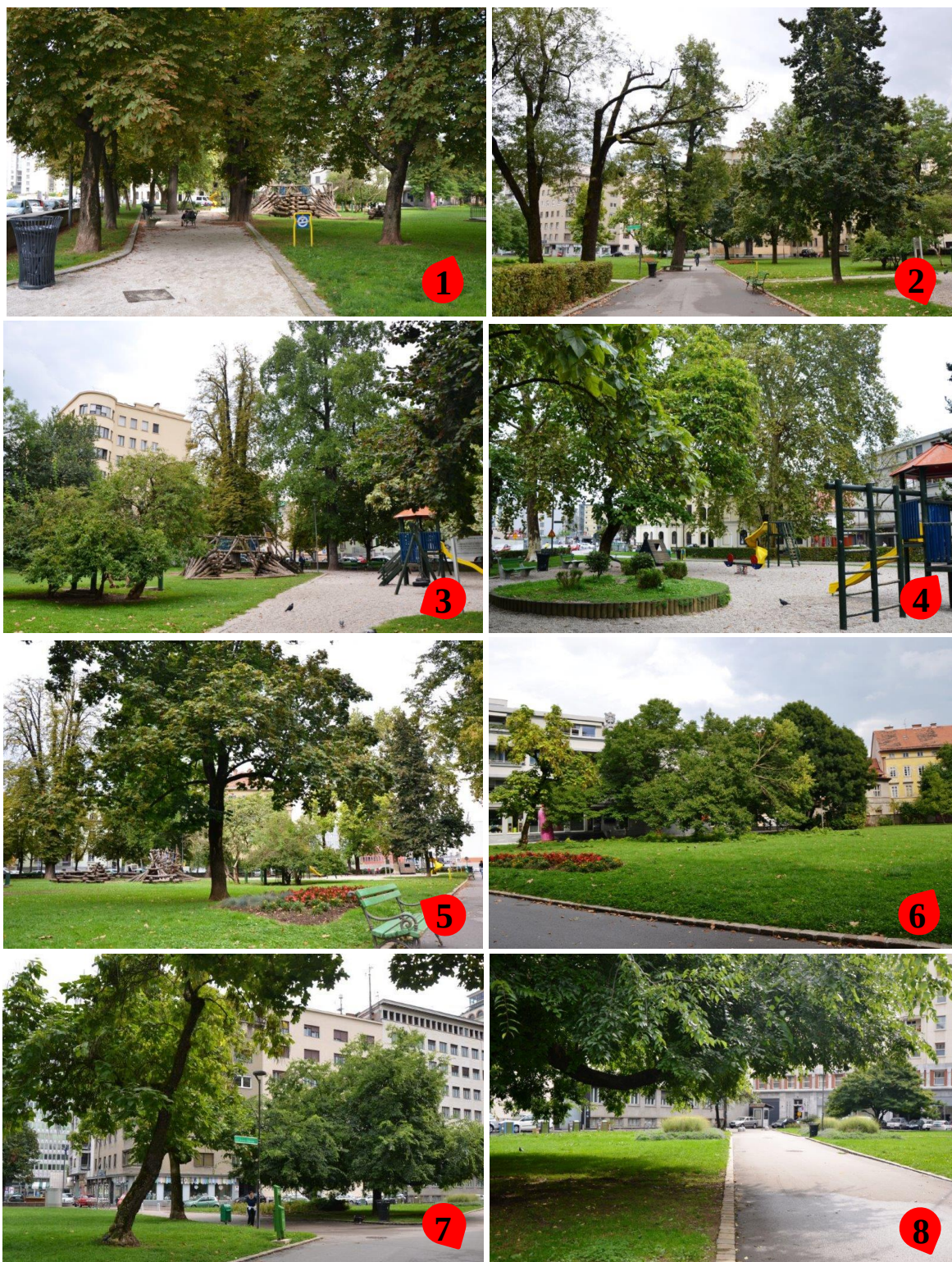
6.3 PRIPOROČILA NA IZBRANIH PRIMERIH LJUBLJANSKIH PARKOV

Na podlagi ugotovitev bom v nadaljevanju podala mnenje o trenutni rabi vegetacije z vidika njenih psiholoških učinkov na uporabnika v dveh izbranih ljubljanskih parkih.

6.3.1 Park Ajdovščina

Slika 51: Park Ajdovščina z vrisanimi izhodiščnimi točkami fotografij (Podloga: Atlas okolja, DOF 2014 – 2015)

Slika 52: Prikazu na sliki 51 pripadajoče fotografije zasaditve v parku Ajdovščina

Da bi ustroj parka Ajdovščina lažje razumeli, prav tako pa tudi pestro zbirko njegovih poimenovanj, bom za začetek nekaj besed namenila njegovi zgodovini. Park je po drugi svetovni vojni zasnoval arhitekt Danilo Fuerst kot popestritev takrat novega

stanovanjskega kompleksa Dukičevih blokov in kot ozelenitev strehe pozemne garažne hiše. Stoletna drevesa na zahodu in jugu parka so ostanek predhodne zasaditve, divji kostanj in platana pa sta celo zaščitena kot spomenik oblikovane narave in naravni spomenik. Do sredine 90. let so ga imenovali ljubljanski park na Ajdovščini, v času Jugoslavije tudi Leninov park. Leta 1995 je bil preimenovan v Argentinski park, kot poklon slovensko-argentinskemu prijateljstvu, leta 2000 pa so del parka med Župančičevo ulico, Argentinskim parkom in Puharjevo ulico preimenovali v Park slovenske reformacije. Vzhodni del parka, nad obstoječim Argentinskim parkom, je svoj obseg zavzel šele leta 1951, ko so porušili prvotno gostilno Figovec (Jančar, 2001). Zdi pa se, kakor da nikoli ni bil zares dokončan in še čaka na končno podobo in bolj jasno uporabno vrednost, ki je bila v fokusnih skupinah tolikokrat izpostavljena.

Poleg pomembne prostorske vezi, park predstavlja stičišče zelo različnih in številčnih uporabnikov: prebivalcev okoliških blokov, zaposlenih na okoliških delovnih mestih, otrok bližnjih vrtcev in drugih mimoidočih, ki na poti od LPP postajališč na Gosposvetski proti strogemu centru mesta skoraj zagotovo prečkajo tudi park Ajdovščina. Glede na mestno središčno lego parka, ki povezuje Ajdovščino s Tivolijem in severni del Ljubljane z južnim, bi pričakovali bolj reprezentativno ureditev. Ob hitrem pogledu na park vidimo njegovo jasno tridelnost, precej manj jasna pa je funkcionalnost in rdeča nit zasaditve, katera je bila kot zelo pomembna velikokrat, če ne celo največkrat, izpostavljena tako v laični kakor tudi v strokovni fokusni skupini. Leva polovica Parka slovenske reformacije je očitno namenjena otrokom in njihovim spremljevalcem, saj je skoraj polovica zasedena z igriščem in prekrita s peskom. Večina dreves, ki so v parku, je skoncentriranih na zelenici pod igriščem in ob robu parka, ki meji na Župančičevo ulico. Zaradi svoje velikosti in robne pozicije tesno ob živi meji oziroma grajenem zidu, delujejo drevesa nekoliko utesnjeno in prisiljeno k obrobni rasti. Očitno je, da predstavljajo ostanek prejšnje zasaditve in niso bila načrtovano umeščena v današnjo strukturo parka. Drevesa so razmeščena brez smiselnega reda ali pristnega posnemanja naravne spontanosti. Nekaj se jih vzpenja celo sredi peščene in asfaltirane poti, zažemajo pa se tudi v tlakovan rob poti, kjer pa je (pol)krožni izmik poti okoli debela lepo oblikovan. Drevored, ki poteka ob Puharjevi ulici nima pravega ritma, ki ga pri linijski postavitvi rastlin pričakujejo mimoidoči, niti v razmiku dreves, ne v debelnem obsegu. Dobrodošel je jasen rob parka, ki ga tvorita drevored ob južnem robu ter gosta postavitev dreves ob Župančičevi ulici. Slednjo dopolnjuje nizka živica, a se le ta nekje na polovici konča oziroma nadaljuje v grajen zidec, kar pa pozornemu opazovalcu rdečo nit zasaditve zopet postavi na dvom.

Drevesa učinkovito dajejo senco nad igriščem, krošnje so primerno visoke, da je pregled nad prostorom tudi pod njimi neoviran in kljub svoji velikosti prostora ne »dušijo«. Vseeno pa bi lahko imeli nekateri uporabniki, glede na velikost parka, ki je relativno majhen, gotove pomisleke, da je visokih dreves le nekoliko preveč. V fokusnih skupinah so bila namreč velikostna razmerja med prostorom in elementi, ki ga gradijo, večkrat

izpostavljena. Ugotovili smo, da zelo visoka drevesa v manjšem prostoru lahko učinkujejo zastrašujoče. Ta učinek pa v parku Ajdovščina omilijo svetli barvni odtenki in delno prosojne krošnje, ki prevladujejo. Visoka drevesa z delno transparentno krošnjo imajo dodaten pozitiven vidik, ki smo ga prepoznali v raziskavi: listje z nebom v ozadju tvori zanimiv kontrastni učinek, ki ga ljudje radi opazujejo, kar jih sprošča, prostoru pa daje prijeten pridih. Čeprav so raznovrstna (katalpe, javorji, tulipanovci, kostanji, gledičevke, jesni) se v teksturni gostoti krošenj na višku vegetacijske dobe in teksturi, ki jo ustvarjajo listne ploskve, drevesa lepo dopolnjujejo. Prav teksturna, oblikovna in barvna homogenost rastlin se je v raziskavi izkazalo za pomembnejši faktor pri vsečnosti kompozicije, saj daje vtis zaokrožene celote. Poglejmo torej še, kako je z barvami in oblikami.

Prevladujejo svetlo-zeleni barvni odtenki, ki učinkujejo pomirjujoče in prijetno, nekaj temno zelenih dreves pa ustvarja rahel kontrast in prijetno barvno stopnjevanje, kar se je prav tako izkazalo za dobrodošlo. Edino barvno popestritev predstavljata dve polkrožni gruči nizkega rdeče-rumenega cvetja, ki se po višini komaj nekoliko dvignejo nad višino tratne ploskve. V raziskavi smo ugotovili, da intenzivni, topli barvni odtenki, ki postopno prehajajo eden v drugega, ustvarjajo všečen kontrast prevladujoči zeleni. Močnih barv pa ne sme biti preveč, česar v parku Ajdovščina vsekakor ni. Verjetno ne bi bilo odveč, če bi, z vidika vegetacije dokaj monoton park, popestrili s kakšnim nepričakovanim, kontrastnim, dražljajsko močnejšim elementom več, bodisi v barvi ali obliki.

Park gradijo nepravilne oblike in mehke linije, ki so očem bolj prijetne kot geometrijske, kar prostoru dajejo vtis mehkobe, nežnosti in lahkotne dinamike. Oblike in habitusi dreves so enostavni, običajni in ustvarjajo domač, prijeten občutek. Edini geometrijsko oblikovani formi sta gruči cvetja na zelenici. Čeprav so udeleženci ocenili, da mešanje geometrijskega in nepravilnega sloga ni preveč všečno, bi rekla da v tem primeru ni moteče, saj sta gruči samostojno umeščeni na odprti horizontalni tratni površini in tako lepo prideta do izraza, hkrati pa ne posegata v prostorastoče gručice nekoliko odmaknjenih dreves.

Tratna površina je lepo urejena in ugotovili smo, da je to ena prvih stvari, ki jo uporabniki zaznajo ob pogledu na parkovno situacijo. Mogoče bi bilo izboljšati natančnost pokrivnosti in gostote trave ob robovih poti, zaključka peščenega igrišča ter okoli debel pod drevesi, kjer je trata na več mestih precej razredčena. Takšni prizori so sodelujoče namreč zelo zmotili in o celotnem prostoru mimogrede dobili vtis slabe negovanosti rastlin in neurejenosti prostora.

Kljub sproščeni razmestitvi elementov in njihovi nepravilni obliki, pa v parku ni občutiti pristnega stika z naravo, ki ga mestni prebivalci v urbanem parku iščejo na prvem mestu. Kot že omenjeno, je večino dreves skoncentriranih na levi polovici Parka slovenske reformacije, medtem ko vzhodno polovico in južni Argentinski park pretežno pokriva odprta tratna ploskev, z gručo dreves na skrajnem severnem robu ob gostilni Figovec ter

dvema točkovnima drevesoma in dvema gredicama nižjih pokrovnih rastlin v južnem parku. Odprta tratna ploskev se je v raziskavi izkazala za enega najbolj dobrodošlih prizorov, vendar ob predpostavki da je ustrezno členjena in jasno nakazuje namen rabe. Gruča okrasnih rastlin na južni zelenici nakazuje, da površina ni mišljena za aktivno rabo, pač pa služi bolj kot estetska, vizualna spremljava diagonalne pešpoti.

Precej večja vzhodna polovica Parka slovenske reformacije s čisto odprto tratno površino, pa bi lahko bila ob primerni členjenosti, glede na lokacijo, zelo privlačna točka odmora med delom, študijem, za popoldanski oddih ipd. Vendar se na pogled zdi, kakor da se na njej uporabniki ne zadržujejo prav pogosto, razen pasji sprehajalci in njihovi ljubljenci. Glede na to, da jo brez težav premerimo s prostim očesom kjerkoli stojimo, menim da členitev zaradi orientacije in boljšega nadzora nad prostorom ni potrebna. Vsekakor pa manjkajo vertikalni zaslони, ki ustvarjajo koticke zasebnosti, da bi bil prostor bolj privlačen za druženje, posedanje in sprostitev. Trenutno to zagotavlja samo otroško igrišče v zahodnem delu parka, ki pa mu je bila pristna naravnost s peščenim tlakom in nenaravno razmestitvijo dreves odvzeta. Jančar (2001) omenja, da je bila ureditev vzhodnega dela parka potem, ko so podrli prvotno gostilno Figovec, le sanitarne, začasne narave z obeti trajnejše zasaditve po dokončani programski in arhitektonski obdelavi stavb ob Celovski cesti. Vendar glede na to, da bi bila oživitev vzhodnega dela parka mogoča in po mojem mnenju zelo smiselna in dobrodošla, ta del parka verjetno še danes ni dobil dokončne oziroma ustrezne zasaditve.

6.3.2 Park Arturo Toscanini

Slika 53: Park Arturo Toscanini z vrisanimi izhodiščnimi točkami fotografij (Podloga: Atlas okolja, DOF 2014 – 2015)

Slika 54: Prikazu na sliki 53 pripadajoče fotografije zasaditve v parku Arturo Toscanini

Park, poimenovan po italijanskemu dirigentu v znak ljubljansko-parmskega prijateljstva, sodi med starejše ljubljanske parke, saj šteje blizu sto let, sodeč po starosti obstoječih vrb, ki naj bi bile po Jančarjevih (2001) besedah prvotno drevje v nasadu. Njegov nastanek je botroval slabo nosilnemu zemljišču nekdanjih vodnih zajetij, ki ni dovoljevalo nikakršne gradnje (Jančar, 2001). Lociran med stanovanjskimi hišami, blizu pa so tudi univerzitetne in poslovne stavbe, ima zagotovo velik potencial za visoko mero obiskanosti, žal pa sama običajno naletim na prazen park. Kaj o privlačnosti parka za uporabnike z vidika uporabe in razmestitve vegetacije govorijo naše ugotovitve?

Pogled na veličastni, visoki vrbi z nežno teksturo in prijetno svetlo zeleno barvo zbuja prijetne občutke, kljub povešavem habitusu, ki v raziskavi ni bil dobro sprejet. Ugotovili smo tudi, da impozantno velika drevesa svetlih barv v opazovalcu zbuja spoštovanje. Zaradi vseh teh značilnosti kljub svoji rahli predimenzioniranosti glede na velikost prostora in ostalih rastlin, parku prinašata pozitiven značaj in nista moteči. Mehkoba fine teksture dreves, vrbe žalujke, breze ter črnega topola, se nadaljuje v cipresah, šopastih travah in drobnolistnih nizkih kroglastih grmičkah, cvetočih pokrovnica z drobnimi cvetovi pa tudi na gosti, lepo negovani tratni površini, ki pokriva večji del parkovne površine. Poleg drobnostnosti, teksturno ujemanje gradijo tudi ozke, zašiljene oblike listnih ploskev (vrba, javor, magnolija, trave), ki se ujemajo tudi z iglicami. Mehkoba in lahkotnost teksture nadgradi nežno valovita pot. Ta se kot hrbtenica jasne oblikovne rdeče niti vije skozi park in dopolnjuje prevladujoče nepravilne oblike, ki ustvarjajo prijazno in simpatično okolje.

V parku prevladuje pomirjujoča zelena barva, z nekaj cvetočimi pokrovniciami in kratkotrajno cvetočim parom magnolij na severozahodnem vhodu v park. Barvno je tako park skladen, umirjen, morda nekoliko monoton. V raziskavi smo ugotovili, da slednje ni nujno moteče, v kolikor monotonost popestriti dinamika druge morfološke lastnosti, ki je v tem primeru zagotovo mehko teksturo ter veličina padajočega habitusa vrbe žalujke.

Zgornja polovica parka med Jamovo cesto in potjo skozi park je lična, zaokrožena celota urejene, odprte tratne površine, omejene z jasnim robom javorjevega drevoreda, valovito linijo poti in vrbo, ki se bohoti na sredini. Sprehajalec ima občutek neprisiljenega oblikovanja ter pristnega stika z naravo. Dopolni ga prijetna simbolika dvojnosti, ki so jo udeleženci izpostavili kot prijetno asociacijo para, ljubezni: sredi parka stojita dve mogočni vrbi, ob severozahodnem vhodu v park pa dve čudovito cvetoči magnoliji. Podoben prizor odprte, mehke, goste tratne površine z valovito sprehajalno potjo, ki omogoča razgled a hkrati senco, z jasnim robom, členjeno z znamenjem, ki prostoru daje prepoznaven pečat, je bil v raziskavi označen za idealnega.

Spodnja polovica parka, jugovzhodno od glavne poti, nosi popolnoma drugačno zgodbo. Na obsežni tratni ploskvi se pojavlja mnogo več elementov, med katerimi pa ni videti takšne harmonije. Ugotovili smo, da poleg teksturne in barvne skladnosti, na všečnost parka ključno vpliva tudi ujemanje oblik, ki pa v južnem delu parka izgubi vsakršno rdečo nit. Tako oblike rastlin, kakor habitusi so zelo raznoliki. Ozke, zašiljene trikotne ciprese morda s svojo obliko in pokončno razrastjo poganjkov res pozitivno spominjajo na eksplozijo energije in ogenj, kot smo ugotovili v raziskavi. Njihova srebrna barva tudi morda asociira na prijetne zimske praznične trenutke in dopolnjuje srebrno zelene odtenke vrbe in nizkih šopastih trav. A med njimi postavljeni kroglasto oblikovani ter drugod prosto rastoči grmički, eni plazeči, drugi s šopastim habitusom, v takšnem sestavu, kot ga vidimo v paku, res ne delujejo ubrano. Kot bi želeli posnemati naravno okolje, a je poskus izpadel popolnoma umetno, kar je bilo označeno za bolj moteče, kot bi bil dosledno urejen geometrijski sestav. Popolno nasprotje zgornje umirjene, elegantne polovice parka. Kar nekaj rastlin je v očitno slabem stanju, geometrijsko oblikovani grmički pa niso dosledno vzdrževani, kar uporabniku upravičeno pusti občutek slabše vzdrževanega prostora.

Obe polovici parka se na sredini srečata v ovalnem prostoru za druženje s klopmi in dobrodošlim hrbtnim zaklonom šopastih trav, ki pa so nekoliko prenizke, da bi sedečemu obiskovalcu dajale pravi občutek varnosti za hrbtom. Ovalna geometrija se lepo sklada z valovito potjo, tudi trikotne zaplate med križajočimi se potmi, so kljub ostrejši geometriji lepo vpete v prostor, saj jih zmečajo pritlehni cvetoči grmički s katerimi so v celoti pokriti. Ti so namreč prostorastoči, sajeni gosto skupaj, tako da ujeti v trikotniško obliko tvorijo pokrov. Podobno so kroglasti grmički šopastih trav ujeti v valovit pas med osrednjim prostorom in potjo. V raziskavi smo sicer ugotovili, da prostorastoča gruča ne sodi v ostre geometrijske oblike ter da kroglasti grmički trav bolje, kot v linijski postavitvi, funkcionirajo samostojno kot točkovni elementi. Menim pa, da v primeru parka Arturo Toscanini to ni moteče ravno zaradi nežnega prepletanja geometrije in naravne, nepravilne oblikovanosti skozi ves prostor.

7 SKLEPI

Da bi potrdila ali ovrgla hipoteze, ki sem jih osnovala na začetku diplomske naloge, sem opravila dve obsežni raziskavi: anketo s 54 izpolnjenimi vprašalniki ter 2 fokusni skupini strokovnih in laičnih uporabnikov parkov.

Prva od hipotez je bila, da parkovni prostor lahko z ustrezno uporabo vegetacije strukturiramo in oblikujemo tako, da povečamo privlačnost parka. Glede na diskusijo v fokusni skupini, kjer so sogovorniki zavzemali precej usklajena stališča o vsečnosti različnih prizorov parkovne zasaditve glede na vidno-zaznavne značilnosti vegetacije, lahko jasno potrdimo, da, tako morfološke lastnosti vegetacije kot kvaliteta njihove razmestitve, vplivajo na uporabniško izkušnjo in tendenco približevanja ali ogibanja prostoru.

Z anketo, kjer so anketiranci v obeh sklopih precej enotno prepoznavali izstopajoče morfološke lastnosti vegetacije ter prevladujoče likovne elemente vegetacijskih prvin, lahko potrdimo tudi, da so nosilci vidno-zaznavnih značilnosti tako morfološke lastnosti posamičnega rastlinskega elementa, kakor tudi različne likovne pojavnosti vegetacijskih prvin.

Udeleženci fokusnih skupin so bili presenečeni nad tem, kako prav morfološke lastnosti rastline različno okarakterizirajo in kako s tem vidno-zaznavne informacije vplivajo na emocionalno plat opazovalca ter na asociacije, ki temeljijo na preteklih spominih in izkušnjah. Tako lahko potrdimo tudi domnevo, da obstaja nabor vizualno bolj oziroma manj privlačnih vidno-zaznavnih značilnosti vegetacije.

Glede na navedeno lahko sklepam na uspešnost izbrane raziskovalne metode, kombinacije anketnega vprašalnika in vodene skupinske diskusije strokovne in laične javnosti. Z njo lahko potrdim vse predpostavljene hipoteze, zbrala pa sem tudi vrsto uporabnih ugotovitev o uporabniški izkušnji vidno-zaznavnih značilnosti vegetacije, podkrepljenih s konkretnimi izjavami neposredno s strani uporabnikov mestnih parkov.

8 POVZETEK

Vitruvij, prvi arhitekturni teoretik iz antičnih časov, kakovost arhitekturne stvaritve meri s tremi temeljnimi pojmi: stabilnost (*firmitas*), uporabnost (*utilitas*) in lepota (*venustas*). Slednji steber, je bil ključni raziskovalni problem moje diplomske naloge oziroma vprašanje: Kaj v rastlinskem pokrovu parka se more v očeh uporabnikov mestih parkovnih površin meriti kot lepo, privlačno? Ker je pri iskanju odgovora vključevanje javnosti neizbežno, sem se odločila za večmetodni raziskovalni pristop, s katerim sem želela pridobiti čim bolj konkretna stališča in občutja uporabnikov na podlagi realnih parkovnih situacij. V ta namen sem se poslužila ankete in dveh vodenih skupinskih razprav – fokusnih skupin strokovne in laične javnosti. Prvi del diplome (drugo in tretje poglavje) se ukvarja s teoretično podlago, sledita pa mu četrto in peto poglavje raziskovalnega dela z ugotovitvami v predzadnjem, šestem poglavju.

Predmet obravnave diplome je parkovna vegetacija, torej rastline kot osnovni gradnik krajinske arhitekture. Zato se prvi del teorije posveča vegetaciji in njenim vidno-zaznavnim značilnostim. Ponuja nam pregled in razlago morfoloških lastnosti rastlinskega gradiva, podrobnejšo klasifikacijo posameznih pojmov morfologije, njihove prostorotvorne lastnosti ter dejavnike okolja, ki vplivajo na njihovo vidno zaznavo. Na drugi strani iskanje odgovora na izhodiščno vprašanje zahteva razumevanje človeka v okolju, njegove zaznave, spoznave in interpretacije dražljajev, ki jih ustvarjajo vidno-zaznavne značilnosti vegetacije. Zato drugi del teorije ponuja vpogled v tovrstne procese okoljske psihologije.

V tretjem poglavju spoznamo pojem javnih odprtih mestni prostorov med katere sodijo mestni parki ter zgodovino njihovega razvoja. Podrobneje sem se poglobila v ljubljanske parkovne površine in izbrala dva najprimernejša parka za aplikacijo ugotovitev.

Sledi raziskovalni del z anketo in fokusnimi skupinami, s pomočjo katerih sem pridobila ugotovitve o tem, kako uporabniki vrednotijo različne vidno-zaznavne značilnosti rastlin, kaj jim je všeč in kaj jih odvrča od ponovnega obiska parka. S temi ugotovitvami sem podala mnenje aktualnega izbora in uporabe rastlinskega gradiva v parku Ajdovščina in parku Arturo Toscanini v Ljubljani.

Pregled aktualnih ljubljanskih parkov ter soočenje trenutnega stanja z ugotovitvami raziskave razkriva dejstvo, da je Ljubljana mesto z visokim deležem zelenih površin, katerih zasnove pa kličejo po bolj intenzivnem dialogu z njihovimi uporabniki, da bi jim lahko še kvalitetnejše približali izkušnjo tistega »*genius loci*«, ki je edinstven za pristno naravno okolje, po katerem hrepenijo meščani in je glavni navdih razvoja zelenega mestnega sistema, tako za njegove snovalce, kakor uporabnike.

9 VIRI

- Altman I., Wohlwill J.F. 1976. Human behaviour and environment. London, Plenum Press: 301 str.
- Bajec A. 2000. Slovar slovenskega knjižnega jezika. Založba ZRC. <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (8. okt. 2014)
- Booth N.K. 1983. Basic elements of landscape architectural design. New York, Elsevier: 315 str.
- Butina M. 2000. Mala likovna teorija. Ljubljana, Debora: Visoka strokovna šola slikarstva: 173 str.
- Carr S., Francis M., Rivlin L. G., Stone A. M. 1992. Public space. Cambridge, Cambridge University Press: 400 str.
- Craik K.H. 1970. Environmental psychology. New directions in psychology: models of attitude change, contemporary psychophysics, ethology: an approach toward the complete analysis of behavior, emotion. New York, Holt, Rinehart and Winston: 353 str.
- Dobrilovič M. 2005. Morfološke lastnosti rastlinskega gradiva kot merilo za izbor rastlinskih vrst v krajinskem oblikovanju. Doktorska disertacija. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo: 224 str.
- EnKlikANKETA.
<http://www.1ka.si> (december 2014)
- Gehl J. 1987. Life between buildings: Using public space. Washington , Wiley & sons: 192 str.
- Gifford R. 1997. Environmental psychology: principles and practice. Boston, Allyn and Bacon: 504 str.
- Goličnik B. 2005. People in place: a configuration of physical form and the dynamic patterns of spatial occupancy in urban open public space. PhD thesis. Edinburgh, B. Goličnik: 246 str.
- Ittelson W.H. 1973. Environment and cognition. New York, Seminar Press: 187 str.

- Jakobsen P. 1977. Shrubs and ground cover. V: Landscape design with plants. Clouston B. (ur.) London, Heinemann: 38-70
- Jančar M. 2001. Ljubljana mesto v zelenju. Radovljica, Didakta: 235 str.
- Kaplan S., Kaplan R. 1989. The experience of nature – A Psychological perspective. Cambridge, Cambridge University Press: 340 str.
- Kaplan S., Kaplan R., Ryan R. L. 1998. With people in mind: design and management of everyday nature. Washington, Island Press: 225 str.
- Klemenčič S., Hlebec V. 2007. Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja. Ljubljana, Andragoški center Slovenije: 68 str.
- Kravanja N. 1989. Percepcijske lastnosti parkovnih rastlin. Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo: 188 str.
- Krueger R.A., Casey M.A. 2000. Focus groups: a practical guide for applied research. London, Sage: 213 str.
- Krueger R.A. 1998. Developing questions for focus groups. London, Thousand Oaks: 197 str.
- Lewin K. 1943. Defining the "Field at a Given Time." Psychological Review. 50: 292-310
- Lynch K. 1974. The image of the city. London, The MIT Press: 193 str.
- Mehrabian A. Russell J A. 1974. An approach to environmental psychology. Cambridge (MA), The MIT Press: 266 str.
- Nohl W. 1974. Über die Erlebniswirksamkeit von Bäumen. Mitteilungen der Deutschen Dendrologischen Gesellschaft. 67: 104-127
- Polič M. 2002. Okoljska psihologija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Oddelek za psihologijo: 344 str.
- Pokorny in sod. 2007. Osnove znanstveno raziskovalnega dela za mlade raziskovalce in mentorje. Velenje, Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje d.o.o: 80 str.

- Rumar K. 1991. Uloga ljudskog faktora u saobraćajnim nezgodama - psihosociološki aspekt. Časopis za pitanja bezbednosti i društvene samozaštite, 17, 1: 80-85
- Robinson N. 1992. The planting design handbook. Cambridge, The University Press: 287 str.
- Smardon R. C. 1988. Perception and aesthetics of the urban environment: review of the role of vegetation. Landscape and Urban Planning. 15, 1-2: 85-106
- Šarić M. 2007. Fokus skupine v psihološkem raziskovanju. Psihološka obzorja. 16, 3: 125-137
- Šašek-Divjak M. in sod. 2010. Občinski prostorski načrt MOL: strateški del. Mapa 1, Odlok o Strateškem načrtu Mestne občine Ljubljana. Priloge k občinskemu prostorskemu načrtu. Ljubljana, Urbanistični inštitut Republike Slovenije: Karta 07. https://urbanizem.ljubljana.si/index3/OPN_MOL_SD.htm (25. avg. 2014)
- Thayer Jr. R. L., Atwood B. G. 1978. Plants, complexity, and pleasure in urban and suburban environments. Environmental Psychology and Nonverbal Behavior. 3, 2: 67-76
- Ulrich R. S. 1984. View through a window may influence recovery from surgery. Science. 224, 4647: 420-421
- Zion R. L. 1968 Trees for architecture and the landscape. New York, Amsterdam, London, Reinhold Book Corporation: 284 str.
- Walker T. D. 1991. Planting Design, second edition. New York, Van Nostrand Reinhold: 196 str.
- Westin A.F. 1967. Privacy and freedom. New York, Atheneum: 487 str.

ZAHVALA

Ob nastanku te diplomske naloge se za pomoč in potrpežljivost iz srca zahvaljujem vsem, ki so mi v času študija stali ob strani in verjeli vame, zlasti staršema Vladki in Matiji, prijateljici Sari Č. in možu Roku, v zadnjih mesecih pred diplomo pa še sinu Marku.

Uspešno izpeljavo raziskav mi je omogočilo 70 sodelujočih oseb. Za namenjeni čas, izkazan interes in dobrovoljno pomoč se tudi njim najlepše zahvaljujem.

Za dragoceno strokovno podporo gre iskrena zahvala mentorju prof. dr. Marku Poliču, as. dr. Marku Dobriloviču, recenzentki doc. dr. Valentini Schmitzer, predsedniku komisije za zagovor prof. dr. Davorinu Gazvodi ter gospodu Tomažu Podboju in gospe dr. Karmen Stopar za tehnično pomoč in potrpežljivo usmerjanje na poti do zagovora diplome.

PRILOGA A

Anketa

Priloga A.1: Anketni vprašalnik (EnKlik, 2014)

OPOMBA

Ker se pri vseh fotografijah tip vprašalnika (diferencialna tabela in v drugem delu še dodatno vprašanje z izbirnim odgovorom) ponavlja, je tako v prvem delu z elementi kot v drugem s kompozicijami, vprašalnik prikazan le pri prvi fotografiji.

Vidno zaznavne značilnosti vegetacije*

Kratko ime ankete: Vidno zaznavne značilnosti vegetacije*

Število vprašanj: 76

Anketa je zaključena.

Aktivna od: 02.12.2014

Aktivna do: 04.01.2015

Avtor: spela.kotar

Spreminjal: spela.kotar

Dne: 28.11.2014

Dne: 12.04.2015

Opis:

Pozdravljen-a!

V diplomski nalogi v okviru študija krajinske arhitekture na Biotehniški fakulteti v Ljubljani raziskujem, kako vidno-zaznavne značilnosti rastlin (bodisi njihova podoba ali postavitev v prostor) vplivajo na uporabnike parkov. Poznavanje tvojega mnenja bo zame ključno pri naboru fotografskega gradiva za nadaljevanje raziskovanja.

Anketa je anonimna in enostavna, sestavljena iz DVEH slopov fotografij ter LE DVEH različnih vprašanj in zato prijetna za izpolnjevanje. Vprašanje vselej SLEDI fotografiji in sicer v prvem sklopu po eno, v drugem sklopu pa dve vprašanji. Pomembno: V PRVEM sklopu opazujete POSAMEZNE ELEMENTE na fotografiji, v DRUGEM sklopu pa vtis KOMPOZICIJE (fotografije) KOT CELOTE.

Za premikanje po strani gor/dol previdno uporabljajte puščice na tipkovnici (gor/dol/levo/desno), saj se s tem lahko nehote premakne tudi izbira odgovora.

Mislim, da z razumevanjem strokovne terminologije ne bo težav. Po želji pa si lahko pred izpolnjevanjem prebereš kratko in nazorno razlago pojmov. Pripeta je bila v e-pošti, najdeš pa jo tudi na sledeči povezavi: <http://goo.gl/pCvIdI>. Razlaga, ti bo vzela največ pet minut in je zelo praktična, zanimiva in poučna, boš videl-a. ;)

Za vsa vprašanja in pomoč sem kadarkoli na razpolago.

Hvala iz srca in lep pozdrav,

Špela Kotar,

051 38 18 19, spela.kotar@gmail.com

XSPOL - Spol:

- ☐ Moški
- ☐ Ženski

XSTAR2a4 - Starost:

- ☐ do 20 let
- ☐ 21 - 30 let
- ☐ 31 - 40 let
- ☐ 41 - 50 let
- ☐ 51 let ali več

XIZ1a2 - Dosežena formalna izobrazba

- ☐ osnovna šola ali manj
- ☐ srednja šola/gimnazija
- ☐ višja/visoka šola/fakulteta
- ☐ več

XIZ1a21 - Stroka izobrazbe/področje dela:

- ☐ Umetniška - katero področje?
- ☐ Naravoslovno - tehniška - katero področje?
- ☐ Športna - katero področje?
- ☐ Družboslovna - katero področje?
- ☐ Humanistična - katero področje?
- ☐ Drugo - katero področje?

PRVI DEL: ELEMENTI

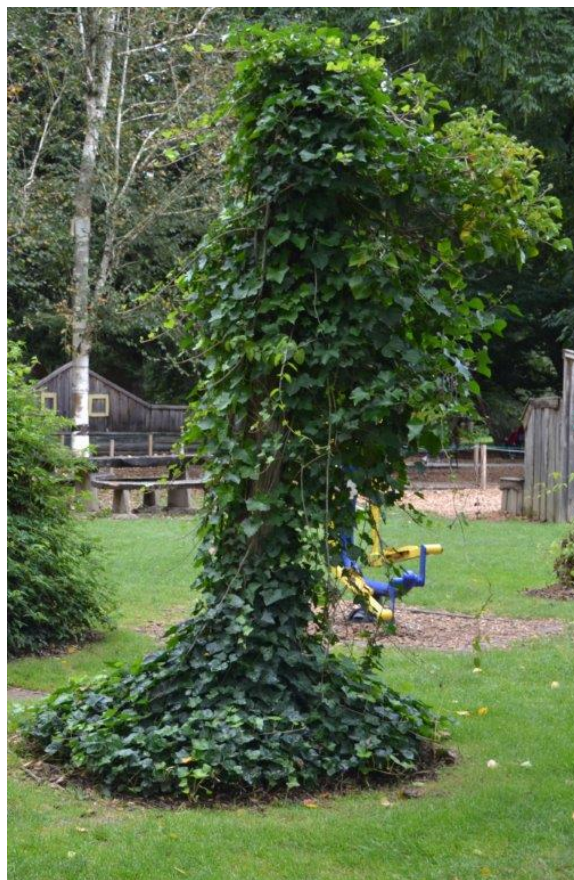

1/26: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji.

	1	2 (srednje)	3	
PRAVILNA oblika (geometrijska)	☐	☐	☐	NEPRAVILNA oblika (dinamična, nenadzorovana)
PADAJOČI habitus (veje in poganjki rastejo navzdol)	☐	☐	☐	NARAŠČAJOČI habitus (veje in poganjki rastejo navzgor)
VISOKA gostota (gosta rastlina)	☐	☐	☐	NIŽJA gostota (prosojna rastlina)
GROBA tekstura (večji, grobi listi, cvetovi, poganjki...)	☐	☐	☐	FINA tekstura (drobni listki, poganjki, cvetki...)
PRISOTNOST barv (npr. modra, rumena, rdeča, vijolična, oranžna...)	☐	☐	☐	ODSOTNOST barv
PRITLEHNA velikost (do 0,5m)	☐	☐	☐	NADOČESNA velikost (nad 2m)

DRUGI DEL: KOMPOZICIJE

1a/23: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji.

	1	2 (srednje)	3	
PRAVILNA oblika (geometrijska)	☐	☐	☐	NEPRAVILNA oblika (dinamična, nenadzorovana)
PADAJOČI habitus (veje in poganjki rastejo navzdol)	☐	☐	☐	NARAŠČAJOČI habitus (veje in poganjki rastejo navzgor)
VISOKA gostota (gosta rastlina)	☐	☐	☐	NIŽJA gostota (prosojna rastlina)
GROBA tekstura (večji, grobi listi, cvetovi, poganjki...)	☐	☐	☐	FINA tekstura (drobni listki, poganjki, cvetki...)
PRISOTNOST barv (npr. modra, rumena, rdeča, vijolična, oranžna..)	☐	☐	☐	ODSOTNOST barv
PRITLEHNA velikost (do 0,5m)	☐	☐	☐	NADOČESNA velikost (nad 2m)

Q30 - 1b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)?

- ☐ točka
- ☐ gruča
- ☐ linija
- ☐ vertikalna (navpična) ploskev
- ☐ horizontalna (vodoravna) ploskev

Priloga A.2: Razlaga osnovnih pojmov (priloga k vprašalniku za anketirance)

Diploma: Psihološki vidiki rabe vegetacije v mestnih parkih na primeru Ljubljane

Anketa: Vidno zaznavne značilnosti vegetacije, izbor fotografskega gradiva

HITRA RAZLAGA OSNOVNIH POJMOV

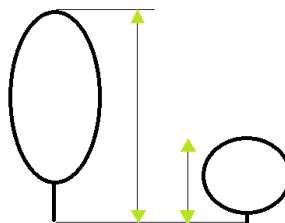
Slike v anketi bodo razdeljene na dva sklopa:

1. sklop: **ELEMENTI** = Osnovni (posamični) gradniki rastlinskega gradiva: drevesa, grmi, gredice (zelnate rastline).
2. sklop: **KOMPOZICIJA** = Postavitev elementov v prostoru.

Pri vsaki fotografiji se boste odločali, katera morfološka lastnost vegetacije po vašem mnenju prevladuje:

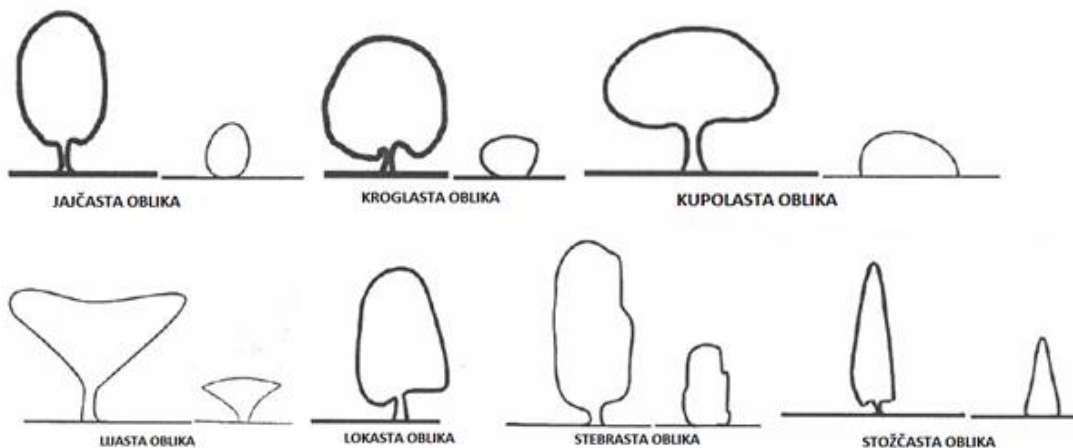
- 1) **VIŠINA** = Višina od tal do vrha rastline.

- a) **nadočesna** (nad 2 m)
- b) **očesna** (0,5 m – 2 m)
- c) **pritlehna** (do 0,5 m)

- 2) **ABSOLUTNA OBLIKA** = Oblika zunanje forme, ki jo nosi obris rastline/kompozicije.

- a) **pravilna** = Jasen obris geometrijske oblike, na primer (Dobrilovič M., 2005: 44 - 45):

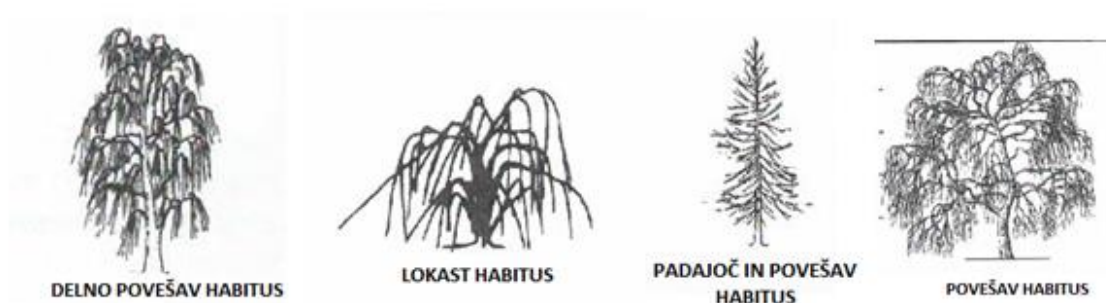

- b) **nepravilna** = Obrisi rastline so dinamični, nenadzorovani, na primer (Dobrilovič M., 2005: 44 - 45):

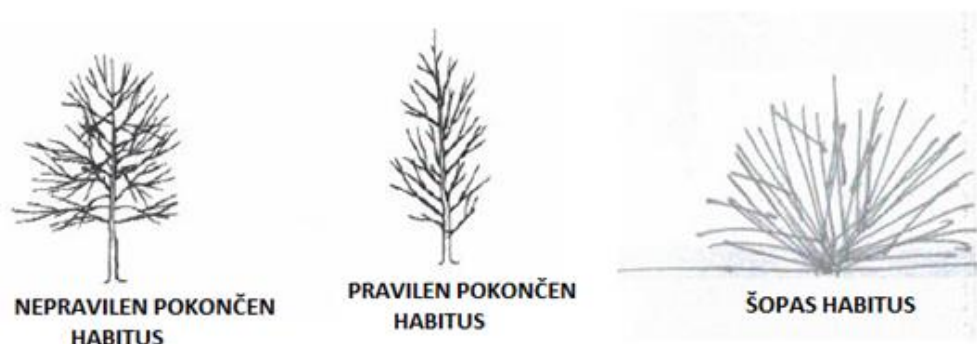

3. **HABITUS** = Opredeljen je s smerjo in načinom razrasti poganjkov. Pri vednozelenih rastlinah in v vegetacijski dobi listopadnih rastlin je zakrit z listno maso.

a) **padajoči** = Veje in poganjki rastejo navzdol, na primer (Dobrilovič M., 2005: 53 - 54):

b) **naraščajoči** = Veje in poganjki rastejo navzgor, na primer (Dobrilovič M., 2005: 53 – 54):

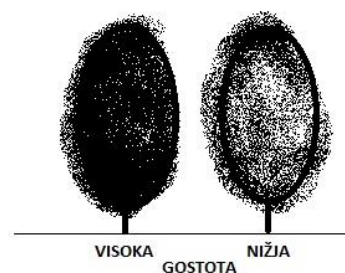

Vir: Dobrilovič M. 2005. Morfološke lastnosti rastlinskega gradiva kot merilo za izbor rastlinskih vrst v krajinskem oblikovanju. Doktorska disertacija. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.

4. **TEKSTURNA GOSTOTA** = Gostota telesa rastline.

a) **visoka** = vtis kompaktne, goste rastline

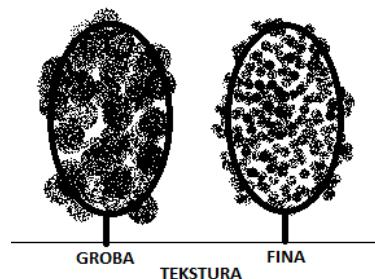
b) **nižja gostota** = višja prosojnost/ transparentnost

5. **TEKSTURA** = Določajo jo velikostna razmerja med delci (listi, poganjki, veje, brsti, cvetovi, peclji, deblo) iz katerih je sestavljena rastlina. Zanima nas absolutna teksturna vrednost, ki se nanaša na celosten vtis posamezne rastline.

a) **groba** = Rastlina je sestavljena iz večjih, izstopajočih struktur.

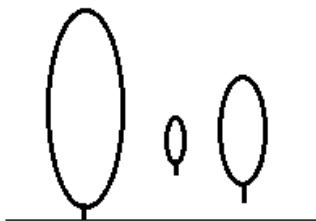
b) **fina** = Rastlina je sestavljena iz drobnih, tankih struktur.

6. **BARVITOST** = Opazujemo prisotnost barvnih elementov, ki odstopajo od sicer prevladujočih odtenkov zelene in rjave barve (pretežno modri, rumeni, oranžni, rdeči, vijolični).

Pri sklopu »kompozicije« opazujemo tudi razporeditev vegetacijskih prvin v
LIKOVNE ELEMENTE:

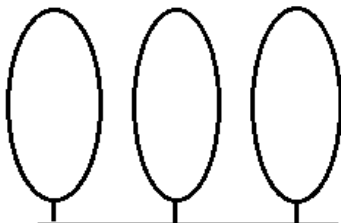
a) **točke** = ena ali več posamičnih rastlin v prostoru; na primer:

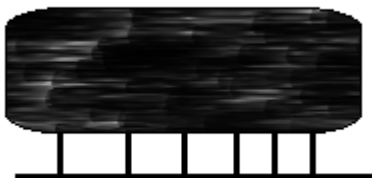
b) **gruče** = več rastlin tesno skupaj; na primer:

c) **linije** = več enakovrstnih rastlin postavljenih ena za drugo; na primer:

d) **vertikalna ploskev** = večja, enakomerna, enotna, navpična površina; npr:

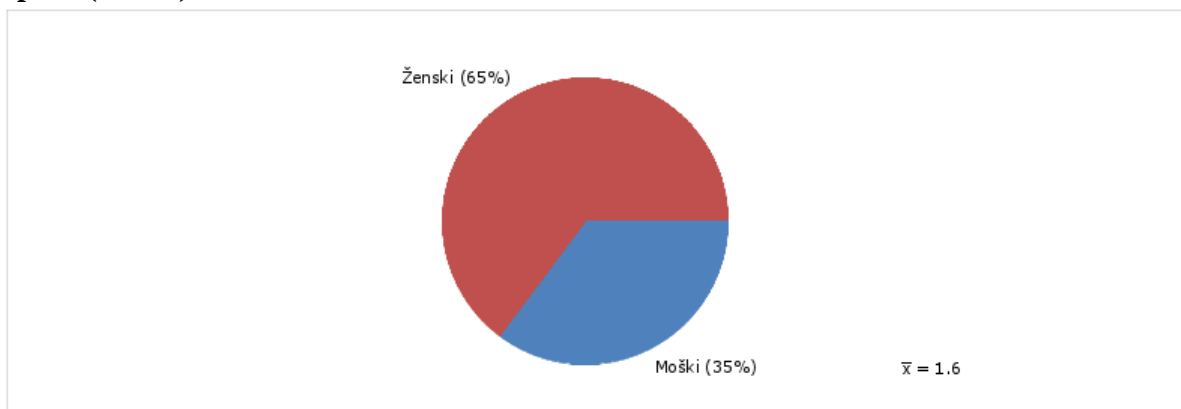
e) **horizontalna ploskev** = večja enakomerna enotna vodoravna površina; na primer: travnik.

Priloga A.3: Rezultati ankete (EnKlik, 2014)

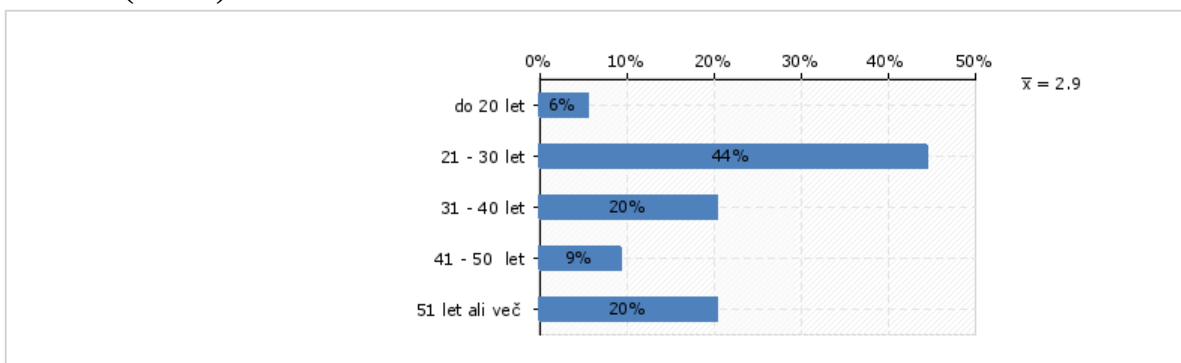
ANALIZA - Grafi

Zbiranje podatkov je potekalo od 2.12.14, 1:07 do 4.1.15, 8:22

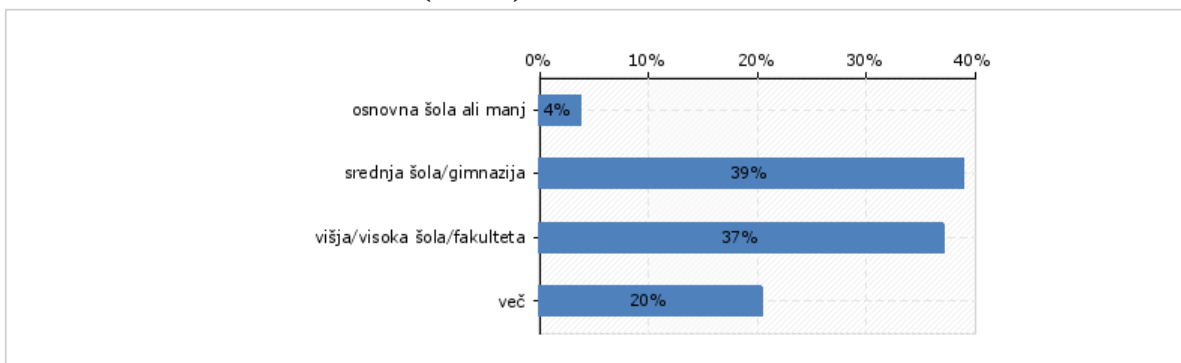
Spol: (n = 54)

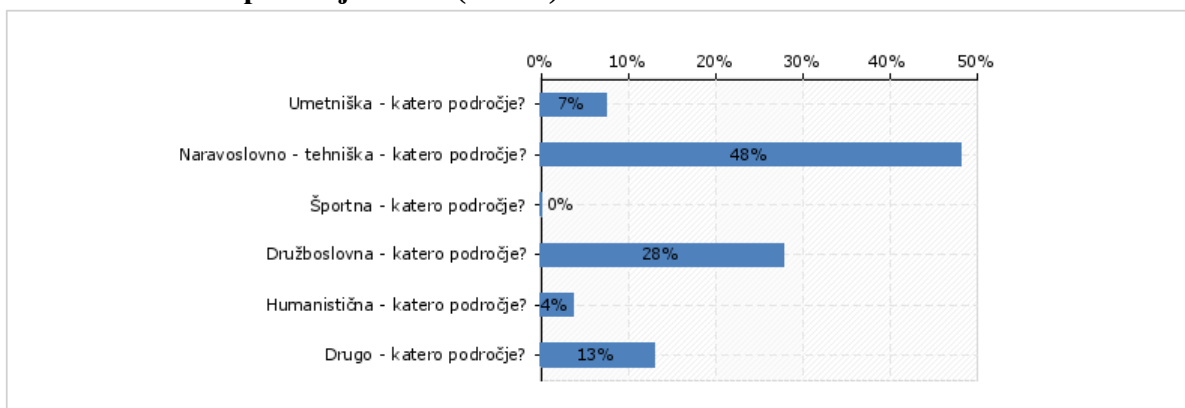
Starost: (n = 54)

Dosežena formalna izobrazba (n = 54)

Stroka izobrazbe/področje dela: (n = 54)

Umetniška - katero področje?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
muzikologija	1	1,8%	25%
design	1	1,8%	25%
arhitektura	1	1,8%	25%
fotografija	1	1,8%	25%
Skupaj	4	7%	100%
Naravoslovno - tehniška - katero področje?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
varstvo okolja	5	9,2%	15%
matematika, informatika	2	3,7%	9%
strojna	1	1,8%	5%
biotehnologija	1	1,8%	5%
zdravstvo	1	1,8%	5%
KA - krajinska arhitektura	5	9,2%	15%
biologija	1	1,8%	5%
gradbeništvo	1	1,8%	5%
kemija	1	1,8%	5%
geografija	2	3,7%	9%
mikrobiologija	1	1,8%	5%
arhitektura	1	1,8%	5%
informatika	4	7,4%	12%
Skupaj	26	48%	100%

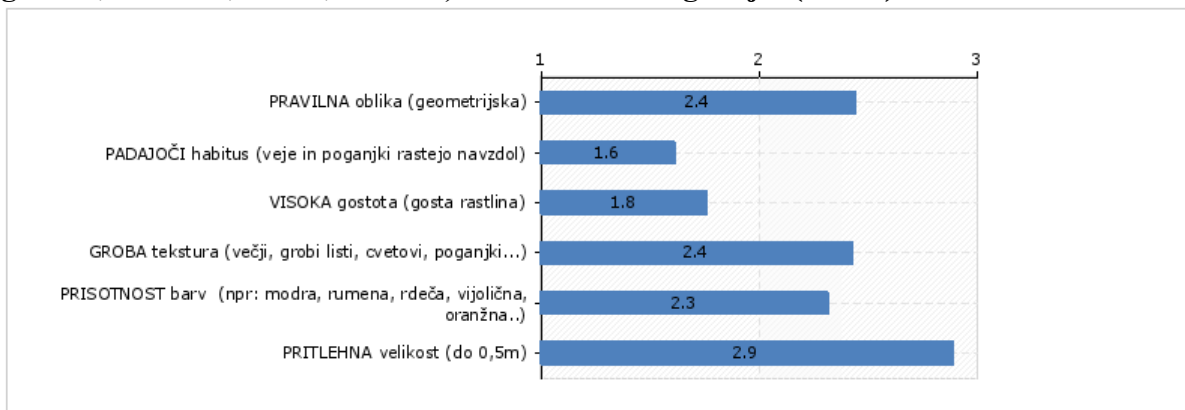
»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

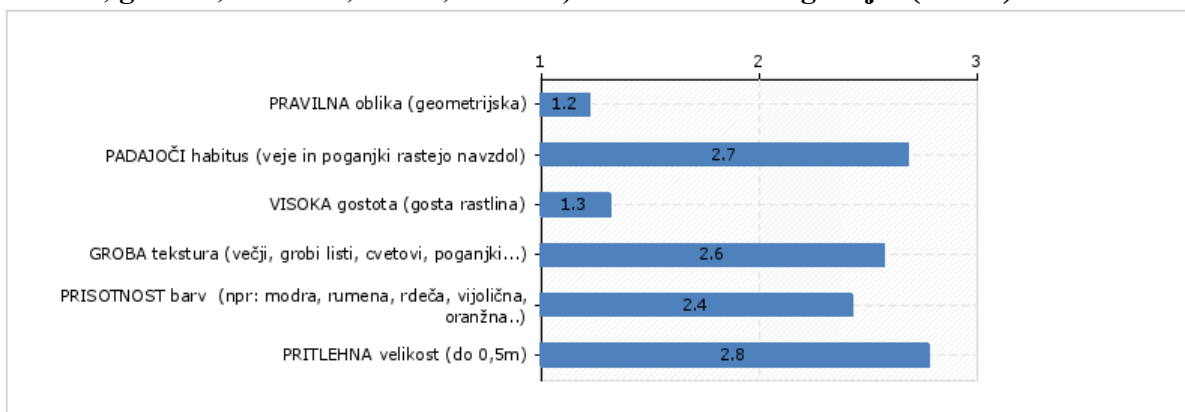
Športna - katero področje?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
	0	0%	0%
Družboslovna - katero področje?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
socialna pedagogika	1	1,8%	7%
ekonomija	4	7,4%	23%
kadrovski management	1	1,8%	7%
javna uprava	1	1,8%	7%
organizacija dela	1	1,8%	7%
politologija	1	1,8%	7%
gimnazija	1	1,8%	7%
razvoj	1	1,8%	7%
slov. jezik in sociologija	1	1,8%	7%
vzgoja in izobraževanje	1	1,8%	7%
finance	1	1,8%	7%
predšolska vzgoja	1	1,8%	7%
Skupaj	15	28%	100%
Humanistična - katero področje?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
prof. nem	1	1,8%	50%
teologija	1	1,8%	50%
Skupaj	2	4%	100%
Drugo - katero področje?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
vzgoja in izobraževanje	1	1,8%	20%
pisarna	1	1,8%	20%
ekonomska	2	3,7%	20%
zdravstvo	2	3,7%	20%
upokojenec	1	1,8%	20%
Skupaj	5	13%	100%

PRVI DEL: ELEMENTI

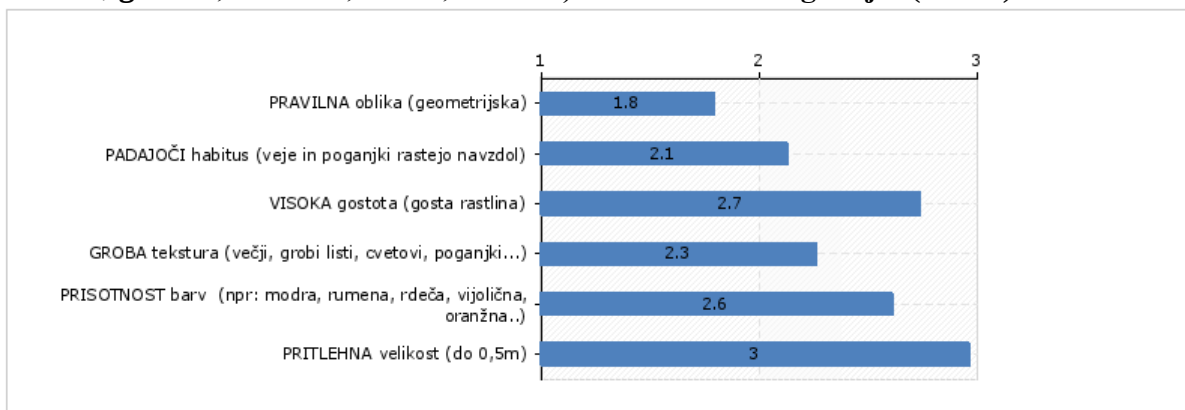
1/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

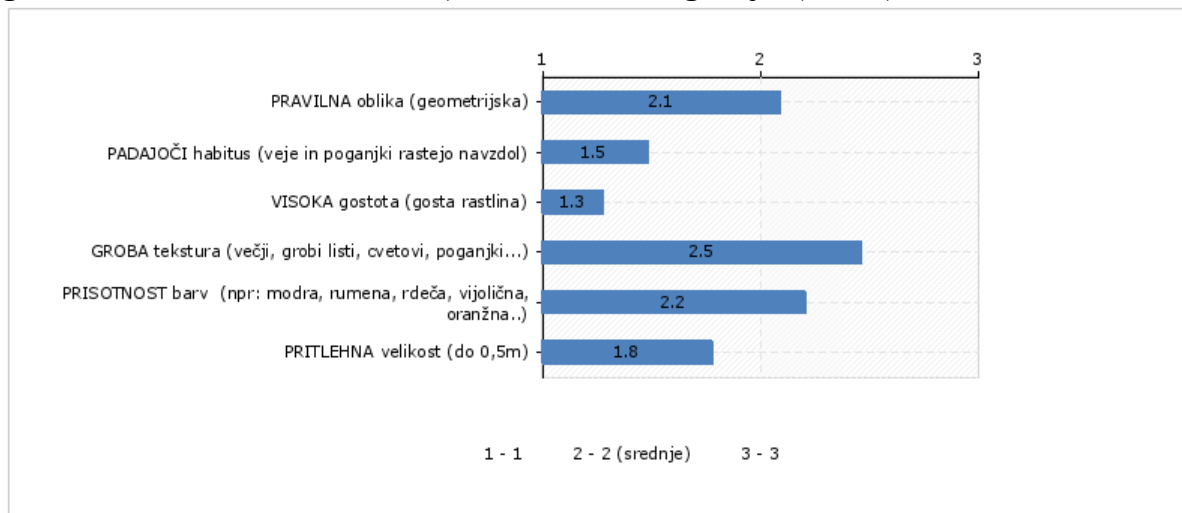
2/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

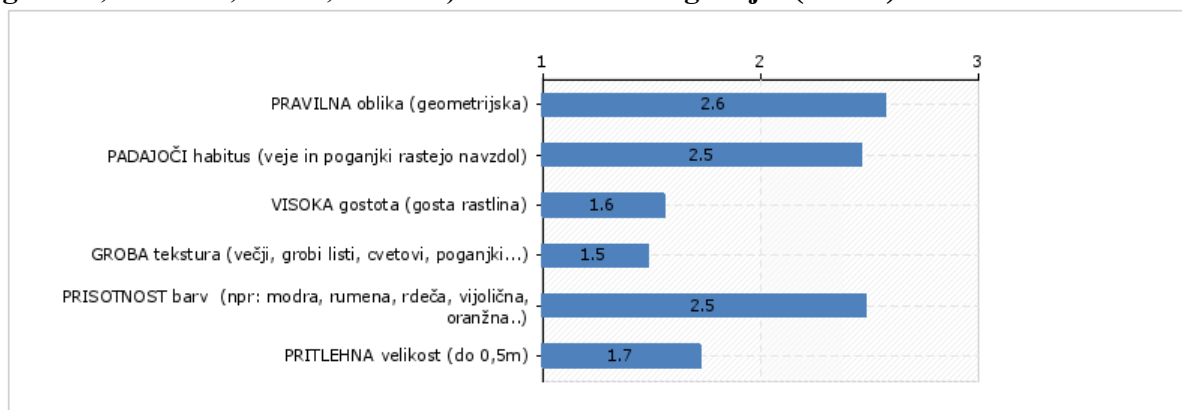
3/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

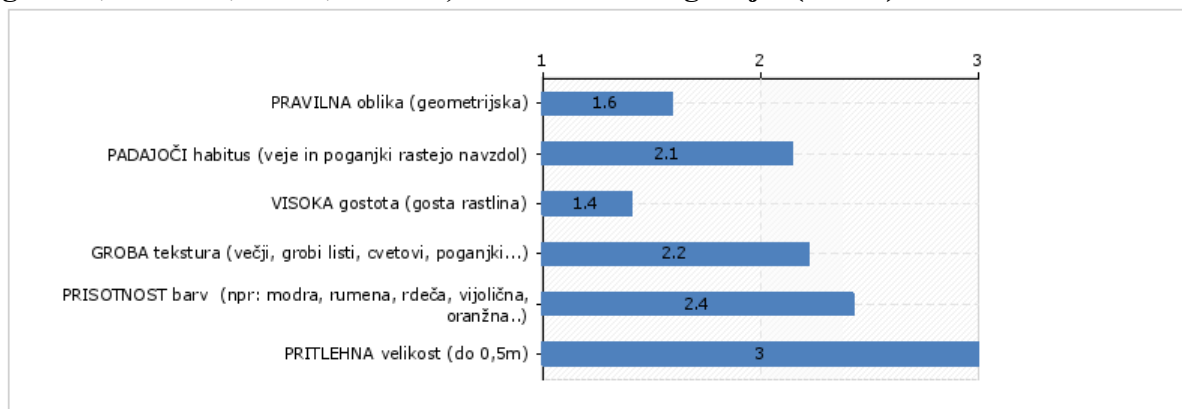
4/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

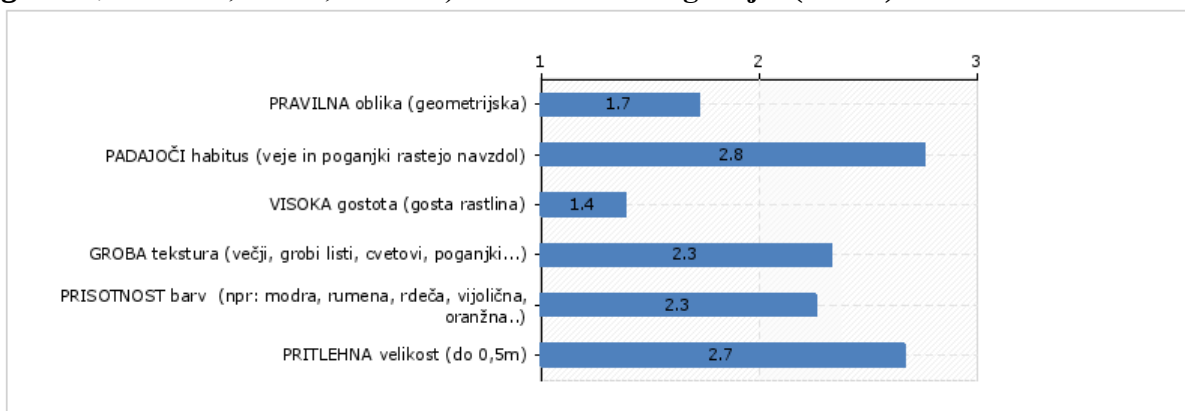
5/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

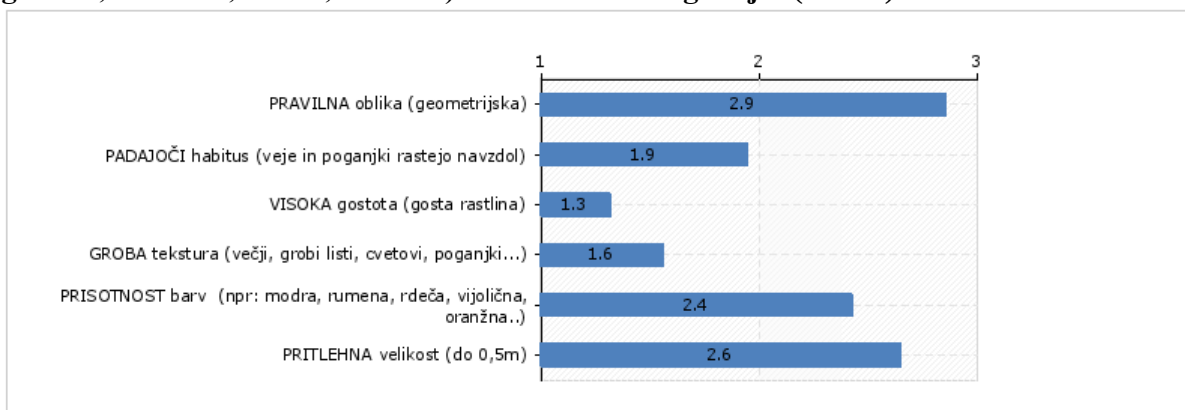
6/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

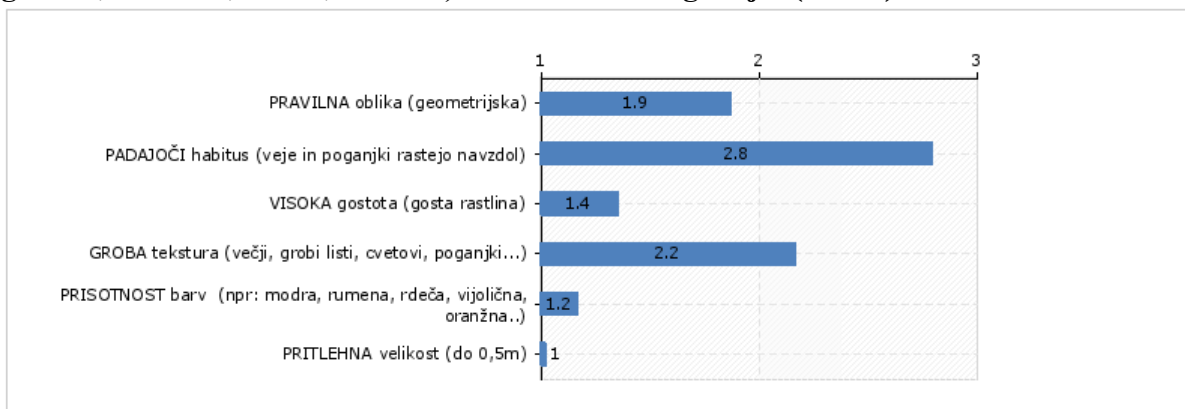
7/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

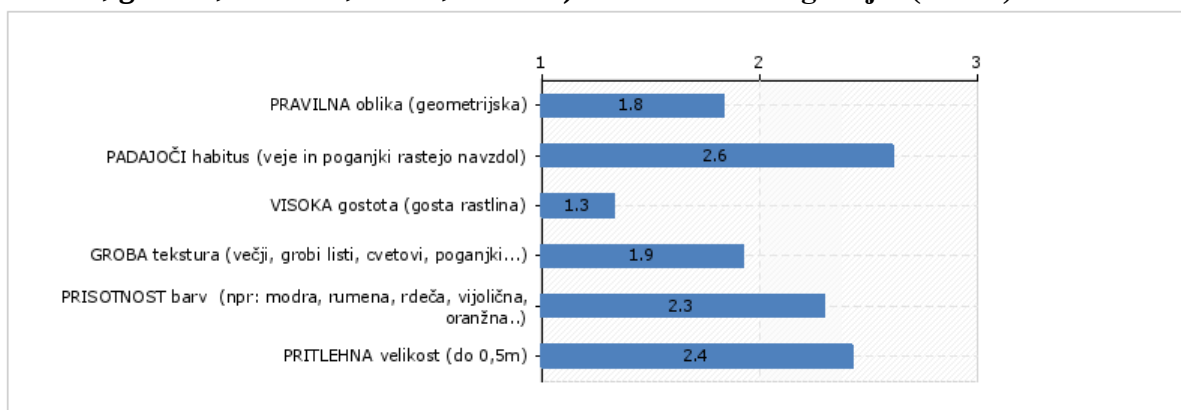
8/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

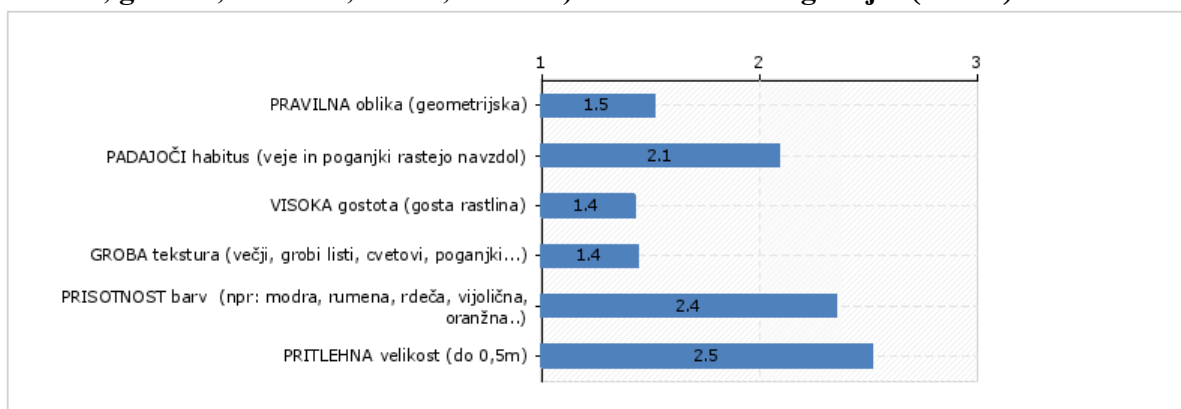
9/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

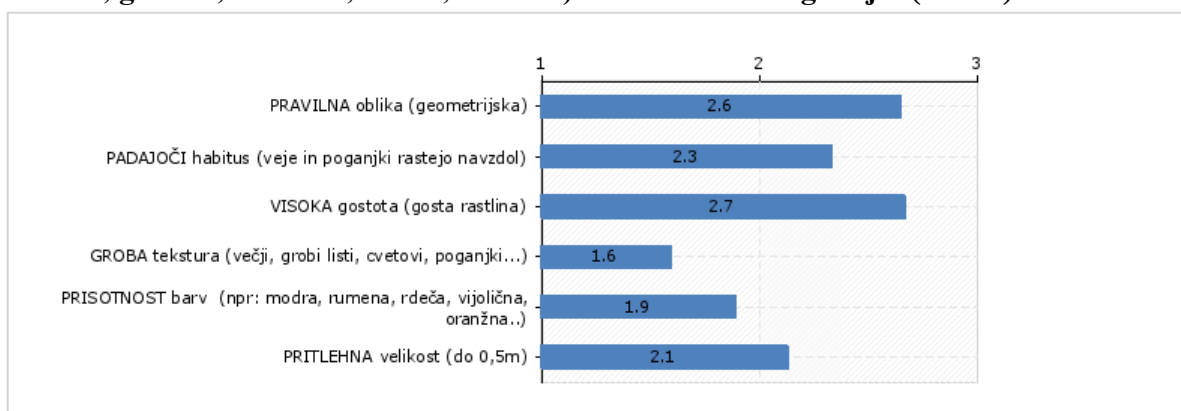
10/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

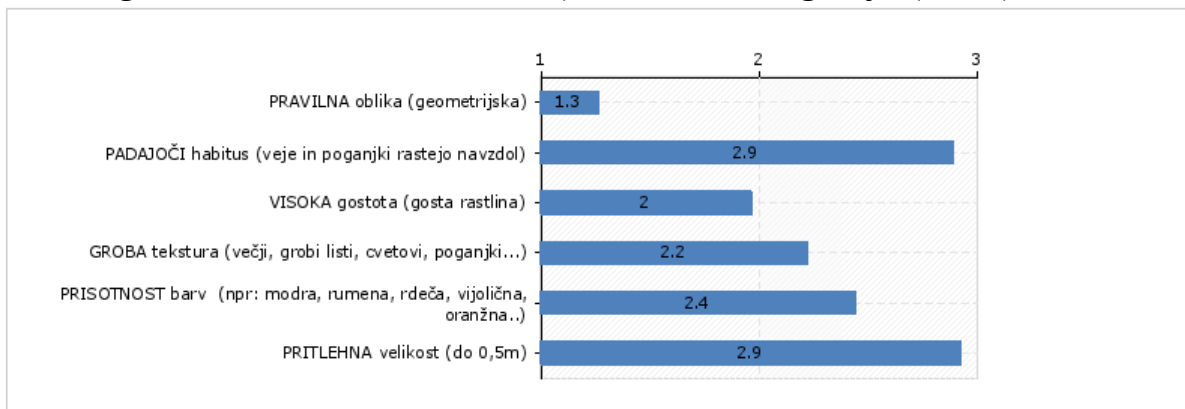
11/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

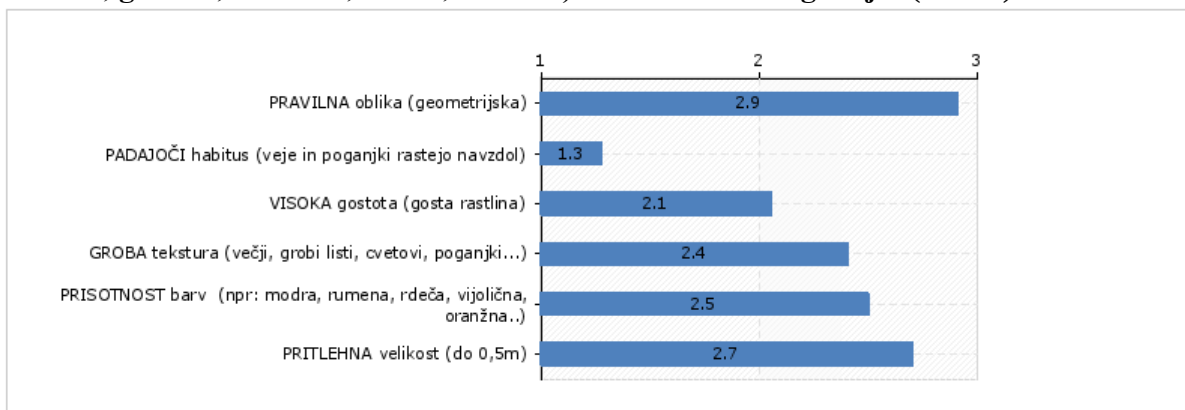
12/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

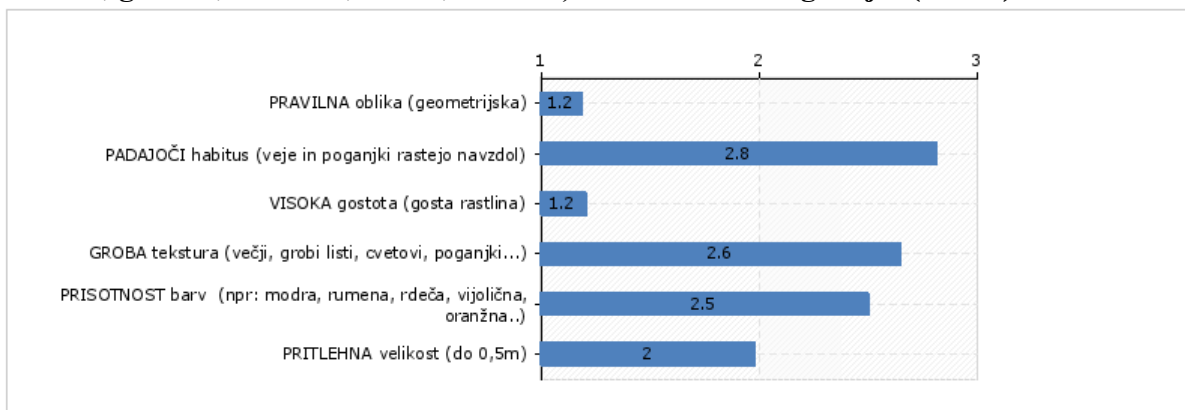
13/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

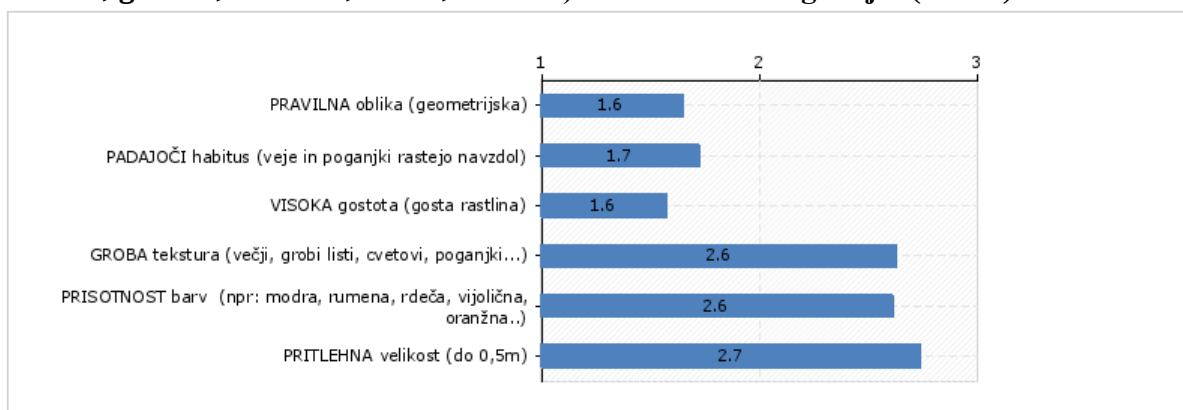
14/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

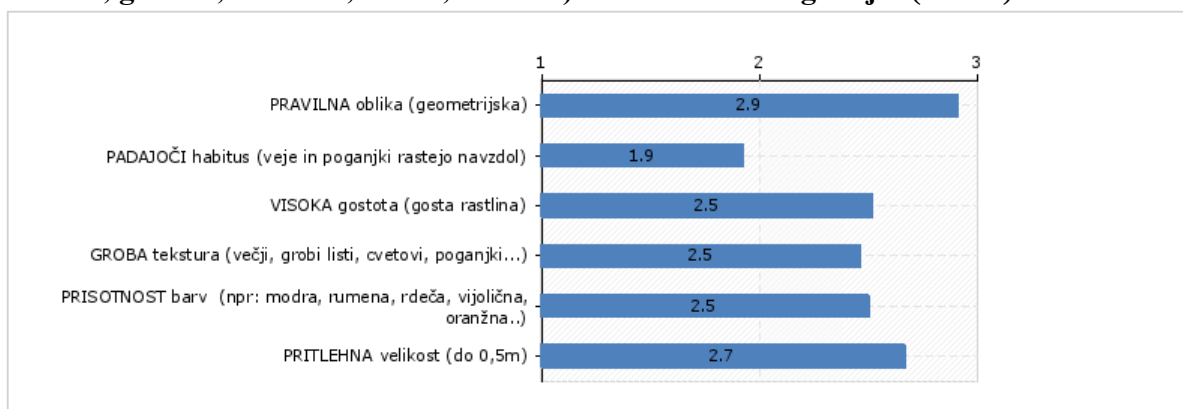
15/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

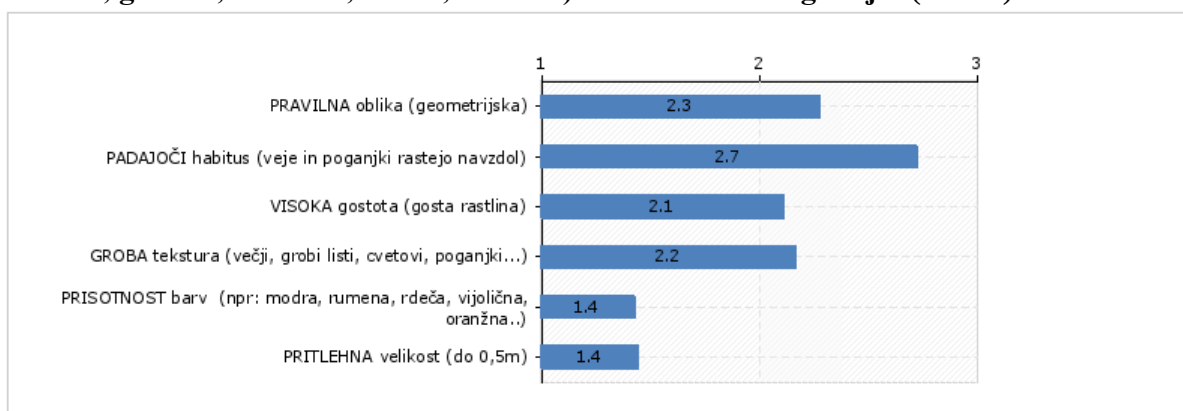
16/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

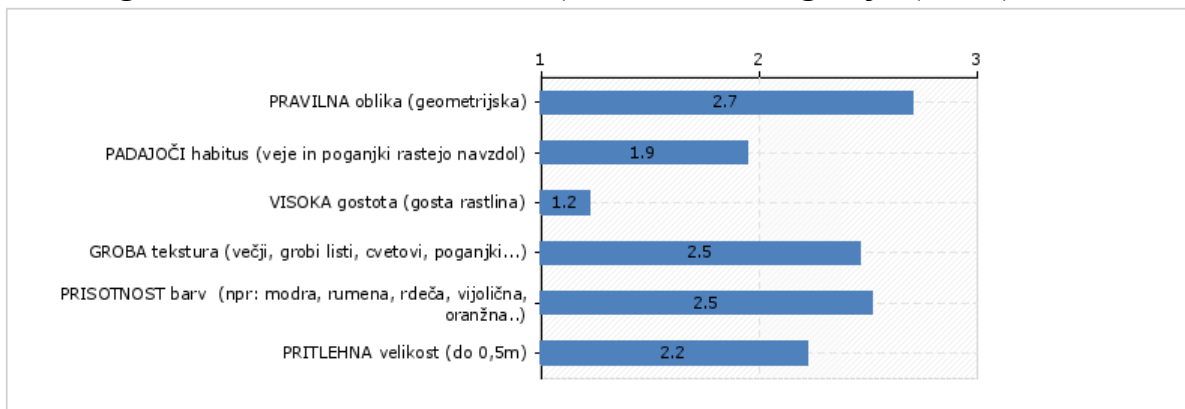
17/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

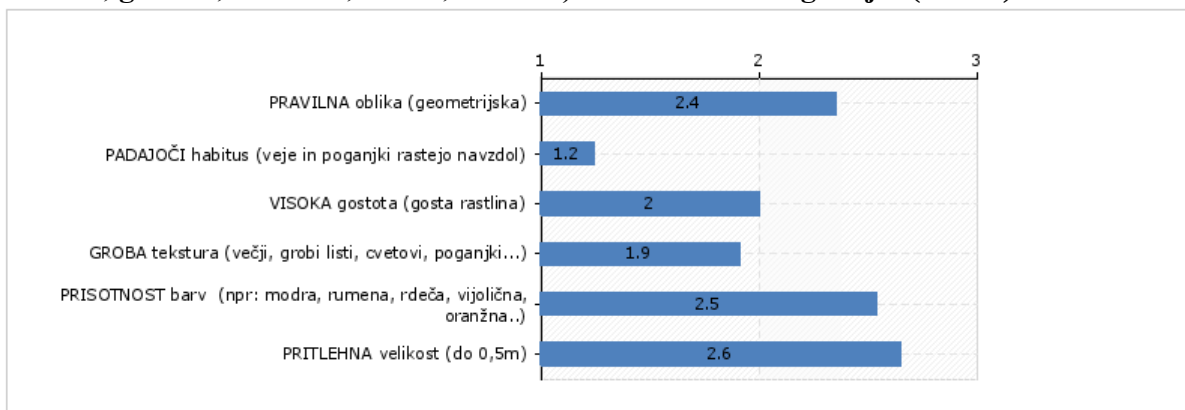
18/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

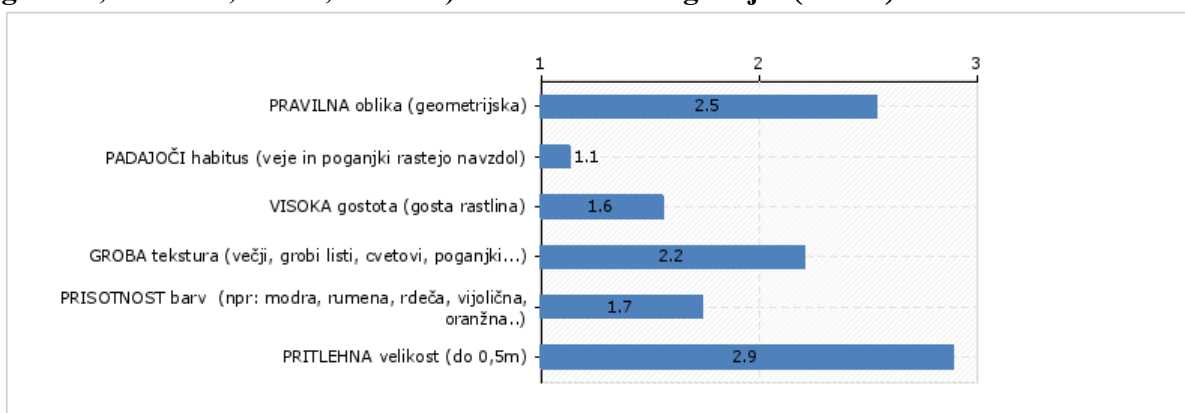
19/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

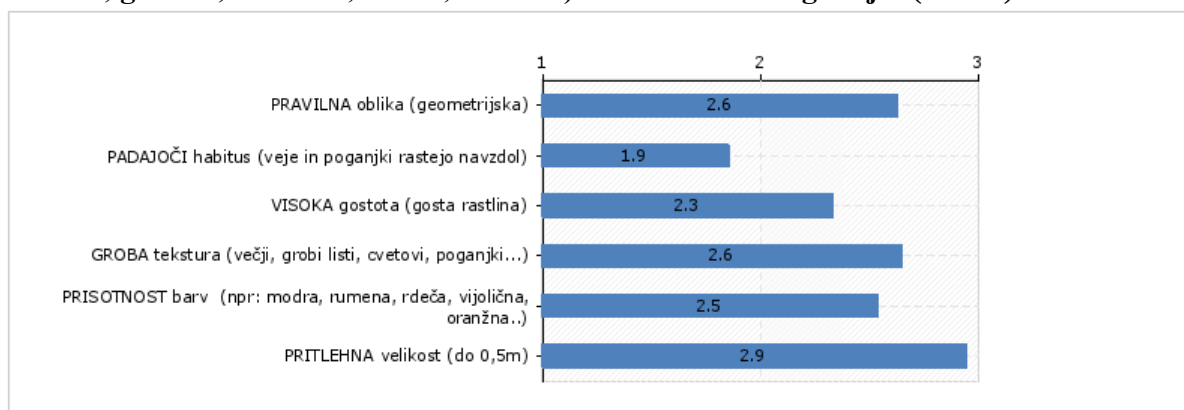
20/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

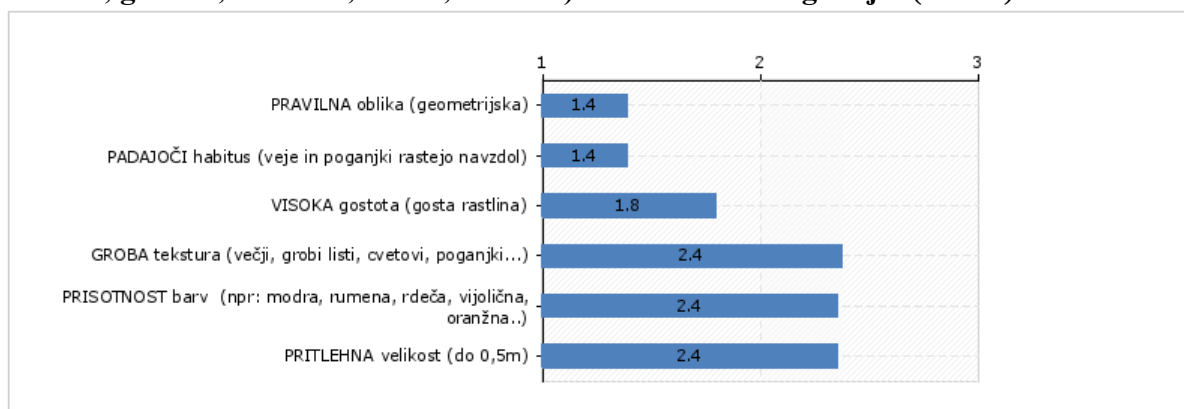
21/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

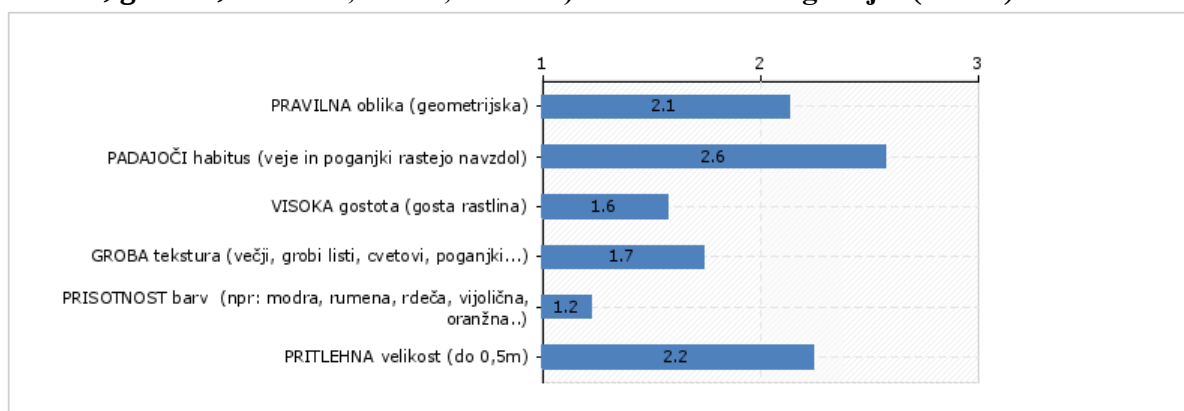
22/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

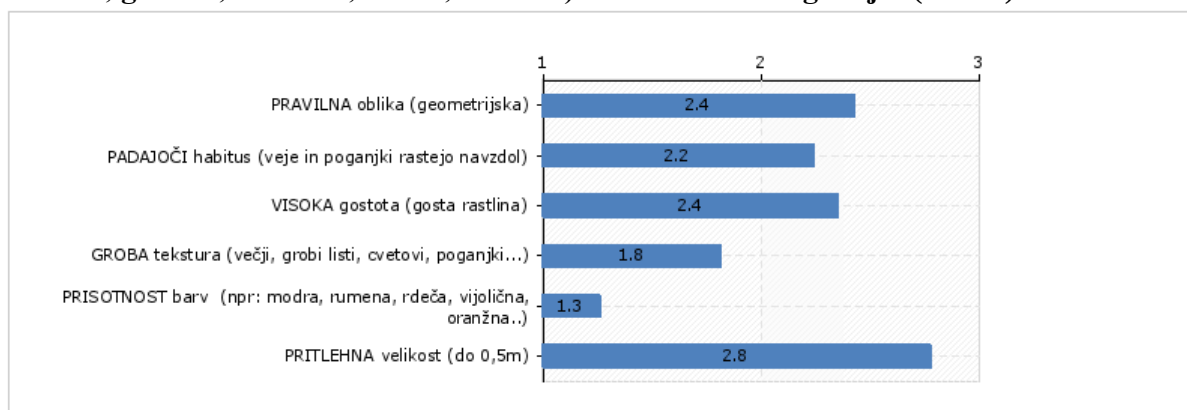
23/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

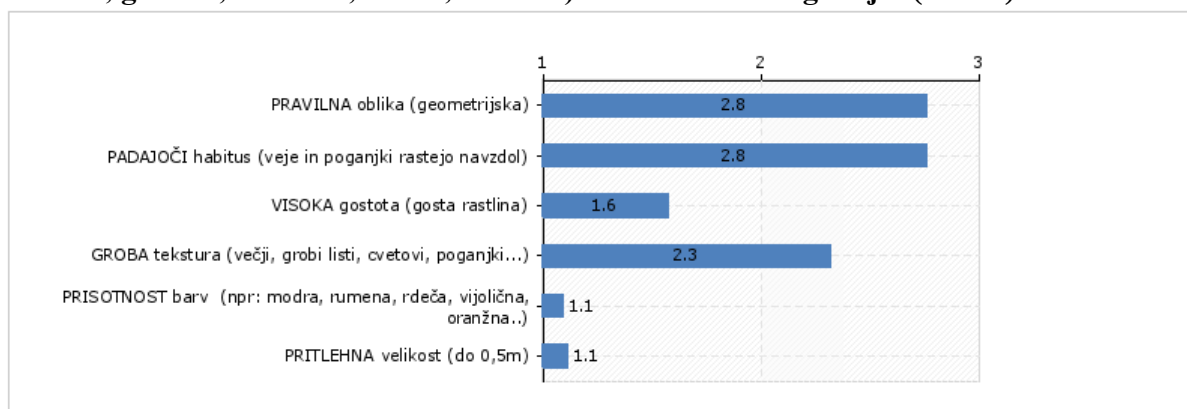
24/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

25/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

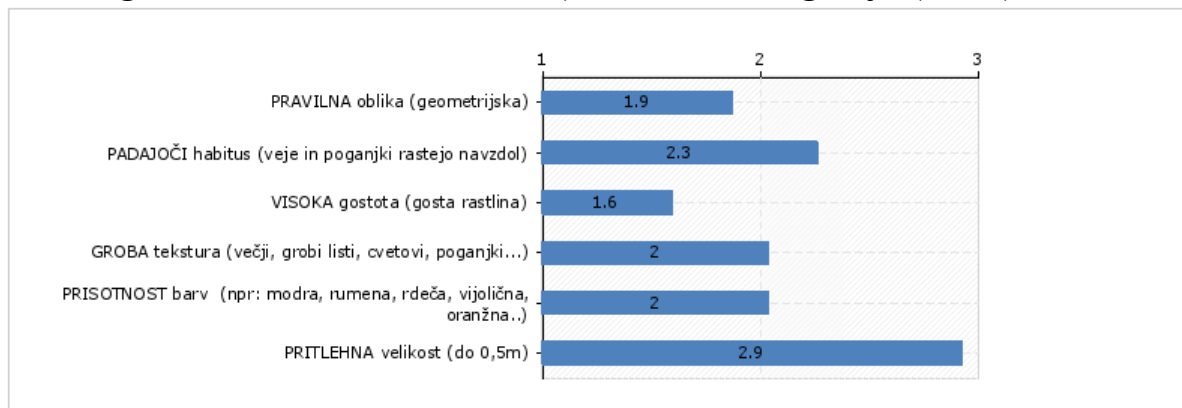

26/26: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

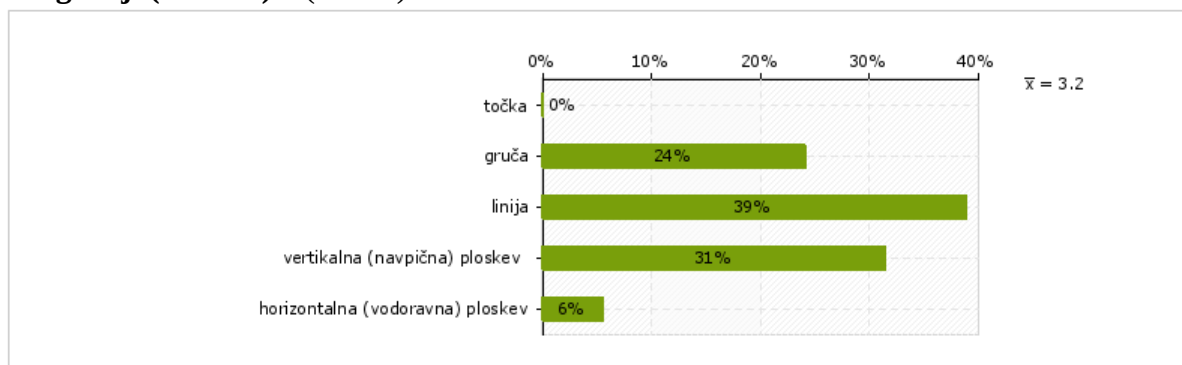

DRUGI DEL: KOMPOZICIJE

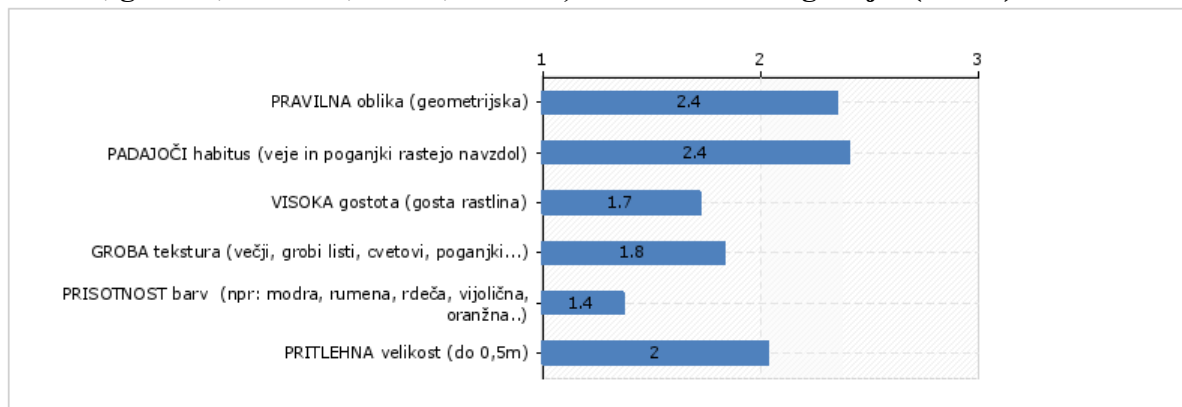
1a/23: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

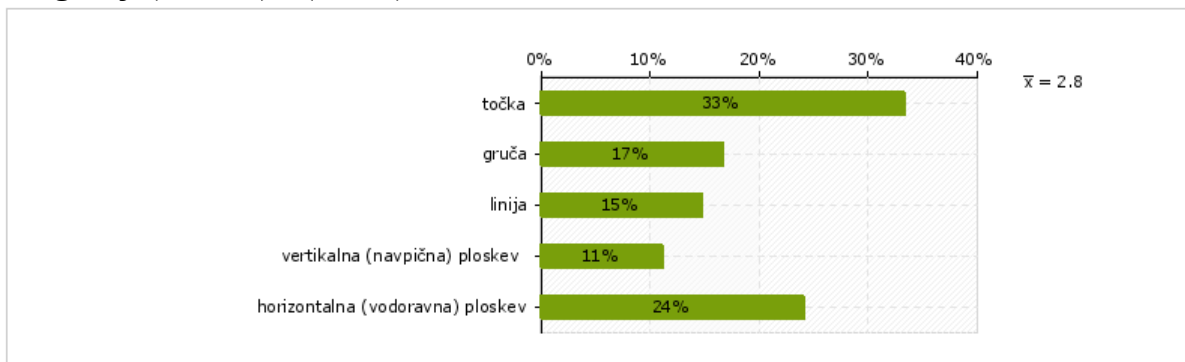
1b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

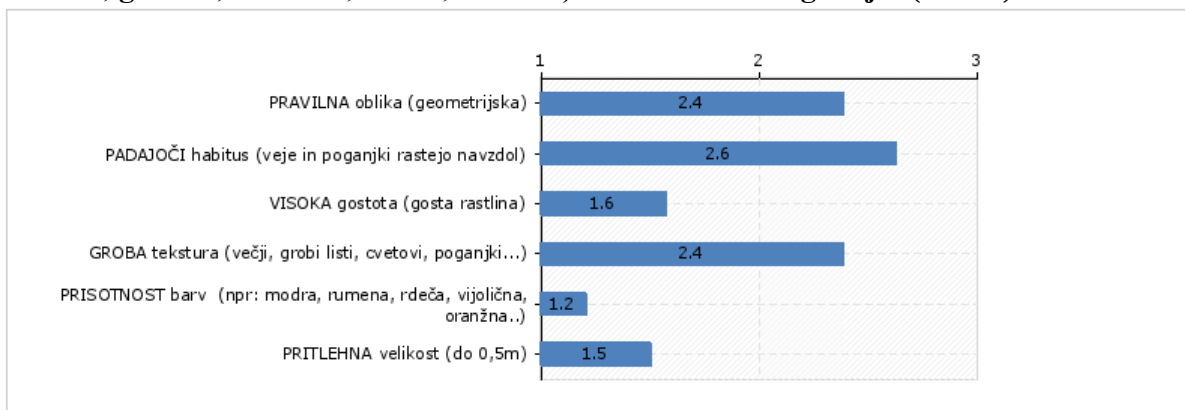
2a/23: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

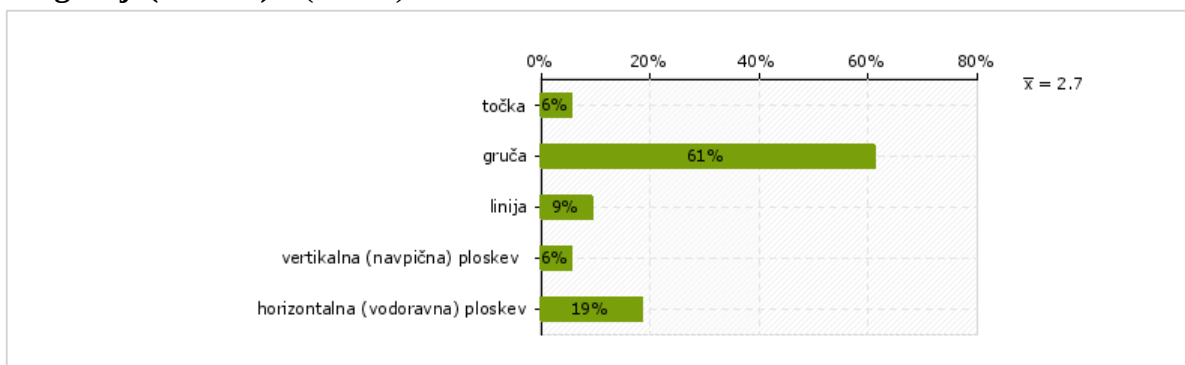
2b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

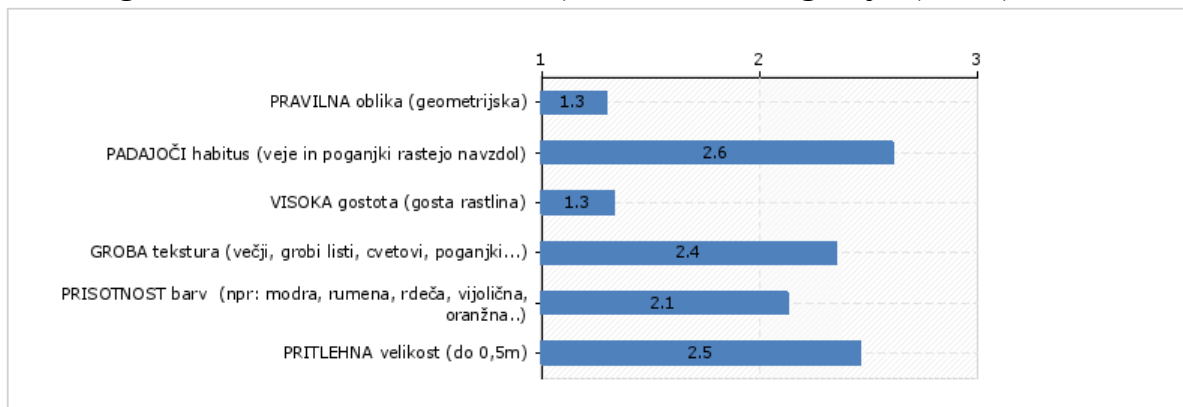
3a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

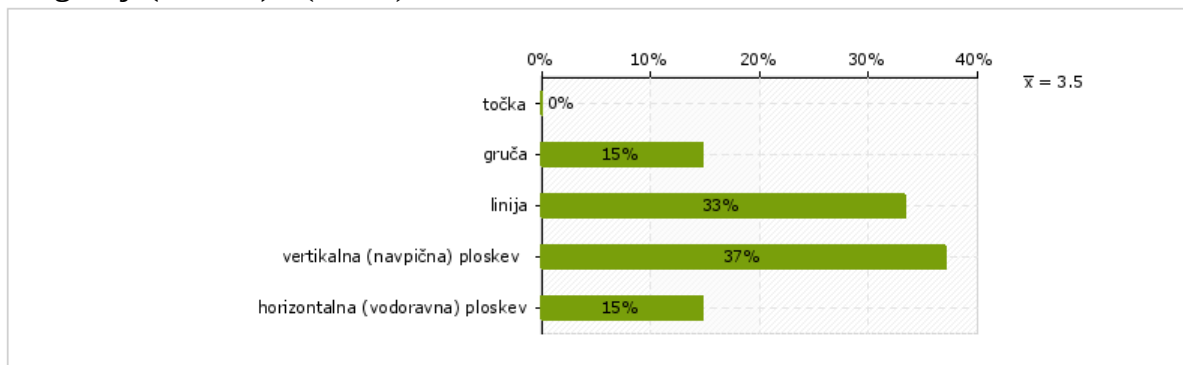
3b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

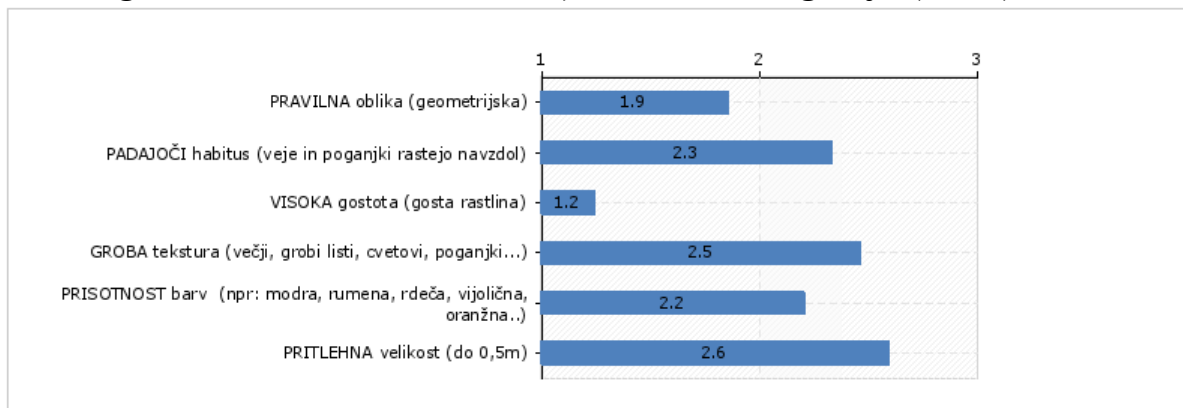
4a/23: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

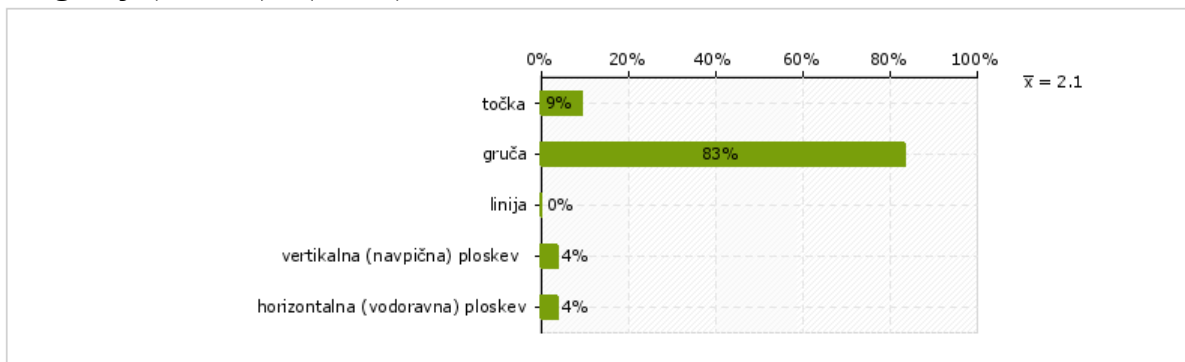
4b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

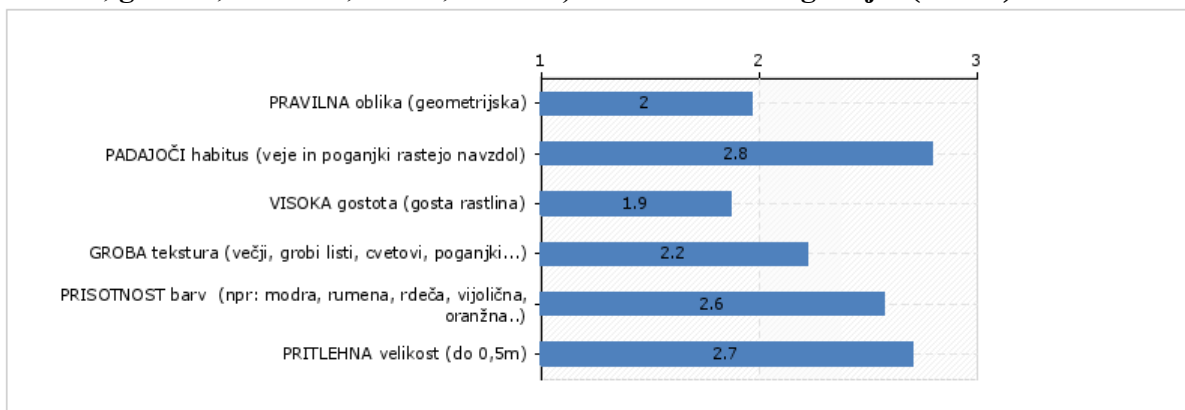
5a/23: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

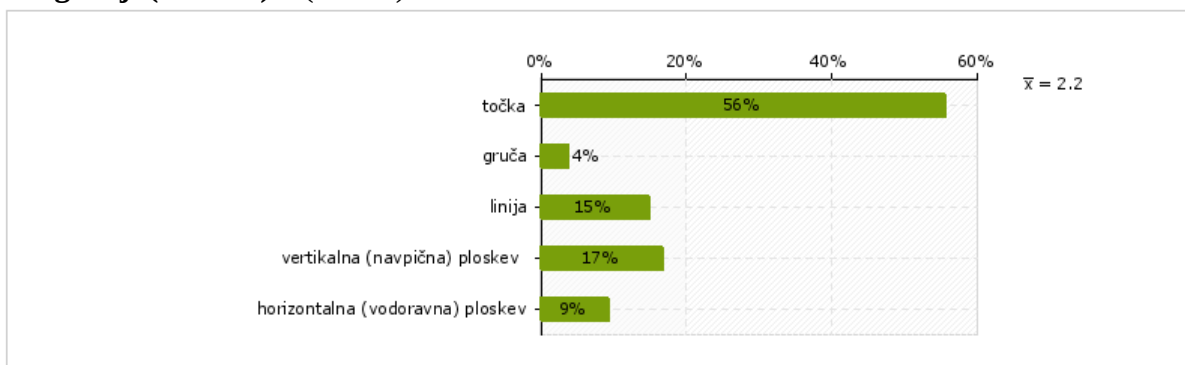
5b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

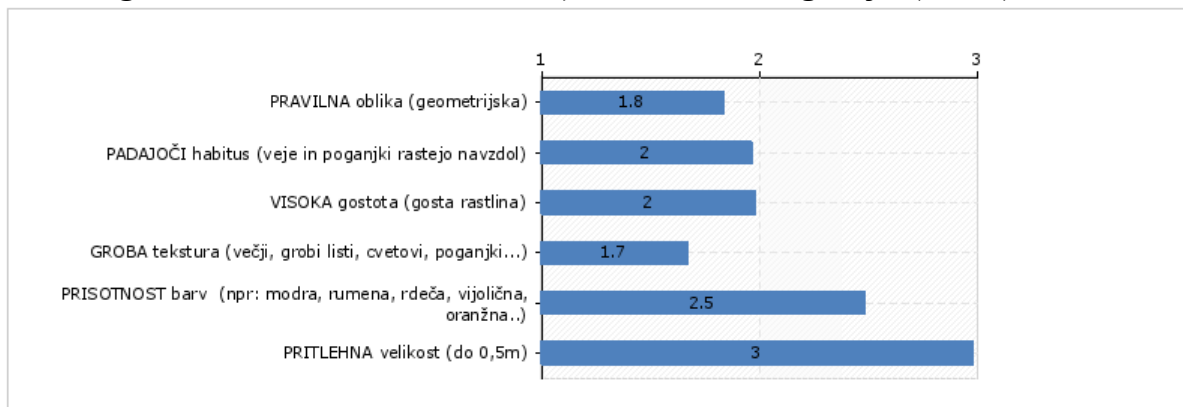
6a/23: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

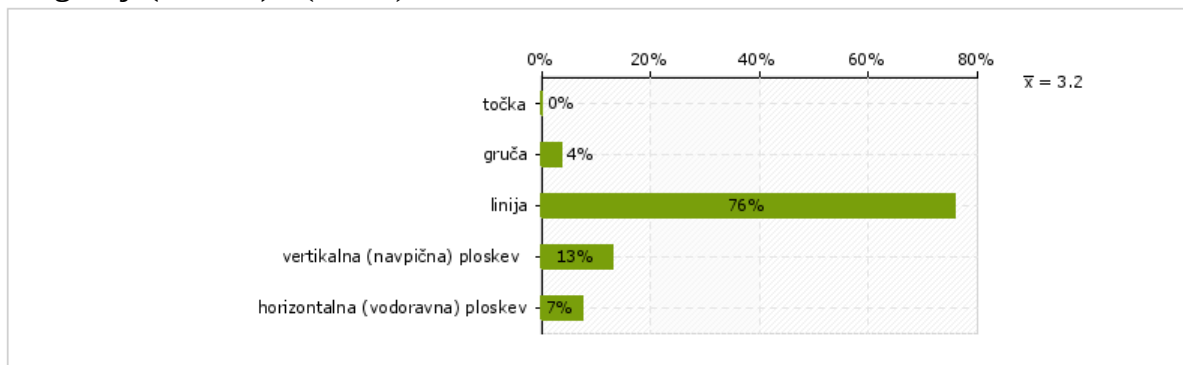
6b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

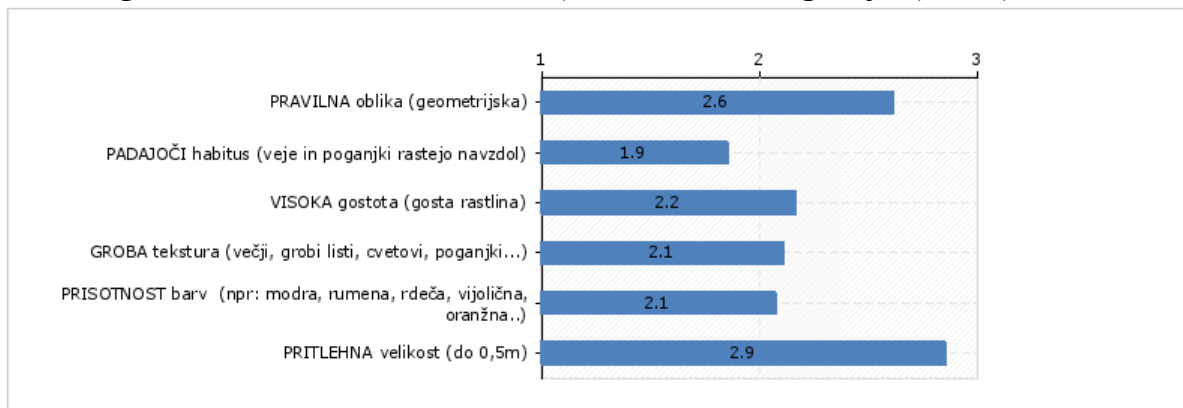
7a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

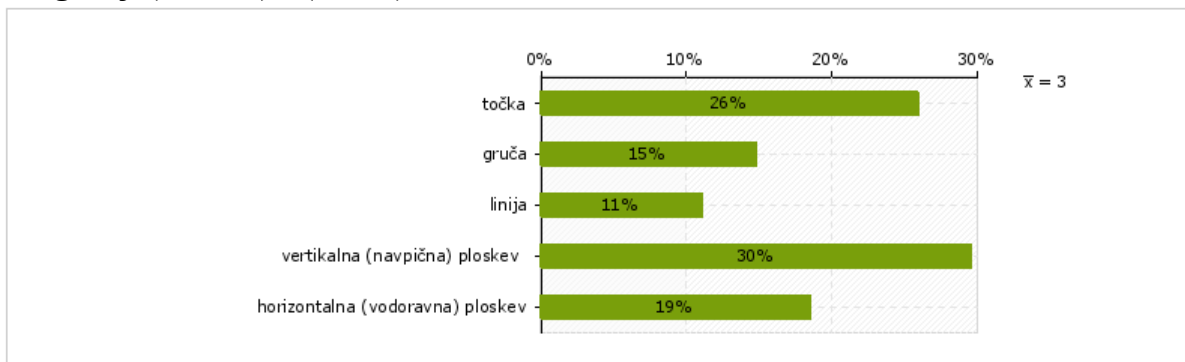
7b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

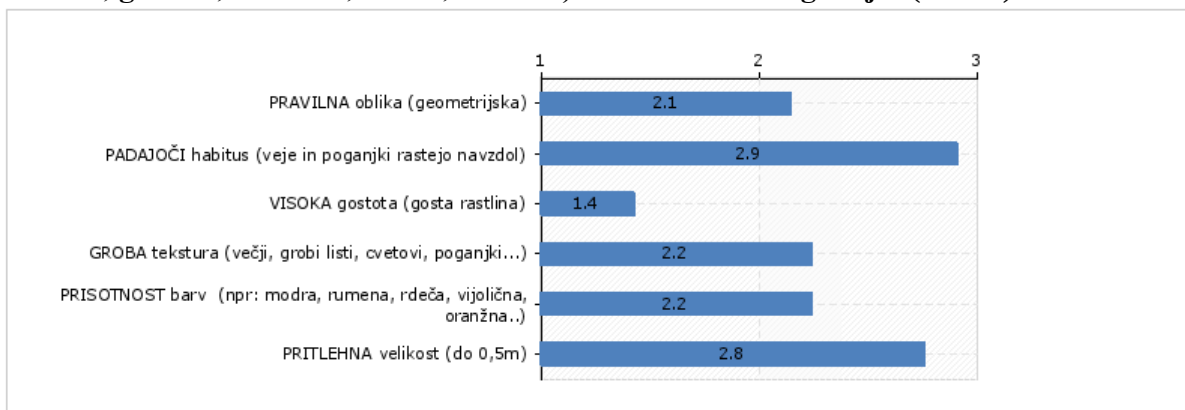
8a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

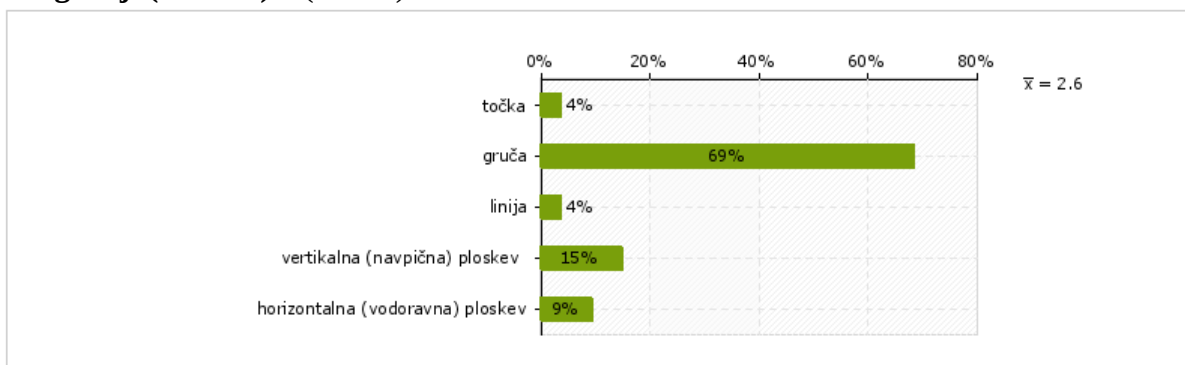
8b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

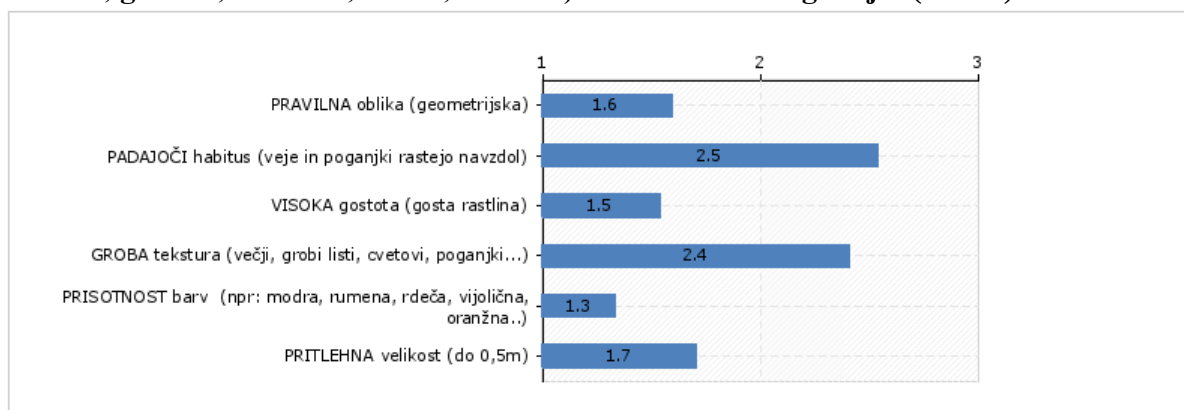
9a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

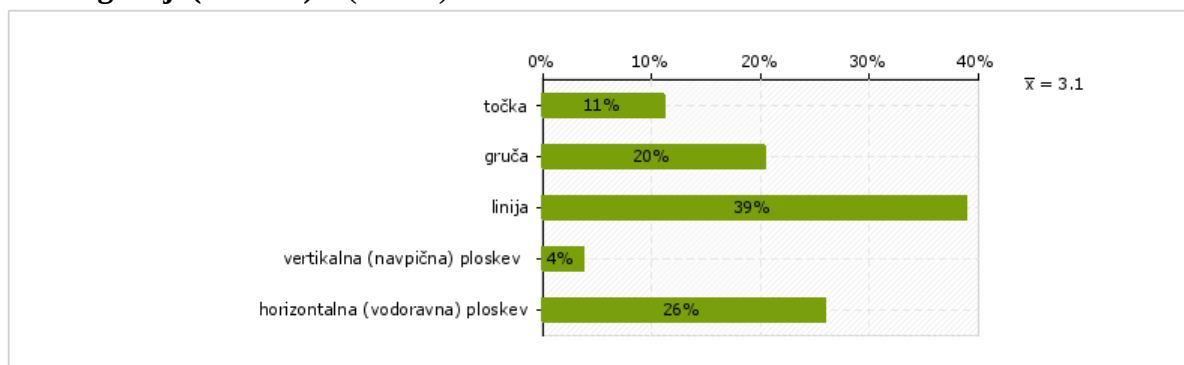
9b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

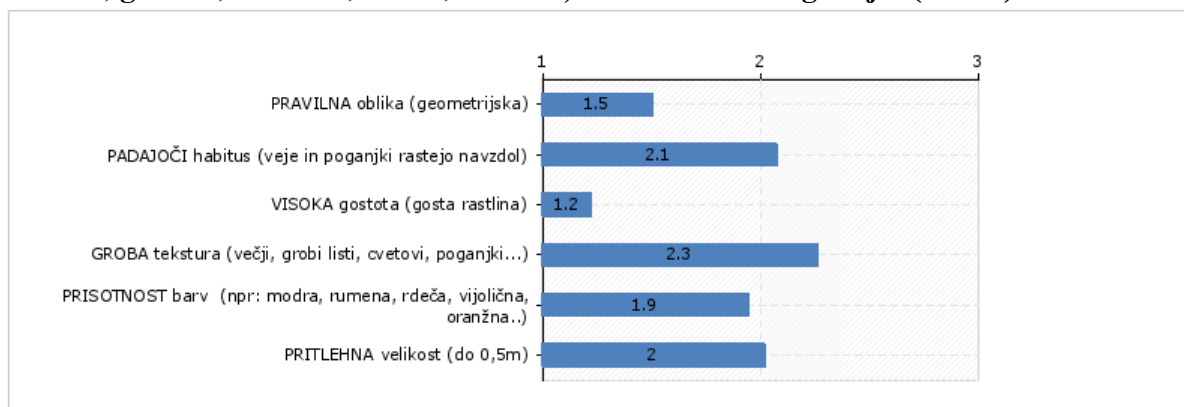
10a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

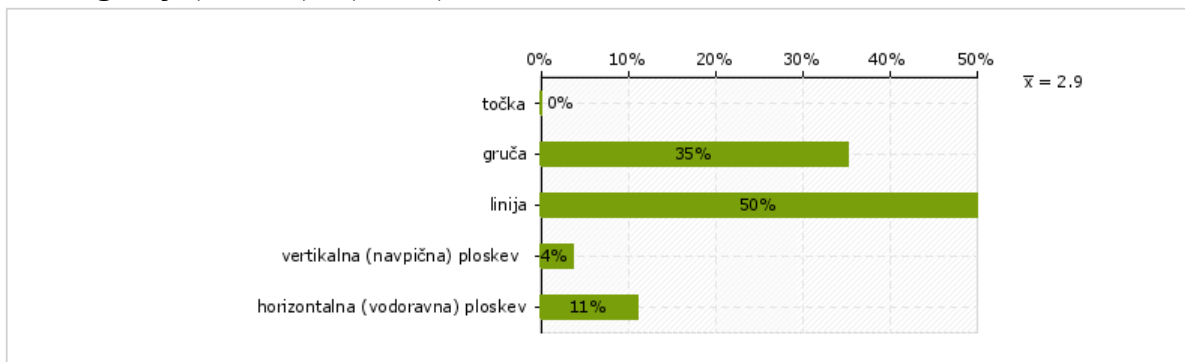
10b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

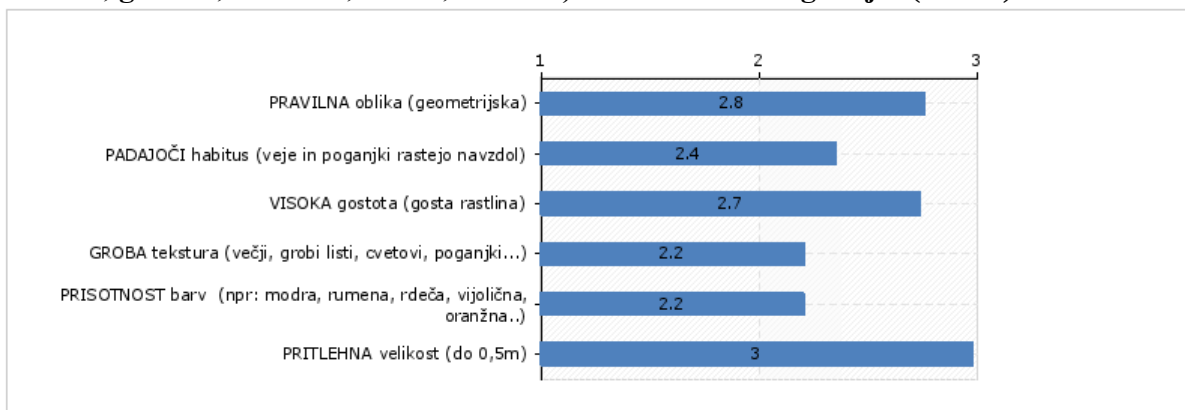
11a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

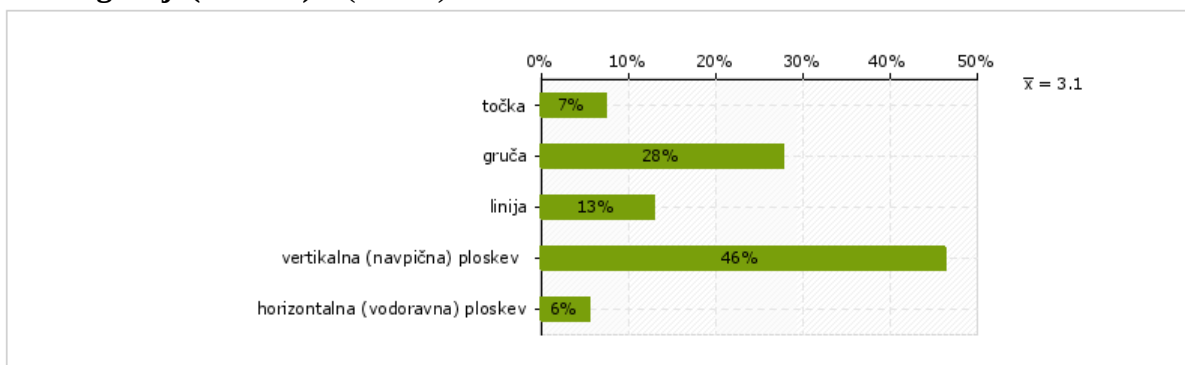
11b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

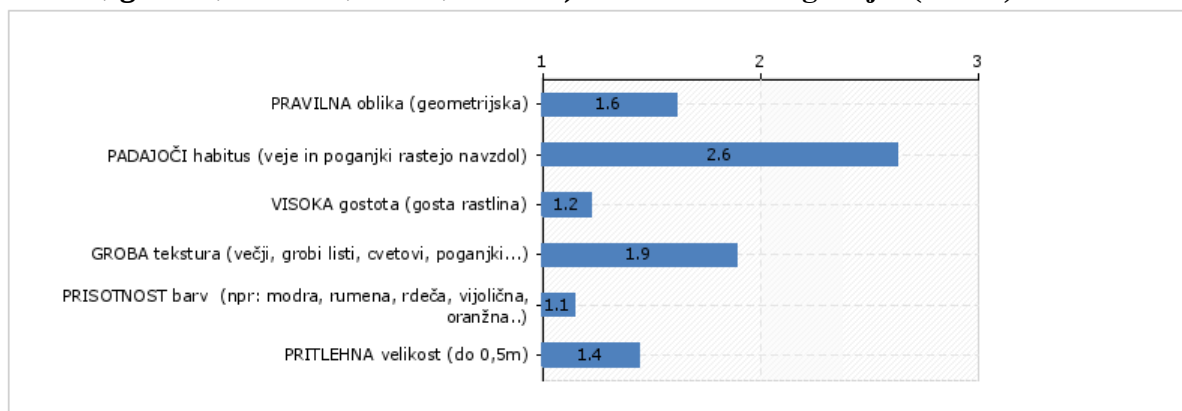
12a/23: Oceni kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

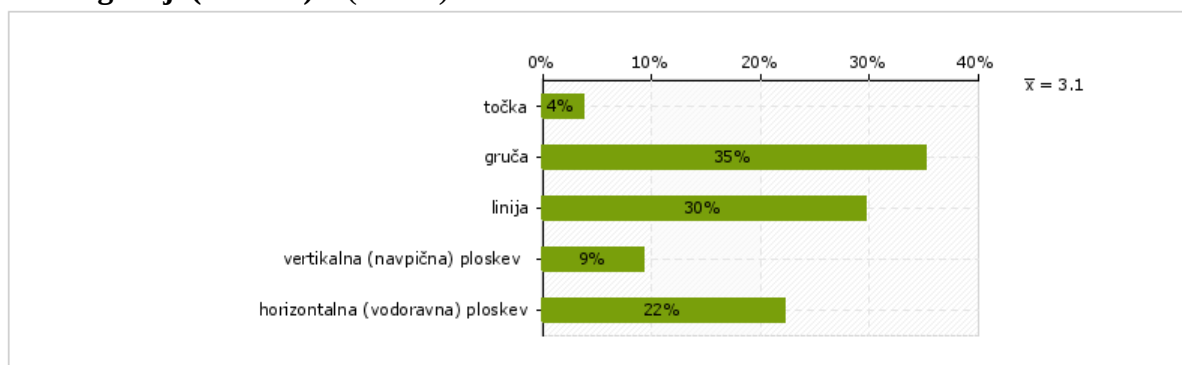
12b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

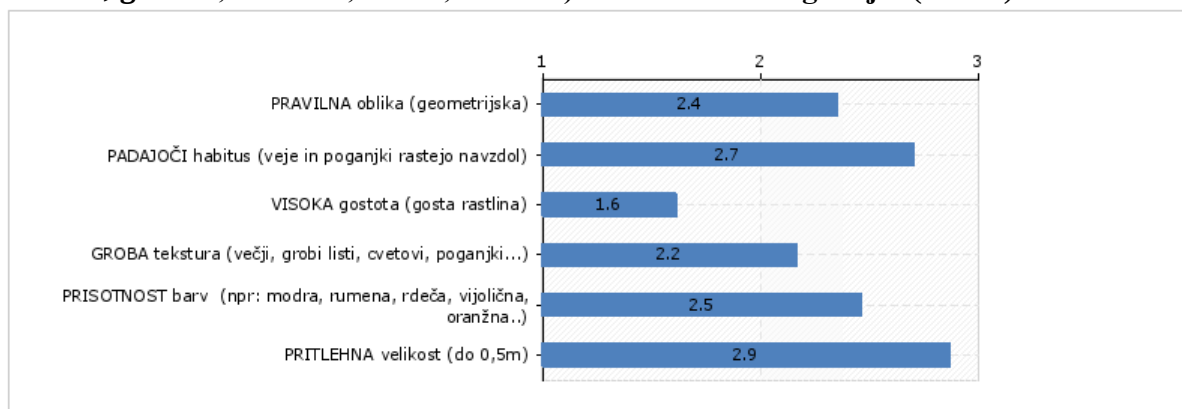
13a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

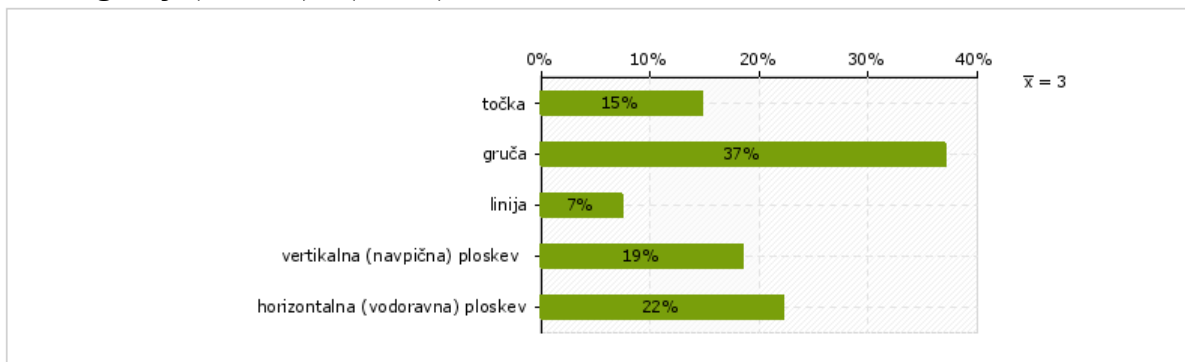
13b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

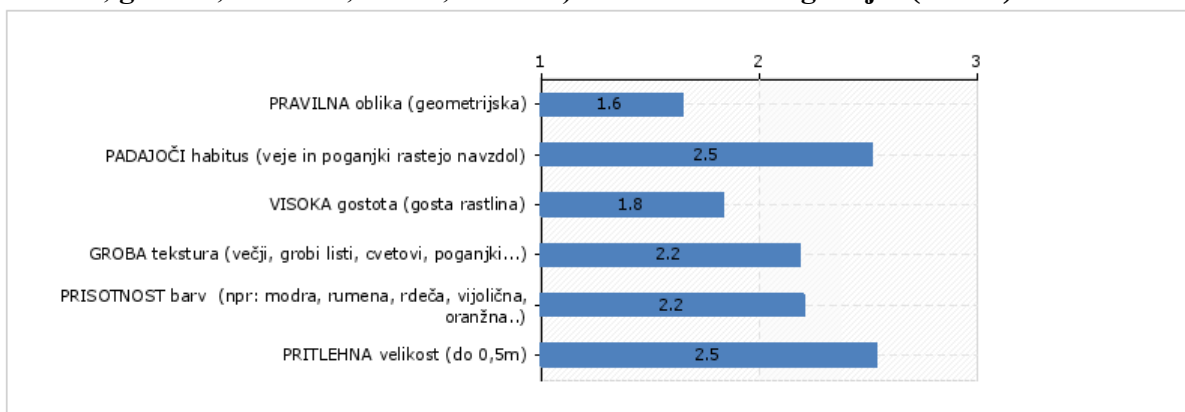
14a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

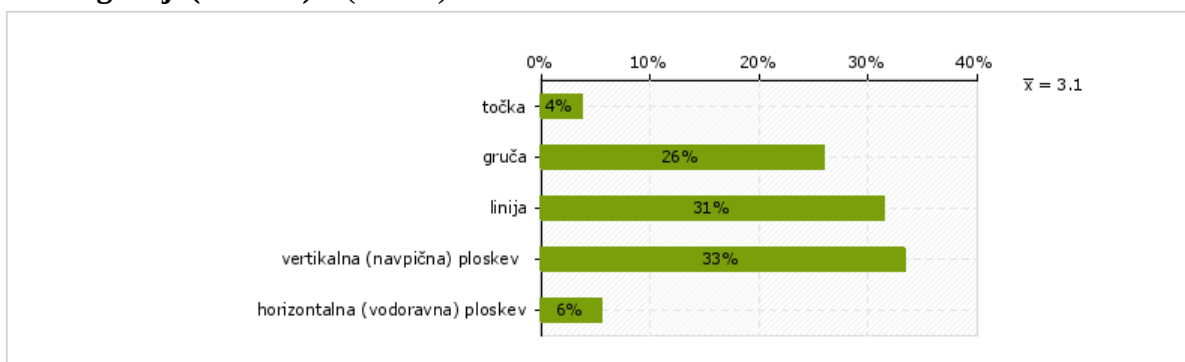
14b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

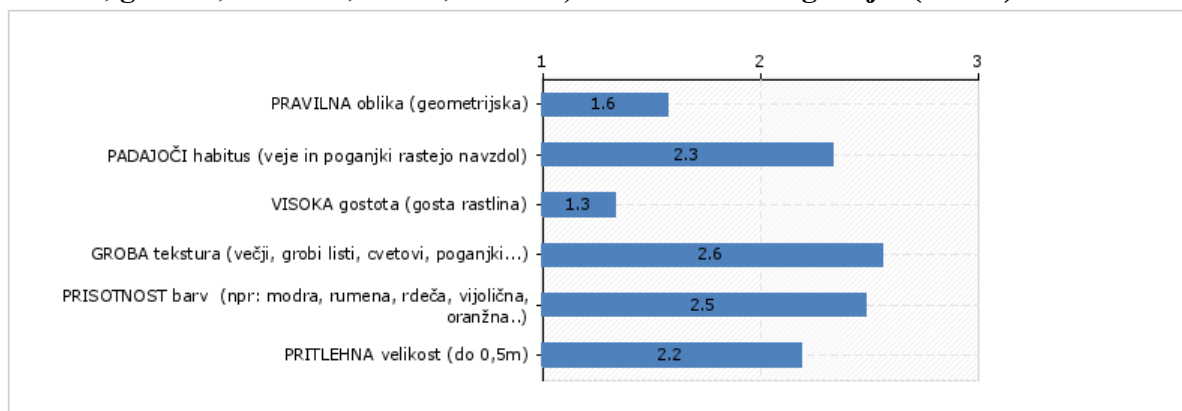
15a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

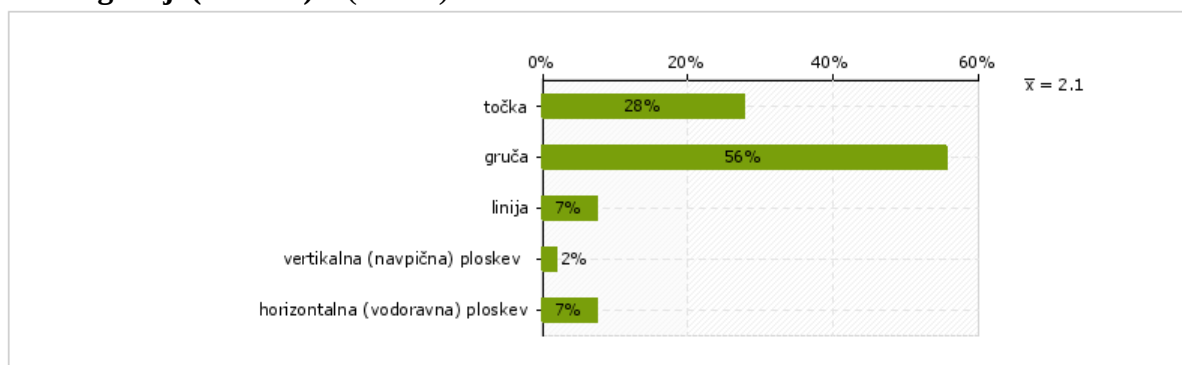
15b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

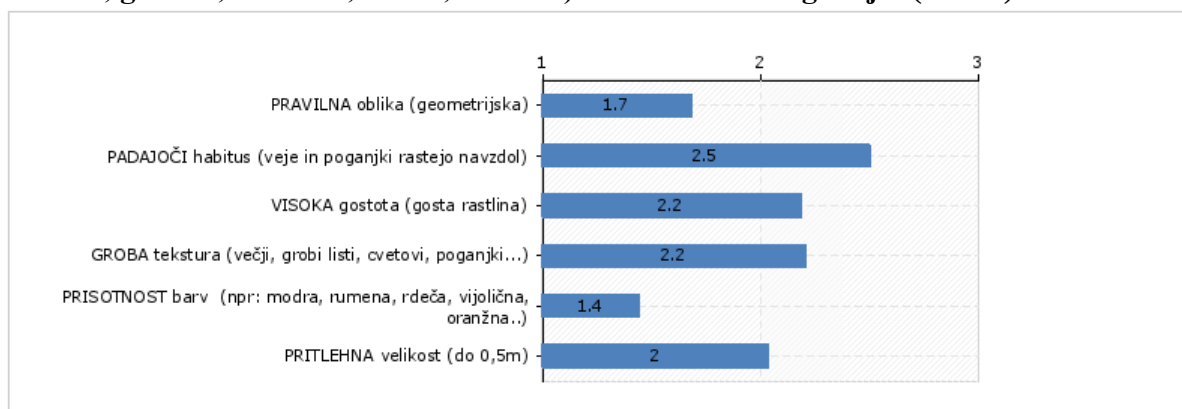
16a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

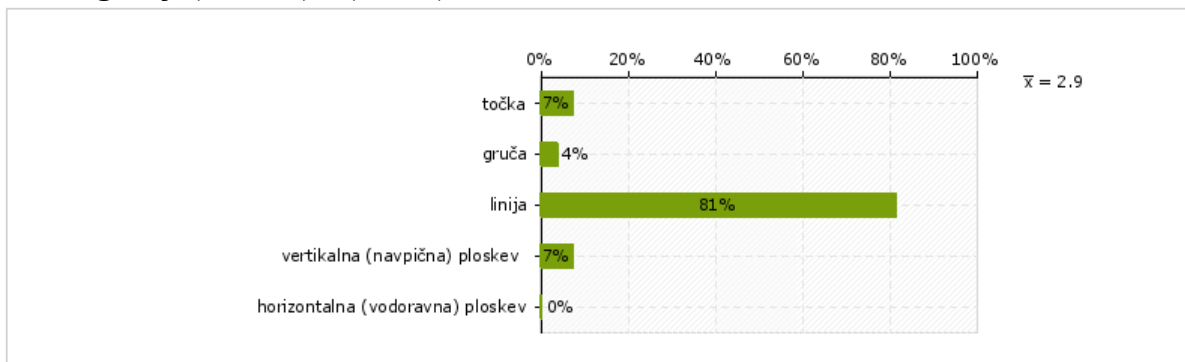
16b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

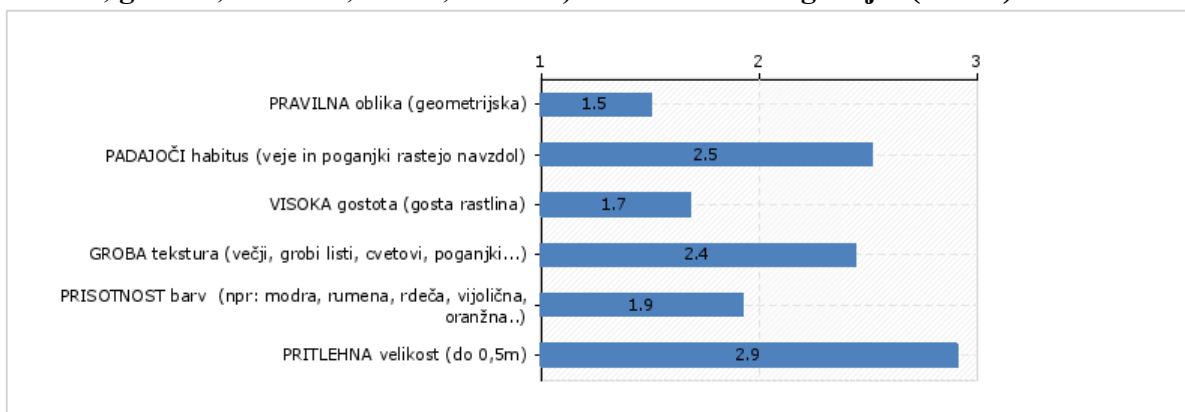
17a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

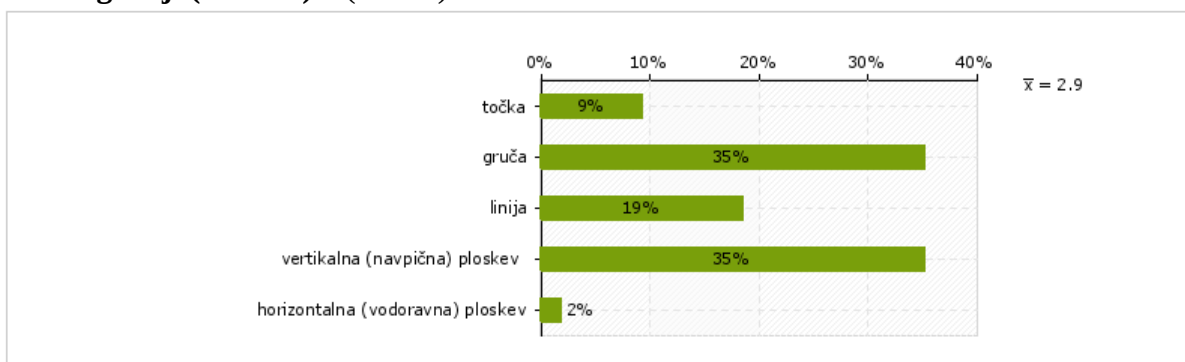
17b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

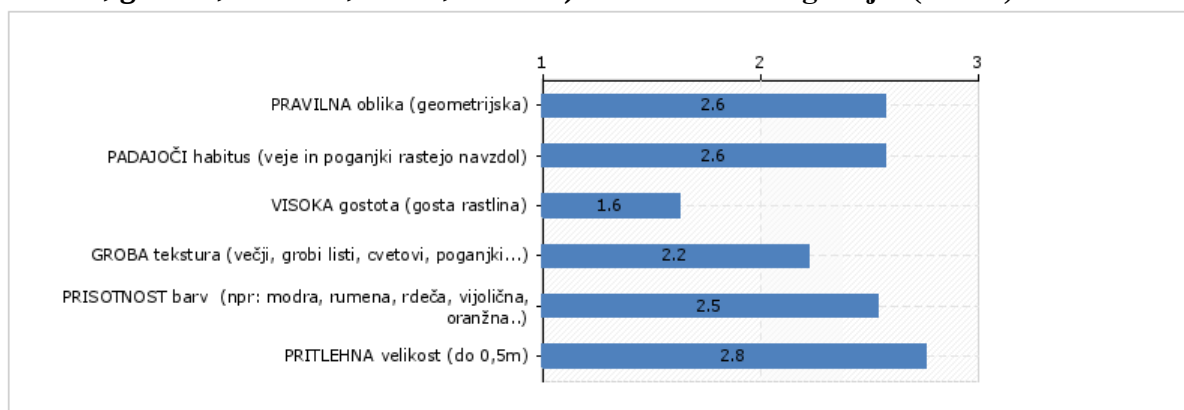
18a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

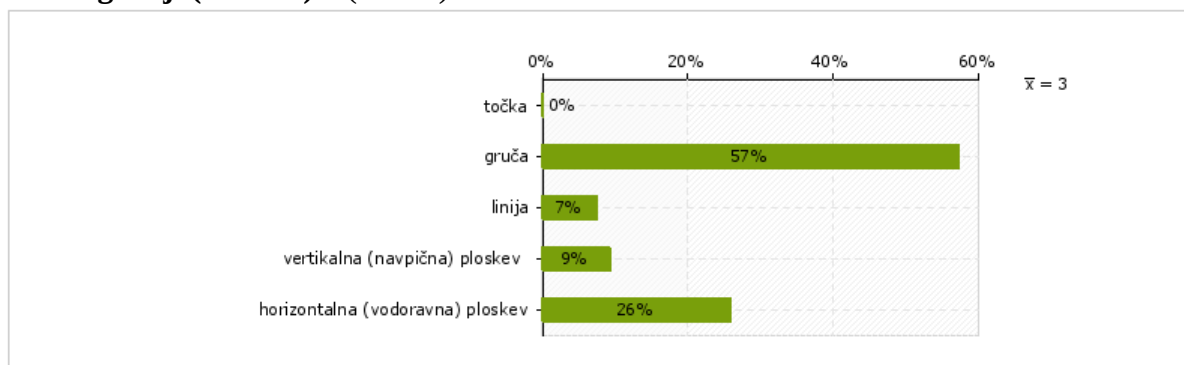
18b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

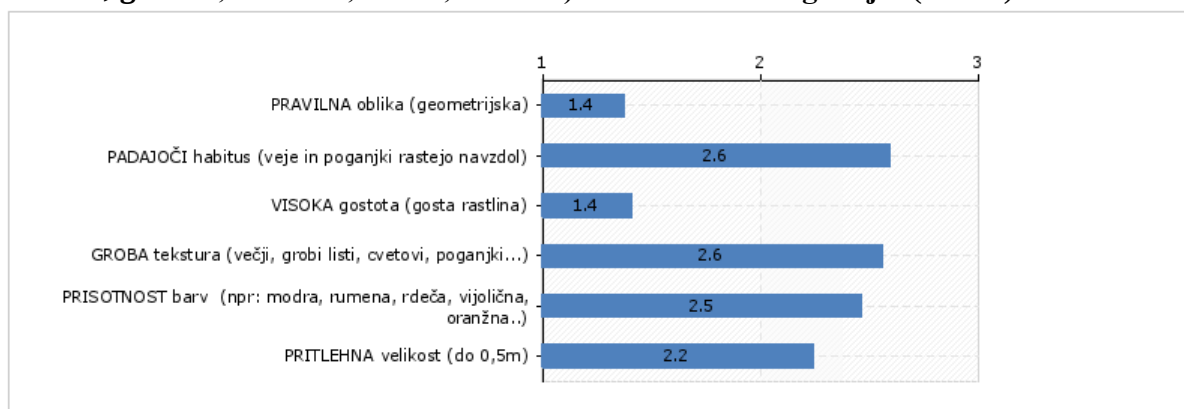
19a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

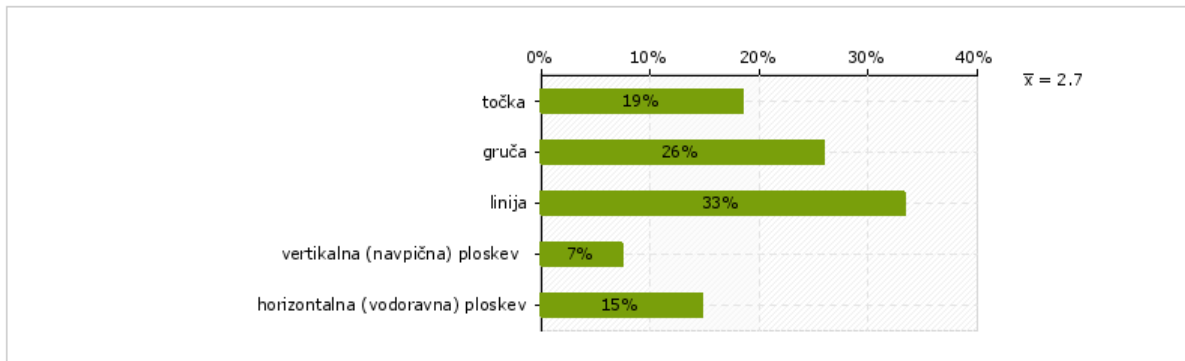
19b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

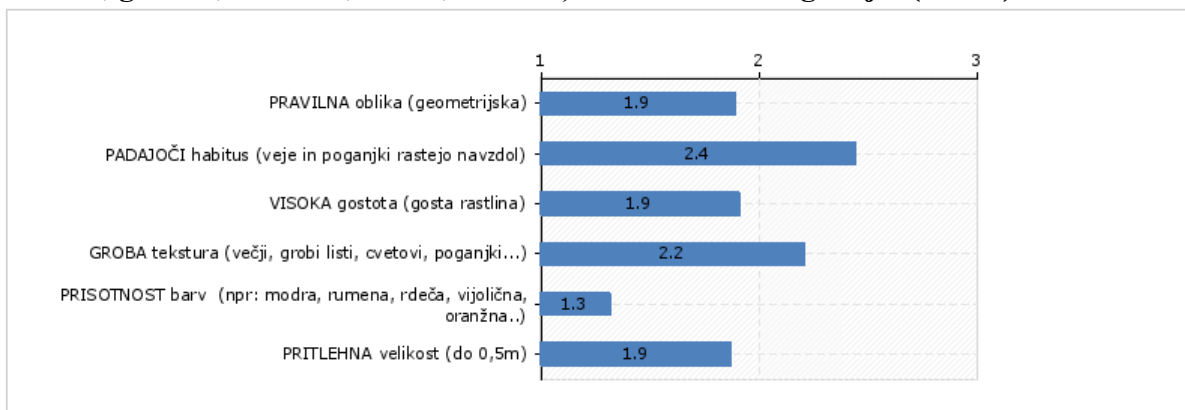
20a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

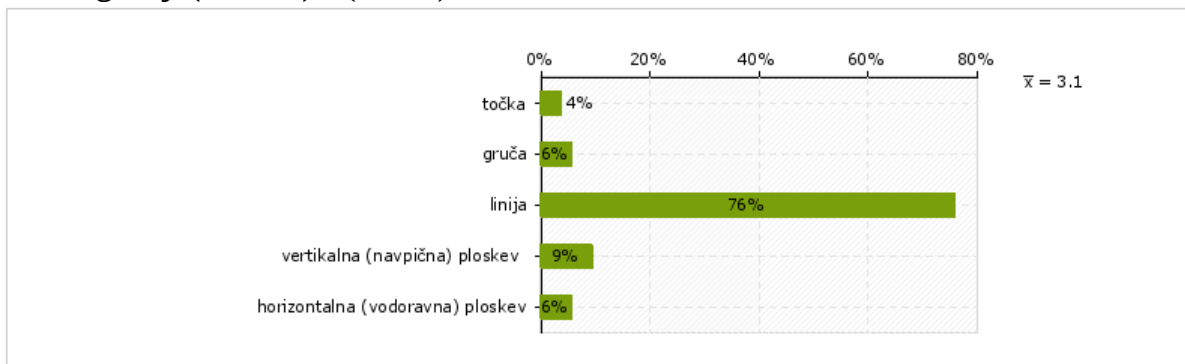
20b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

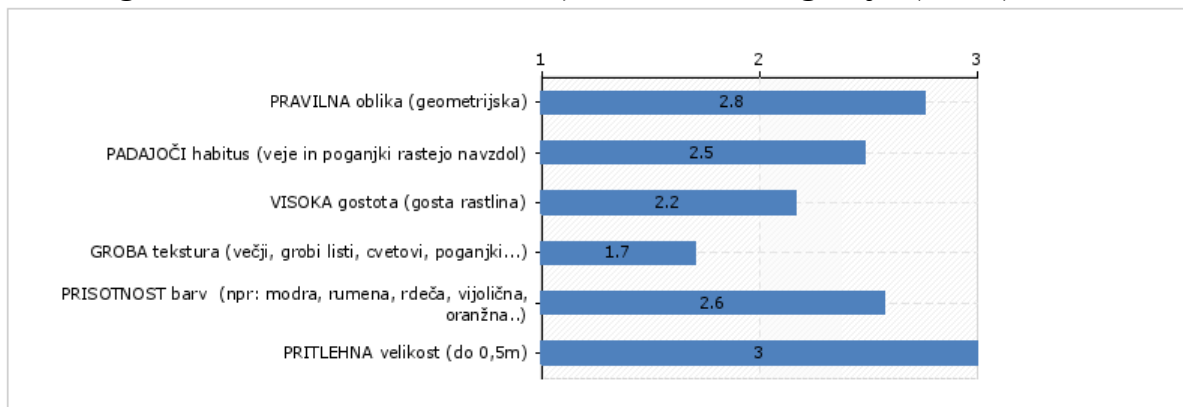
21a/23: Oцени kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

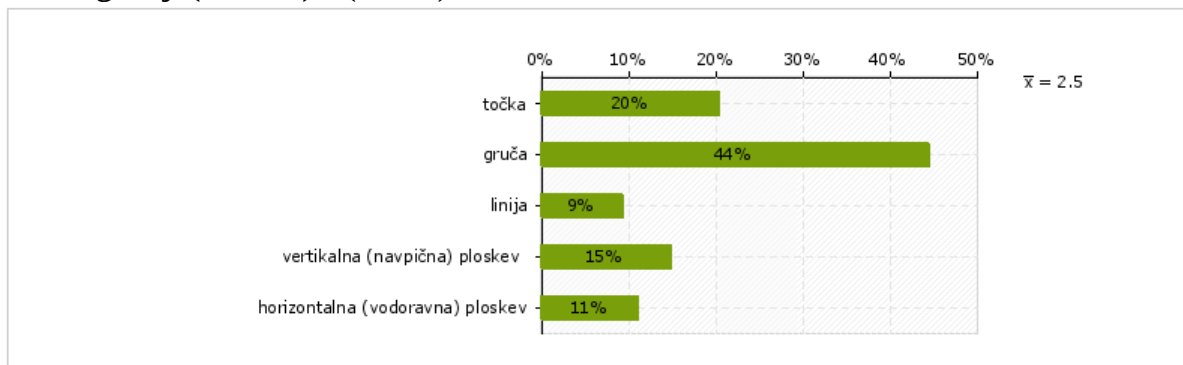
21b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

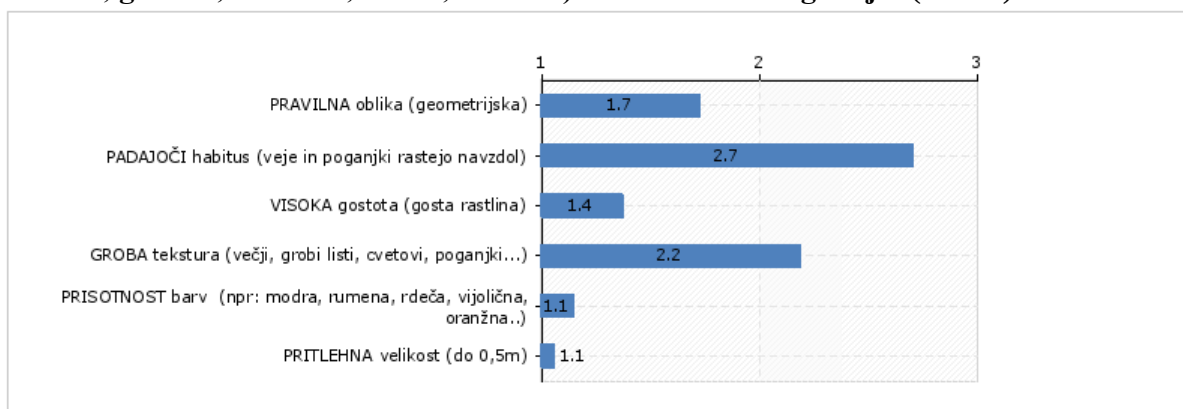
22a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

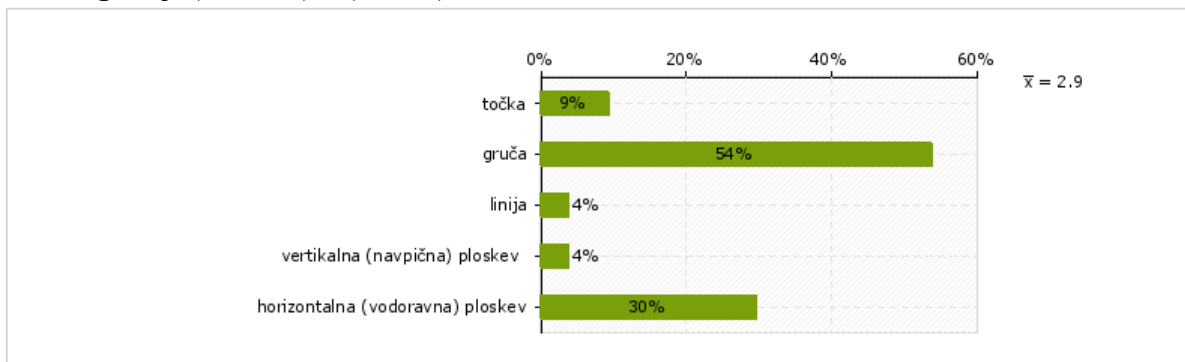
22b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

23a/23: Ocení kako je posamezna vidno zaznavna značilnost vegetacije (oblika, habitus, gostota, tekstura, barva, velikost) izražena na fotografiji. (n = 54)

23b/23 Kateri likovni element vegetacijskih prvin po tvojem mnenju najbolj izstopa na fotografiji (izberi 1)? (n = 54)

Priloga A.4: Metodologija izbora fotografij ter definirane izstopajoče vidno-zaznavne značilnosti vegetacije za posamezno izbrano fotografijo

ELEMENTI		
OCENA	1	3
MORFOLOŠKE LASTNOSTI	ŠT. SLIKE (pregled vseh)	
Oblika (pravilna/nepravilna)	2, 13, 15	17, 8, 14, 26
Habitus (padajoči/naraščajoči)	20, 14, 21	7, 9, 13, 15, 26
Gostota (visoka/nizka)	4, 10, 19, 8, 2, 15	3, 12
Tekstura (groba/fina)	11	16, 23
Barve (prisotnost/odsotnost)	24, 25, 9, 26	16
Velikost (priljubna/nadočasna)	9, 26	1, 3, 6, 22, 21, 25, 2, 13
KOMPOZICIJE		
OCENA	1	3
MORFOLOŠKE LASTNOSTI	ŠT. SLIKE + PREVLAJUJOČA VEGET. PRVINA (pregled vseh)	
Oblika (pravilna/nepravilna)	4V, 20	12V, 22G
Habitus (padajoči/naraščajoči)	-	6T, 9G
Gostota (visoka/nizka)	4V, 5G, 11L, 13, 16G, 20	12V
Tekstura (groba/fina)	-	16G, 20
Barve (prisotnost/odsotnost)	3G, 10L(H), 13, 17L, 21L, 23G	-
Velikost (priljubna/nadočasna)	23G(H)	1, 7L, 8V, 9G, 12V, 14G, 18, 19G(H), 22G
LEGENDA		
rdeča - št. fotografije z 1 izstopajočo lastnostjo		
modra - št. fotografije z 2 izstopajočima lastnostma		
oranžna - št. fotografije s 3 izstopajočimi lastnostmi		
črna - št. fotografije s slabše izraženo lastnostjo; ker lastnost na nobeni fotografiji ni bila prepoznana kot izstopajoča, smo izbrali tiste fotografije, kjer je še vedno med najbolj izraženimi lastnostmi		
T - točka		
G - gruča		
L - linija		
V - vertikalna ploskev		
H - horizontalna ploskev		

»se nadaljuje«

IZBRANE FOTOGRAFIJE			
ELEMENTI - številka slike in izražena lastnost		KOMPOZICIJE - št.slike, prevladujoča vegetacijska prvina in izražena lastnost	
15 (pravilna oblika)	17 (nepravilna oblika)	4V (pravilna oblika + visoka gostota)	22G (nepravilna oblika + nado. velikost)
			
20 (padajoči habitus), 21 (padajoči h. + nado. velikost)	7 (naraščajoči habitus)	- (padajoči habitus)	6T (naraščajoči habitus)
		OP: pri elementih 2x	
19 (visoka gostota)	3 (nizka gostota + nado. velik.)	11L (visoka gostota)	12V (nizka gostota + nepravilna oblika)
			
11 (groba tekstura + visoka gostota)	16 (fina tekstura)	- (groba tekstura)	16G (fina tekstura + visoka gostota)
		pri elementih 1x	
24 (prisotnost barv)	- (odsotnost barv)	3G, 10L(H) (prisotnost barv)	- (odsotnost barv)
	OP: o odsotnosti barv lahko jasno sklepamo	 	OP: o odsotnosti barv lahko jasno sklepamo
- (prilehna velikost)	22 (nadočesna velikost)	23G(H) (prilehna velikost + +barva)	7L (nadočesna velikost)
OP: pri kompozicijah 1x			

PRILOGA B

Fokusna skupina

Priloga B.1: Uvodni vprašalnik

Črkovna šifra udeleženca fokusne skupine (najdete jo med gradivom, ki ste ga prejeli na mestu, kjer sedite kot udeleženec fokusne skupine): _____

Vodja fokusne skupine: Špela Kotar

Pomočnik vodje: Rok Bregar

Datum: _____

Zaporedna številka fokusne skupine: _____

uvodni vprašalnik fokusne skupine na temo PSIHOLOŠKI VIDIKI RABE RASTLIN V MESTNIH PARKIH

SPLOŠNI DEMOGRAFSKI PODATKI

1) Spol

- a. Moški
- b. Ženski

2) Starost

- a. 20 – 25 let
- b. 25 – 30 let
- c. 30 – 40 let
- d. 60 – 70 let

3) Izobrazba

- a. osnovna šola
- b. poklicna ali srednja šola
- c. zaključena univerzitetna izobrazba (diploma, magisterij)
- d. doktorat in več

4) Področje izobrazbe, obvezno dopišite stroko

- a. umetniška _____
- b. naravoslovno - tehniška _____
- c. športna _____
- d. družboslovna _____
- e. humanistična _____
- f. drugo _____

5) Zaposlitveni status

- a. študent
- b. brezposeln
- c. zaposlen
- d. samozaposlen
- e. upokojenec
- f. drugo _____

6) Kraj, kjer ste bivali večino življenja

- a. podeželje – naravno okolje
- b. primestno območje, v neposredni okolici mesta

- c. manjše mesto
- d. večje mesto

POZNAVANJE PODROČJA

7) Ali se v bližini vašega stanovanja nahaja kakšen park (do 5 min)?

DA NE

8) Ali se nahaja park v kraju vašega bivanja?

DA NE

7) Kako pogosto zahajate v park?

- a. vsak dan
- b. 2 – 3 krat na teden
- c. 1 x na teden
- d. nekajkrat na mesec
- e. nikoli

8) S kakšnim namenom najpogosteje zahajate v park (obkrožite največ 3)?

- a. odmor, malica med rednimi dnevnimi aktivnostmi
- b. počitek, meditacija, sproščanje v prostem času
- c. učenje, delo
- d. sestanek
- e. točka srečevanja, čakanje
- f. druženje
- g. zgolj prehod čez prostor
- h. rekreacija, šport
- i. igra/sprehod z otrokom
- j. igra/sprehod s hišnim ljubljencem
- k. drugo_____

9) Kako dobro na splošno poznate rastline?

- a. z njimi se poklicno ukvarjam (poklic, študij)
- b. zelo dobro (ljubiteljsko se ukvarjam z vzgojo, spoznavanjem, opazovanjem, fotografiranjem rastlin ipd...)
- c. dobro (včasih jih opazujem, priložnostno iščem informacije o rastlinah)
- d. slabše (rastline me ne zanimajo)

Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujem! Z vašo pomočjo bomo pridobili dragocene informacije, ki bodo načrtovalcem parkovnih površin in rabe vegetacije v pomoč, da vam bo uporaba parkov še bolj v veselje.

Špela Kotar

051 38 18 19

spela.kotar@gmail.com

V kolikor vas zanima končni rezultat raziskovalnega dela, lahko tukaj pustite svoj elektronski naslov: _____

Priloga B.2: Prepis fokusnih skupin

Laična fokusna skupina: 18. 5. 2015

Moderator: Pozdravljeni!

Moje ime je Špela Kotar in sem študentka krajinske arhitekture na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Poleg mene je moj partner Rok, ki bo pomagal pri izvedbi Pogovarjali se bomo o uporabi rastlin v parkih. Pogovor bomo sicer snemali, da bi lahko zapisali vsa vaša mnenja in misli, vendar se vaše ime ne bo pojavilo nikjer, vaša anonimnost je zagotovljena. Vsi podatki so namenjeni izključno izdelavi moje diplomske naloge z naslovom Psihološki vidiki rabe vegetacije v mestnih parkih na primeru Ljubljane. V raziskavi bi rada ugotovila, kako vidno-zaznavne značilnosti rastlin vplivajo na uporabnika, na privlačnost okolja, na težnjo po približevanju/umikanju in na čustveni odziv na določene okoljske razmere.

Ves čas bomo govorili o rastlinah. Nas zanimajo vse oblikovne značilnosti, ki jih tvorijo rastline v parkih, bodisi površinske (kot so trate) bodisi prostorske (kot so posamična drevesa ali njihove kompozicije v linijah ali gručah).

Zahvaljujem se vam, da mi pri raziskavi pomagata in ste se bili pripravljene kot obiskovalci parkov udeležiti današnjega pogovora. Da bo ta lažje stekel, bi vas na začetku prosila, da se kratko predstavimo drug drugemu: kako vam je ime, od kod prihajate, s čim se ukvarjate, kako pogosto ter s kakšnim namenom obiskujete parke in kako dobro poznate rastline.

Zanima nas vaše mnenje in pogledi na rastline ter parkovne ureditve, saj to lahko strokovnjakom pomaga pri bolj prijazni ureditvi parkov. Prav vsako mnenje in misel, ki se vam utrne je pomembno, zato ne bodite zadržani, ko bi želeli kaj povedati. Pomembno je, da sproščeno in spontano reagirate na tisto, kar bo kdorkoli izmed nas povedal. Razprava ni vnaprej pripravljena, ni izbirnih in odgovorov za katere bi se odločali ali jih morali naštet. Pogovor bo razdeljen na tri sklope, znotraj katerih vam bom ob fotografijah postavila nekaj izhodiščnih vprašanj, nato pa lahko pogovor poljubno steče, poveste lahko karkoli, kar se navezuje na izhodiščno temo.

Celoten pogovor bo trajal približno uro in pol s tremi krajšimi odmori. Preden se drug drugemu predstavimo, me zanima ali bi želel kdo še kaj povedati, vprašati, ima kdo kakršenkoli splošni zadržek. Če ne, predlagam, da začnemo. Vsak naj se kratko predstavi, začeli bomo na levi strani.

Pozdravljeni, jaz sem H8, sem v pokoju. Obisk parkov mi zelo veliko pomeni, tam se sprostiš, je zelenje, je zrak, ptičje petje, rože.. Lepo!

Sem G7, imam to srečo, da park obiskujem skoraj vsak dan. Zaznavam, da so nekateri lepo urejeni, bi rekel lepo zasajeni, vendar potem niso vzdrževani.

Sem F6, Nove Jarše. V parke ne zahajam kaj preveč, razen če moram skozi njih do kakšnega drugega konca. Občasno pa grem v kakšnega večjega, recimo v Tivoli.

E5, jaz pa prihajam iz Triglavskega narodnega parka. Kot majhen sem bil dosti ob Vili Bled, kjer je park na Bledu. Sedaj dostikrat, kadar grem, grem v park z otroci. Kjer pa trenutno živim (OP: Vrhnika, Nove Jarše) grem pa v bistvu samo skozi.

Živijo, D4. Ker sem zaposlen v vojski sem kar dosti v naravi. Tudi v vojašnici je par parkov, tako da se kar dosti gibam v naravi. Da bi me park sam po sebi privlačil, to niti ne. Ponavadi, če že grem v kakšnega večjega je to Triglavski narodni park ali Tivoli, sicer pa ne.

C3. Prihajam iz Vinj, Dolsko, to je bolj vas, tako da je gozd, narava. Kar se pa parkov tiče pa kakšen *coffee to go* v mestu in potem v Tivoli. Da pa bi sicer obiskovala parke, to pa ne.

B2. Imam zelo rada parke. Tudi jaz grem večkrat na *coffee to go* in potem po parku na sprehod. Zelo rada grem v Arboretum, tako da je to neke vrste ogled parka.

Živijo, sem A1 in prihajam iz okolice Velikih Lašč. Drugače pa enako, če so kakšne luknje za počakat, grem s prijatelji po Tivoliju recimo na kavico ali malico. Drugače pa ne zahajam v parke.

Moderator: Zahvaljujem se vam za te informacije. Sedaj lahko začnemo.

Razpravljali bomo o posameznih parkovnih situacijah kot jih kažejo fotografije. Uporabljamo jih, da si boste lažje predstavljali realno situacijo. Skušajte se vživeti v okolje prikazano na fotografiji in nam povejte, kaj ob fotografiji občutite, kako bi se počutili v prostoru, ki ga prikazuje, kateri prizori so vam všeč in kateri vam niso ter zakaj.

Za pomoč so na listu med gradivom, ki ga je vsak prejel na svojem stolu, zapisana sledeča vprašanja, s katerimi si lahko pomagajte ob vsaki fotografiji:

- *Kakšen se vam ob pogledu na fotografijo zdi prostor, kako bi ga opisali?*
- *Katere občutke oziroma čustva občutite ob fotografiji?*
- *Kako bi se počutili v prostoru, ki ga fotografija prikazuje?*
- *Kateri prizori so vam všeč in kateri vam niso ter zakaj?*

Prosim, da si sedaj list z vprašanji pripravite pred sabo. Pred nami je 7 fotografij in predlagam, da si kar pogledamo prvo:

H8: Prostor se mi zdi zelo širok, ampak na tej sliki me najbolj moti zasaditev teh prednjih rož, ker je preveč pisano. Ta pisanost me moti. Ozadje, desni del, mi je zelo všeč, ker je barvno usklajeno in tisto grmovje in drevesa v ozadju se prelivajo, tudi mi je zelo lepo. Enako trava, ta ravnina, širjava. Edino ta pretirana pisanost me moti. Bi se pa dobro počutila tukaj na sredini sedeti in gledat, občudovati.

Moderator: Sedeti na sredini, kjer je čistina, samo trava?

H8: Ja ja tam, na travi. Dobro bi se počutila.

G7: Meni pa ta spodnji del deluje tako kot stari travnik, kjer so vse rožice gor. Samo tukaj vidim, da so rožice namensko zasajene, ampak vseeno mi deluje kot star travnik. Prostor je odprt, lepo je, ker je trata. Tukaj bi se dobro počutil.

Moderator: Ti je podoba starega travnika prijetna?

G7: Ja tako. Samo ta mi deluje bolj umetno in mi je zato malo manj prijetna.

A1: Meni je ob pogledu na to sliko zelo prijetno, sploh tam v ozadju, naprej od tiste potke, na tisto stran. Motijo pa me ta drevesa spredaj, so me zmotila takoj, ko sem videla sliko. Ker se mi zdi da zapirajo to lepoto. Pa te rože spredaj me spominjajo na travnik in so mi všeč.

Moderator: Bi ti bilo pa bolj všeč, če bi bil pogled odprt, brez dreves na sredini?

A1: Ja tako.

B2: Meni je všeč, ker je prostor prostoren, ampak vseeno omejen z drevesi. Kar se pa rož tiče, so pa malo preveč pisane, ne ustreza mi ta barvna kombinacija.

Moderator: Se ti zdi preveč barv ali barvna kombinacija ni ustrezna?

B2: Napačna barvna kombinacija, vseh barv je preveč, konfuzno je.

H8: To je rastlina, ki meni zelo dobro naredi na počutju. To je pušpan, obrezan v kroglo in to se mi zdi nekaj čudovitega. Samo da ta ni ravno simetričen, tamle ga malo manjka. Drugače pa – krasno se počutim, ko vidim en okrogel pušpan, kjerkoli že je, tudi če je na Žalah ali v parku ali doma na balkonu.

Moderator: Dobro se počutiš kadar je rastlina lepo obrezana, pravilna, nadzorovana oblika?

H8: Ja tako, ker je urejen. Ta me moti, ker desno ni čisto lep, ampak dobro, rastlina je tudi samosvoja. Počutim se dobro, kadar je skladen in urejen.

Moderator: Se pravi tiste rastline, ki so oblikovane, bi po tvojem mnenju morale biti lepo, simetrično, pravilno, smiselno oblikovane in ne kar nekaj, brez smisla?

H8: Ja tako, usklajenost. Zato so me tudi na prejšnji sliki motile tiste rože, ker je bilo vse skupaj nametano.

G7: Meni tole deluje, da bi bilo lahko lepše obrezano. Kot da malo manjka. In če je nekdo mislil, da mora biti tam zasajena, bi moral tako obrezati, da bi bila manjša, ker sili na pot. Če bi pa hotel imeti tako veliko krošnjo, pa bi moral posaditi bolj noter, ker sedaj ovira pot. In ni urejen, ni lepo obrezan, ni lepo oblikovan.

E5: Meni pa ta slika deluje tako, ko da je zabita, neprehodna in ta oblika mi deluje zelo umetno, ker v tem grmovju ni nič naravnega, ker hoče biti kot ena žoga. Če so rastline tako pravilno oblikovane, rastlina izgubi ves naraven pomen.

Moderator: Torej, ugotovili smo, da je oblikovana rastlina na pogled prijetna v kolikor je njena oblika smiselna, pravilna, simetrična, če je bilo tako mišljeno. V kolikor je nenatančno obrezana, je bolje, da je prostorastoča, s čimer ohranja prvobiten naravni videz. Se s tem kdo ne strinja? Bi še kdo kaj dodal?

G7: Jaz bi rekel, da je tistemu, ki to vzdržuje ušlo, bi moral že prej to oblikovati. Ušlo v dimenziji; nekaj časa je to raslo, potem so pa na koncu to malo obrezali. Rastlino je potrebno ves čas negovati, jo spremljati, da ne uide. Imam občutek da je tukaj ušlo.

A1: Zelo mi je prijetno ob tej sliki, ker trava zgleda mehka, da se lahko na njo usedeš, kakor na en mehak ležalnik. Meni urejena zelenica veliko pomeni in tukaj zgleda res mehka, zato sem najprej opazila travo.

Moderator: Kaj pa če pogledaš višje, kar se dogaja na tratni površini?

A1: Krošnja drevesa je malo neurejena, ampak najprej sem zagledala travo in me drevo sploh ne nagovarja, ker je trava tako lepa.

C3: Mogoče me je najprej zmotilo to, da je drevo ena vrsta, potem je en pušpanček in potem so zadaj ene ciprese. Tako malo nič usklajeno, vse svoja oblika, zadaj je zid, tole je okroglo spodaj. Nekdo ki je oblikoval to drevo, bi lahko to drugače naredil, tam kar nekaj dol visi. To travo, ki res zgleda prijetna, ta grm in drevo malo uničita. Niti elementa kot vrsti, niti postavitev ne pašeta skupaj. Tako zanimivo. Nekomu je bilo pač nekaj všeč, pa še nekaj in je oboje kar malo tam postavil.

Jaz bi tudi, H8, se čisto strinjam. Najprej mi je padlo v oči, koliko je tega rastlinja tukaj, nekako ne paše skupaj. Trave nisem niti opazila, ker je tukaj to drevo, ki je sicer lepo, ampak zakaj je tisti pušpanj tam in zakaj so ciprese v ozadju? Nekako se mi ne zdi usklajena postavitev in če bi se usedla tukaj pod drevo, se nekako ne bi umirjeno počutila, preveč je vsega.

F6: Jaz pa ko sem vidla to sliko mi je bila takoj smešna, ker me drevo spominja na pušcl in me je takoj zmotil pušpanj spodaj, ker se mi ne zdi da paše skupaj.

D4: Meni pa recimo ravno kontra od prejšnjih dveh mnenj. Zdi se mi kot ena zaključena celota, ker je grm pritlikav, spodaj obrezan, drevo je samo zgoraj, v bistvu ga sploh ni nič, samo deblo. Pa tako, ker je vse malo nametano: trava, grm, drevo... Pa še drevo ni pravilne oblike, ampak ni pa tudi, kot da bi mu malo ušlo, zdi se mi, kot da je obrezan na tak način. Vse je malo po svoje in se mi to dopade.

G7: Takole, tale pušpanj, ne vem - če bi hotel narediti kroglo, mu je že malo ušlo. Sedaj pa zgleda, kot da bo valj. Tole drevo pa glede oblike - tale veja, morda je pa ni nekdo pozabil, ampak jo je tisti, ki upravlja s tem drevesom in ga neguje, namenoma pustil, ker ima za naslednje leto kakšen namen, da bo iz tega kaj potegnil. Moti me tista potka čez. Trata je lepo negovana, se vidi, edino pod drevesom bi bilo treba listke malo pobrati.

A1: Meni so pa listki zelo všeč, mene to zmeraj zelo pritegne, če so listki na travi.

Moderator: Bodite prosim sedaj še bolj pozorni na velikost listov, zrnatost - strokovno temu pravimo groba tekstura pri drevesu oziroma fina tekstura pri pušpanju spodaj. Ali pa barve - kontrast temno in svetlo zelene. Bi kdo še z ozirom na to kaj dodal?

Ja H8: Meni pašejo po teksturni gostoti skupaj pušpanj in ciprese, so oboji zelo gosti. Pušpanj bi jaz tja postavila, k cipresam. To listnato drevo mi pa bolj paše k drevesom zadaj, kompozicijsko mi gre to skupaj. Se pač bolje počutim, če so rastline enotne, med seboj podobne tudi po teksturi in teksturni gostoti.

G7: Če tistega pušpanja ne bi bilo, bi se drevo in trata nekako ujela, bi bila barvno bolj usklajena. Je pa res da so tudi tiste mladice na pušpanju svetlejše, ampak to je spet zato, ker ni bil pravočasno obrezan. Kar se pa listov na trati tiče pa – je tudi meni všeč, sploh jeseni, ko so različne barve in lepo šumijo; ampak če gniijejo na trati pa to lahko škoduje trati.

E5: Meni pa ravno ta asimetrija slike, torej ozko deblo in *ful* bogata, dominantna krošnja in tista žoga, temno zelena – meni je ravno to zanimivo, ker so tako močni kontrasti in mi naredijo sliko prostora divjo, to mi je pozitivno. Všeč mi je ker ni vse enolično.

C3: Ne glede na barvo, teksturo in to, je nekaj od tega moteči element, ki me moti, ne grejo skupaj.

A1: Glede na to, da sem prej najprej opazila lepo zelenico, je tudi tukaj zelo lepa zelenica, ampak sem na tej sliki najprej opazila, kako preveč ostro je to drevo, zelo ostro in me zelo zmoti in bi se zelo neprijetno počutila. Oblika se mi zdi kot eni noži, zelo neprijetno.

F6: Meni je pa noro dober. Tak skrivnosten, divji, veličasten, jst bi se *ful* dobro tukaj počutila.

B2: Ja je tak skrivnostnen, ampak mene bolj spomne na kej žalostnega, pomoje se ne bi dobro počutila, bi mi pa dal kej za mislt, če bi se ga lotila opazovat.

Moderator: Žalosten zaradi česa?

B2: Zaradi barve predvsem. Oblika je zanimiva, ampak barva je pa žalostna. Če bi rabila razmišljati, bi se ob njem usedla, ga opazovala in razmišljala..

C3: Men je mogoče žalosten z vidika, ker je skrivenčen, zgrbančen, siv. Absolutno mi ne paše sem v ta park, kot bi ga vzel iz enega mračnega filma. Pasal bi mi v gore, kjer je trdo okolje, kjer bi pričakovala, da bi nekaj takega raslo, ne pa v park. Kot da je iz nekega drugega sveta vzeto. Ne ujema se mi s podlago, z ozadjem, drevesi zadaj, s potko, ne paše na tako ravno površino.

E5: Meni je pa tak epski, skrivnosten, naraven, divji, čaroben, ker ni nič umetnega na njemu, ampak je tak zelo zanimiv, globok, divji.

Moderator: In ti je to pozitivno, privlačno?

E5: Ja to mi je kul, ker ni vsakodnevni, ga ne vidiš povsod, tukaj kjer stoji pa zgleda veličasten, malo shrljivo, ampak hkrati mi je ravno zaradi tega mogoče zanimiv.

G7: Meni deluje kot nek osamelec, ki ga je nekdo tukaj pozabil. Lepe oblike. Deluje mi kot fosil, če pa ni, pa še bo. Je pa nekaj posebnega. Mislim, da se ne vklaplja v prostor, kot da ga je nekdo pozabil, ampak oblike so pa lepe. No ni lepo oblikovan, ampak je poseben, posebna oblika, ampak nekemu je bilo tako všeč in ga je tako postavil. Mi je prijeten in deluje mi, kot da je iz zime ven, ostalo okoli pa iz pomladi/poletja. Men je pozitivno ker tako izstopa. Jaz ga ne bi odstranil, tudi poslikal bi ga, ker je nekaj nenavadnega. Zakaj je pa tle pa ne vem.

H8: Tukaj bi se pa tudi jaz usedla na stol in bi to gledala in občudovala. Drevo mi je strašno všeč, ravno zaradi svoje nenavadnosti, ker ti skuša tako veliko povedati. Najprej sem pomislila na Božička, novo leto, sneg. Pa saj, kako je to lahko sredi pomladi, ko je vse zeleno. Nekaj presenetljivega, deluje strašljivo. Kot bi prišel iz Triglava dol. Imaš nekaj za gledat in razmišlat ob tem drevesu, meni je všeč in bi se dobro počutila.

Moderator: Deluje strašljivo, a ti je hkrati prijetno?

H8: Ja tako, ker imaš ob njem kaj razmišljati, mi spodbuja domišljijo in me zato sprosti. Tam tisti storžki in lepa siva barva, ja res, kot novoletno drevo.

H8: Kot bi nekam ušle. Kot eni potočki nekam letijo, se mi zdijo energične, dinamične in še tiste krtine spodaj. Dinamična slika bi rekla, čeprav so pri miru.

Moderator: To je dobro?

H8: Zanimiva umestitev, ampak jaz tukaj ne bi sedela, se ne bi dobro počutila.

Moderator: Ta dinamika in hitrost, ki kipi v nebo – to je pozitivno?

H8: Zame ne, mene vznemirja, ker imam rajši okrogle pušpanje. Tudi tisto drevo prej je bilo dinamično, ampak na drugačen način, razvejano. To pa je ozko, strmo, hitro, visoko, to me pa moti.

G7: Sprašujem se, kaj je pred temi »cipresami«. Mogoče je imel kakšen osnutek, ampak kdorkoli je to sadil, je bilo to na hitro narejeno in ne deluje. Zadaj je vse lepše. Ne deluje mi lepo in jaz bi to odstranil.

Moderator: Ne deluje lepo, ker ni simetrije?

G7: Ja kompozicija ne deluje, ne razumem je. Ne vem sicer kaj je spredaj, ampak ne razumem koncepta. Kot da je to nekdo na hitro naredil. Ni rdeče niti, ni povezano z okoljem. Jaz bi to odstranil, ali bi jih drugače postavil.

F6: Jaz sem pa pomislila na dve stvari; Najprej trije kresovi, da se bo lihkar vžgalo. Drugo pa kot tri oguljene metle. V glavnem, slika mi je *ful* zanimiva. Če bi bila tam bi verjetno poslikala, prav dolgo se pa ne bi zadrževala. Drugače pa mi je *ful* zanimivo, sploh barve, *ful* svetla trava, tole pa temno.

Moderator: Se pravi zanimivo, ti je pa bolj neprijetno kot prijetno?

F6: Zelo nevtrarno, ima svoje pluse in minuse. Kot bi malo pozabili tole zrihtat, malo oguljeno, neurejeno.

E5: Jaz sem takoj dobil asociacijo na en film, na tri čarovnice, ki so se takole skrile, ravno tako so bile oblečene. Kot bi se premikale proti meni.

Moderator: Torej negativno?

E5: Ja, ampak je zanimivo, je dober kontrast.

C3: Te tri rastline mi niso všeč, kot maček, ki se je tepel in mu manjka pol dlake. Kot da so žalostni, ker vse veje dol visijo. Tukaj mi totalno ne pašejo, usedla bi se tako, da jih ne bi gledala in bi videla le travo zadaj.

Moderator: Povešene veje pri rastlinah ti na splošno delujejo žalostno in so moteče ali le pri tej?

C3: Pri tej konkretno, ker je špičasto in dol in še skrivenčeno. Pa še tukaj ne pašejo v ta prostor.

B2: Tudi jaz bi se usedla tako, da jih ne bi videla. Sicer pa so mi zanimivi za pogledat, zanimiv mi je ta kontrast, da grejo v višino, so *ful* visoke, hkrati so pa vse veje dol obrnjene.

A1: Mene tudi zelo motijo. Mi je pa všeč, ker je okoli povezano drevje in tista veja, ki ven moli in njena senca spodaj mi je všeč, to sem takoj opazila. Tukaj bi bolj pasalo še eno razvejano drevo v ospredju namesto teh »cipres«, ki niso prijetne.

D4: Meni pa dajo eno tako moč, silo. Spominjajo me na strele, tornado, ki bi ravnokar začel hrmet po travniku. Pa še te krtine so tako, kot bi nekaj bilo ravno uničeno. Take avanturistične, za adrenalinske odvisneže, ki v park niso prišli zaradi urejene lepe travice in rožic, ampak so prišli kej nenavadnega pogledati. Kakšen rock metal bi pasal zraven. Mene bi pozitivno motiviralo.

H8: Pa bi samo še čakal, da bo še kakšna ven prilezla iz zemlje... Zato se jaz ne bi dobro počutila tukaj, ker samo čakam, kaj bo še prišlo ven...

G7: Jaz bi še dodal. Tole okoli dreves niso krtine, kot bi nekdo kopal, ni lepo. Meni se zdi kot zamaskirani vojaki, sicer malo previsoki.

Skratka vzbujajo malce neprijetno vzdušje, razen adrenalinskim odvisnežem in metalcem.

Dobro, hvala. Pojdimo dalje. Prosim za naslednjo, predzadnjo fotografijo v tem sklopu.

H8: Žalost, žalost. Vse je povešano, pada, temne barve. Je sicer zanimiva in lepa, ampak meni vzbuja žalost. Zaradi povešavih vej in temne barve, oboje kombinacija.

G7: Jaz sicer te rastline ne poznam, imam pa občutek, da ta rastlina ni negovana, da jim je tudi ušlo ali pa je po hudi zimi, da so se veje malo povesele. Jaz bi to malo obdelal, da bi bila lepša krošnja. Ker je tam tudi klopca kamnita in zadaj kapelica ali kaj je... Vglavnem, ni urejena. Ker je to park. Če bi bili v gozdu, še opazil ne bi. Zdi se mi da ni negovana, v parku pa bi to moralo biti.

F6: Jaz sem se pa najprej kar ustrašila te slike, ker se mi zgoraj zdi kot ena glava z odprtimi usti, kot en stvor. Po drugi strani pa se mi zdi, kot da ta rastlina trpi, kot da je žalostna, grozno žalostna. Kot da je prisiljena v tako nenaravno rast oziroma, kot da so jo pustili tukaj umreti, da je zapuščena. Barva in veje mi same po sebi ne zbujajo žalosti.

E5: Meni pa zgleda kot izvir coca-cole ali nafte, ki teče nazaj dol.

Moderator: To je dobro?

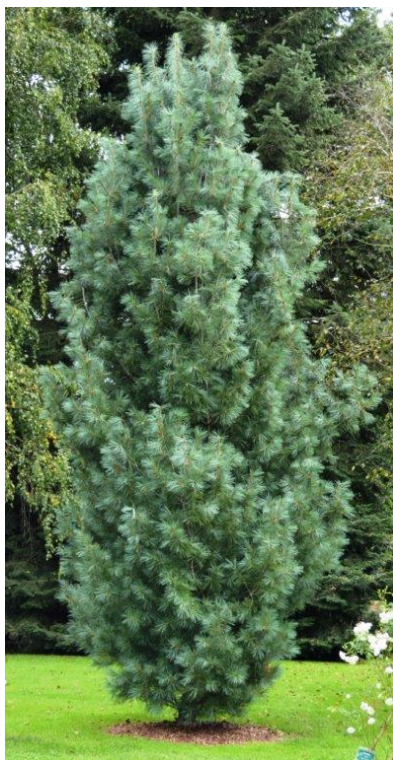
E5: Ni prav dobro, bolj negativno zaradi povešenih vej.

B2: Meni se zdi kot mešanica med kurentom in strašilom. To ne paše v park, mogoče na razstavo moderne umetnosti. Kot ne bi bilo urejeno, oblikovano, negovano, ena sama žalost.

C3: Se podpišem pod prejšnji komentar.

H8: Morm pa pohvaliti. Meni je pa sama fotografija zelo všeč, kljub vsebini, da mi to drevo predstavlja žalost. S tem zelenim ozadjem in kontrastno barvo spredaj. In mi ne deluje, da bi rastlina trpela, če ji veje rastejo dol. Mi je po svoje všeč, četudi predstavlja žalost. Takšna je in pomoje ni bila prisiljena v to obliko, se mi zdi naravna.

G7: Mene ta slika spominja, kot bi to podoba že enkrat videl v eni knjigi kot sliko enega slikarja.. Res kot ena glava.

H8: Nežno, puhasto, lepo, srečno novo leto. Meni je všeč. Samo mi pa ne pašejo iglavci poleg nežne bele rožice. Se mi zdi prevelik kontrast, ta rožica bi mogla imeti drug prostor.

Moderator: Že prej si ob podobno sivkasto-zelenem drevesu omenila, da te spominja na novo leto - kakšna povezava?

H8: Ja srebrno-sivi iglavci me spominjajo na sneg in so mi zelo všeč. Njihova oblika, gostota in izgled – vse mi je zelo všeč. Na tej sliki me moti samo tista rožica in preveč gosto ozadje - sama umestitev se mi ne zdi ustrezna. Rastlina sama, pa ima lepo obliko, je nežna, mehka, topla.

G7: Ta rastlina bi rekel, da še ni končna, da nekaj manjka. Borovec se zelo lepo razvije. Da tukaj stoji me nič ne moti. Lepo mi je, da je spodaj lepo obdelano, tisti krogec, ne kot na prejšnji, kot da bi nekdo začel kopat, ampak je lepo urejeno. Boljše bi bilo, da ne bi bilo tistega ozadja, da bi bil večji kontrast.

Moderator: Kaj pa se ti zdi nedokončano?

G7: Ja tako, ker so veje spet malo tako... Borovci so ponavadi v celoti lepo homogeni, tam v sredi in po desni se mi zdi, kot da nekaj manjka, mi je moteče.

E5: Meni pa to deluje kot izvir energije, kot en ognjemet, ki gre ven. Tudi barva in gostota in tekstura majhnih iglic, tisto ki brsti, raste... Dober »filing«, ko to pogledaš, mi je všeč.

C3: Meni je tudi drevo všeč. Ozadje mu je mogoče res preblizu in mu jemlje moč, mu ne pusti, da bi prišel do izraza, kot bi lahko, če bi bilo ozadje bolj stran. Mi je pa zelo prijeten odtenek barve, kombinacija toplo zelenih iglic in travice spodaj z belo sivo. In lubje spodaj tudi paše k iglavcem.

A1: Meni je padlo v oči lubje, ker ga na prejšnjih slikah nisem zaznala. Zelo lepo naredi, urejenost, zaključeno celoto. V bistvu karkoli je spodaj, tudi kamenčki ali lubje, karkoli, le da je le lepo oblikovano kot ta pravilen krog, da ima rastlina eno zavetje, smiselno vpetost v podlago.

Moderator: Hvala. Če nihče nima več komentarjev, predlagam da ta sklop zaključimo. Roka bi prosila, da ustavi snemanje, vas pa povabim na kratek petminutni odmor in prigrizek.

Upam, da ste si nekoliko oddahnili in da smo pripravljeni na naslednji sklop fotografij. Roka prosim za prvo fotografijo, vas pa za mnenje. Še vedno nas zanimajo vaši občutki ob fotografiji in v dotičnem prostoru na

fotografiji, če bi se nahajali v njem. Osredotočeni smo na rastline. Kdor bi želel kaj povedati, lahko kar spregovori.

G7: Tole drevo mi je spet tako, sicer ima neko strukturo, ampak tam zadaj se mi zdi tako neurejeno. Trata je lepa, ozadje je neurejeno, drevo mi ne paše v ta prostor. Jaz bi ga malo obdelal, oblikoval.

F6: Meni se zdi, kot da bi prišla v en park, kjer so sama sadna drevesa. Sicer sem popoln laik. Zdi se mi, da bo ta drevo vsak čas padlo, ker je preveč nagnjeno in povešeno. Zadaj levo je pa eno drevo, ki ne paše zraven. Po listih, in tisto zadaj je pokončno, tole spredaj pa tako ovenelo, neurejeno in visi.. ne pašeta skupaj. Trava je pa super.

C3: Meni se drevo, kljub temu, da ima povešene veje, ki včasih delujejo žalostno, ne zdi slabo. Bi verjetno res tistega zadaj, pokončnega stran dala, ker je malo preveč načičkan. Ta spredaj mi pa paše v park, ker so ostalo zadaj nizke strukture in če bi šel ta levi zadaj ven, bi šel prav lepo v prostor in paše v park, v eno oblikovano okolje, čeprav ni tako pravilen.

A1: Meni je zelo prijetno drevo. Ne vem zakaj, mogoče spet zaradi tega oblikovanega kroga spodaj. Takoj ko sem zagledala sliko, mi je vse skupaj delovalo zelo lepo. Prijeten prostor in drevo. Mogoče me malo spominja na oljko - približno ista višina in listki - in na Primorsko. In ker imam na oljko lepe spomine - spominja me na cvetno nedeljo, ko nesemo oljčne vejice - mi je zato prijeten.

B2: Meni je zelo všeč ta barva v kombinaciji z zeleno. Ker ni čisto svetla ali temna. Zelo dobro bi se počutila v prostoru, ker me oleander spominja na morje in mi je zato prijeten prostor, konotacija.

H8: Se popolnoma strinjam s temi občutki, meni je zelo všeč. Lepi barvni cvetovi, veliko jih je, gosta rastlina... Mimo prejšnjega drevesa bi šla mimo, pri tem bi se pa ustavila in obujala spomine na dopust.

Moderator: Ker si povezala s prejšnjim drevesom – oba imata ozke suličaste liste - sta pa nekoliko drugačna. V čem takšna sprememba, da bi se tukaj ustavila, pri prejšnjem pa ne?

H8: Ozki suličasti listi me sploh ne motijo, tudi prejšnje drevo mi je bilo zelo všeč. Na prejšnji fotografiji me je motilo, ker je bilo okoli toliko različnega drevja, grmovja, kot nekakšen angleški park, bi rekla. Bi šla raje naprej do obrezanega pušpana, ker mi bolj simetrično deluje, kot francoski park. Ta mi je pa lep, ker ima barve intenzivne, je pa še vedno dovolj enoten in urejen. Tiste cvetlice na prvi fotografiji mi je bilo preveč različnih vrst in barv, tukaj pa mi je enotno, lepo.

D4: Jaz se ne morem odločiti, ali paše ta ograja zraven. Zdi se mi stisnjen, nagužvan, omejen. Sicer nudi neko zavetje. Mogoče bi bilo bolje nekje na prostem. Drgač pa sami cvetovi - je sicer lepa barva, ampak tudi na rože ne dajem nekega poudarka, niso nekaj posebnega, kar bi me pritegnilo.

G7: Jaz sem šele sedaj, ko je omenil, opazil ograjo. Se mi je pa nekaj čudno zdelo. Pa res, jaz tudi to ne bi posadil ob ograjo, ker čutim da trpi. Če bi bil posajen nekje na večji površini, bi tudi krošnja lepša bila in kakor ima lepe barve, bi bilo lepše za pogledat. In ker drevo trpi, mi je tudi prostor neprijeten, nima takšne naravne krošnje, kot bi človek pričakoval. Tam se je ujel v ograjo, na prostem bi bolj zaživel.

A1: Meni se zdi, da je preveč velikih dreves. Zelo velika površina, pa nobene barve razen zelene. Jaz bi dala kakšno bolj živo barvo. Monotono.

B2: Meni je pa ta prostor popoln, prostoren. Je omejen, ima mejo, ampak ni čisto zaprt, diha. Lepa trava, lepo razporejena drevesca, veliko prostora, diha. Meni je *ful* všeč.

D4: Bomba prostor. Na eni strani je *ful* prostora, ampak hkrati so pa drevesa posejana na vsake toliko časa, da zapolnijo prostor, ampak ga hkrati ne omejujejo. Na desni je malo zafilano ob potki, na levi bolj frej, *ful* dobr.

Moderator: Bi lahko rekli, da to, kar si opisal omogoča kontrolirano predstavo o globini prostora, orientaciji –bi lahko svoje občutke povezal s tem?

D4: Ja lahko bi temu tako rekel.

C3: Jaz bi se šla z veseljem sprehajati po tisti potki tam. Oči se spočijejo, res prijetno. Ne morem pa se odločiti, ali me tisto drevo na sredini, ki je samo tam, moti, ali... Res je, da tako, kot si rekla, mi daje občutek o globini prostora, ampak mogoče bi bilo bolje, če ne bi bilo samo, vsaj dva ali trije. Tole ob strani, kjer so vsaj trije skupaj, se mi zdi super. Sicer pa kar se barve tiče, se mi zdi pa vrhunsko, se spočijem.

G7: Trata je zelo lepa. Vidim pa, da ni nobenega koncepta, načrta, kako bi se posadilo. Tamle kot en osamelec, tam pa, kot da je nekdo hotel gručo postaviti, pa tukaj. Ni urejeno, ni sistema. Tamle tri in štiri, gruča, pa spet gruča, trata mi je všeč, lepo odprto, ampak brez načrta, manjka rdeča nit.

H8: Se popolnoma strinjam, meni se zdi kar nekaj. Nametano, razmetano, nobene urejenosti in ne bi se počutila dobro. Prostor se mi zdi nepopolno zapolnjen.

F6: Meni pa ni všeč, ker se mi zdi, kot bi gledala Žale. Nikoli ne bi šla sem, razen če bi hotela grobove gledat. Samo še svečke mi manjkajo na tleh.

Moderator: Kaj pa te asociira na Žale?

F6: Ta zagrajenost, kot da so grobovi vmes in žare spodaj, teli vmesni prostori, ki so zagrajeni. Tudi na Žalah imajo tako drevesa še kje zadaj.

E5: Meni pa se zdi kot garažni boksi, kamor se pripelješ in zapelješ noter.

Moderator: Tudi negativen občutek, če prav razumem?

E5: Mislil, to ni park, ker ni nič naravnega.

A1: Meni se čudno zdi, zakaj je tam vmes trava, če ni potke, pa še potem naprej so tako notri... Vse skupaj se mi zdi grdo, se strinjam z vsem, kar ste povedali. Zakaj gre tja notri, če ni pot, ker je vendar tukaj mimo, desno potka. Tudi rastline mi niso všeč in še ta zemlja ob robu... Je mišljeno da so rastline ob robu, pa jih ni? Moralo bi biti nekako nasuto, zaključeno. Pa ja, tudi ti boksi, mi res niso...

H8: Se popolnoma strinjam, z vsem kar sem slišala. Preveč vsega in mi ni všeč. Preveč omejitev, kot boksi, preveč različne rastline dol, preveč različna drevesa gor. Preveč vsega, ni mi všeč.

C3: Tudi meni je vse kar nekaj, vse načičkano. Tam en drevo, tam spredaj pred tistim eno drevo, ne vem kaj dela. Vsaka roža je drugačna. Te linije so mi kar nekaj, vsaka rastlina je drugačna, milijon barv, milijon vrst rastlin... Pa še te linije. Kar nekaj!

F6: Gledam kaj tist kol tam, kakšen ima namen zraven drevesa? Ali ga je kdo pozabil, ali kaj... To me zmoti.

D4: Jaz pa moram povedati kontra, ker mi je *ful* zanimiv. Kot da te vleče noter, vsak ta boks, ker ne veš kaj te čaka za naslednjim. Moraš iti dejansko zraven in videti, pa do naslednjega. In te rastline na začetku, levo so dosti visoko, potem se dol spuščajo, potem jih ni in se vidi zemlja, potem ta tretji boks je spet čisto zafilan, pa četrti... Jaz bi se po tej zeleni potki z veseljem sprehodil.

G7: Če te potke na vogalu ne bi bilo, meni ta trata deluje kot: »Sprehodi se, pojdi tja,« me vabi. Če že nekdo dela tole urejenost, je vse lepo porezano, ni pa natančno. In ja tudi jaz sem prvo Žale videl.

Moderator: Torej je zate negativen občutek, ampak te hkrati vabi?

G7: Ja, mene vabi in me pelje tja, bi šel pogledat.

H8: To je pa meni všeč. Lepa zelena barva trave in se sklada z lepo zeleno barvo teh rastlin. Spet nekaj velikega, urejenega. Všeč mi je prostor. Morda so tista drevesa zadaj preblizu in ne pridejo ta grmovja spredaj toliko do izraza. Všeč so mi velike jasne strukture in uskaljenost barve. Dobro bi se počutila.

F6: Jaz pa dreves zadaj sploh nisem vidla. Se mi zdi *ful* dobr, tako mehko, bi se kar ulegla gor in bi počivala. Te oblike, pa tako na široko, mehko vsega me privlači.

G7: Meni je tudi tako padlo v oči, prvič da sem tako nekako zadovoljen. Prvič tale dva grmička, da so tako posadili, da so točno vedli, kako velika bo krošnja, kakšna bo oblika, da so pustili zadosti prostora. Samo tale desni grmiček je malo poležan. Sicer je pa zelo lepo. Opazil sem, da je to nekdo načrtno vstavil, se je zavedal kakšna bo krošnja, ima nek smisel, sistem, načrt.

C3: Ja meni je ta šopasta trava res všeč. Se strinjam, mehko, prijetno, topla barva, za spočit se.

G7: To drevo mi je lepo, ima lepo krošnjo. Pri enem prej, ki so bile tudi veje dol, to je super, ampak je nekaj manjkalo, neurejeno. Tale pa mi deluje lepo, lepa forma. Tisto spodaj, zadaj, ne vem kaj so te rastline. Preblizu drevesa, bi raje, da bi bilo nekaj tratice, desno in levo. Sicer mi deluje pa lepo, ker deblo ni čisto ravno, je malo zavito, prijetno mi deluje, bi ga poslikal.

Moderator: Mogoče prav zaradi poteka debla - te vertikalne zavite linije - ne pričakuješ, da bo pravilen in dopuščaš, da so tudi okoli bolj sproščene oblike?

G7: Ja tako je, zelo razgibano, lepo.

F6: Meni je pa *ful* lepa slika. Najprej sem opazila drevo in mi je všeč, ker je tako visoko, kot bi prišlo iz okolice ekvatorja, tropski. Ampak še bolj me je pa fasciniral potem ta spodnji desni, mi je še lepši, ker mi zgleda tak kot en zelen ogenj. In mi je vse skupaj res prijetno in bi bila kar ene par ur tam.

D4: Meni se ta postavitev *ful* dopade. Kot je rekel prej gospod - zaradi samega drevesa, ker ni raven. Sporoča veličino, kot bi varoval vse te drevesčke pod sabo, jih branil. Zato pašejo teli trije majhni okoli njega. Višina je prednost.

G7: Jaz bi imel pa še eno repliko. Tale krošnja mi tako deluje: eno mesto, ki ima en glavni trg je kot drevo, ki ima samo eno krošnjo. Tole drevo mi pa deluje kot eno mesto, ki ima več trgov. Na vsaki višini ima svojo krošnjo, tako razgibano je, hkrati pa celota.

A1: To drevo se mi pa zdi kot iz ene grozljivke. Prazna smreka, strašljivo mi je vse skupaj.

Moderator: Prosim, poskusi ugotoviti, zakaj se ti tako zdi.

A1: Višina, to, da skoraj nima vej. Potem kontrast med tako temno in svetlo zeleno. Mogoče tudi oblačno nebo, čeprav tega ne opazujemo. Strašljivo, to mi sploh ne sodi v park. Kot ena mora.

Moderator: Morda ta polprosojnost, ker praviš da manjkajo veje?

A1: Ja tako, sploh na levi strani. Če je polprosojno, jaz pogosto rada opazujem ta kontrast med listi in nebom. Tukaj mi je pa ta prosojnost moteča, kot da je oskubljeno. Ja, ampak tudi če bi bila bolj polna, mi ne bi bila všeč. Zaradi kontrasta med tako svetlo travo in tako temno smreko in ta višina, se mi zdi, da tako visoko drevo ne sodi v park.

Moderator: Kaj pa prejšnja fotografija, kjer je bilo tudi tako visoko drevo, ti je bilo tudi moteče?

A1: Ja, tudi tisto mi je bilo zelo visoko. Če bi tisto drevo stalo na samem, bi mi bilo lepo. Tam so me motili nižji drevesčki okoli. Tukaj pa ta smreka – to mi je za v gozd, ne za v park.

E5: Meni pa zelo mogočno delujeta ti dve drevesi. Kot mož pa žena. Levi ima rogove, desni je spodaj oblečen, bolj jo zebe. Tako mogočno, dominantno mi delujeta. Pozitiven občutek.

F6: Meni se pa zdi, kot da so ju pustili, ker sta tako stari in ju nočejo posekati. Kot bi spredaj požagali veje. Ta čuden kontrast med zelo zelo temno zeleno in zelo zelo svetlo zeleno barvo trave. Mi je zanimivo, se mi zdi da ne pašeta sem, ampak kot da ju ne želijo posekati, zaradi starosti, kot da sta zaščiteni. Kot da nimata kaj tukaj iskati, ne pašeta sem, ampak mi nista negativni za prostor in občutek. Bi si pogledala, ne bi pa se tukaj zadrževala.

G7: Meni v tem prostoru to deluje vredno. Odvisno od velikosti prostora. Če je velik park, naj se rastlina razbohoti in naj pokaže svojo moč. Ampak vidim, da je levo drevo napadel lubadar, desna ima parazite, kot da sta bolni. Če sta bolni bi jih bilo treba pozdraviti ali na novo zasaditi.

H8: Meni sta pa vseh ti dve drevesi in tisto prejšnje. Ker so vsi trije visoki, veličastni. Tisto prej sploh lepo v svoji nepopolni popolnosti s skrivenčnimi vejami, samo preveč podrastja. Ta dva pa sta pa stara, zanimiva, sta mi všeč.

Moderator: Tako, hvala lepa.

Pa smo prišli tudi do konca drugega sklopa in vas sedaj vabim na še en petminutni odmor.

Pričenjamo še zadnji, tretji sklop. Predno začnemo, bi vas povprašala ali želite, da po koncu tega sklopa naredimo še en odmor ali lahko kar takoj zaključimo s kratko petminutno refleksijo in potem nadaljujemo z neformalnim druženjem. Torej se vsi strinjamo, da odmor ni potreben? Dogovorjeno.

Sedaj pa Roka prosim že za prvo fotografijo v zadnjem, tretjem sklopu današnjega srečanja, vas pa vabim, da kadarkoli izrazite vaše mnenje.

H8: Veličasten drevored. Jaz se počutim veličastno, kadar hodim po takšnih drevoredih. Zelo mi je všeč. Zaradi velikosti dreves, enakomerne umestitve ob pot. Se mi dopade.

A1: Tudi meni je zelo lepo. Me je pa ena stvar takoj zmotila: Da je za robniki še malo peska, potem pa trava. Jaz bi za robniki takoj dala travo, da je to urejeno. Kjerkoli to vidim, me to zmoti.

G7: Mi je z jezika snela. Tudi jaz to težko prenašam. Kjer so robniki, je to sistemsko narejeno. Kar je od robnika bi morala biti travca. Če že mora biti pesek za robnikom, bi dal jaz robnik za drevo. Ampak v tem primeru, ker so krošnje velike, mora biti potem tam toliko svetlobe, da lahko raste trava. To je neurejeno. Imam rad, da je park urejen, da če so robniki, da je to negovano. Imam tudi rad, da je tako, kot naredi narava sama, ampak potem je to narejeno drugače. Če tam naprej raste trava, bi morala biti tudi tukaj na začetku. To je zelo zelo moteče.

B2: Meni je zelo všeč tak mogočen, velik drevored, se strinjam z gospo prej. Všeč mi je, ker se krošnje na sredini stikajo, me pa enako moti ta pesek in te rastline, ki so tukaj na levi strani, takoj za drevesi, bi jaz dala bolj stran. Mi je na desni veliko bolj všeč, ker je vsaj nekaj časa samo trava.

G7: Tole deluje, kot da bi bilo urejeno, če gledaš v Franciji. Tam je tako lepo obrezano, tukaj pa, tole je kar nekaj. Obrezano je, ampak ni negovano. To moraš biti natančen, če hočeš pokazati kar si naredil. Ampak tole ni.

Moderator: In ti je to moteče do te mere, da ne bi želel biti v tem prostoru?

G7: Ja bi bil, ampak bi me to zelo zmotilo. V tujini imajo smisel za to, veliko časa, truda in denarja vložijo v to, saj to tudi privablja ljudi. Tole pa ne vem če privablja. Tam so neki ostanki, nekoč lepega, bogatega vrta.

H8: Se strinjam popolnoma. Tiste rože tja noter sploh ne pašejo, teli pušpančki so ušli. Neurejeno. Kičasto mi deluje, zaradi rožic, ki ne pašejo v ta aranžma. Tukaj je pomembna oblika obrezanega grmovja, ne pa še tisto cvetje, ki mi deluje posiljeno, preveč.

C3: Mene zmoti tist zanemarjen spomenik na sredi. Mogoče tudi to, da ta obroba (*OP: strižena živica*) ni barvno homogena kot sicer pušpanj, je malo svetla, malo temna, malo na rumeno vleče, zato daje vtis manj urejenega. Tiste rože na sredi so tudi meni čudne, ne pašejo in tisti grmički na sredi so malo spodaj rjavi, prazni.

A1: Meni bi bilo lepše, če tega sploh ne bi bilo, samo zelenica in recimo ležalniki, skupaj z drevesi zadaj, tisti so mi všeč. Te spredaj mi niso všeč, ker bi se radi šli neko popolnost, ampak to sploh nit.

G7: Ja, tako ja.

C3: Kakor so mi sicer te šopaste trave všeč, so tukaj tri sorte skupaj načičkane in mi ni všeč. Moteče mi je, da so tri različne vrste trav zmiksane skupaj.

B2: Meni pa to, da so te konkretne sorte trav ni moteče, ker se mi zdi da je tista vmes lepo nežna in v bistvu lepo popestri, ni pa udarno. Tako pomirjujoče, pozitivno.

G7: Vidim, da trate so res lepo negovane, ampak tele rastline in njihove kompozicije so pa zanemarjene. Vse je nakaj poležano. Se ne potrudijo, ne urejajo. To bi se morali boj potruditi za to. Travo pokosijo, tisto kar bi pa predstavilo lepe kompozicije in lepo negovane rastline, pa ne. To je odbijajoče in neprivlačno za obiskovalce.

H8: Meni je pa sama kompozicija zelo všeč, ker so tri vrste podobnih rastlin skupaj in to se mi dopade, v nasprotju s prejšnjimi nekaterimi zasaditvami, kjer so bile različne vrste dreves, grmovja na istem kupu nametane. To se mi dopade, ne glede na to, da bi morala biti obrezana oziroma so malo poležana. Mi je všeč in urejenost travice tudi.

G7: Drevesa so zelo lepa, ampak tisto zadaj.. Ne vem ali je tisto kurnik in tista neka streha. To bi jaz ven vrgel. Breze so res lepe, imajo lepo belo barvo lubja, mogoče so malo pregoste. Tam sta dve tako gosti, da je ravno tisti kurnik vmes dal. Trata je spet tudi lepo urejena, kljub temu, da je nekaj listja na tleh. Ampak ti elementi vmes so pa napačni, moteči. Zanemarjeno se mi zdi zaradi teh dodatkov.

E5: Meni to zgleda kot kaos, kar nekaj. Kjer pade, tam ostane. Vse od začetka do konca, od leve proti desni, sploh ni nobene logike, kot bi kar nekdo nekaj na hitro nametal.

A1: Se strinjam z vsem. Sem pa razmišljala, če bi bilo vsako drevo posebaj, recimo samo tale prvi, ali pa tist ob strani (*OP: levo*), sam bi bilo *ful* lepo. Breze se mi pa zdi, da morajo biti na veliki, urejeni zelenici, da pridejo do izraza. Takole pa.. So preveč lepa visoka drevesa, rabijo veliko zelenico, da so tam kot samostojni element.

C3: Kaos. Je kar vse nametan. Vse. Zmešane so vse vrste.

H8: Ja točno, to kar sem prej omenila. Na majhnem prostoru so vse sorte, grmovja, rastlin, majhnih, visokih dreves. Res kaos. To se mi zdi, da nam je zelo moteče.

D4: Čisto kontra. Tudi meni je kaos, ampak... Meni je privlačno, kot da moraš na ta prizor dati poudarek, da lahko določiš, kaj je kje. Moraš prav pogledati, recimo tist kurnik... Se dopolnjujejo človeške stvari in narava. Tudi te breze mi pašejo vmes, ker ni vse zeleno, je še belo. Veliko motivov, ki dajejo pobudo, da ne greš kar mimo, ampak gledaš z glavo, tukaj to, tam to.

Moderator: Pobuda k raziskovanju, odkrivanju?

D4: Ja tako.

A1: Preblizu gozda je tole. Ne vem ali je to začetek gozda, se mi zdi, da je preveč tegale. Bi morali malo odvzeti, da bi prišlo bolj do izraza in malo notri v zelenico pomakniti. Ampak v tej veliki masi, se mi zdi da ne paše, ne pride do izraza.

Moderator: Kakšen občutek ti pa zbuja ta rastlina?

A1: Ne vem, ne znam povedati, kar nekaj.

G7: Se bi delno strinjal. Zadaž so visoka drevesa, potem je tale nižji grm in trata je še nižja. Ok. Prvi vtis je bil: lepa slika. Ampak če podrobneje pogledam, spet tam manjka, neurejeno. Tam so sive veje, ni negovano. Jaz bi to obrezal in pustil, da bi se prihodnje leto lepo obraslo, da bi bilo bolj negovano. Ampak trata pa spet, vse lepo pokošeno.

Moderator: Prikimavaš?

H8: Ja, kompozicijsko je tudi meni zelo všeč. Zadaž visoka drevesa, potem morje tega grma in nato nizka trava. Kompozicija in barva se mi dopadeta. Drugače da je zanemarjeno, se pa strinjam.

Moderator: Ti ni moteče, ker je toliko zelene barve, ni monotono?

H8: Ne meni ni moteče, sploh če bi bilo še urejeno, kot se zagre, da ne bi bilo toliko tiste rjave barve. Mi je pa zelo všeč zaradi te kompozicije, te trodelnosti in enotnosti.

B2: Prvi vtis: Mi je všeč. Edino, kar bi naredila, bi dala stran vsako drugo klopco. Če bi se jaz prišla tja pogovarjat z nekom, se ne bi dobro počutila, ker bi imela ves čas občutek, da je nekdo zraven, ki lahko sliši in ni povabljen.

Moderator: Kaj pa se ti dopade, zakaj ti je prizor všečen?

B2: Ta rumena mi je zelo lepa, v kombinaciji z belo. Torej barve, rožice, linije, tiste rdeče točke vmes, to.

G7: Tukaj me zmotijo tele desne poti, tole tlakovano je kar nekaj. Ni linij med naravnim in umetnim, ni lepo načrtovano, speljano in vzdrževano. Kar narava potem naredi, noben ne upravlja. Mislim, da ima to čez nek človek, ki nima občutka za lepoto, brez sistema, brez ljubezni. Samo da naredijo. Pomanjkanje strokovnega znanja. Tukaj ne moreš kot doma na vrtu. Še doma bolj usklajuješ in če vidiš, da ne gre, presadiš. Ampak tole meni ni lepo. Preveč rumene nabite tukaj spredaj, klopce so mi tudi v oči padle, tale trata je tudi bolj tako. Zada pa je vse rdeče. Zmotijo tako barve kot oblike kot vzdrževanost. In klopi.

E5: Ta rumena *ful* seka ven in prikrije belo in sem najprej mislil, da je bel pesek. Ta sprednji del je *ful* presvetel, preagresiven. Spredaj preveč gostote, te rumene na enem kupu, zadaj pa seka ven samo rdeča.

D4: Za spremembo pa meni paše tukaj, da se nekako dopolnjujejo te nežne linije. Ta potka je kot nek rondo, nek otok. Te rožice so kot neko sonce, v sredi je krog. Potem zadaj vidimo rdeče otočke, tudi nekaj okroglega. Mogoče kakšna klopca preveč in ostre oblike so, verjetno bi pasale bolj zaobljene klopce. Meni je lepo, ker gre iz rumene v rdečo, tako postopoma. To barvno stopnjevanje mi je tukaj pozitivno.

H8: Meni je všeč ta pokrivnost zemlje, ker se ne vidi zemlje, da je pokrita z rožami. Barvna kompozicija – sem tudi jaz najprej mislila da je pesek, ampak mi ni tako moteče. Samo bi tudi jaz dala tukaj na sredino en rdeč otok, da bi bilo skladno z okoljem – rdeča/rumena/bela kombinacija. Klopi so mi pa tudi preveč, neprimerne so. Preveč jih je in pretemne. Jaz bi dala bele klopi. Všeč pa mi je pokrivnost.

Moderator: Ob tej fotografiji bi vas prosila še za kratka mnenja, vam je ta prostor zaradi barv bolj všeč ali bolj ne.

H8, A1: Všeč, všeč.

E5 Meni pa ne, ker manjka zelena, modra, druge barve. Preveč je izpostavljena samo rumena, preveč agresivno.

F6: Tudi meni bolj ne.

H8: Gremo na morje. To je pa tako kot v enem kampu, ker so ta drevesa. Samo še prikolice mi manjkajo. Mi ne deluje kot park, nič ne čutim ob tej zasaditvi, ampak ni mi moteča, sploh če je namensko zasajeno, da to koristi nečemu, za obiskovalce, dopustnike, za senco. Če smo na morju, je vroče in je potem pozitivno, da daje senco. Vrsta dreves tudi mene moti, ker so dovolj visoka, 2 m od tal je prazen prostor in so krošnje dovolj visoke, da je spodaj pregled in hkrati dajejo senco dol. Dobra izbira dreves, koristna so. In spet lepa zelena trava.

A1: Meni je zelo všeč park, če se osredotočim na desno. Samo ko zagledam tisto ograjo tam levo, pa čisto izgubi na vrednosti. Tam bi tudi morala biti tudi neka naravna ograja, ker ta naredi grd park, vse skupaj pokvari. Kot park se mi zdi pa čudovit. Jaz bi se sprehajala tukaj in ležala na travi. Lepa so mi drevesa, da so tako na gosto, da ko gor pogledaš, je polno listkov in pol gledaš nebo.

C3: Tudi meni je zelo všeč, ker drevesa delujejo zelo naravno, ker niso pravilnih oblik. Tak gozdič ob morju, kjer se je prijetno sprehajati, senca, ker tukaj je *ful* vroče.

A1: Še nekaj sem pozabila – ta vijugasta potka mi je tudi zelo prijetna, privlačna, mi dobro naredi.

C3: Ja se strinjam, tudi meni.

G7: V naravnih parkih se ne vidi stvari, ki so moteče toliko. Travica in potka sta čudoviti. Tukaj pa vidim zelo moteče – tisto ograjo, samo če bi dali živo mejo, ne bi na morje videli. Potem me moti tole drevo, pozabili so ga podpreti, ko so ga sadili, bi ga lahko podprli, da bi raslo naravnost. Mi je všeč, če so drevesa zavita, ampak tukaj se vidi, da pri sajenju niso bili pozorni. Potem tam levo eno malo drevo... Nobenega sistema sajenja ni, spet rastejo postrani. Lahko, da je bila burja in je k temu prispevala, ampak me moti, ker ni bilo vzdrževano od začetka. To je nasajeno in to ni naravni park, kot ga narava sama oblikuje, zato bi moral biti nek načrt sajenja.

Moderator: Hvala. Glede na to, da ni več komentarjev in smo se strinjali, da bi zadnji odmor izpustili, predlagam, da gremo kar na zaključni del, saj smo s fotografijami zaključili.

Verjetno se sedaj že vsi strinjamo, da vidno zaznavne kakovosti okolja precej vplivajo na naše občutke in počutje v prostoru. Odprli smo več vprašanj, na katere smo tudi odgovorili. Zelo pomembno in dragoceno je, kar ste povedali.

Da še zaključimo konstruktivno, bi vsakega povabila, da v zvezi s tem, o čemer smo se danes pogovarjali, poda zaključno misel, vtis, predlog, sugestijo. Karkoli. Vsaka vaša misel pri tej raziskavi, je zelo dragocena.

H8: Jaz sem zelo navdušena nad gledanjem fotografij, nad temi posnetki. Zdi se mi, da v zadnjih letih pri nas kar precej poskrbimo za urejenost parkov in zelenic, kolikor spremljam. Je pa res, da nikoli ni dovolj. Rastline so živa stvar in za njih je treba redno skrbeti. Če travico redno kosijo, še ni dovolj. Ne naredijo vsi svojega dela, kot se zagre. To je moje mnenje. Sicer pa hvala lepa, sem zadovoljna.

G7: Jaz bi za konec tako povedal, kot sem že vmes. Mislim, da imamo dovolj ljudi, ki se na stroko spoznajo. Samo nekaj manjka. Če nimajo dovolj znanja, naj grejo v tujino pogledat, tiste detajle, kako je živa meja lepo, natančno obrezana, ne samo da je. Ampak da je to res negovano in da to privablja ljudi. Pri naših parkih imam jaz občutek, da te strokovne skupine ljudi ni in to mene moti. Naredijo samo najnujnejše. Tudi za to bi moral biti denar. Ko prideš v mesto, si tudi park zapomniš po tem, dobiš vtis, tudi to odneseš s sabo.

F6: Jaz bi rekla da mi je bilo *ful* fajn in da sem videla precej takšnih stvari, o katerih nisem niti razmišljala, niti vedela, da sploh obstajajo in to mi je bilo res fino. In dobro sem se počutila.

E5: Zanimiv pristop. Nikol še nisem v življenju sedel in s tega vidika gledal rože in rastline.

D4: Meni je bilo tudi nekaj novega. Tega nikoli ne počneš. Fotografije so bile tudi raznolike in se je dalo različne stvari gledati iz različnih zornih kotov. Tudi celoten pristop in zasnova tega sestanka, pogovora se mi zdi super. Sem pričakoval, da bo vsak samo sem in tja kaj povedal, je bilo pa zelo pestro.

C3: Jaz se tudi s tem nikoli nisem ukvarjala. Če sem se čez park sprehodila, sem samo čutila, da je pač pustil dober vtis, nisem pa se spraševala zakaj. Verjetno bom naslednjič, ko bom šla skozi drugače gledala na stvari. Sicer so mi bolj všeč naravne stvari, neumetno nasajene in opremljene. Čeprav mi je všeč, da je nekaj tudi bolj parkovnega. Drugače mi je pa za sprehod fenomenalen Tivoli, ki recimo tudi nima toliko rož ali pa gozd.

B2: Tudi meni je bilo zelo zanimivo tole početi. Sem tudi vmes razmišljala, kakšen bo naslednji sprehod skozi park. Ampak kljub temu, da je to zanimivo se spraševati, mi je bolje, da grem skozi park neobremenjeno, brez opazovanja teh malenkosti.

A1: Meni je bilo tudi zelo zanimivo vse skupaj opazovati in poslušati vaša mnenja. Sem veliko stvari videla, ki jih sicer ne vidim. Nova perspektiva.

G7: Ja še glede predstavitve, ker prej nisem povedal: Bilo je zelo fajn, ker je to doma. Ponavadi je vedno v kakšnih ustanovah, to si pa zelo lepo doma speljala, prijetno in se ti zahvaljujem, nekaj novega tudi zame.

C3: meni je bilo zanimivo, kako se vidi, kako imajo vsake oči svojega malarja. Kako je nekomu nekaj všeč, kar drugemu sploh ni in tako.

H8: Meni je bilo tudi všeč, kako ni bilo nikomur nerodno povedati, kaj kdo misli in kaj je tebi všeč, kaj meni. Res sproščeno, super fajn.

Moderator: Tudi jaz se vam iskreno zahvaljujem za vaša mnenja in izjave, ki nam razkrivajo mnogo novih dejstev in neznank. S tem ste mi zelo olajšali nadaljevanje diplomske naloge. Zelo sem tudi vesela vaših pozitivnih mnenj in da ste se dobro počutili, saj je pomembno, da se fokusna skupina med pogovorom med seboj dobro ujame. Res ste bili prijetni in dobri sogovorniki. Hvala pa tudi Roku, ki je bil odličen asistent. Ko bo diploma končana, jo bom skupaj z ugotovitvami današnje razprave, delila z vami. Vsem skupaj še enkrat iskrena hvala in lep pozdrav!

Strokovna fokusna skupina: 27. 5. 2015

Moderator: Pozdravljeni!

Moje ime je Špela Kotar in sem študentka krajinske arhitekture na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Poleg mene je moj partner Rok, ki bo pomagal pri izvedbi Pogovarjali se bomo o uporabi rastlin v parkih. Pogovor bomo sicer snemali, da bi lahko zapisali vsa vaša mnenja in misli, vendar se vaše ime ne bo pojavilo nikjer, vaša anonimnost je zagotovljena. Vsi podatki so namenjeni izključno izdelavi moje diplomske naloge z naslovom Psihološki vidiki rabe vegetacije v mestnih parkih na primeru Ljubljane. V raziskavi bi rada ugotovila, kako vidno-zaznavne značilnosti rastlin vplivajo na uporabnika, na privlačnost okolja, na težnjo po približevanju/umikanju in na čustveni odziv na določene okoljske razmere.

Ves čas bomo govorili o rastlinah. Nas zanimajo vse oblikovne značilnosti, ki jih tvorijo rastline v parkih, bodisi površinske (kot so trate) bodisi prostorske (kot so posamična drevesa ali njihove kompozicije v linijah ali gručah).

Zahvaljujem se vam, da mi pri raziskavi pomagata in ste se bili pripravljeni kot obiskovalci parkov udeležiti današnjega pogovora. Da bo ta lažje stekel, bi vas na začetku prosila, da se kratko predstavimo drug drugemu: kako vam je ime, od kod prihajate, s čim se ukvarjate, kako pogosto ter s kakšnim namenom obiskujete parke in kako dobro poznate rastline.

Zanima nas vaše mnenje in pogledi na rastline ter parkovne ureditve, saj to lahko strokovnjakom pomaga pri bolj prijazni ureditvi parkov. Prav vsako mnenje in misel, ki se vam utrne je pomembno, zato ne bodite zadržani, ko bi želeli kaj povedati. Pomembno je, da sproščeno in spontano reagirate na tisto, kar bo kdorkoli izmed nas povedal. Razprava ni vnaprej pripravljena, ni izbirnih odgovorov za katere bi se odločali ali jih morali naštet. Pogovor bo razdeljen na tri sklope, znotraj katerih vam bom ob fotografijah postavila nekaj izhodiščnih vprašanj, nato pa lahko pogovor poljubno steče, poveste lahko karkoli, kar se navezuje na izhodiščno temo.

Celoten pogovor bo trajal približno uro in pol s tremi krajšimi odmori. Preden se drug drugemu predstavimo, me zanima ali bi želel kdo še kaj povedati, vprašati, ima kdo kakršenkoli splošni zadržek. Če ne, predlagam, da začnemo. Vsak naj se kratko predstavi, začeli bomo na levi strani.

H8, sem študentka krajinske arhitekture. Z rastlinami se srečujem vsakodnevno. Tudi poklicno delujem na tem področju, zasajevanje vrtov. V parke pa zahajam čim večkrat na teden, ker je zame narava način sproščanja. Povezanost z naravo mi v življenju najbolj ustreza, bolj kot življenje v mestu.

Sem G7, študent arhitekture. V parke hodim skoraj vsak dan, kot športna aktivnost. Nekaj blazno jih ne občudujem, ampak tečem čez njih. Rastlin ne obvladam.

Sem F6, arhitekt. Rastline niso ravno moja znanost. V parke pa hodim žurati.

Sem E5, tudi študiram arhitekturo. O rastlinah imam čisto osnovno znanje, ne da se ukvarjam z njimi. In v parke tudi zahaja zaradi druženja.

Sem D4, študiram geografijo. Tudi jaz rastlin ne poznam strokovno, kar smo se pri študiju učili, predvsem kje raste katera rastlina glede na okolje. V parke namenoma ne zahajam, samo za prehod. Če moram izbirati med cesto ali parkom, izberem raje park.

Sem C3, študent arhitekture. O rastlinah ne vem veliko. Glede na to da živim v Šiški, grem skoraj vsak dan na faks skozi Tivoli in košarko večkrat igramo tam. Tako da parke uporabljam za prehod in rekreacijo, včasih se grem pa v parke tudi samo sprehajati.

Sem B2, študiram urbanizem na arhitekturi. Za rastline nisem strokovnjak, si želim da bi jih bolj poznala. Parke pa tudi uporabljam bolj za prehod, če pa bi le imela več časa, bi pa v njih želela prebiti več časa.

Jaz sem A1, študiram krajinsko arhitekturo. Bolj kot rastline me pri krajinski arhitekturi zanima oblikovanje. V parke pa hodim športati, ampak to zelo rada.

Moderator: Zahvaljujem se vam za te informacije. Sedaj lahko začnemo. Za začetek me zanima, ali ste že kdaj pomislili, da rastline vplivajo na vaše dožemanje prostora, na vašo vidno zaznavo, ki vpliva tudi na vaše razpoloženje?

E5: Na arhitekturi imamo krajinsko arhitekturo.

B2: Pri urbanizmu govorimo ne samo o rastlinah, ampak na splošno o vseh elementih v prostoru, kako psihološko vplivajo na uporabnika.

D4: Pri geografiji več govorimo o funkcijah parkovnih površin v mestih (socialno stičišče, čiščenje zraka..).

Moderator: Kaj pa psihološki vidiki?

D4: Niti ne.

G7: Tudi pri arhitekturi govorimo o rastlinah kot o elementu, ki dviguje kvaliteto življenja v mestu; Čisti zrak, kot zelena streha, fasada, tudi mikrorastline za vzgojo v stanovanjih. Skratka kaj rastline dajo v fiziološkem smislu in ne toliko psihološkem.

Moderator: Hvala. Vsem nam je torej skupno strokovno področje prostorskega načrtovanja, danes pa se bomo malce bolj posvetili rastlinam kot prostorskim gradnikom. Razpravljali bomo o posameznih parkovnih situacijah, kot jih kažejo fotografije. Uporabljamo jih, da si boste lažje predstavljali realno situacijo. Skušajte se vživeti v okolje prikazano na fotografiji in nam povejte, kaj ob fotografiji občutite, kako bi se počutili v prostoru, ki ga prikazuje, kateri prizori so vam všeč in kateri vam niso ter zakaj.

Pred nami je 7 fotografij in predlagam, da si kar pogledamo prvo. Hkrati vas prosim, da si pripravite liste, na katerih so za pomoč zapisana vprašanja, na katera poslušajte odgovoriti v vaših komentarjih:

- *Kakšen se vam ob pogledu na fotografijo zdi prostor, kako bi ga opisali?*
- *Katere občutke oziroma čustva občutite ob fotografiji?*
- *Kako bi se počutili v prostoru, ki ga fotografija prikazuje?*
- *Kateri prizori so vam všeč in kateri vam niso ter zakaj?*

Ni potrebno odgovoriti na vsa, od vas je odvisno kaj želite povedati, vse je dobrodošlo in pravilno. Pa začnimo. Kdorkoli bi želel kaj povedati naj dvigne roko in začne s svojo šifro.

G7: Se mi zdi prostor malenkost preveč odprt, tako da mi ni všeč, ker se ne bi počutil varnega. Preveč prostrano, premalo intimno. Vleče me v grmovje zadaj, da se skrijem in da ne bi bil sredi travnika.

F6: Meni se tudi podobno zdi, da je preveč odprto. Jaz osebno smatram park kot prostor za druženje in ta ne ponuja ambienta za druženje. Manjka klopca, zaprt ambient, senca. Tale je bolj za prehod, če moraš iti nekam, da greš skozi. Ne zdi se mi uporabno.

Moderator: Kaj pa če bi se družba usedla na tla?

F6: Na tleh ni udobno, je umazano, mokro. Sedeti je treba kot človek, ne pa na travi.

C3: Meni niso všeč te rože. Ta park na pogled zgleda urejen, potem pa tukaj spredaj tele mešane rože, ki sploh ne dajo vtisa urejenosti, vse je nametano: vrste, barve, neurejeno, kaos. Niso mi všeč tudi drevesa sredi travnika. Če jih ne bi bilo, bi bil prostor za aktivnost, kjer rabiš malo več prostora, recimo pripelješ psa, mečeš frizbi... Če je travnik, naj bo prostoren, tista drevesa so v napoto.

B2: Tudi jaz mislim podobno, da je prostor premalo organiziran, te zmede, ni nobene urejenosti. Te rože so lepo energične, ampak ni nobene urejenosti. Vse kar je spredaj, naredi pogled na ozadje, zato mi tudi ozadje ne deluje urejeno. Zmedeno.

A1: Meni, kot ljubiteljici sonca, mi je ta prostor *the best*. Travnata, odprta površina. Če grem kam hodit, mi je zelo lepo, da pridem ven na travnato površino. Drevesa, ko bodo zrasla, bodo dala senco, kar je dobro. Tele rastline spredaj pa – jaz ne maram, da so stvari na črtico urejene. Tele pa so urejene, ampak so divje hkrati in to se mi dopade.

D4: Še jaz bi dodala enako – meni so tudi všeč, ker niso urejene. Niso nametane, še zmeri je lepa oblika in pisane so, žive, me razveselijo.

G7: Ja meni je tudi to všeč!

D4: ...in enako mi je všeč, da je odprt prostor, ker najraje sedim na tleh, ne na klopcah. Tudi klopi so pogosto umazane.

C3: Meni pa rože niso všeč, ker so na enem kupu, kot da hočejo biti urejene, ampak v bistvu so vse zmešane. Če bi bile čez celo polje tako zmešane bi bilo ok.

E5: Mene osebno tudi *ful* zmotijo rože, ker prostor v celoti izgleda urejen. Trava, drevesa, točno določena pozicija. Potem pa te rože, ki čisto sekajo ven, hočejo biti urejene, ampak niso.

H8: Element se mi zdi smiselno umeščen v prostor, ker nakazuje razpoticje, kot nek mejnik. Sicer pa mi osebno ni všeč, ker je oblikovan, kot da človek nekaj hoče na silo urediti in ne paše v kontekst dreves zadaj, nekih prostorastočih dreves.

A1: Ja se strinjam, je res neka oznaka v prostoru, mejnik. Ampak meni niso všeč ti oblikovani grmi, me preveč spominja na mojega očeta, ki grmičke oblikuje v škatlo. Meni se grm tako smili. Če ima vse skupaj v parku neko obliko in se povezuje med seboj, potem ja, da je v kontekstu. Da je pa kar nekaj sredi travnika in kjer je prostorastoče, ena oblikovana gmota, me pa to moti, kar nekaj.

E5: Meni pa se zdi, da ravno ker je oblikovan, veš da je z namenom postavljen v prostor in mi nekaj sporoča. Če bi rasel prosto, bi šla kar mimo in ga ne bi opazila.

Moderator: Kot neka orientacijska točka?

E5: Ja.

C3: Mene kot element spomne na velike urejene vrtove ob graščinah in če je to v nekem parku, ki je cel iz takšnih rastlin, mi je všeč. Takole kot pa je tukaj, kjer so drevesa zadaj prostorastoča, mi pa ni vpet v tem kontekstu. Moti me tudi, ker ni lepo obrezan, naj bo oblikovan lepo in natančno, če je že oblikovan.

E5: Ja tako. Enako tudi tista ograja zadaj, kar neka oblika.

D4: Meni je drevo všeč, lepo, ker je tako majhno, vsaj zdi se mi tako, da je majhno. Me pa moti tisti grmiček zadaj, kar tako nekaj je postavljen, zadaj je pa spet nekaj tretjega. Ti elementi ne pašejo skupaj, preveč jih je različnih na kupu. Lahko bi bilo še eno tako drevo recimo. Drevo se mi dopade tudi zaradi oblike, lepo je oblikovano.

C3: Jaz pa vidim veliko in majhno kroglico in mi je všeč, paše skupaj, mi je smiselno zaradi oblike. Res mi pa ne gre tisto zadaj, mi ni všeč.

Moderator: Kaj pa tekstura?

H8: Jaz sem ravno to hotela dodati. Mene to zmoti, da je toliko različnih tekstur v enem prostoru. Zadaj živa meja strižena ene sorte, potem en grm oblikovan druge sorte, s totalno drugačno teksturo, potem pa še dodan en listavec in zgleda, kot da je vse strukturirano lepo in oblikovano, ker je krošnja bolj kroglasta in zgleda urejeno... Ampak če gledam vse širše in predvidevam, da je vse okoli travnik, pa se mi zdi čudno, da so dali prav te tri elemente sredi prostora brez kakšne večje logike. Samo tam stojijo in se v ničemer ne povezujejo. Ne v teksturi, ne v postavitvi, ne v izboru vrst. Deluje begajoče.

F6: Meni tale grmiček pade v oči, kot ena pika sredi travnika. Kot da bi jim ostal v skladišču in so ga morali tja postaviti. Meni je moteč, ne paše tja, kot da je pozabljen.

H8: Ja, ker če gledaš samo živo mejo zadaj in drevo spredaj je ok, ta grmiček pa res ne paše.

G8: (OP: si z roko zakriva grmiček na fotografiji) Ja dejansko je boljše brez.

G7: Jaz tudi to ocenjujem kot neke orientacijske točke v prostoru. Čustveno tole drevo zbuja neko pravljico, temočnost, negativno konotacijo ima ta. Pri vseh zadnjih treh, tistem prvem okroglem grmu in drugih dveh okroglih elementih in pri tem si predstavljam, da služijo, da se z nekom zmenim v parku in rečem, pri tistem temočnem pravljicnem drevesu se dobiva. Ima smisel, so uporabni, čeprav mogoče ne pašejo v kontekst mehke trave in podobno.

Moderator: Praviš, da se ti zdi hkrati temočna, pravljica in negativna - katere morfološke lastnosti ti dajejo te asociacije?

G7: Vitkost, sivi odtenki, mislim da imamo vsi raje svetle odtenke, ostrina.

C3: Meni je všeč, ker je tak metalcec. Jaz si predstavljam tukaj skupino metalcev in se družijo. Všeč mi je, tak karakter močan ima, kot bi rekel, jaz sem tukaj in če me imajo radi ali pa ne, jaz sem *kul*.

Moderator: Katera lastnost pa mu po tvojem mnenju daje močan karakter?

C3: Špice, siva barva, čisto drugačen je kot ta svetla trava. Za subkulturo.

B2: Tudi meni je všeč. V primerjavi s prejšnjo veliko bolj. Sicer da prostoru nekaj posebnega, ampak ne negativno. Tudi paše zraven glede na drevesa v ozadju. Nič me ne moti na tej sliki.

Moderator: Praviš da je nekaj posebnega in ti je všeč – bi lahko rekli da zato, ker je neobičajen, poseben, kot praviš?

B2: Ja tako, ni nujno da je to slabo, če je neobičajen. Predvsem je pomembno kako je umeščen.

C3: Mene spominja na tiste snope sena iz Prekmurja. Kul se mi zdi. Mal me spominja na *Stonehenge* – tak ritualen prostor.

Moderator: Zakaj se to zdijo »kul«?

C3: Ker so špice, vitke linije, gor. Najprej ko jih zagledam, pomislim na snope, ko pa jih še bolj opazujem, pa na ritualni prostor in vidim, kako bo prišlo sonce in bo en ritual. Simbolika in oblika sta *kul*.

E5: Mene osebno zelo zmotijo. Ker mi načeloma uporabljamo take poudarke, da se lažje orientiraš v prostoru in se sprašujem, ali je to ob kakšnem razpotju, ker kar tako postavljeni sredi trave se mi zdijo čisto brez smisla. Res me zanima, kaj se dogaja zraven.

Moderator: Kako to, da se ti zdijo brez smisla in zakaj bi jih postavila ravno na razpotje?

E5: Ker so precej izstopajoči in če bi stali sredi travnika se mi zdijo čisto brez potrebe. Rajši potem postaviš eno lepo drevo.

A1: Meni pa je prva asociacija skrivalnice, me vlečejo k igri. Je pa zanimivo, da tisti okrogli grmički prej me odbijajo, teli pa me privlačijo, da bi šla zraven pogledat, kaj se dogaja, ker so neobičajni.

Moderator: Torej skrivalnice - kot igra - in ta drugačnost ti vzbujajo pozitivne občutke?

A1: Ja, ja, tako.

B2: Jaz se pa ne strinjam, da so brez smisla na jasi. Ravno sedaj pridejo do izraza in se mi zdi zato zanimiv prostor, ker so sredi neke jase. Zato tudi mene vlečejo, da jih grem pogledat, kaj se tam dogaja.

Moderator: Kot kontrast v prostoru se ti zdijo privlačni?

B2: Ja, recimo če bi bili zraven neke poti, sploh ne bi prišli do izraza.

E5: Samo vidiš, vse vas pritegnejo. Zato se jih tudi uporablja, ker so ena taka dominantna v prostoru, ki te pritegne.

F6: Če lahko še jaz? Ja tako, je dominantna, ki te privabi. In sedaj tako, če so sredi travnika in vabijo, da prideš do njih in ko jih prideš pogledat, vidiš samo travo in ni nič. Jaz bi bil razočaran.

Moderator: Kot da nekaj obljublja in potem tega ni?

F6: Ja, te vabijo, kot neka dominantna in obljublja: »Pridi, pridi, zanimiv prostor bo,« potem pa nič. Mora biti več, recimo se za družiti ali da se nekaj dogaja. Kot da bi bil znak za v trgovino in potem ni trgovine.

E5: Zato sem prej rekla, da je brez smisla, ker se ne navezujejo na nekaj drugega.

C3: Jaz čisto razumem in se strinjam s temi argumenti. Jaz si predstavljam eno to drevo ob eni kraški škarp in ko se konča linija, gre potem to drevo v nebo. Ali pa če bi bili dani v krog in bi se na sredi nekaj zgodilo... Glede na to pa, da so trije kar tako sredi travnika, naredijo pa tak misteriozni *Stonehenge* prostor, ker takoj pomislim, zakaj so tam, zakaj so trije in mi naredijo prostor zato zanimiv in privlačen.

H8: Meni osebno je celoten prostor zelo všečen, ker v ozadju vidimo neke zelo ravne linije. In kljub temu, da je ta rastlina oblikovana, kot so bili tisti okrogli sriženi grmički, delujejo zelo organsko, zaradi samih linij. Kot neki trije zibajoči možje. Jaz mislim, da so v prostor postavljeni kot nek *land-art* in ne zavzemajo nobene funkcije. Le kot rastlina, ki predstavlja skulpturo, glede na to, kako so oblikovani. In so samo zato, da se ob poti nekaj zanimivega dogaja, da ko se sprehajaš je kot nek *eye-catcher*.

Moderator: Doživaljajski element?

H8: Tako je. Ki pa kljub vsemu paše v celoten prostor, po katerem se sprehajaš.

D4: Meni so se v začetku zdeli smešni, kot nek tujek v prostoru, ker je vse skupaj bolj naravno, potem pa teli tukaj. Kot da rabijo neko zgodbo. Sicer to nima povezave z rastlinami, ampak recimo, če bi bila ena tabla zraven, z neko zgodbico za otroke ali pa od kod izvirajo, bi bil čisto drug namen, ker privabljajo. Kot taki pa so brez namena, brezosebni, rabijo neko ozadje.

C3: Ja, ena zgodbica.

D4: Skrivnostno, zopet. Mi je pa všeč, ker je klopca zraven in se lahko usedeš in si predstavljaš, karkoli že si domišljaš ob tem.

Moderator: Skrivnostno v pozitivnem smislu? Bi se usedla in bi se dobro počutila?

D4: Pozitivno, me spodbuja k razmišljanju, opazovanju, domišljiji.

C3: Mene spominja ne enega možakarja, ki se približuje. Če bi jih bilo več takih elementov, bi si predstavljal kot eno pravljico, kot trije liki v eni seriji, bi mi bilo zanimivo. Samo ne isti, več različnih skupaj, da bi bili različni liki s svojo zgodbo. Ta bi bil recimo tisti, ki lovi otroke... Če pa je takole en sam, sredi prostora, je pa malo čudno. Bi rekel, aja ok, pač zanimivo drevo in bi šel naprej. Če bi jih bilo pa več, pa ni nujno teh vrst, pač nekih zanimivih, bi si pa predstavljal neko pravljico, velikana in čarovnico.

Moderator: Pa bi ti bil vseeno prijeten občutek v prostoru, kjer bi bilo več takih domišljjsko divjih elementov - velikanov, čarovnic?

C3: Ja bilo bi mi pozitivno, ker me spodbujajo k razmišljanju in domišljiji. Samo ponoči bi me bilo pa strah.

B2: Čisto tako psihološko, se mi ne zdi ta rastlina taka sproščujoča. Če bi jih bilo več, bi bil kraj kjer bi dobila energijo, ne bi se pa spočila. Ne bi prišla počivat sem, taka težka, pokopališka se mi zdi.

Moderator: Zaradi katere morfološke lastnosti pa ti daje to konotacijo teže?

B2: Velika je, obtežena, veje so povešene in grejo dol. Plus barva.

Moderator: Ker je temna?

B2: Ja, taka nenavadna. No, lahko bi bila temno zelena, pa ne bi bilo isto. Da mi energijo, ni mi pa pomirjujoča barva. Odvisno kako bi se počutila. Če bi iskala mir, ga tukaj ne bi dobila. Če pa bi rabila spodbudo k razmišljanju, bi pa prišla sem. Taka globoka je.

A1: Meni se zdi težko, depresivno, več na kupu jih sploh ne bi rada vidla. Predstavljam si ga samo v kakšnem arboretumu, s tabljico kjer piše, katero drevo je. Sama ga ne bi dala v prostor, ker mi je odbijajoče: barva je mrtva, kot je listje jeseni, preden odpade. Ampak se vidi, da je vse okoli zeleno, samo to drevo je tako... In še vse te veje povešene, težke, tako depresivno mi deluje.

G7: Z vsemi se strinjam. Ima res takšno negativno psihologijo. Vse na dol, kar pomoje vsi dojemamo negativno. Pri tem in pri prejšnjih treh je pomoje isti problem, da so blazno likovna in niso uporabne, ne nudijo sence recimo, imajo predvsem obliko in morajo imeti vsaj zgodbo. Brez zgodbe imajo zelo negativno konotacijo.

C3: Je tak kot v risankah, od katerih otroci stran bežijo. Jaz ga še vedno vidim kot iz pravljice.

Odlično, hvala.

Pojdimo še na zadnjo fotografijo v tem sklopu, potem pa na odmor.

G7: Ta je pa čisto nekaj drugega. Pozitiven, *fluffy*, bi ga kar objel, čeprav veš, da malo pika. Pozitiven, gor obrnjen, svetel. Nič se ne sprašujem zakaj je tam, ker me *ful* privlači. Sploh ga ne dojemam kot likovni element, ampak me zanima tekstura, bi se ga dotaknil. Sploh se ne sprašujem, ali je prav da je tam.

Moderator: Kaj pa je fluffy?

G7: Mogoče ta zgoščenost, te male iglice, te male kokice, ti svetli odtenki.

F6: Meni se pa zdi kot tisti prej, da je kot en tujek v gozdu, ampak ta je precej pozitiven. Uni prej je temačen, depresiven. Okoli tega bi se zadrževal, okoli tistega prej pa ne. Zadnja dva se mi zdita kot ena razstava dreves v parku, ker sta oba kot ena tujka med temi domačimi drevesi.

Moderator: Kot dva land-art-a?

F6: Ja, ker sta tako izrazito drugačna od drugih dreves, da bi ju lahko imel za razstavo.

Moderator: Če sem te prav razumela, se ti zdi sicer pozitiven?

F6: Ja, ker so iglice take, ne vem... Me spomnijo na Mediteran, na toplo, poletje... Osebn izkušnje.

C3: Meni se iglice zdijo kot bleščice za punčke, tak »iiii« drevo, prijetno.

H8: Opažam, da so vsa ta drevesa neke vrste, ki imajo namen, da izstopajo iz celotne zgodbe. So z namenom, da ne pašejo v ozadje, ampak da sekajo ven in se jih opazi, tudi verjetno zaradi tega, ker so neke posebne sorte. S tega vidika je smiselno, da so veliki kontrasti in ne želimo doseči, da se vse skupaj zlije s prostorom, ampak hočeš izpostaviti tisto, kar je markanto, drugačno od ostalega. Sama rastlina mi je simpatična, ker res deluje puhasta zaradi same teksture, tudi barva mi je luščna, pomirjujoča, ker ima te srebrno-zelene odtenke.

Moderator: Tebi osebno je ta markantnost pozitivna?

H8: Pri tej fotografiji mi to ni vrede. Imam raje, da je nekaj kar posnema naravo, ker v naravi se stvari povezujejo in niso neki vsiljivci. Meni osebno bolj, kot je podobno naravi, bolje se počutim. Če je vse zmešano in štrli ven, mi osebno manj ugaja. Tudi ta štrli ven iz konteksta.

Hvala vsem.

Pred nami je petminutna pavza, predno nadaljujemo z drugim sklopom.

Zopet se vračamo k fotografijam. Prosim pripravite liste z vprašanji za pomoč, kdorkoli pa se počuti, da bi ob naslednji fotografiji kaj povedal, pa naj kar začne.

G7: Tudi ta je orientiran na dol, ampak ni tako negativen. Bolj bogo deluje, usmiljenja vredno kot agresivno, negativno. Ne izpade pa tako negativno kot prejšnji primer. Je bolj mehak, melanholičen, ob njem me ni strah.

F6: Težko je povedati, ker fotografija ne zajame celega ambienta in se osredotoči na drevo, mi pa ne vidimo celega konteksta okolja. Ampak recimo iz te slike se mi zdi: Tam zadaj so eni grmički, ki ne veš, ali so en plevel ali grmi in zgleda zanemarjeno. Verjetno ni, ampak zgledajo zanemarjeno, kot ene koprive.

H8: Meni drevo zgleda isto rahlo melanholično zaradi padajočega habitusa, ampak ne vzbuja zastrašujočih čustev. Pomoje zaradi same teksture, ker so listi bolj podolgovati in celo drevo je bolj prosojno, ni toliko zgoščeno. Imaš možnost videti čez in ni ena gmota, ki preži nate. Širši prostor pa ja, teli nesmiselno postavljeni grmički v ozadju, nimajo nekega smisla, zato zelo neurejeno zgleda cel prostor.

C3: Meni to drevo zgleda, kot bi ga nekdo moral zaliti, čisto ovel. Ker pa je polprosojen, se mi pa zdi še oskubljen. Če bi šel mimo in bi bil depresiven, bi si rekel: »Evo, saj njemu gre še slabše kot meni«.

Moderator: In to je dobro ali slabo?

C3: Ne morem se odločit. Odvisno v kakšem razpoloženju si. Če si depresiven potem je v bistvu dobr, če pa si pa dobre volje in ga pogledaš, si pa rečeš: »Ojoj, lejga bogo drevo.«

A1: Mene pa izrazito spominja na vrbe ob Ljubljani in so mi zelo všeč, ker so neko zavetje. Lahko se spodaj usedeš in se skriješ. Tudi zaradi teksture in barve ni tako negativno, kot pri prejšnjem primeru, kjer so bile veje enako povešene.

Moderator: Lahko rečemo, da gre za asociacijo na tvoje prijetne izkušnje s prostorom, v katerem si verjetno večkrat že bila in na katere te ta element spominja in ti ta pozitivna konotacija hkrati naredi tudi ta prostor prijeten?

A1: Ja.

C3: Morje, to je na morju. Vedno kadar sem na morju ima vsaka druga bajta tole rožo.

G7: Ja, dopust!

Moderator: In obema je to verjetno pozitivno, ker je asociacija na morje? Pa je to zaradi rastlinske vrste same ali še zaradi česa drugega na fotografiji?

C3: Ja, pozitivno, zaradi vrste same. Zdaj, če bi bila sredi enega parka, recimo sredi Tivolija, bi mi bilo tole čudno. Tukaj pa je ta ograja in zraven dovoz – tako imajo zmeraj hiše ob morju.

G7: Ja tukaj gre točno za asociacijo iz neke pozitivne izkušnje. Mene spominja na morje, kamor smo z družino zahajali, so bila točno takšna drevesa. Gre za res pozitivno in močno asociacijo.

F6: Pozitivno zaradi morja. Če bi bil ta grm v Tivoliju, mi ta vrsta ne bi pasala. Tukaj pa je pozitivno zaradi osebnih izkušenj, morje, dopust.

A1: Ja, tudi meni je asociacija na morje. Ampak še eno opažanje: Vidim, da je pločnik takoj zraven. Če bi šla jaz tukaj mimo, bi se ustrašila kakšne čebele, čmrlja. Preblizu je potke.

C3: Mene sredi travnika ne bi spomnil na morje, na morju so pa vedno ob dovozu.

Moderator: Kaj pa barva, tekstura, oblika. Poskušajmo odmisлити simboliko in asociativnost. Kakšna se vam sicer zdi rastlina kot taka? In prostor?

G7: Tudi sicer je rastlina pozitivna, zaradi teksture, kontrastov. Ker žari, listi so usmerjeni vertikalno ven iz stebela proti nebu oziroma bolj horizontalno, kot pa na dol in to je pozitivno.

Moderator: Kaj pa barva? V nasprotju s prejšnjimi prizori, je tukaj barva zelo močno prisotna in je hkrati homogena. Kako to učinkuje?

G7: Tudi to je vredno.

H8: Jaz pa razmišljam na ta način: Mogoče so nam katere rastline privlačne ne samo zaradi samih morfoloških lastnosti, ampak ker jih psihološko ponotranjimo kot neko pozitivno konotacijo na dogodke, ki se nam dogajajo v življenju. Dopust vsi dojemamo kot nekaj pozitivnega in zato je tudi ta mediteranska vegetacija, se mi zdi, vsem pri srcu. Ravno zato vidim, da imajo rastline res močen tudi ta simbolični - psihološki vidik.

C3: Kot grm sam se mi zdi eksplozija energije, poln življenja, ker je vse na ven. Listi gredo na ven, potem pa ti cvetovi na vrhu, na konceh, je kot en ognjemet. Tudi barva je pozitivna, poživljujoča.

H8: Če ljudje rastline dojemamo tako močno na podlagi asociacij, se sprašujem, zakaj ima potem vsak drugi Slovenec na svojem vrtu ciprese, ki vse spominjajo na pokopališče...

F6: Pomoje zato, ker so na vsaki fotki iz Toskane ciprese. Mene cipresa spominja bolj na mediteranske kraje, Toskano, na lepe kraje, niti ne pomislim na pokopališče. Tudi če jo vidim na pokopališču, mi je lepo drevo.

A1: Na vrtu je cipresa bolj kot živa meja in ne toliko kot soliterni element, kar je drugačen učinek, pri tem pa je verjetno pomemben dejavnik tudi cena in vzdrževanje rastline. Verjetno zato toliko cipres na vrtovih.

D4: Meni je spet všeč, ker je odprt prostor. Me pa zmoti oblika tega prvega drevesa, ker me takoj spomne na smreko in je čisto druga kot tista drevesa na desni strani. Poleg tega to drevo prekine odprtost. Meni bi bilo bolj lušno, če bi bil prostor čisto odprt. Mi deluje kot ena ovira v prostoru.

Moderator: Se pravi kjer je prostor mišljen kot odprt, naj bo popolnoma odprt, ob poti, kjer pa so drevesa zgoščena, pa je ok?

D4: Ja tako.

Moderator: Kaj pa, če bi se sredi odprtega prostora ponovila vrsta drevesa, ki je enaka tistim zgoščenim ob poti?

Moderator: Ne, še vedno bi mi delovalo kot ovira.

C3: Če si predstavljam, da se sprehajam po tisti potki in gledam, so tista prva drevesa ob potki tako malo večja, tista, ki so bolj stran in dana sredi travnika, so manjša in potem je ta velik travnik in dobim občutek, da je ta prostor neskončno dolg in se zgublja v daljavo, mi da občutek velikosti.

Moderator: In to se ti zdi pozitivno?

C3: Ja, če bi imel tak park v sredi nekega mesta, bi se mi zdelo da imamo ogromen park, čeprav mogoče niti ne bi bil dejansko tako velik.

Moderator: Kaj pa se ti zdi, da mu daje to veličino - razporeditev elementov v neki liniji, ki je mestoma razdrobljena in to daje jasen občutek globine prostora in da opazovalcu močan občutek razsežnosti globine, morda na nek način še optično podaljša prostor?

C3: Ja, ker ob prvi liniji so drevesa bolj gosta, dlje kot so stran pa jih je manj in je travnik večji. Kjer hodiš je prostor zaprt, potem se pa zadaj vse bolj odpira in daje občutek ogromnega prostora.

A1: Glede občutka velikosti parka bi se strinjala s C3. Sicer se mi pa zdi prostor zelo pomirjujoč. Če se sprehajaš po potki, so drevesa ravno prav gosto in malo mešano posajena, da se lahko malo skriješ in nimaš občutka, da si čisto na odprtem. Tudi če bi bila nasproti še ena potka, ne bi imela občutka da gledamo en družga, ampak si na nek način sam, ustvarja občutek intimne.

H8: Tudi meni je prostor super. Na eni strani zelo gosta zasaditev, nudi rob, zavetje. Na drugi strani pa zaradi delno goste zasaditve ni prostran prostor, v katerem nimaš toliko nadzora in ti ne nudi toliko občutka varnosti. Zdi se mi ravno prava količina, gostota dreves, ne preveč, ne premalo. Da ni gozd, ampak mešan travnik, s par elementi, s katerimi se doseže občutek varnosti v prostoru. Psihološko najbolj ustrezen prostor, ki ga lahko dosežeš ob takšni poti. Na pol svobodno, varno, na eni strani z ostrim robom, hkrati pa nudi dovoj dober pregled in orientacijo.

F6: Se mi zdi malo preveč kičasto, umetno. Narava je spontana zadeva, tukaj pa je malo vsiljeno. Sploh s temi živimi mejami, ki ne vem kaj zamejujejo. So s kakšnim razlogom tam? Ali ustvarjajo kakšen ambient vmes? Ni mi všeč, ne vem...

Moderator: Se pravi manjka ti funkcionalni smisel posamičnih elementov? Ja. In če sem prav razumela je vse preveč zgoščeno in preveč vsega?

F6: Ja preveč vsega na enkrat na enem majhnem prostoru.

Moderator: Kaj pa pravilnost oblik, je tudi moteča?

F6: Jaz grem v park, da doživim naravo. V naravi pa ni nikoli takih pravilnih, simetričnih oblik, zato je tole kontradiktorno temu, za kar naj bi šlo, torej parku.

B2: Jaz ne razumem, ali tukaj naj bi šel mimo in gledaš to ali je mišljeno, da se sprehodiš vmes. Ne vem, ni mi všeč. Kot za eno vrtnarsko šolo v naravi, da greš za živo mejo in se obrneš pogledaš, katere rože so tam. Ni mi naravno, premalo mi je naravno.

Moderator: Torej ne bi šla po tej zeleni potki pogledat, kaj je tam?

B2: Ja šla bi pogledat, mogoče ravno zato, ker ne vem kaj naj pričakujem.

Moderator: Torej te na nek način vabi?

B2: Ja meni se zdi, da vsak tak element, ki sugerira, da greš tja, vabi sam po sebi. Moderator: *Konkretno pri tej kompoziciji pa ti je odbijajoče, pričakuješ, da ti ta zelena potka ne bi prinesla nobenega doživetja, ki bi si ga želela?*

B2: Ja, ne takega doživetja, kot bi si ga želela in ga pričakovala, če grem popoldne v park.

A1: Ko govorimo o sproščenosti: Tukaj je problem, da ko rabiš stik z naravo in ko prideš v park, se ti zdi, da lahko stopiš kamor ti paše. Tukaj si pa omejen, moraš paziti, da česa ne pohodiš. To meni manjka, ta sproščen stik z naravo. Tak primer je na primer, ko si greš z namenom pogledat rastlinske vrste in manjkajo samo še tablice. Ni pa to za sprehod čez park, da se sprostiš. Vse je kot iz škatljice, ni sproščenosti, vse je zagrajeno.

C3: Mene spominja na pokopališče. Že te meje so takšne kot vrste s spomeniki in te rože, kot rože na grobu, ki jih ljudje prinesejo. Ni mi všeč, kot pokopališče. Nimam problema s tem, da je urejeno, čeprav se mi zdi, da je slabo urejeno, kar nekaj. Ko tule stojim, se mi zdi, da je to pokopališče, ni mi všeč.

H8: Jaz mislim, da najbolj zmoti to, da z vidika oblikovanja je najprej geometrijsko oblikovanje – te ravne strižene živice - potem pa nered s temi različnimi rastlinskimi gredami, ki po svoje nimajo neke večje funkcije, ker so vse različne in ni dostopa do njih, tako da si jih niti ne moreš dobro ogledati, če ne »potacaš« travo. Skratka čista geometrija, kar je zelo urejeno, zraven pa nekaj totalno neurejeno. Mislim, da je treba vedno iskati neko povezovalno nit v zunanjem oblikovanju, ali je to geometrija ali pa posnemanje narave, torej prostorastoče. Skupaj dajati je pa takole nesmisleno.

D4: Če bi jaz hodila po tej potki, se ne bi upala stopit na travo in bi samo čakala da pride en varnostnik in me nažene stran. Zgleda, kot da ni namenjeno obiskovalcem.

Moderator: Zakaj pa se ti zdi tako?

D4: Ker je vse preveč urejeno. Trava je čisto prelepa in si misliš, da ne smeš hodit po njej.

Moderator: Samo trava ti daje tak občutek?

D4: Ne celota daje tak občutek, vse je preveč urejeno, da greš lahko samo strogo po potki. Kar pa ni namen parka.

A1: Meni je zelo všeč, ker je prijazno, simpatično, mehko, mehka oblika. Tudi barva je taka prijazna, živa. In spet daje občutek zasebnosti. Če je to ob eni poti imaš občutek, da se tam lahko skriješ.

Moderator: Kaj pa ti daje občutek mehko?

A1: V bistvu ne toliko trava, ampak tekstura pri grmičkih.

C3: Ja se strinjam. Tudi meni je pozitiven, mehak prostor. Ti grmički mi zgledajo kot blazine, na katere se lahko gor vržeš in spočiješ.

Moderator: In bi šel tja?

C3: Ja bi šel, če ne drugega, bi jih šel prijet.

G7: Če ocenjujem celotno kompozicijo, se mi zdi, da ni zadeva povezana med sabo. V meni ne vzbuja nekega celostnega občutka. Če bi bilo zraven še nekaj drugega... Kot dva tujka sta, ne najdem povezave, kam bi ju dal in zakaj sta tukaj. Nič posebnega. Ja mogoče sta puhasta, ampak ni pozitivne, čuden občutek. Ni mi prijetno.

Moderator: Kako to, da se ti zdita tujka, ti oblikovno ne sodita zraven, mogoče zaradi teksture?

G7: Kot da nista povezana s tem, kar je okoli. Mogoče če bi bila bolj potisnena k nekemu drevesu, da bi zgledalo kot skupek. Ne deluje prepričljivo kot samostojen element, ne daje mi jasne usmeritve, kaj naj si ob njem mislim, čutim.

F6: Imam podobno mnenje kot G7. Sicer simpatičen grm, ampak v tem kontekstu zgledata kot dva tujka. Sta lepa za vidt, ampak ne v tem okolju.

Moderator: Kako to, da ju vidiš kot tujka?

F6: Ni avtohton.

Moderator: Torej se ti zdi, da vrstno ne sodita v to okolje?

F6: Ja.

H8: Kaj pa če bi bile v ozadju neke breze, z belim lubjem in prosojno, padajočo krošnjo - potem bi vama pasalo v kontekst?

F6: Se mi zdi da bi precej bolj pasalo k vodi.

G7: Nista zlepljena z okolico, to je problem. Če bi bile breze nekje daleč zadaj, bi še vedno delovalo, kot da sta ušla ven. Če pa bi bila vpeta med brezami pa bi šlo, bi pa delovala kot del celote. Ker ocenjujemo prostor kot kompozicijo in jaz kot opazovalec, ki naj bi si ob tem nekaj predstavljal, ob tem ne čutim celote, nič pozitivnega, zgubljen sem. Jaz jih v glavi ves čas razmikam in dajem k drevesom.

E5: Pomoje je tukaj problem, ker sta preveč kompaktna, glede na to kaj je zadaj. Spredej je odprt prostor, potem močno kompaktna grma in potem se spet odpirajo drevesa zadaj. Torej oblika in gostota motita.

G7: Ja se strinjam. Je povzela bistvo.

C3: Meni je všeč to drevo, zdi se mi dinamično, kot da pleše. Všeč mi je. Ker je velik, zvite oblike. Kot da pleše v vetru, čeprav je tako velik. Všeč mi je.

D4: Tudi meni je všeč, ker je tako mogočen kot starešina nad ostalimi manjšimi drevesi. Je glavni element v parku.

Moderator: Torej so pomembni tudi spodnji, manjši elementi, ker mu dajejo mogočnost?

D4: Ja, ker si predstavljam zgodovino. Najprej je bil velik in potem so prišli manjši.

E5: Meni osebno je preveč dominanten v tem prostoru. Najprej majhna drevesa, potem tale res izstopa, zadaj, kjer pa bi morala biti neka kulisa, pa so spet nižja drevesa. Mene moti, da preveč dominira v ospredju. Če bi bil postavljen v ozadju, bi se mi zdelo boljše.

G7: Glede na prejšnjo fotografijo, je tole primer, kako lahko zadeve delujejo kompaktne, skupaj. Da se navežem na komentar, da deluje kot starešina in da pleše kljub velikosti; Ja, deluje kot en sproščen »foter«. Nima topline matere, ampak stabilnost, mogočnost očeta, močen filing.

Moderator: Torej kljub mogočnosti, deluje lahkotno, ker je dinamičen, spodnji elementi pa mu dajejo še večjo mogočnost.

G7: Ja, predmet občudovanja.

C3: Ker je tako večji od ostalih, se mi zdi glavna atrakcija parka.

Moderator: In ga zato občuduješ, ti je všeč?

C3: Ja.

D4: Meni je všeč, ker sta v dvojini. Dve isti vrsti skupaj, kot en par.

F6: Meni pa ni všeč. Z osebnega vidika si jaz smreke predstavljam v enem temnem gozdu. Zato me asociira na vlažno, temačno okolje in mi zato to ni okolje, v katerem bi se zadrževal.

Moderator: Zaradi vrste?

F6: Ja zato, ker je smreka.

G7: Če sem pri eni rekel, da me moti odprtost, se mi tukaj dopade ravno ta dvojina, zaprtost, ki ustvarja kompakten ambient. Čeprav je rahlo temačno in našpičeno, daje občutek zavetja, varnosti, zaokrožena kompozicija. Pozitiven ambient.

Moderator: Bi se usedel tam?

G7: Ja ja seveda, tudi gibal bi se po tem prostoru, ker imam občutek, da sem na prostem, ampak še vedno malo skrit. *Ful* dobro, zelo pozitivno.

H8: Kljub temu, da delujeta ti dve drevesi skupaj zelo impozantno, mi delujeta prijetno kot neko varno zavetje. Če bi bila klopca spodaj, bi se šla uvest. Mi je pa škoda, da vse te rastline zapirajo prostor do teh dveh dreves. Bi si ti dve smreki bolj predstavljala na vrhu hriba, kjer stojita sami in imaš klopco in razgled nad vsem.

Moderator: Se pravi tudi v tej situaciji bi se ti zdelo bolj prijetno, če bi bil prostor spodaj bolj odprt?

H8: Ja vsaj s te sprednje strani. Če je v ozadju smreka, potem bi bila klop in odprt prostor. Tukaj pa vidimo samo manjša drevesa, bi jih odstranila. Bolj prijeten prostor bi se mi zdel.

C3: Všeč mi je ta dvojina, da sta dva skupaj. In ker se vidi deblo. Če bi bilo tako gosto ali pa, da bi bili tako skupaj, da ne bi videl debla, mi ne bi bilo tako všeč. Tukaj pa ravno vidiš deblo in vidiš dvojino in mi je všeč.

Moderator: Torej ti je všeč ta polprosojnost?

C3: Ja.

G7: S H8 se moram popolnoma nestrinjati, ker ravno ti dve drevesi uokvirjata pogled, usmerita te notri in si predstavljaš, da so ta nižja drevesa pred tem in skupaj tvorijo neko zaključeno celoto. Meni ravno to zbuja nek dober občutek, ambient, intimnosti.

Moderator: Vidva kimata, se strinjata?

F6: Ja.

E5: Ja tudi jaz se strinjam. Ker tudi ta dva sta neka dominantna in je zraven še podobna vegetacija, ki ti naredi en ambient in se počutiš bolj varnega kot v primeru prejšnje fotografije, ker je nek skupek vegetacije okoli. Tam prej pa me je precej motilo, da dominira.

Moderator: In tukaj je pomembno, da si je vegetacija med seboj podobna?

E5: Ja.

C3: Ta dva se mi zdita bolj kot starša in s temi malimi so kot ena družina. Oni prej je bil pa kot en stric, tak zabaven. Tukaj je zavetje.

Moderator: In občutki ob tej v primerjavi z tisto prej?

C3: Tukaj, kot da sem z družino, tisto prej pa, kot da se zabavam. Oboje mi je prijetno, samo na drugačen način.

G7: Mogoče je res fora v tem, da so sorodne vrste med sabo. Kot je bilo na primer prej pri travah to slabo, je tukaj to dobro.

Moderator: Da povzamem – tukaj je dobro, da so vrste iste, ker se ti zdi skladno, tako po teksturi, barvi, pri travah pa so bile morfološke karakteristike tako neskladne, da zato pogled nanje/prostor ni bil prijeten, je tako?

G7: Ja, ja, tako.

Moderator: Krasno, hvala. Prišli smo tudi do konca drugega sklopa. Sledi petminutni odmor.

Pred nami so še fotografije tretjega sklopa. Rok, prosim za prvo, kdorkoli želi ob njej spregovoriti, lahko začne.

A1: Ker je to moja tipična tekaška steza bi komentirala, da drevored meni predstavlja občutek varnosti in to, da je okoli odprt prostor tudi. Da ni kakšenga grmovja ali drugače zaraščeno, ker potem vedno gledam, kdaj bo kdo ven skočil. Pa še senca je tako da imaš res eno zavetje, in varnosti, tako da je res super.

C3: Meni je všeč drevored in hočem imeti na koncu vilo. Mislim pričakujem, da grem proti eni vili.

Moderator: Lahko temu spet rečemo asociacija?

C3: Ja. In to je kul, da se vidi okoli, da ni zaraščeno, kakšno grmovje okoli. Zato da se vidi okolica. Drevoredi so mi, kot da zaščitijo pot na neki planjavi, torej levo in desno mora biti odprto.

F6: Meni se zdi vredno drevored, ker ščiti pred soncem, dežjem. Ampak glede na to, da je precej dolg, se mi zdi malo monoton. Bi se moralo nekje prekiniti in vmes še nekaj drugega zgoditi, da ni zmeraj eno in isto, tako monoton.

Moderator: Torej da bi se zgodilo nekaj znotraj drevoreda. Kaj pa če bi se izven drevoreda malo več dogajalo?

F6: Ponavadi človek res hodi po tej poti. Bi moralo biti zelo blizu drevoreda, da je še zmeraj na poti, da ti ni treba it ven iz poti in se nato vračati nazaj, da bi šel naprej.

G7: Kolegica A1 je omenila, da tukaj teče. Res imajo ta drevesa *ful* psihološki učinek, da te vlečejo naprej in usmerjajo tvoj fokus. Kar se mene tiče imajo te sekvence v prostoru res močen filing in me vlečejo naprej. Če bi tekkel po prostoru brez dreves, na planjavi, bi bil blazno napet občutek. V tem primeru, ko se premikaš od drevesa do drevesa in se ob poti nekaj dogaja, je veliko boljše. Res ima fokus naprej, *ful* pozitiven, nekam v prohodnost greš.

Moderator: Lahko rečemo, da nek ponavljajoč ritem elementov ustvarja tudi v človeku ritem, ki ga vleče naprej, da se ne bi ustavljal, ampak šel naprej?

G7: Ja, ravno zato sem omenil, da te sekvence pri teku *ful* pomagajo. Mogoče je za sprehajalca monotono, kot je prej F6 omenil, da bi morala pot nekam zaviti. Meni pa, ko mi je cilj pretečt eno pot, mi ta tuf, tuf, tuf, vedno znova..

C3: Če tečeš v drevoredu ob strani zagotovo lahko dlje pretečeš, kot pa če ga ne bi bilo. Te žene naprej.

G7: Se strinjam.

H8: Fascinantna ugotovitev. Nikoli nisem o drevoredu, ki je linijski element, razmišljala kot o takšni motivaciji za premikanje človeka po prostoru. Ta ponavljajoč ritem, zanimivo..

B2: Meni se zdi zelo klasična fotografija, zato se mi zdi tako domača, nič me ne preseneča. Ta pogled je že velikokrat bil viden v naravi in mi je znan. Pomembni se mi zdita liniji dreves in potem čistina. Ampak se mi še vseeno zdi monotono, ker pogled ni samo naprej po poti, ampak gledaš med drevesi, še posebej če si sprehajalec, gledaš ven in vidiš horizont okoli in nekaj pričakuješ. Ni dobro če je v neskončnost ena sama pot, čistina.

Moderator: Rekla si, da ti je pogled domač – je to pozitivno ali bolj dolgočasno? B2: Ne ni to. Hotela sem povedati, da se ob poznanem pogledu lahko počutim varno, vem kako poteka prostor, ni nekega presenečenja, lahko sem sproščena in se dobro počutim.

C3: Pomembno je, da sta si drevesi nasproti. Če bi bila cik-cak, ne bi zgledala ravna linija in bi mi bilo celo neprijetno, ker bi se mi zdela bolj vijugasta pot.

G7: Se ponovno strinjam.

C3: Takoj se spomnim na te grajske vrtove, kot v Versaillesu. Tak park bi bil za promenadni sprehod, tak družabni, ko greš recimo s punco na promenado. Ne za sprostitev. Zato mi je pozitivno, mi je všeč.

Moderator: Te oblike, ki te asociirajo na francosko vrtno umetnost, so ti torej všeč? C3: Ja so mi všeč, samo če se pojavljajo te stroge, urejene oblike, naredijo parku namen. Ni več za vsesplošno uporabo, ampak zelo namensko.

D4: Meni je na prvi pogled tudi všeč, urejeno, lepo. Ampak ne sme biti preveliko, ker bi imela spet občutek, kakor prej, da se ne smem temu približati, ker je kot ograjeno, samo za gledat in ne da sem lahko tam. V takšni majhni obliki je super, če bi bilo pa večje, čez celo večjo površino, je pa spet čisto drug pomen kot park. Bi razumela, kot da je samo za opazovanje od daleč in bi šla samo mimo. Tukaj bi šla vmes, ker je tudi klopca tam.

G7: Tudi jaz se počutim podobno oziroma enako. Če bi bilo večje ne bi šel čez, tukaj bi pa šel.

Moderator: Če vas prav razumem govorimo o velikosti teh oblikovanih, pravilnih elementov; Okoli manjših (OP in manj gostih) se je lažje sprehoditi, ker je več prostora in bi zato šli okoli, večji (OP: tudi večji po obsegu, gosti) pa zbujajo občutek: »Pusti me pri miru in me samo opazuj od daleč.« Sem prav razumela?

G7 in D4: Ja se strinjam.

E5: Se strinjam z D4 in G7, ampak če ne bi bilo tiste klopce tam ob živi meji, jaz ne bi šla blizu. Ker je vse tako urejeno, da pričakuješ, da te bo skozi peljala neka pot. Tam okoli je narejena pot, so drevesa, ti dajo zavetje, to pa je kar naenkrat vse odprto in ne veš ali bi šel ali ne bi šel. Če bi bile poti speljane bi ljudje hodili, tako pa se pomoje izogibajo.

A1: To je tako kot pri tistem prizoru prej, ki je spominjal na pokopališče. V tak park greš, kadar plačaš vstopnico in paziš kam stopiš. To je vse kar ste vi hoteli povedati. To ni park, kamor bi šla jaz popoldne s kolegi na pivo na travo, četudi je tista klopca tam. Si ga bolj predstavljam kot razstaveni park.

Moderator: Na kratko, prosim.

C3: Meni se zdi, če so čez te urejene površine speljane poti, da se sprehajaš, potem je tak park tudi za sprehode. Če pa so samo tako kot inštalacija sredi travnika, se mi pa zdi da je samo za gledat. Meni je bolje, da je za sprehajat.

F6: Spet ena taka podobna kot prej. Se mi zdi, da tak volumen s takšno teksturo, ki tako izstopa iz okolice zgleda kot en tujek. Bi bilo dosti boljše, da bi bili neki listavci, nekaj da bi bilo skladno z okoliškimi drevesi.

G7: Se strinjam.

Moderator: Se pravi tekstura najbolj zmoti?

F6: Ja tako, zgleda kot tujek, zato. Če bi bil nek grm, ki zgleda kot manjše drevo, bi opravljal enako funkcijo, ampak bi spadalo noter. Tole pa izstopa v oči, ampak ne v pozitivnem smislu. Ne paše.

E5: Je podoben primer kot prej, ampak sedaj vidiš, da so postavljeni z nekim namenom, kot nek zid, ki nekaj zameji. Prej sta bila pa samo dva, pa nisi vedel zakaj sta tam. Tukaj pa so tujek, ampak so z namenom pomoje.

Moderator: Torej se ti zdi bolj smiselno kot na prejšnji fotografiji, bolj prijetno? E5: Da, ampak še vedno ne bi tam sedela.

F6: Tisto pregrado bi se dalo narediti z nekim drugim rastlinjem, ki ima isto teksturo in volumen kot okolica.

B2: Meni so rastline same po sebi simpatične. Tudi se mi zdi smiselna tale pregrada tukaj. Ampak oboje skupaj pa ne funkcionira. Takšne vrsti grmi, tudi trava, bi po mojem mnenju lahko bili uporabljeni tudi kot zid, ampek ne v tem primeru. Moti me, da se kar naenkrat nekje začne in potem en črv in potem se konča. Pač ni mi všeč. Mogoče me moti tudi to, da ne vem kaj skriva, ni jasno.

Moderator: Rekla si, da oboje skupaj ne funkcionira. Kaj si mislila s to dvojino, trato in linijo ali linija z ozadjem?

B2: Ja v bistvu nič. Mislim, vsak element posebej mi je ok. Nekaj je treba zamejiti, vredu. Tudi z nekim nizkim rastjem, enako visokim bi bilo ok. Samo ne s to vrsto.

Moderator: Si pa omenila tudi, da rastline same po sebi so ti pa všeč. Kaj pa je všečno?

B2: Takšne prijazne, mehke se mi zdijo. Mogoče tudi oblika. Ponavadi so v nekih šopih in če so na pravem mestu, lahko izgledajo dost vredu.

A1: Meni so okrasne trave zelo všeč, ampak bolj kot točkovne, ne kot linijska zaseditev. Razmišljam tudi, zakaj se ne bi tukaj usedla, glede na to, da so mi res všeč... Pomoje zato, ker sem jih navajena ob vodi in jih povezujem s komarji. Drugače so lepe, ampak ne tako, kot so tukaj zasajene, ker izgubijo svoj čar. Morale bi biti posamične, točkovno.

C3: Se strinjam.

Moderator: S čim?

C3: Da so točkovne. Niso linijski element. Kot da bi hotel narediti linijo iz krogel. Zdijo se mi take točkovne.

Moderator: Aha, ker se ti zdijo krogle v liniji?

C3: Ja, te trave se mi zdijo, da bi morale biti šopi in se mi v liniji ne zdijo smiselni. Kot da ne pašejo biti v liniji.

Moderator: Če prav razumem, trave ponavadi pričakujemo v šopih in se vam zato takšna linija ne zdi ustrezna?

C3: Ne da bi jih pričakoval, ampak ko jih tukaj pogledam, sem mi zdi da so v šopih, ki so dani v linijo. Jaz bi jih razmetal v take puhaste točke po travniku, kjer greš vmes.

Moderator: Je mogoče moteče tudi zato, ker so različnih vrst?

C3: Ne tudi če bi bila linija iz iste vrste, mi ne bi bilo všeč. Ker se mi zdijo takšni, da ne pašejo v linijo.

G7: Poleg tega, da je brezveze, da so v liniji in da bi bilo *ful* fino, da so *random*, da že sama njihova oblika nakazuje šop, so tudi, če ste opazili, postavljene v ritmu: robni dve sta enaki, potem naslednji enako... To je povsem zgrešeno. Pa bi lahko bilo mehko, ampak je *ful* negativno, ker je prisiljeno, nenaravno, brez veze. Poleg tega se strinjam tudi s F6 in E5, kar sta povedala o tej fotografiji (*OP: izbor vrst linijskega elementa neustrezen glede na okolico, bolje bi funkcionirali enako visoki grmi - listavci*).

C3: Meni se zdi tako, kot če hočeš otroke v vrtcu v vrsto postaviti, pa ne bojo. Nočejo biti v vrsti, hočejo se igrati, biti vsepovsod.

G7: Če gremo iz prejšnje prisilnosti sem, je to blazno neurejeno, ampak me sploh ne muči. In to mi je bistvo. Mogoče je ravno v tem največja umetnost, da ne narediš posiljeno, ampak naravno, pozitivno, z razliko od tistega prej. Mi je všeč.

F6: To je v bistvu isti primer kot prej, s tem da je podobno rastlinje skupaj, ki se poklapa. To je precej boljši primer podobnega kot prej, ker so verjetno hoteli podobno doseči, samo boljše narejeno. Da »sklapajo« skupaj neko sorodno rastlinje, po videzu, po teksturi.

Moderator: Se pravi spet ena linija iz med seboj bolj podobnih posamičnih elementov, zato je boljše?

F6: Tako ja.

G7: Pa svobodo imajo.

Moderator: Aha, tista prej se ti je zdela preveč utesnjena, strnjenja, gosta? Ta diha – misliš, da mogoče prosojnost daje tak občutek?

G7: Niti ne, zaradi same kompozicije diha.

Moderator: Kaj pa ti meniš, kimaš?

E6: Še vedno je en enoten prostor zaradi podobnega rastlinja, ampak mi deluje malo zanemarjeno. Mogoče zaradi teh elementov vmes, tale hišica in ti dve poti, ki gresta. Ena ima lepo drevored, tale... Se mi ne zdi toliko povezano.

Moderator: Kaj pa glede prosojnosti, prej si pokimala?

E6: Ja, je tak zračen prostor, zaradi vegetacije.

D4: Meni je ta najbolj lušten prostor. Če bi izbirala, bi bila najraje tukaj. Ker je naravno, domače, slovensko – tele breze. Pa zaradi teh elementov, ki so notri: hišica, tam ena majhna piramida. Da da eno zgodbo noter, da ni samo drevo, da ima eno dodano vrednost.

C3: Mene spominja na staro mestno jedro in te ljudi. Tak meščanski pridih mi daje. To so te meščani, ki hodijo po ulicah, tam ima eden mizico in tam tisti grmi, ki sedijo in pijejo kavico. Ne vem, eno tako meščansko dinamiko, mi da, čeprav iz dreves. Tako pozitivno dimaniko, kot da so vsi prijazni v tem mestu, se poznajo in pozdravljajo, kot staro mestno jedro, tako dinamiko, čeprav je čista narava.

Moderator: Če te prav razumem, to vidiš v teh majhnih strukturah spodaj?

C3: Ne, tudi ti veliki, vse skupaj. Vsi ti, ki so različni, eni so enaki... Kot različni ljudje, ki se srečujejo v tem mestu. So prišli od vse povsod in se srečujejo in so vsi med sabo, se zavedajo drug drugega in komunicirajo med sabo. Recimo, tam dve brezi ob tisti hiški, tam se uni malo družijo in menijo... Taka pozitivna meščanska dinamika starega mestnega jedra.

Moderator: Lahko rečemo, da imamo smiselne sklope rastlin, ki me seboj komunicirajo in po sklopih funkcionirajo.

C3: Ja. Pa tudi če niso skupaj dane, se mi zdi... Tako, kot če hodiš po mestu in se zavedaš ostalih, tudi če ne boš z njimi dobesedno spregovoril.

D4: To je pa nekaj, kar meni najbolj ni všeč. Kar nekaj nametano, tko zapuščeno vse skupaj. Ponavadi še pajčevine dol visijo.

Moderator: Zaradi vrste bi pričakovala pajčevine?

D4: Ja, ker imamo doma in je tako.

Moderator: Kaj pa te asociira na nametanost?

D4: Ker vse raste eno čez drugo.

Moderator: Torej dinamika vej in oblika sama po sebi ti deluje, kot da je nametano?

D4: Ja.

Moderator: Torej negativno?

D4: Ja, zelo.

C3: Meni se zdi, kot da tole nekaj zakriva, nekaj skriva. Kot da je nekdo nekaj pustil sredi travnika in se je to zaraslo, zakrilo in se je tukaj notri skrilo in sedaj prerašča.

Moderator: Pa ti je to zanimivo, te vleče v prostor?

C3: Ne, to mi ni zanimivo. Zdi se mi, kot da je tam nekaj zapuščenega notri in se je zaraslo čez. Četudi je nekaj skritega, ne bi šel pogledat, kaj je tam notri. Je bolj tako, ojoj nekaj je skrito, to je zihr eno truplo notri...

Moderator: Bi lahko rekli, čeprav smo ugotovili, da so nam nepravilne oblike rastlin sicer všeč, da je ta nekako nenaravna, neobičajna, prisiljena nepravilna oblika in morda zbuja nek strah?

C3: Ja, taka agresivna je, kot da je nekaj preraslo, zakrilo čez, negativno ja.

B2: Ja tudi meni se zdi, kot da bi bila tam ena stavba, ki so jo pozabili in je potem tole preraslo. Kot da nihče noče tega, kar je sedaj in se tudi nihče s tem ne ukvarja. Neprijetno mi je tudi. Zdi se mi, da se je potem notri še veliko stvari zaredilo, ne vem kaj se skriva notri. Mogoče tudi zaradi asociacij, malo mi je nagravžno. Ni mi prijetno, sploh ne.

Moderator: Je mogoče tudi zaradi same gostote neprijetno, ker je preveč gosta in ne vidiš skozi in kaj je notri?

B2: Ja, ja verjetno, zato ker veš, da je še vedno nekaj notri. In mogoče tudi zato, ker je tako na robu dreves oziroma nečesa...

A1: Še malo pa bi prišli do pokopališča. Kot tisti grobovi, ki se jim ne da skbet, in se tole razraste po celem grobu in potem enkrat na leto pridejo obrezati. Sicer pa meni sama rastlina ni prijetna. Če takole od daleč pogledaš, deluje kot hribček in mogoče prostor malo popestri.

F6: Meni se zdi, da je to nekdo nasadil, se pravi ni naravno in nekako so zapustili vmes in je tako. Je videlo že boljše čase.

Moderator: Še vedno se sprašujem, zakaj so nam nekatere nepravilne oblike tako prijetne, tale pa se nam vsem zdi tako zapuščena.

F6: Ta je organska oblika, ampak ni ta pristna organska, kot jo ustvari narava, ampak je to človek zasadil in se je potem tako razraslo. Oblika je mogoče organska, ampak namen ni naraven, organski, je pač umetno bilo zasajeno in to se vidi. Ušla je izpod nadzora, prerasla je...

G7: Mislim, da lahko sedaj spet nekaj ugotovimo. Prej smo bili pri živih mejah, ki so bile velike in nam niso bile prijetne, potem smo bili pri manjših živih mejah isto geometriziranih. Pa so bile majhne in so nam bile prijetne. To je preprosto preveliko in se tega bojimo, ker je gmota ogromna. In če bi jaz tukaj mimo tekkel, bi hotel čim prej mimo. Neprijetno. Če bi bilo to dosti manjše ali pa v ansamblu z nečim, da bi še nekaj preraščalo, mogoče. To pa je preprosto prevelika gmota, pomoje zaradi velikosti. Ni problem v rastlini, v obliki, v organski obliki, ki si jo omenila. Temveč je problem predvsem v velikosti, v obsegu. Ko je on (OP: F6) rekel, da se je razrasla, sem samo čakal, da bo rekel, da se je razrasla preko mej. Prevelika je.

Moderator: Aha, torej je to povezano s tem, da je prerasla, da imamo občutek, da je ušla v svoji dimenziji, da nekaj spodaj prerašča. Da je pregosta, ker ne vidimo kaj je notri. In nam je zato neprijetna.

H8: Tudi jaz mislim, da ni problem v organskosti, ampak v tem, ko družiš pretirano velikosti in gostoto nečesa. To je element ki zameji prostor, ga zabije in da to zbujata negativne konotacije.

B2: Jaz sem hotela še dodati, da je takšna neobvladljiva. Niti ne veš, ne obvladaš tega kaj je notri, ne njene velikosti, sploh ne vidiš konca. Ne vem, mogoče je to...

F6: Tukaj se mi zdi vredno, ker je nekako poskrbljeno za ljudi, da se nekje zadržujejo, se usedejo, imajo prostor se nekje družiti. Glede rož pa sem malo skeptičen. Ne zgledajo naravno, vidi se, da je človek zelo posegel notri, kar se mi na splošno ne zdi dobro za parke. Še vedno sem mnenja, da če greš v park, da se hočeš povezati z naravo, neka geometrija pa ne predstavlja narave.

E5: Preveč posiljen prostor je. Prvo zaradi tega, ker je toliko klopcev na enem mestu in si res ob eni pešpoti in kaj se boš tam ustavil? Nimaš nobenega zavetja, ne nič. Potem pa še te rože, ki so čisto umetno posajene in ti da prav en tak umeten občutek, en tak posiljen prostor.

Moderator: Zaradi česa pa ti deluje umetno?

E5: Prevelika gmota na premajhnem prostoru.

C3: Meni je pa všeč, da so urejene, da niso spet *random* te rože kot takrat. Vidi se tudi, da so tu z namenom, da se usedeš in občuduješ. Čeprav meni se zdi, da so te rumene malo premalo zanimive. Glede na to, da so dane na sredino in so okoli te klopce in jih vsi hočejo gledati, so preveč običajne rože. Si predstavljam, da tu pride en kup penzionistov in se tu usedejo in se menijo in gledajo te rože. Všeč mi je, ker so dane z namenom, da se opazujejo in je okoli potka, da jih opazuješ, niso tam nekje sredi trave. In všeč mi je, da če so že dane, kot da so urejene, da so res urejene. So pa malo monotone.

B2: Meni ta prostor ni všeč, predvsem zaradi klopcev, ker se mi zdi, da jih je čisto preveč oziroma so preveč na gosto in ne nudijo neke intimnosti. Če si predstavljam, da bi se usedla na eno od teh dveh in bi imela par metrov za sabo nekoga na klopci, meni to ne bi bil dober občutek, da sem s hrbtom proti njemu. In če je to sprehajalna pot, greš čim prej mimo, če se nimaš namena usedi in se mi zdi, kot da te vsi opazujejo. Glede rož pa so mi všeč, ampak v sredini nekaj pričakujem, malo mi je preveč monotono. Nekaj kar bi izstopalo.

E6: Pa še rože so dejansko posajene v obliki rože (*OP: ton glasu nakazuje kritiko*).

G7: Ta prostor je res tako slabo narejen. Res ni kaj komentirati.

D4: Ta je pa z morja, spet te dobri občutki. In res je dobro, da se lahko uležeš v senco, da nisi na soncu. Pa tukaj res ne morejo biti tisti majhni grmički in pašejo ta drevesa, da so visoka, da imaš prostor, da se uležeš spodaj.

C3: Meni se zdi, da so ta drevesa s tem namenom, da dajejo senco in pol se ljudje usedejo dol, se družijo, kaj spiyejo. Podoben park imamo v Celju, s tem namenom. Se malo uležeš, kaj prebereš ali spiješ in se potem uležeš,

E5: Meni je to idealen park, kako je narejen. Ob strani imaš eno promenado, če se ti mudi. Potem pa imaš tudi speljane potke čez park, če greš v miru sproščeno na sprehod. Je gosto posajeno, ampak so tako visoka drevesa, da še vedno vidiš okoli sebe, ampak ti še vedno daje eno intimo. Tudi če ni klopi, bi se ustavil in usedel.

H8: Tudi meni zelo paše ta grajeni element – pot, ki je organsko speljana in tudi drevesa izgledajo, kot da so naključno postavljena, vse paše v nek kontekst, vse se zlije v eno organsko harmonijo, od poti do dreves. Če bi bila drevesa posajena načrtno v eno vrsto ali gručo ne bi tako fino delovalo kot tukaj, kjer so postavljena po prostoru z neko dinamiko, tako kot je pot dinamična.

F6: Tudi meni se dopade, da kolikor je tu park, je še vedno neke vrste narava in sicer negovana narava, ne izgleda umetno. Tam se vidi tudi nek paviljon, se pravi je poskrbljeno, da se tudi ljudje zadržujejo v parku. Da ni samo, da greš skozi, ampak je tudi neka mestna postojanka, kjer se lahko družiš s prijatelji in greš potem dalje.

C3: Ja in v tistem paviljonu igrajo živo glasbo, tukaj ob morju recimo Klape. Ob večerih so lučke, ljudje sedijo in uživajo. Tako dober je ta park, rad bi bil v tem parku.

Moderator: Hvala. Bi še kdo kaj dodal, komentiral? Če ne, lahko zaključimo. Glede na to, da smo se strinjali, da še en odmor ni potreben, bom kar nadaljevala z zaključnim govorom.

Pri koncu smo. Verjetno se sedaj že vsi strinjamo, da vidno zaznavne kakovosti okolja precej vplivajo na naše občutke in počutje v prostoru. Odprli smo več vprašanj, na katere smo tudi odgovorili. Zelo pomembno in dragoceno je, kar ste povedali.

Da še zaključimo konstruktivno, bi vsakega povabila, da v zvezi s tem, o čemer smo se danes pogovarjali, poda zaključno misel, vtis, predlog, sugestijo. Karkoli. Vsaka vaša misel pri tej raziskavi, je zelo dragocena.

H8: Meni s profesionalnega vidika mi je zelo zanimivo dejstvo, da kljub temu, da smo isto fotografijo gledali, se pri določenih vrstah oziroma kompozicijah pojavljajo lahko različna čustva, konotacije, tako

pozitivne kot negativne. Mogoče tako ni odvisno le od lastnosti vrste, teksture ipd. Ampak tudi od nekih občutkov od prej. S tem da mi je zanimivo videti, da se človek najbolje poistoveti z neko negovano, oblikovano naravo, posnemanjem narave. Bolj kot z vsem drugim. Tako, kot neko izhodišče.

G7: Fotografije so lahko blazna manipulacija z opazovalci, ker fotografija vedno prikaže samo en pogled. Če bi res želeli začutiti prostor, bi morali videti isto fotografijo tako, da bi se zavrtela okoli. To je mogoče edini tak komentar, če bi hotela dobiti celostni vtis. En primer so tista podolgovata vitka drevesa - tista fotografija je iz tistega zornega kota delovala super. Če bi gledali iz drugega konca, bi bilo verjetno čisto drugače. Zanimivo bi bilo videti tri fotografije prostora, iz treh različnih koncev, bi bilo čisto drugače. Samo to, kot komentar.

F6: Tudi jaz sem opazil, da čisto drugače gledamo na zadeve, glede na to kakšne dejavnosti tam opravljamo. Recimo nekdo, ki teče vidi motivacijo, recimo jaz, ki pa tečem samo za avtobusom, pa mi je za isto stvar vseeno. In pa recimo kako neki lepi spomini ali izkušnje vplivajo na to, kako dojemamo nek prostor. Recimo s tistimi oleandri - kako naši spomini vplivajo na to, naše asociacije.

E5: Meni je bilo težko začutiti prostor, če sem dobila samo en element. Če se osredotočiš samo na en določen element ne moreš vedeti. Lahko bi v kontekstu čisto drugače izpadel. Edino to.

D4: Meni pa je zanimivo, nikoli nisem razmišljala, da ima lahko eno drevo takšno funkcijo. Do sedaj sem šla samo mimo. Naslednjič, ko bom šla čez park bom bila malo bolj pozorna. Potem pa, tukaj smo večinoma mladi. Po mojem mnenju že nekdo, ki je star 40 let, kaj šele tisti, ki je 70 let, čisto drugače gleda na prostor kot mi, totalno drugače. Recimo meni tiste rože niso bile všeč, verjamem pa da enim osebam so pa zelo. Tako da je zelo odvisno od skupine.

C3: Tukaj med to raziskavo, mi je izstopalo to, da velikokrat element kot tak sploh ni bil tako pomemben, ker nas je zmeraj bolj zanimalo, kaj se okoli dogaja. Takrat ko smo opazovali samo elemente, se nam je zdelo, kot da hočemo še nekaj drugega videti. Redko nas je zanimal samo tisti element. Se mi zdi, da v parku sama vrsta se nam ni zdela tako pomembna, kot kako je drevo umeščeno. Zanimivo je tudi to, da sem videl, da imajo različna drevesa zelo različen karakter.

B2: Meni se tudi zdi, da bi bilo mogoče lažje ali pa bi imeli več za povedati na nek način, če ne bi imeli samo 2D slike, slikane iz enega kota, stojišča. Ne moreš vedet, lahko si le predstavljaš, glede na to, koliko imaš domišljije. Zanimivo se mi zdi, kako lahko tudi tvoje osebne izkušnje vplivajo na to, kako dojemaš prostor. Čeprav se mi zdi, da obstajajo neke stvari, ki jih vsi začutijo enako, nekaj je vsem všeč, nekaj pa vsem ni, do neke mere. Mogoče je bolj v človeški naravi kot v osebnosti.

A1: Jaz sem se tudi zalotila, da sem dostikrat gledala samo objekt, ker nisem videla prostora. Drugače pa mi je vedno zanimiva ta psihologija, ki se skriva za čisto vsako stvarjo in ki jo vsak dan doživljamo. Od tega, kako so artikli zloženi na polici, do tega, kako so drevesa posajena v parku. In mi je zanimivo, ker se po mojem mnenju marsikdo ne zaveda, da je to prisotno vsepovsod, na vseh področjih. Saj sem sicer vsak dan pozorna na to, ampak vseeno sem danes malo bolj razmišljala o tem, o sami psihologiji, tako da se mi zdi res fajn.

Vsem skupaj se zahvaljujem za pogovor. Ko bo diploma končana, jo bom skupaj z ugotovitvami današnje razprave, delila z vami. Vsem skupaj še enkrat iskrena hvala in lep pozdrav!